

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Θεοδώρα Δρούλια - Φώτης Πολίτης

Δημόσια Διοίκηση και Στελέχη Εκπαίδευσης

Δημόσια Διοίκηση και Στελέχη Εκπαίδευσης

Στόχος, του συγκεκριμένου βιβλίου είναι να αποτελέσει ένα ενημερωτικό χρηστικό, και επιστημονικό εγχειρίδιο, με διοικητικό και παιδαγωγικό χαρακτήρα, ένα εργαλείο που αναφέρεται σε ζητήματα Δημόσιας Διοίκησης εστιασμένα στην εκπαίδευση. Η έμφαση εστιάστηκε σε παραδείγματα της καθημερινής εκπαιδευτικής πρακτικής και σε εισαγωγική παρουσίαση:

- των κανόνων δικαίου και της ιεράρχησής τους,
- της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας, των δεσμεύσεων αλλά και των προοπτικών που δημιουργεί αυτή η σχέση,
- των αρχών του διοικητικού δικαίου,
- της οργάνωσης και λειτουργίας της αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης,
- των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των πολιτών,
- της απλούστευσης των διαδικασιών στις σχέσεις κράτους-πολίτη,
- της αναγκαιότητας περιορισμού της γραφειοκρατίας,
- της αξιοποίησης του κώδικα διοικητικής διαδικασίας για τη διασφάλιση της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων,
- της διάκρισης ατομικών και συλλογικών οργάνων όσον αφορά τη σύνθεση, τη συγκρότηση και τις αρμοδιότητές τους,
- της δομής, οργάνωσης και λειτουργίας των υπηρεσιών εκπαίδευσης και των εποπτευόμενων φορέων και υπηρεσιών του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

3^ο Κ.Π.Σ. \ 2^ο Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. \ Α.Π. Α2 ΜΕΤΡΟ 2.1 \ ΕΝΕΡΓΕΙΑ 2.1.1.\

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΑΞΕΩΝ 2.1.1.στ «Επιμόρφωση Στελεχών Διοίκησης της Εκπαίδευσης»

Συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (75%) και από το Ελληνικό Δημόσιο (25%)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ISBN: 978-960-407-190-6

ΑΘΗΝΑ 2008

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Θεοδώρα Δρούλια - Φώτης Πολίτης

**Δημόσια Διοίκηση
και Στελέχη Εκπαίδευσης**

ΑΘΗΝΑ 2008

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Θεοδώρα Δρούλια , Ma Education, Σχολική Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Φώτης Πολίτης , Δρ. Παιδαγωγικής, Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Γεωργία Ρούση , Νομικός, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δήμητρα Γιοκρούση-Κολς , Νομικός, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αγγελική Ζήση , Νομικός, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ- ΕΞΩΦΥΛΛΟ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ	Γεώργιος Ζαφειρόπουλος , Φυσικός, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Ελένη Μπενέκου , Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ Π.Ι. ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Παύλος Μάραντος , Σύμβουλος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

**Γ' Κ.Π.Σ. / Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. ΙΙ / ΕΝΕΡΓΕΙΑ 2.1.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.1.1.στ:
«Επιμόρφωση Στελεχών Διοίκησης της Εκπαίδευσης»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Δημήτριος Γ. Βλάχος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο:

«Επιμόρφωση Στελεχών Διοίκησης της Εκπαίδευσης»

Επιστημονική Υπεύθυνη του Έργου
Ευανθία Μακρή – Μπότσαρη
Καθηγήτρια Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας της ΑΣΠΑΙΤΕ
Βασιλική Περάκη
Σύμβουλος Βιολογίας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος του Έργου
Παναγιώτης Ν. Μαντάς
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο κατά 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
κατά 25% από Εθνικούς πόρους

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	7
Συνομογραφίες Φορέων	8
Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	12
ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ Η ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΟΥΣ	
1.1. Εισαγωγή	14
1.2. Το Σύνταγμα	16
1.2.1. Το Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας	16
1.2.2. Θεμελιώδεις αρχές του Συντάγματος	17
1.2.3. Επιμέρους συνταγματικές διατάξεις	19
1.2.4. Εκπαιδευτικές συνταγματικές διατάξεις	20
1.3. Οι Νόμοι	20
1.3.1. Έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων	22
1.3.2. Εκπαιδευτική νομοθεσία	23
1.4. Τα προεδρικά διατάγματα	24
1.5. Οι υπουργικές αποφάσεις (κανονιστικές διοικητικές πράξεις)	25
1.6. Λοιπές διοικητικές πράξεις	26
1.6.1. Κατηγοριοποίηση διοικητικών πράξεων	26
1.6.2. Βασικές αρχές των διοικητικών πράξεων	30
1.6.3. Εγκύκλιοι-Οδηγίες	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	32
ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	
2.1. Οι Ευρωπαϊκές Συνθήκες	34
2.2. Βασικά θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης	38
2.2.1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο	38
2.2.2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή	39
2.2.3. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	40
2.2.4. Το Συμβούλιο Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης	41
2.2.5. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο	42
2.2.6. Άλλα θεσμικά και συμβουλευτικά όργανα	43
2.3. Κοινοτικό Δίκαιο	44
2.3.1. Πηγές κοινοτικού δικαίου	44
2.3.2. Το πρωτογενές δίκαιο	44
2.3.3. Διεθνείς συμφωνίες	45
2.3.4. Το παράγωγο δίκαιο	46
Α. Ο κανονισμός	47
Β. Η οδηγία	47
Γ. Η απόφαση	48
Δ. Συστάσεις, γνώμες και ψηφίσματα	48
2.4. Σχέση εθνικού και κοινοτικού δικαίου	48
2.5. Κοινοτική νομοθεσία για την εκπαίδευση	50
2.6. Σύγκλιση εκπαιδευτικών συστημάτων	51
2.7. Εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στην εκπαίδευση	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	54
ΑΡΧΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ	
3.1. Εισαγωγή	56
3.2. Αρχή της νομιμότητας	57
3.3. Αρχή της αυτεπάγγελτης δράσης	61
3.4. Αρχή της ισότητας	62
3.5. Αρχή της χρηστής Διοίκησης	63
3.6. Αρχή της αναδρομικότητας	64
3.7. Αρχής της προηγούμενης ακρόασης	65
3.8. Αρχή της αιτιολόγησης	66
3.9. Αρχή της ανάκλησης	67
3.10. Αρχή της ιεραρχικής σχέσης	69
3.10.1. Διακρίσεις ιεραρχικού ελέγχου	69
3.10.2. Συνέπειες της ιεραρχίας	70
3.11. Αρχή της διακριτικής ευχέρειας	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	72
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	
4.1. Εισαγωγή	74
4.2. Έννοια και πλεονεκτήματα της αποκέντρωσης	74
4.3. Έννοια και πλεονεκτήματα της αυτοδιοίκησης	76
4.4. Διάκριση της τοπικής και ειδικής (καθ' ύλην) αυτοδιοίκησης	78
4.4.1. Τοπική αυτοδιοίκηση	78
4.4.2. Ειδική (καθ' ύλην) αυτοδιοίκηση	81
4.5. Εποπτεία του κράτους στην αυτοδιοίκηση	81
4.5.1. Εποπτεία δήμων και κοινοτήτων	81
4.5.2. Εποπτεία νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων	83
4.6. Παραδείγματα εφαρμογής στην εκπαίδευση	84
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	88
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ	
5.1. Βασικά δικαιώματα και υποχρεώσεις	90
5.2. Τα ατομικά δικαιώματα	91
5.3. Τα πολιτικά δικαιώματα	93
5.4. Τα κοινωνικά δικαιώματα	94
5.5. Αρχές προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου	95
5.6. Θεμελιώδεις υποχρεώσεις των πολιτών	96
5.7. Διευθνής προστασία των Θεμελιωδών δικαιωμάτων	98
5.7.1. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	98
5.7.2. Η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης	99
5.7.3. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης	100
5.8. Χάρτες Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.	101
5.9. Προσαρμογή της δημόσιας διοίκησης	102
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο	104
ΑΠΛΟΥΣΤΕΥΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ	
6.1. Σχέση κράτους – πολίτη	106

6.2.	Πολίτης και Διοίκηση - Μια προβληματική σχέση	107
6.3.	Οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες	107
6.4.	Το μέλλον της δημόσιας διοίκησης και ο ρόλος του πολίτη	108
6.5.	Οι δημόσιες υπηρεσίες στην υπηρεσία του πολίτη	109
6.6.	Η ανάγκη για βελτίωση	110
6.7.	Η Λειτουργία των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών	112
6.8.	Οι δημόσιες υπηρεσίες του 21ου αιώνα στην Ελλάδα	113
6.9.	Παραδείγματα εφαρμογής στην εκπαίδευση	114
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο	116
	ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ	
7.1.	Εισαγωγή	118
7.2.	Νομιμότητα διοικητικής δράσης	118
7.3.	Ανάλυση των βασικών διατάξεων του Κώδικα	119
	Α. Γενικές διατάξεις (άρθρα 1 –12)	119
	Β. Συλλογικά Όργανα της Διοίκησης (άρθρα 13 –15)	129
	Γ. Διοικητική Πράξη (άρθρα 16 –21)	134
	Δ. Διοικητική Σύμβαση (άρθρα 22 – 23)	138
	Ε. Διοικητικές Προσφυγές – Αναφορές (άρθρα 24 –27)	139
	ΣΤ. Τελικές και Μεταβατικές Διατάξεις (άρθρα 28 –33)	142
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο	144
	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ	
8.1.	Εισαγωγή	146
8.2.	Χαρακτηριστικά γνωρίσματα διοικητικών οργάνων	146
8.3.	Κατηγοριοποίηση διοικητικών οργάνων	147
8.4.	Ατομικά και σύνθετα διοικητικά όργανα	148
	8.4.1. Αρμοδιότητες διοικητικών οργάνων	148
	8.4.1.1. Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων	150
8.5.	Συλλογικά διοικητικά όργανα	151
	8.5.1. Συγκρότηση-σύνθεση-λειτουργία συλλογικών διοικητικών οργάνων	152
	8.5.1.1. Συγκρότηση συλλογικών διοικητικών οργάνων	152
	8.5.1.2. Σύνθεση συλλογικών διοικητικών οργάνων	153
	8.5.1.3. Λειτουργία συλλογικών διοικητικών οργάνων	154
	8.5.2. Νομιμότητα των αποφάσεων συλλογικών διοικητικών οργάνων	154
	8.5.2.1. Προϋποθέσεις νομιμότητας των αποφάσεων συλλογικών διοικητικών οργάνων	154
	8.5.2.2. Κανόνες νομιμότητας των αποφάσεων συλλογικών διοικητικών οργάνων	155
	8.5.2.2.1. Ειδικές επισημάνσεις νομιμότητας των αποφάσεων συλλογικών διοικητικών οργάνων	156
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο	158
	ΔΟΜΗ, ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	
9.1.	Εισαγωγή	160
9.2.	Η Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας – το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο	160
	9.2.1. Η Κεντρική Υπηρεσία Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (Κ.Υ. του ΥΠ.Ε.Π.Θ.)	160
	9.2.2. Το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (Ε.ΣΥ.Π.)	164

9.2.3. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο	165
9.3. Περιφερειακές Διευθύνσεις – Σχολικοί Σύμβουλοι, Διευθύνσεις και Γραφεία Εκπαίδευσης	167
9.3.1. Οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης	167
9.3.2. Οι Σχολικοί Σύμβουλοι	169
9.3.3. Οι Διευθύνσεις και τα Γραφεία Εκπαίδευσης	170
9.4. Οι Σχολικές μονάδες	171
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο	176
ΕΠΟΠΤΕΥΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	
10.1. Εισαγωγή	178
10.2. Αυτοτελείς δημόσιες υπηρεσίες εποπτευόμενες από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων	178
10.2.1. Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.)	178
10.2.2. Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.)	180
10.3. Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου εποπτευόμενα από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων	181
10.3.1. Η Ακαδημία Αθηνών	181
10.3.2. Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας	183
10.3.3. Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.) - Τα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Τ.Ε.Ι.)	183
10.3.3.1. Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.)	184
10.3.3.2. Τα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Τ.Ε.Ι.)	186
10.3.3.3. Η Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.)	188
10.3.4. Ο Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.)	189
10.3.5. Ο Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων (Ο.Ε.Δ.Β.)	190
10.3.6. Ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ.)	191
10.3.7. Τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.)	191
10.4. Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου εποπτευόμενα από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων	192
10.4.1. Το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (Κ.Ε.Ε.)	192
10.4.2. Ο Οργανισμός Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ.)	193
10.4.3. Ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων Α.Ε. (Ο.Σ.Κ.)	194
10.4.4. Το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας (Ε.Ι.Ν.)	195
10.4.5. Το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)	196
10.4.6. Το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.)	196
10.4.7. Ο Οργανισμός Παιδικών και Εφηβικών Βιβλιοθηκών (Ο.Π.Ε.Β.)	197
Γλωσσάρι ειδικών όρων	198
Διαδικτυακές Διευθύνσεις	202
Κατάλογος Υπουργείων	204
Εποπτευόμενοι φορείς του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων	205
Ενδεικτική Βιβλιογραφία	208

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η συγγραφή του τεύχους «*Δημόσια Διοίκηση και Στελέχη Εκπαίδευσης*» εντάσσεται στο πλαίσιο του έργου «Επιμόρφωση Στελεχών Διοίκησης της Εκπαίδευσης» και μαζί με έξι επιμέρους τεύχη που αφορούν στην εκπαιδευτική νομοθεσία, την οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, τις επιστημονικές και παιδαγωγικές δεξιότητες για τα στελέχη της εκπαίδευσης, την επιμόρφωση και αξιολόγηση στο χώρο της εκπαίδευσης, τις εκπαιδευτικές πολιτικές στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διευθυντή του δημόσιου σχολείου αποτελούν το υποστηρικτικό επιμορφωτικό υλικό για τις ανάγκες αυτού του έργου.

Στόχος, του συγκεκριμένου βιβλίου είναι να αποτελέσει ένα ενημερωτικό, χρηστικό και επιστημονικό εγχειρίδιο με διοικητικό και παιδαγωγικό χαρακτήρα, ένα εργαλείο που αναφέρεται σε ζητήματα Δημόσιας Διοίκησης, εστιασμένα στην εκπαίδευση. Επομένως, από την ίδια του τη φύση δεν μπορεί να προβεί σε εκτεταμένη ανάλυση όλων των πτυχών της Δημόσιας Διοίκησης και να εξαντλήσει όλα τα θέματα που προκύπτουν από την καθημερινή εμπλοκή και πρακτική των στελεχών της εκπαίδευσης με αυτήν κατά την άσκηση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων τους.

Αποτελεί μια ευσύνοπτη εισαγωγική παρουσίαση των βασικών πλευρών της Δημόσιας Διοίκησης και μπορεί να ενισχύσει τη διοικητική ικανότητα των εκπαιδευτικών που αναλαμβάνουν υπεύθυνες θέσεις στη διοίκηση της εκπαίδευσης, ώστε να ασκούν το έργο τους με περισσότερη εμπιστοσύνη στον εαυτό τους, αξιοποιώντας την αποκτηθείσα γνώση και εμπειρία. Παράλληλα ελπίζει να συμβάλει στην ευαισθητοποίηση για ενδελεχή μελέτη των ζητημάτων δημόσιας διοίκησης και να αποτελέσει αφετηρία για έρευνα στο χώρο της εκπαιδευτικής διοικητικής διαδικασίας.

Η έμφαση εστιάστηκε σε παραδείγματα της καθημερινής εκπαιδευτικής πρακτικής, εισαγωγική παρουσίαση των κανόνων δικαίου και της ιεράρχησής τους, της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας, των δεσμεύσεων αλλά και των προοπτικών που δημιουργεί αυτή η σχέση.

Επίσης, εξετάζονται οι αρχές του διοικητικού δικαίου, η οργάνωση και λειτουργία της αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των πολιτών, η απλούστευση των διαδικασιών στις σχέσεις κράτους-πολίτη και η αναγκαιότητα περιορισμού της γραφειοκρατίας.

Τέλος, παρουσιάζονται τα κύρια σημεία της αξιοποίησης του κώδικα διοικητικής διαδικασίας για τη διασφάλιση της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων, της διάκρισης ατομικών και συλλογικών οργάνων όσον αφορά τη σύνθεση, τη συγκρότηση και τις αρμοδιότητές τους, της δομής, οργάνωσης και λειτουργίας των υπηρεσιών εκπαίδευσης και των εποπτευόμενων φορέων και υπηρεσιών του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Ελπίζουμε ότι, με την προσέγγιση των θεμάτων της Δημόσιας Διοίκησης με στοιχεία, παραδείγματα και αναφορές στο νομικό πλαίσιο, συμβάλλουμε στην οικείωση των εκπαιδευτικών με τα θέματα της διοικητικής διαδικασίας, προκειμένου να ασκήσουν σύννομη, χρηστή και αποτελεσματική διοίκηση, προάγοντας το δημόσιο συμφέρον.

Μ. Ed. Θεοδώρα Δρούλια

Δρ. Φώτης Πολίτης

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΦΟΡΕΩΝ

ΥΠΕΠΘ	=	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΠΙ	=	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
ΟΕΔΒ	=	Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων
ΔΟΑΤΑΠ	=	Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης
ΕΣΥΠ	=	Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας
ΑΣΠΑΙΤΕ	=	Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
ΠΕΚ	=	Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα
ΠΥΣΔΕ	=	Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
ΟΛΜΕ	=	Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης
ΕΛΜΕ	=	Ένωση Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης
ΟΣΚ	=	Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων
ΚΕΕ	=	Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας
ΑΕΙ	=	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΤΕΙ	=	Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΕΜΠ	=	Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο
ΑΠΘ	=	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
ΟΕΠΕΚ	=	Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών
ΙΚΥ	=	Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών
ΙΔΕΚΕ	=	Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων
ΙΠΟΔΕ	=	Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης
ΟΕΕΚ	=	Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και κατάρτισης
ΕΚΕΠ	=	Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού
ΕΙΝ	=	Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας
ΥΠΕΣ	=	Υπουργείο Εσωτερικών
ΓΓ	=	Γενική Γραμματεία, Γενικός Γραμματέας
ΓΓΔΔ	=	Γενική Γραμματεία Δημόσιας Διοίκησης
ΓΓΠΠ	=	Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας
ΑΣΕΠ	=	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΔΕΚ	=	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΔΚΚ	=	Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας
ΕΔΕ	=	Ένορκη Διοικητική Εξέταση
ΕΚΔΔ	=	Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης
ΕΣΔΔ	=	Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης

ΕΣΔΑ	=	Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΚΔΔ	=	Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας
ΚΕΠ	=	Κέντρο Εξυπηρέτησης των Πολιτών
ΚΠΣ	=	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΚτΠ	=	Κοινωνία των Πολιτών
ΜΚΟ	=	Μη Κρατικές Οργανώσεις
ΝΑ	=	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση
ΝΔΜ	=	Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ
ΝΠΔΔ	=	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	=	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΟΤΑ	=	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΣΕΕΔΔ	=	Σώμα Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης
ΣτΕ	=	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣτΠ	=	Συνήγορος του Πολίτη
ΥΚ	=	Υπαλληλικός Κώδικας
ΕΕΠ	=	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
ΕΕ	=	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ	=	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΥΠΕΣ	=	Υπουργείο Εσωτερικών
ΥΠΕΧΩΔΕ	=	Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΥΠΕΞ	=	Υπουργείο Εξωτερικών
ΥΠΕΘΑ	=	Υπουργείο Εθνικής Άμυνας
ΥΠΑΝ	=	Υπουργείο Ανάπτυξης
ΥΠΕΝ	=	Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας
ΓΣΕΕ	=	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
ΑΔΕΔΥ	=	Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων
ΚΕΔΚΕ	=	Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας
ΕΝΑΕ	=	Ένωση Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας
ΙΚΑ	=	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΟΓΑ	=	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
ΟΑΕΔ	=	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΕΚΔΔ	=	Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης
ΑΣΕΠ	=	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΣΕΕΔΔ	=	Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα θεμελιώθηκε κατά την ίδρυση του ελληνικού Κράτους στα πρότυπα της γραφειοκρατικής οργάνωσης, της συγκεντρωτικής και ιεραρχικής διάρθρωσης του 19ου αιώνα. Από τότε και μέχρι σήμερα, δεν έλειψαν προσπάθειες βελτίωσης και εκσυγχρονισμού του συστήματος.

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για τη Δημόσια Διοίκηση, οι οποίοι διαφέρουν τόσο ως προς την οπτική προσέγγιση, τις διαστάσεις και το περιεχόμενό της και φυσικά ως προς την ανάλυση που επιχειρείται με βάση την υιοθέτηση του επιλεγόμενου ορισμού. Άλλωστε, η Δημόσια Διοίκηση μεταβάλλεται με βάση τις αλλαγές και εξελίξεις του ίδιου του Κράτους και του κρατικού φαινομένου, καθώς Κράτος, κρατικός μηχανισμός και Δημόσια Διοίκηση έχουν στενή σχέση.

Ένας ορισμός για τη Δημόσια Διοίκηση, με την ευρεία έννοια, αναφέρεται σε κάθε σύννομη (νόμιμη) λειτουργία που ασκείται από το Κράτος μέσω του κρατικού μηχανισμού και αποβλέπει στην πραγμάτωση των σκοπών του Κράτους και την ικανοποίηση του δημοσίου συμφέροντος. Με μια πιο στενή οπτική, η Δημόσια Διοίκηση αποτελεί μέρος της εκτελεστικής εξουσίας, καθώς εκτελεί τη γενική πολιτική της κυβέρνησης και όπως γράφει ο Στασινόπουλος: «*Η διοίκησης είναι ό,τι απομένει μετά την αφαίρεση της νομοθετικής και της δικαστικής λειτουργίας*». Με την παραπάνω οπτική, η Δημόσια Διοίκηση αποτελεί το σύνολο των διοικητικών υπηρεσιών που συνδέονται με την εκτελεστική λειτουργία της Πολιτείας.

Για την εκπλήρωση των σκοπών του Κράτους, η Δημόσια Διοίκηση χρησιμοποιεί όλους τους υλικούς και ανθρώπινους πόρους που ανήκουν σε αυτήν. Σε μια σύγχρονη και δημοκρατική Δημόσια Διοίκηση, θεμελιακό στοιχείο της αποτελεί και η συμμετοχή των πολιτών σε αυτήν (αρχή της ενεργού δημοκρατικότητας στη διοίκηση), είτε άμεσα με τη συμμετοχή τους σε διάφορα θεσμικά όργανα, είτε έμμεσα με την άσκηση πίεσης μέσω των κοινωνικών τους ομάδων.

Οι σκοποί που πρέπει να επιτελεί η Δημόσια Διοίκηση, για να ονομάζεται σύγχρονη, και η πολύπλευρη αποστολή που θα πρέπει να έχει συνοψίζονται στα παρακάτω:

- Εξυπηρέτηση των πολιτών και διευκόλυνση της καθημερινής ζωής τους
- Ανάπτυξη και πρόοδος της χώρας
- Προώθηση του δημόσιου συμφέροντος
- Κοινωνική δικαιοσύνη
- Συμβολή στον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας

Το Κράτος και η Δημόσια Διοίκηση δεν μπορούν απλά να ορίζουν και να πιέζουν, αλλά να επικοινωνούν και να πείθουν την κοινωνία και τους πολίτες. Η σύγχρονη διοικητική λογική δεν είναι η γραφειοκρατική ούτε η αμιγώς διαχειριστική, αλλά μια επικοινωνιακή λογική διαβούλευσης, δημόσιας συζήτησης και συνεργασίας με τους κοινωνικούς εταίρους. Η λογική αυτή αποτελεί την ουσιαστική συνθήκη της δημοκρατίας και δημιουργεί τις προϋποθέσεις μιας αποτελεσματικής διακυβέρνησης, αφού με το διάλογο αυξάνονται οι πιθανότητες αποδοχής, αλλά, παράλληλα, μειώνεται ο κίνδυνος λανθασμένων επιλογών.

Επειδή, λοιπόν, ο θεσμός της Δημόσιας Διοίκησης θα πρέπει να διαδραματίζει στρατηγικό ρόλο στην κοινωνία, ο εκσυγχρονισμός- βελτίωση του θεσμού αυτού θα πρέπει να αποτελεί για την Πολιτεία εθνική προτεραιότητα. Μάλιστα, η διεθνής εμπειρία έχει καταδείξει ότι ένα Πρό-

γραμμα Διοικητικού Εκσυγχρονισμού που στηρίζεται σε μετα-γραφειοκρατικά και αποκεντρωμένα οργανωτικά πρότυπα θα πρέπει να εφαρμοστεί με την πρωτοβουλία και ευθύνη του ίδιου του Πρωθυπουργού (Ακαδημία Αθηνών, 1998: 13) και να περιλαμβάνει:

- Οργάνωση των δημοσίων υπηρεσιών με παράλληλο εκσυγχρονισμό του οργανογράμματός τους,
- Ενίσχυση της αποκέντρωσης και αυτοδιοίκησης,
- Αξιολόγηση και εξέλιξη των δημοσίων υπαλλήλων,
- Αξιοκρατικές προσλήψεις προσωπικού, μετατάξεις προσωπικού, πρόσληψη ευρωπαίων υπαλλήλων για τη μεταφορά εμπειρίας, τεχνογνωσίας και διοικητικής κουλτούρας,
- Εισαγωγή της πληροφορικής,
- Επιμόρφωση και κατάρτιση των δημοσίων υπαλλήλων,
- Προσφορά κινήτρων στους δημοσίους υπαλλήλους και σύνδεσή τους με τους αντικειμενικούς στόχους του οργανισμού,
- Κομματική και συνδικαλιστική συναίνεση για μεταρρύθμιση (Ακαδημία Αθηνών, 1998: 13-61, Αργυριάδης, 1998, Παγκάκης, 2002α).

Στο κατώφλι της νέας χιλιετίας που μόλις άρχισε, με διοικητική εμπειρία διάρκειας ενάμιση περίπου αιώνα, με την ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως πλήρους μέλους και τη συνακόλουθη επαφή μας με το νέο περιβάλλον δημόσιας διοίκησης των χωρών μελών της, προκύπτει έντονη η ανάγκη του διαρκούς εκσυγχρονισμού της οργάνωσης και λειτουργίας της εθνικής μας Δημόσιας Διοίκησης.

Το ποιοτικό έλλειμμά της δυσχεραίνει τη δημιουργική εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας και της ενεργού συμμετοχής της στην ευρωπαϊκή ενοποίηση. Η απαίτηση, λοιπόν, σεβασμού του κοινού ευρωπαϊκού πλαισίου και της διοικητικής ανταπόκρισης για ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αποτελεί πρόκληση και υποχρέωση της Ελλάδας για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση της εγχώριας Δημόσιας Διοίκησης. Είναι αναγκαία μια προσπάθεια ουσιαστικής μεταρρύθμισης, προκειμένου η χώρα να ανταποκρίνεται στην ικανοποίηση των αναγκών των πολιτών.

Οι κανόνες δικαίου και η ιεράρχησή τους

1^ο Κεφάλαιο

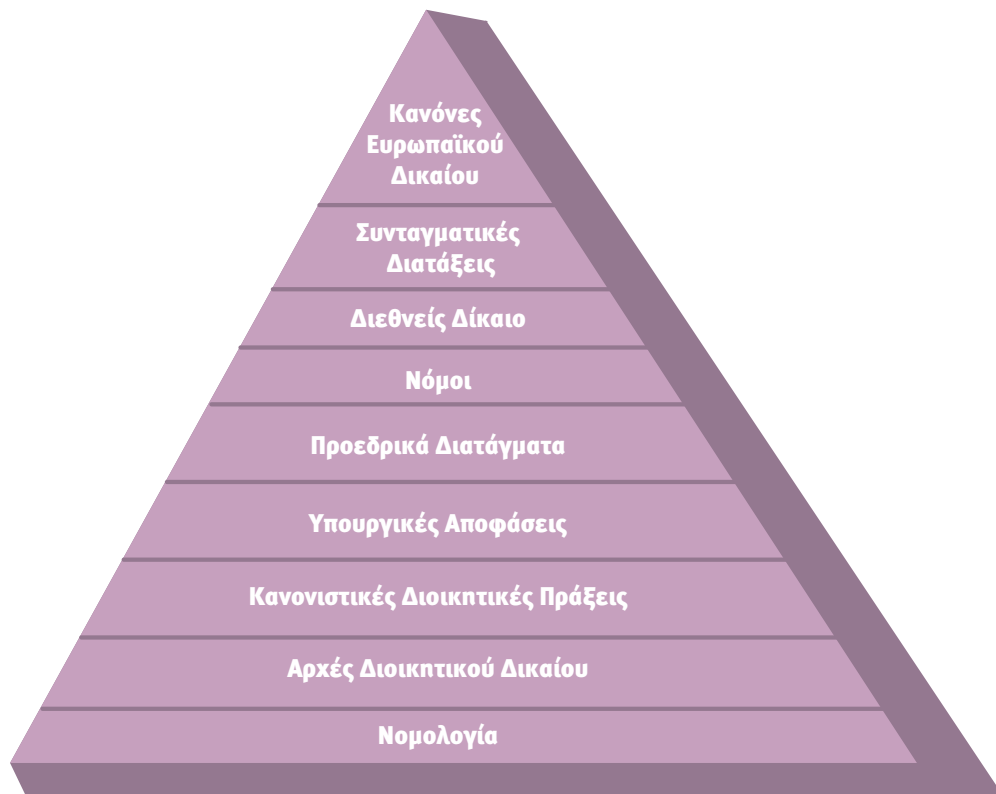
1.1. Εισαγωγή

Κάθε κοινωνία διαμορφώνει κάποια πρότυπα συμπεριφοράς, κάποιους κανόνες, που τα μέλη της οφείλουν να υιοθετούν και να εφαρμόζουν, ώστε να μην απειλείται η κοινωνική συνοχή και ομοιομορφία και να υπάρχει κοινωνική αλληλεγγύη και ειρήνη. Οι κοινωνικοί αυτοί κανόνες αποτελούν μέτρο κρίσης και αξιολόγησης της ορθής συμπεριφοράς, ενώ ο σεβασμός τους και η αποφυγή παρεκκλίσεων εξασφαλίζεται με την επιβολή κυρώσεων.

Οι πιο σημαντικοί κανόνες είναι οι κανόνες δικαίου (νομικοί κανόνες) που πηγάζουν από το κράτος, θεσπίζονται από τα αρμόδια κρατικά όργανα, είναι ατομικοί και απρόσωποι, ρυθμίζουν την εξωτερική –τουλάχιστον- συμπεριφορά του ατόμου και έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα για όλα τα άτομα και χωρίς εξαίρεση, με στόχο τη νομιμότητα της συμπεριφοράς. Συνιστούν επιταγές δεσμευτικού χαρακτήρα που επιβάλλονται σε όλους μέσω των αρμοδίων κρατικών οργάνων, όπως είναι τα δικαστήρια, η αστυνομία κ.λπ. Άλλοτε υποχρεώνουν, άλλοτε απαγορεύουν και άλλοτε απονέμουν εξουσία. **Οι κανόνες δικαίου διακρίνονται σε γραπτούς και άγραφους και έχουν στόχο την επίτευξη ειρηνικής διαβίωσης.**

Κάθε γραπτός κανόνας δικαίου ιεραρχείται σε μια νοητή πυραμίδα και η θέση του εξαρτάται από το κρατικό όργανο που τον θεσπίζει (Βουλή, Πρόεδρος Δημοκρατίας, Υπουργός κ.λπ.). Στην ελληνική έννομη τάξη, η ιεραρχία των γραπτών κανόνων δικαίου, ανάλογα με την τυπική τους ισχύ και το όργανο προέλευσής τους, είναι η παρακάτω:

Διάγραμμα 1.1: Η ιεράρχηση των κανόνων δικαίου

- Κανόνες του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου με άμεση εφαρμογή,
- Συνταγματικές διατάξεις,
- Γενικώς παραδεκτοί κανόνες του διεθνούς δικαίου που έχουν θεσπιστεί με διεθνείς συμβάσεις,
- Νομοθετικές πράξεις και κανονιστικά διατάγματα βάσει νομοθετικής εξουσιοδότησης (Υπουργικές Αποφάσεις),
- Κανονιστικές διοικητικές πράξεις βάσει αποκλειστικής αρμοδιότητας (Προεδρικά Διατάγματα),
- Άλλες κανονιστικές διοικητικές πράξεις (Πράξεις Υπουργικού Συμβουλίου, κοινές Υπουργικές Αποφάσεις, Πράξεις Νομαρχών κ.λπ.),
- Γενικές Αρχές Διοικητικού Δικαίου,
- Νομολογία.

Έτσι, όταν προκύπτει πρόβλημα που αφορά την επιλογή της εφαρμογής συγκεκριμένων διατάξεων, όταν δύο ή περισσότεροι κανόνες δικαίου συγκρούονται -λόγω των πιθανών αντιφατικών ρυθμίσεων που περιέχουν- η επιλογή του κανόνα που υπερισχύει δε γίνεται αυθαίρετα, αλλά σύμφωνα με ορισμένα **αξιώματα ιεράρχησης**, τα εξής:

α. ο ανώτερος κανόνας δικαίου υπερισχύει του κατώτερου.

Παράδειγμα:

Οι διατάξεις του άρθρου 16 του Συντάγματος για την Παιδεία υπερισχύουν των διατάξεων του Ν.1566/1985 (Φ.Ε.Κ. 167/30-9-1985, τ.Α') για τη «*Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*» ή του Π.Δ.200/1998 (Φ.Ε.Κ. 161/13-7-1998, τ.Α') για την «*Οργάνωση και λειτουργία Νηπιαγωγείων*».

β. ο ειδικός κανόνας υπερισχύει του γενικού.

Παράδειγμα:

Ο Ν.682/1977 (Φ.Ε.Κ. 244/1-9-1977, τ.Α') «*Περί Ιδιωτικών σχολείων Γενικής Εκπαιδύσεως και Σχολικών Οικοτροφείων*» είναι ειδικός νόμος σε σχέση με το Ν.1566/1985 (Φ.Ε.Κ. 167/30-9-1985, τ.Α') για τη «*Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*».

γ. ο νεώτερος κανόνας υπερισχύει του παλαιότερου.

Παράδειγμα:

Η Υπουργική Απόφαση αριθμ. Φ.121/605/97282/Γ1 (Φ.Ε.Κ. 1376/4-10-2005, τ.Β') για τη «*Γενίκευση εφαρμογής του προγράμματος της Ευέλικτης Ζώνης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*» υπερισχύει της Υπουργικής Απόφασης αριθμ. Φ.12.1/545/85812/Γ1 (Φ.Ε.Κ. 1280/13-9-2005, τ.Β') για το ίδιο θέμα ως νεώτερη ρύθμιση.

δ. ο ανώτερος κανόνας υπερισχύει του ειδικού και νεώτερου κανόνα, ενώ ο ειδικός υπερισχύει του νεώτερου γενικού κανόνα.

Στα επόμενα υποκεφάλαια ακολουθούν αναλυτικότερα θέματα σχετικά με τους γραπτούς κανόνες δικαίου.

1.2. Το Σύνταγμα

Σύνταγμα είναι ο γραπτός ανώτατος νόμος του κράτους που ρυθμίζει τη μορφή του πολιτεύματος, την οργάνωση και λειτουργία του, τα όρια άσκησης της κρατικής εξουσίας και τις σχέσεις κράτους-πολίτη.

Ιστορικά συνδέεται με τη γέννηση του αστικού κράτους και με την επιθυμία διασφάλισης κοινωνικών και πολιτικών εγγυήσεων της αστικής τάξης έναντι της μοναρχίας. Συνεπώς, το Σύνταγμα είναι αποτέλεσμα ιστορικής εξέλιξης και εκφράζει ένα συσχετισμό κοινωνικο-πολιτικών δυνάμεων. Είναι κείμενο πανηγυρικό και πολιτικό με μεγάλη ιδεολογική σημασία, που στοχεύει στη ρύθμιση σημαντικών ζητημάτων για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Το Σύνταγμα αποτελεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα πρέπει να κινηθεί όλη η υπόλοιπη νομοθεσία, όπως οι νόμοι, τα προεδρικά διατάγματα, οι υπουργικές αποφάσεις κ.λπ., γι' αυτό αποτελεί και το **θεμελιώδη νόμο του Κράτους**. Οι νομικοί κανόνες που περιέχει έχουν αυξημένη νομική ισχύ και, συνεπώς, σε περίπτωση σύγκρουσής τους με άλλους (κοινούς) νομικούς κανόνες υπερισχύουν, σε εφαρμογή, αυτοί του Συντάγματος.

Τα Συντάγματα χωρίζονται σε:

- **αυστηρά**, των οποίων η μεταβολή, τροποποίηση ή αναθεώρηση γίνεται μέσα από μια πολύπλοκη διαδικασία που προβλέπεται από τα ίδια, και
- **ήπια**, των οποίων η τροποποίηση μπορεί να γίνει σύμφωνα με τη διαδικασία που ακολουθείται για τους απλούς νόμους.

1.2.1. Το Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας

Το ισχύον Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας αποτελεί ένα γραπτό, κωδικοποιημένο ενιαίο κείμενο με 120 άρθρα. Κατατάσσεται στα αυστηρά Συντάγματα, καθώς θέτει όρια στην αναθεωρητική του λειτουργία και καθορίζει τη διαδικασία της αναθεώρησής του.¹

Πιο αναλυτικά, τα άρθρα 1-2 αναφέρονται στη μορφή του πολιτεύματος που είναι η Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, με θεμέλιό της τη λαϊκή κυριαρχία. Το άρθρο 3 κατά πάγια συνταγματική συνήθεια καθορίζει τις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας. Τα άρθρα 4-25 αναφέρονται στα ατομικά και τα κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών, ενώ τα άρθρα 26-105 στην οργάνωση και λειτουργία της Πολιτείας. Τα τελευταία άρθρα 106-120 περιλαμβάνουν ειδικές και μεταβατικές διατάξεις με αξιοσημείωτη την ακροτελεύτια διάταξη και συγκεκριμένα το άρθρο 120, παρ. 4 που ορίζει ότι **«η τήρηση του Συντάγματος επαφίεται στον πατριωτισμό των Ελλήνων, που δικαιούνται και υποχρεούνται να αντιστέκονται με κάθε μέσο εναντίον οποιουδήποτε επιχειρεί να το καταλύσει με τη βία»**.

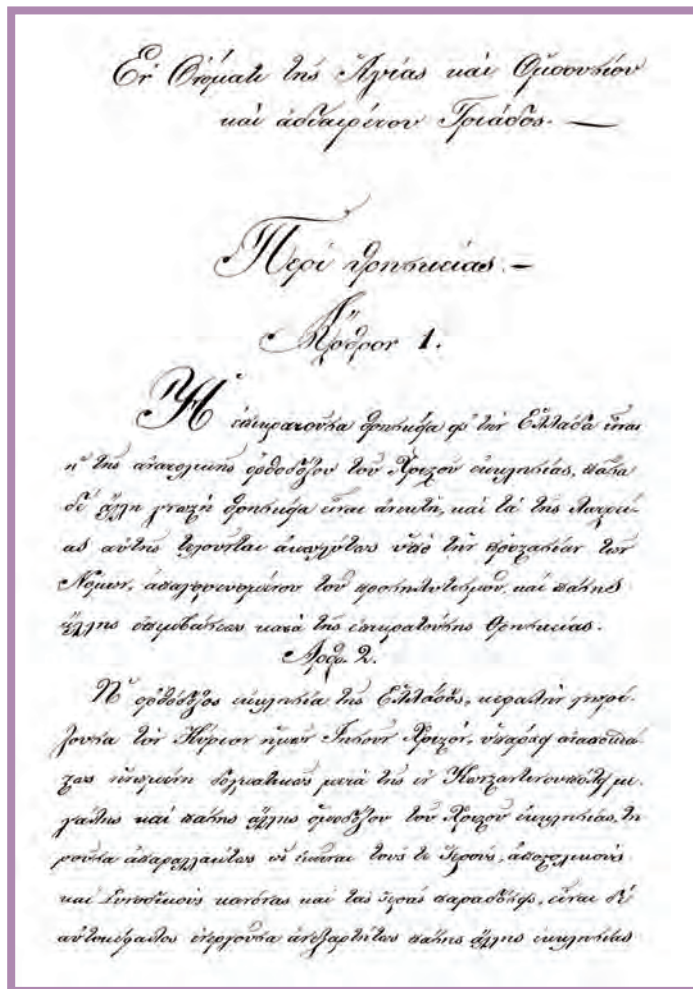
Το Ελληνικό Σύνταγμα ψηφίστηκε μετά τη μεταπολίτευση από την Ε' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων –η οποία προήλθε από τις εκλογές της 17^{ης} Νοεμβρίου 1974- και ετέθη σε ισχύ στις 11 Ιουνίου 1975. Δέκα χρόνια από την ψήφιση του Συντάγματος του 1975, κινήθηκε η διαδικασία για την πρώτη αναθεώρηση συγκεκριμένων διατάξεών του. Στις 6 Μαρτίου 1986, με το Β' Ψήφισμα της ΣΤ' Αναθεωρητικής Βουλής –η οποία προέκυψε από τις εκλογές της 2ας Ιουνίου 1985- αναθεωρήθηκαν 11 άρθρα του Συντάγματος του 1975 και κυρίως αυτά που ανα-

φέρονταν στις αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας, ενισχύοντας περισσότερο το αντιπροσωπευτικό σώμα και την κυβέρνηση. Επίσης, η ίδια Βουλή ψήφισε τη μεταφορά του Συντάγματος του 1975/1986 στη δημοτική γλώσσα. Με το Ψήφισμα της 6^{ης} Απριλίου 2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων έχουμε το εν ισχύ για δεύτερη φορά αναθεωρημένο Σύνταγμα του 1975/1986/2001, με 103 μεταβολές σε διατάξεις του, το οποίο συγκροτήθηκε ως ενιαίο κείμενο με την από 18-4-2001 πράξη του Προέδρου της Βουλής (Φ.Ε.Κ. 85/18-4-2001, τ.Α').

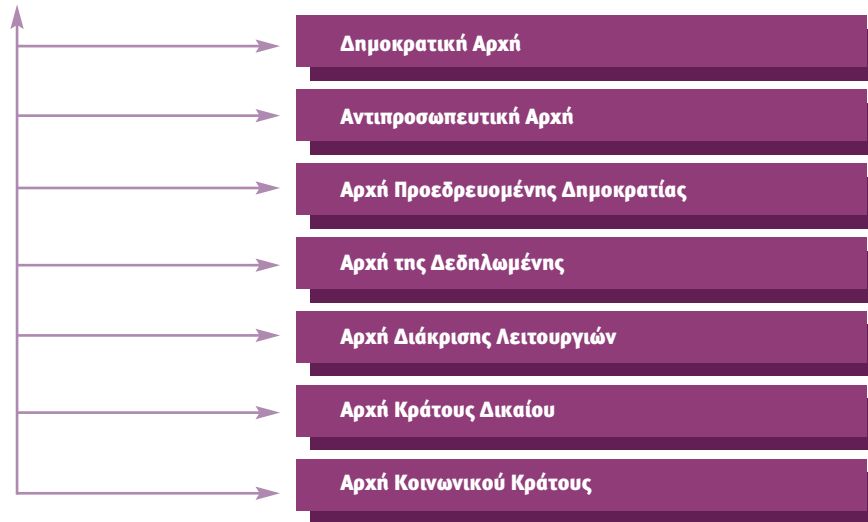
1.2.2. Θεμελιώδεις αρχές του Συντάγματος

Από το Σύνταγμα και τις ισχύουσες διατάξεις του απορρέουν οι παρακάτω επτά θεμελιώδεις αρχές:

- **Η δημοκρατική αρχή.** Η αρχή αυτή καθιερώνεται για πρώτη φορά από το άρθρο 1, παρ. 2, του Συντάγματος του 1975, όπου ρητά ορίζεται ότι «*θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία*» και συνεχίζει να ισχύει και στις επόμενες δύο αναθεωρήσεις του 1986/2001. Έτσι, ο λαός αποτελεί την πηγή εξουσίας και η άσκηση της εξουσίας υπέρ του λαού καθιστά τη δημοκρατική αρχή προσδιοριστικό παράγοντα για την άσκηση της κρατικής εξουσίας. Συνεπώς, πηγή της εξουσίας είναι ο λαός και σκοπός της εξουσίας είναι το συμφέρον του λαού και του έθνους.
- **Η αντιπροσωπευτική αρχή.** Σύμφωνα με το ισχύον Σύνταγμα, η Βουλή εκπροσωπεί το λαό κατά την άσκηση της κρατικής εξουσίας. Παρ' όλα αυτά, μέσα σε αυτό ενυπάρχουν σπέρματα άμεσης δημοκρατίας, όπως το δημοψήφισμα (άρθρο 44), η συμμετοχή του εκλογικού σώματος στην αναθεώρηση ορισμένων διατάξεων του Συντάγματος (άρθρο 110, παρ. 3) και ο θεσμός των πολιτικών κομμάτων (άρθρο 29).
- **Η αρχή της προεδρευομένης δημοκρατίας.** Το άρθρο 1, παρ 1, του Συντάγματος αναφέρει ότι το πολίτευμά μας είναι «*Προεδρευομένη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία*».²
- **Η κοινοβουλευτική αρχή ή η αρχή της δεδηλωμένης.** Αφού το Σύνταγμα ορίζει το πολίτευμα της Ελλάδος ως κοινοβουλευτική δημοκρατία, αυτό σημαίνει ότι η κυβέρνηση πρέπει να απολαμβάνει ψήφο εμπιστοσύνης της Βουλής καθ' όλη την τετραετή θητεία της. Η αρχή της δεδηλωμένης καθιερώνεται για πρώτη φορά το 1875.

Διάγραμμα 1.2: Θεμελιώδεις αρχές του Συντάγματος

- **Η αρχή της διάκρισης των λειτουργιών.** Αν και η κρατική εξουσία είναι ενιαία, περιλαμβάνει τρεις λειτουργίες και διακρίνονται σε όλα τα Συντάγματα της Ελλάδος³. Αυτές είναι η νομοθετική λειτουργία που ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, η εκτελεστική λειτουργία που ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την κυβέρνηση και η δικαστική λειτουργία που ασκείται από τα δικαστήρια (Σύνταγμα του 1975/1986/2001, άρθρο 26).
- **Η αρχή του κράτους δικαίου.** Το κράτος εκείνο του οποίου η εξουσία ασκείται με κανόνες δικαίου αποτελεί κράτος δικαίου.
- **Η αρχή του κοινωνικού κράτους.** Η αρχή αυτή είναι γέννημα των τελευταίων ετών και δηλώνει την παρέμβαση του κράτους στην άμβλυση των κοινωνικών ανισοτήτων. Αναφέρεται στην υποστήριξη των ασθενέστερων κοινωνικά ομάδων με κοινωνικές παροχές, στην προστασία του θεσμού της οικογένειας, του γάμου, της μητρότητας και της παιδικής ηλικίας (άρθρο 21), της εργασίας ως δικαιώματος (άρθρο 22). Με την αρχή αυτή αποκτά ουσιαστικό περιεχόμενο και η αρχή της ισότητας.

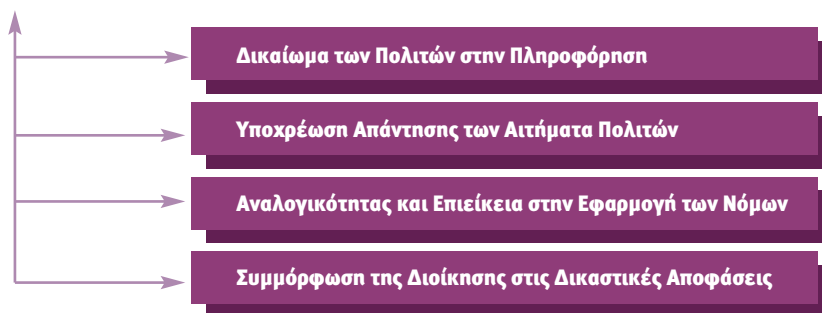
Το Σύνταγμα αποτελεί την κύρια πηγή δικαίου και μάλιστα την πρώτη πηγή δημόσιου διοικητικού δικαίου και την πιο σημαντική, καθώς περιέχει κανόνες που διέπουν την οργάνωση και λειτουργία της δημόσιας διοίκησης.

- 1 Σύμφωνα με το άρθρο 110, παρ. 1, του Συντάγματος του 1975/1986/2001 δεν αναθεωρούνται θεμελιώδεις διατάξεις του, όπως αυτή που αναφέρεται στη μορφή του Πολιτεύματος, δεν επιτρέπεται αναθεώρηση πριν από την έλευση πενταετίας από την περάτωση της προηγούμενης (άρθρο 110, παρ. 6). Για την αναθεώρηση απαιτείται η απόλυτη πλειοψηφία δύο Βουλών που θα προέλθουν από διαφορετικές εκλογές και μάλιστα η μία πλειοψηφία να είναι των 3/5 του όλου αριθμού των μελών της Βουλής (άρθρο 110, παρ. 2, 3 και 4).
- 2 Με τις τρεις αυτές έννοιες: «Προεδρευομένη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία» καθορίζεται: α) η μορφή του πολιτεύματος που είναι η Δημοκρατία, β) το κυβερνητικό σύστημα που είναι ο Κοινοβουλευτισμός, και γ) ο αρχηγός του Κράτους που είναι πρόσωπο αιρετό και όχι με κληρονομικά δικαιώματα.
- 3 Σημειώνουμε ότι στα προηγούμενα Συντάγματα ο τριαδικός αυτός διαχωρισμός των λειτουργιών ονομαζόταν διάκριση των εξουσιών. Αν και η διάκριση των εξουσιών έχει τις ρίζες της στον Αριστοτέλη (Πολιτικά IV, 1298α), ουσιαστικός θεμελιωτής της στα νεότερα χρόνια ήταν ο Montesquieu.

1.2.3. Επιμέρους συνταγματικές διατάξεις

Αν και θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το Σύνταγμα αποδυναμώνεται με την πρόβλεψη λεπτομερειακών κανόνων, ο συνταγματικός νομοθέτης επέλεξε να ενεργοποιήσει την ευαισθητοποίηση της διοίκησης στην τήρηση των κανόνων δικαίου και στην εξάλειψη της σχετικής παθολογίας της, η οποία είχε επισημανθεί σε ετήσιες εκθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη. Με τις σχετικές συνταγματικές διατάξεις οι πολίτες θωρακίζονται απέναντι στην κακοδιοίκηση, ενώ παράλληλα υπηρετείται και διασφαλίζεται η αρχή της διαφάνειας στη λειτουργία του κράτους. Ειδικότερα, με τις διατάξεις αυτές προβλέπεται:

Διάγραμμα 1.3: Συνταγματικές διατάξεις κατά της κακοδιοίκησης

- **το δικαίωμα στην πληροφόρηση των πολιτών** απέναντι σε όλες τις πηγές, δημόσιες και ιδιωτικές⁴, θέτοντας περιορισμούς μόνο με νόμο, όπως για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος και προστασίας δικαιωμάτων τρίτων (Σύνταγμα, άρθρο 5Α, παρ. 1).
- **η υποχρέωση απάντησης των δημοσίων υπηρεσιών σε αιτήματα πολιτών** μέσα σε ορισμένη προθεσμία, η οποία ορίζεται σε 60 ημέρες⁵ επί ποινή καταβολής ειδικής χρηματικής ικανοποίησης στους αιτούντες (Σύνταγμα, άρθρο 10, παρ. 3).
- **η αρχή της αναλογικότητας ή επιείκειας**, έτσι ώστε η εφαρμογή των νόμων να μη γίνεται με ανελαστικό τρόπο από τη διοίκηση, αλλά να παρέχεται η δυνατότητα εξατομικευμένης εφαρμογής του νόμου στους πολίτες (Σύνταγμα, άρθρο 25, παρ. 1).
- **η υποχρεωτική συμμόρφωση της διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις** (Σύνταγμα, άρθρο 95, παρ. 5), με στόχο τη δικαστική προστασία των πολιτών απέναντι σε οποιαδήποτε διοικητική αυθαιρεσία.

Η πρακτική, όμως, λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών συχνά ταλαιπωρεί τους πολίτες στις καθημερινές συναλλαγές τους, καθώς οι υποχρεώσεις της διοίκησης που προβλέπονται από τις διατάξεις του κοινού δικαίου στην πράξη συχνά παραβιάζονται. Το φαινόμενο αυτό δεν αποτελεί αποκλειστικά ελληνική ιδιαιτερότητα, αφού συναντάται και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Το γεγονός αυτό έχει ως συνέπεια την ενίσχυση της δημιουργίας μιας απαξιωτικής αντί-

⁴ Με το Ν.2690/1999, άρθρο 5, παρ. 2 (Φ.Ε.Κ. 45/1999, τ.Α') «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας», το δικαίωμα πρόσβασης των πολιτών σε έγγραφα διευρύνεται και στα ιδιωτικά που φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες, με την προϋπόθεση να υπάρχει ειδικό έννομο συμφέρον του αιτούμενου.

⁵ Με το άρθρο 11, παρ.1 του Ν.3230/2004 (Φ.Ε.Κ. 44/11-2-2004, τ.Α') «Καθιέρωση συστήματος διοίκησης με στόχους, μέτρηση της αποδοτικότητας και άλλες διατάξεις», η προθεσμία αυτή μειώθηκε σε 50 ημέρες.

ληψης για την εύρυθμη και νόμιμη λειτουργία των δημόσιων υπηρεσιών. Επίσης, δε συνάδει με τις σύγχρονες αντιλήψεις για τις σχέσεις πολίτη-κράτους και τα νέα πρότυπα διοίκησης που απορρέουν από την απαίτηση της κοινωνίας για άμεση, ουσιαστική και αξιόπιστη λειτουργία της. Για το λόγο αυτό, ο συνταγματικός νομοθέτης του 2001 ανήγαγε ορισμένες υποχρεώσεις της διοίκησης σε συνταγματικό επίπεδο. Κατοχύρωσε τις υποχρεώσεις ρητά, σε μια προσπάθεια εξάλειψης των περιπτώσεων κακοδιοίκησης⁶ των δημοσίων υπηρεσιών, εμπέδωσης της εμπιστοσύνης των πολιτών στην επάρκεια και τη νομιμοποίησή τους και της αποτελεσματικότερης λειτουργίας τους.

1.2.4. Εκπαιδευτικές συνταγματικές διατάξεις

Σε ό,τι αφορά ζητήματα Παιδείας και εκπαίδευσης, αυτά αποτέλεσαν προτεραιότητα στα συνταγματικά κείμενα, από συστάσεως του ελληνικού κράτους. Για πρώτη φορά, στο Σύνταγμα του 1864, αναφέρεται το **κοινωνικό δικαίωμα της δωρεάν παιδείας**, ενώ με το Σύνταγμα του 1975, εισάγονται καινοτόμες διατάξεις και θεσμικές εγγυήσεις για την εκπαίδευση. Στο ισχύον Σύνταγμα του 1975/1986/2001 και, συγκεκριμένα, στο άρθρο 16 προτάσσεται ότι το κράτος αναλαμβάνει την υποχρέωση ανάπτυξης και προαγωγής της τέχνης, της επιστήμης, της έρευνας και διδασκαλίας. Στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου περιγράφονται οι σκοποί της παιδείας με αναφορά στην ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, καθώς και στην ανάπτυξη εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης.

Καινοτομία αποτελεί και η παρ. 3, του άρθρου 16, όπου ορίζεται ότι η υποχρεωτική φοίτηση δεν μπορεί να είναι μικρότερη από εννέα έτη. Με τον τρόπο αυτό κατοχυρώνεται και συνταγματικά η εννιάχρονη φοίτηση, που προστατεύει τους νέους από τυχούσα γονική αδιαφορία⁷ για την εκπαίδευσή τους. Εδώ έρχεται να συμβάλει και η παρ. 4, του ίδιου άρθρου, η οποία αναφέρεται στη δωρεάν παιδεία και μάλιστα σε όλες τις κρατικές βαθμίδες του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Έτσι, διασφαλίζεται το κοινωνικό δικαίωμα στη μόρφωση και την εκπαίδευση και επιβεβαιώνεται και ο ρόλος του κοινωνικού κράτους.

1.3. Οι Νόμοι

Η Βουλή –που μαζί με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ασκεί τη νομοθετική λειτουργία- έχει την εξουσία να θεσπίζει πράξεις που ονομάζονται **νόμοι**, όταν το κρίνει απαραίτητο. Η νομοθετι-

⁶ Ενδεικτικά αναφέρουμε το θεσμό του Συνηγόρου του Πολίτη που ιδρύθηκε με το Ν.2477/1997 (Φ.Ε.Κ. 59/1997, τ.Α') ως ανεξάρτητη διοικητική αρχή με αποστολή τη διαμεσολάβηση μεταξύ των πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών για την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη, την κακοδιοίκηση και την τήρηση της νομιμότητας. Συνταγματικά κατοχυρώθηκε με το άρθρο 103, παρ. 9, ως ανεξάρτητη αρχή, ενώ τέθηκε το νέο θεσμικό του πλαίσιο με το Ν.3094/2003 (Φ.Ε.Κ. 10/2003, τ.Α') «Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις». Επίσης, σημειώνουμε ότι με το Ν.3094/2003 (Φ.Ε.Κ. 10/2003, τ.Α') ιδρύθηκε και Συνήγορος του Παιδιού, με αποστολή την προστασία και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού.

⁷ Με το Ν. 3518/2006, η υποχρεωτική φοίτηση επεκτάθηκε και στο Νηπιαγωγείο και επομένως έγινε δεκάχρονη. Σημειώνεται ότι οι γονείς έχουν υποχρέωση για τη μόρφωση των παιδιών τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1510 και 1518 του Αστικού Κώδικα και του άρθρου 2, παρ. 3, εδ. β' του Ν.1566/1985, ενώ το άρθρο 458 του Ποινικού Κώδικα προβλέπει κυρώσεις για την παράλειψη εγγραφής και εποπτείας φοίτησης.

κή πρωτοβουλία ανήκει στη Βουλή και στην κυβέρνηση, που προτείνουν νόμους ή σχέδια νόμων, τα οποία η Βουλή επεξεργάζεται, συζητά και ψηφίζει. Το Σύνταγμα (άρθρο 108, παρ. 2), εκτός από τακτική νομοθετική διαδικασία, προβλέπει και συνοπτική, όπου ψηφίζονται νομοσχέδια με περιορισμένη συζήτηση ή χωρίς συζήτηση.

Η ψήφιση των νομοσχεδίων ή των προτάσεων νόμων γίνεται κατά κανόνα σε τρεις ψηφοφορίες.

Η πρώτη ψηφοφορία γίνεται **επί της αρχής** και αναφέρεται στο σκοπό, το περιεχόμενο και την αναγκαιότητα του ψηφιζόμενου νόμου.

Η δεύτερη ψηφοφορία γίνεται, **μετά από συζήτηση κάθε άρθρου** (κατ' άρθρο) χωριστά και των τροπολογιών που έχουν υποβληθεί.

Η τρίτη ακολουθεί, μετά από συζήτηση του νόμου **στο σύνολό του**.

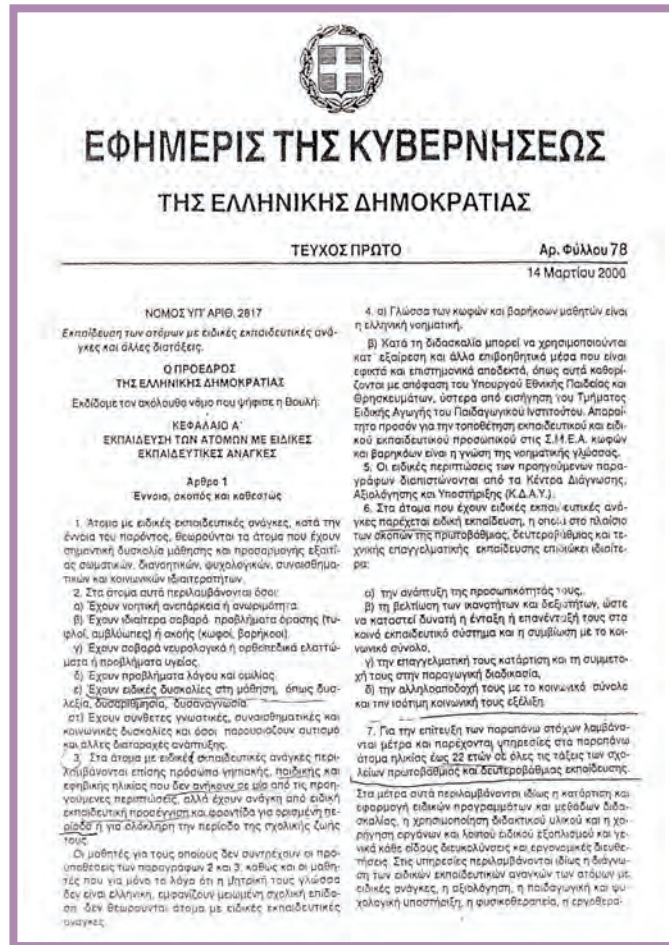
Οι νόμοι αυτοί ονομάζονται **τυπικοί νόμοι**, ψηφίζονται από τη Βουλή, δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως με ειδική αρίθμηση⁸ και αποτελούν κανόνα δημοσίου δικαίου με την προϋπόθεση ότι ρυθμίζουν τέτοια ζητήματα. Όλοι οι τυπικοί νόμοι είναι νομικά ισοδύναμοι.

Αν ο τυπικός νόμος περιέχει κανόνα δικαίου τότε αποτελεί ταυτόχρονα και **ουσιαστικό νόμο** παράδειγμα, (Ν. 1566/1985). Αν, όμως, έχει διοικητικό περιεχόμενο, τότε είναι απλός τυπικός νόμος (π.χ. ο προϋπολογισμός του κράτους).

Η τυπική ισχύς ενός νόμου αρχίζει με τη δημοσίευσή του στην **Εφημερίδα της Κυβερνήσεως**. Η ουσιαστική ισχύς, όμως, ενός νόμου συνίσταται στην υποχρεωτική εφαρμογή των διατάξεών του, η οποία –αν δεν ορίζεται αλλιώς– **αρχίζει δέκα ημέρες** μετά τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η έναρξη της ουσιαστικής ισχύος ενός νόμου δεν επιτρέπει άγνοια των διατάξεών του και, φυσικά, είναι υποχρεωτική.

Η μη αναδρομική ισχύς των νόμων αποτελεί γενική αρχή του δικαίου, αν και το Σύνταγμα επιτρέπει κατ' αρχήν την αναδρομικότητα, αλλά με περιορισμούς που αναφέρονται στους ποινικούς νόμους και στους νόμους που επιβάλλουν οικονομικά βάρη. Για παράδειγμα, η συνταγματική διάταξη του άρθρου 7, παρ. 1, ορίζει ότι: «*Εγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και να ορίζει τα στοιχεία της*».

Οι νόμοι που η έκδοσή τους προβλέπεται από το Σύνταγμα έχουν αυξημένη τυπική ισχύ, μπορούν να

⁸ Οι νόμοι και τα διατάγματα δημοσιεύονται στο τεύχος Α' της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, ενώ οι Υπουργικές Αποφάσεις στο τεύχος Β'.

τροποποιηθούν με νεώτερο νόμο όχι, όμως, και να καταργηθούν. Για την τροποποίησή τους δεν απαιτούνται όλες εκείνες οι διαδικασίες που προβλέπονται για την αναθεώρηση συνταγματικών διατάξεων (άρθρο 110 του Συντάγματος).

Παράδειγμα:

Ο Ν.1566/1985 ορίζει κατά συνταγματική επιταγή (άρθρο 16, παρ. 3) την εννιάχρονη φοίτηση, δηλαδή έξι χρόνια για τη στοιχειώδη εκπαίδευση και τρία χρόνια για τη δευτεροβάθμια γυμνασιακή εκπαίδευση. Με το νεώτερο νόμο 3518/2006 (Φ.Ε.Κ. 272/ 21-12-2006, τ.Α', άρθρο 73), η υποχρεωτική φοίτηση επεκτάθηκε κατά ένα έτος και στην Προσχολική Αγωγή για τα νήπια πρώτης ηλικίας.

1.3.1. Έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων

Σύμφωνα με τη ρητή διάταξη του άρθρου 93, παρ. 4, του Συντάγματος, όλα τα δικαστήρια έχουν την αρμοδιότητα και την εξουσία **ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων** που καλούνται να εφαρμόσουν. Μάλιστα, το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο (Σύνταγμα, άρθρο 100) έχει την ειδική αρμοδιότητα –μεταξύ άλλων– άρσης της αμφισβήτησης της συνταγματικότητας των νόμων ή της αυθεντικής ερμηνείας των νομοθετικών πράξεων –σε περίπτωση που έχουν εκδώσει αντιφατικές αποφάσεις το Συμβούλιο της Επικρατείας, ο Άρειος Πάγος και το Ελεγκτικό Συνέδριο. Αν το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο κηρύξει ως αντισυνταγματική τη διάταξη νόμου, η διάταξη αυτή καθίσταται ανίσχυρη και ουσιαστικά καταργείται.

Ο έλεγχος της αντισυνταγματικότητας των νόμων συνδέεται με την έννοια του κράτους δικαίου. Ο έλεγχος αυτός ασκείται και κατά το στάδιο της νομοθετικής διαδικασίας της ψήφισης και της έκδοσης, οπότε έχουμε **προληπτικό έλεγχο**, και κατά το στάδιο της έκδοσης και της εφαρμογής, οπότε έχουμε **κατασταλτικό έλεγχο**. Σε αρκετές χώρες λειτουργούν **Συνταγματικά δικαστήρια** που ελέγχουν τη συνταγματικότητα των πράξεων της νομοθετικής εξουσίας όσο και των πράξεων της εκτελεστικής.

Η εφαρμογή και τήρηση των νόμων αποτελεί το συνεκτικό στοιχείο στις ανθρώπινες κοινωνίες, καθώς διαμορφώνει συνθήκες ειρηνικής συμβίωσης των πολιτών, οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας, καθώς και καλλιέργειας των τεχνών και επιστημών. Σε μια ευνομούμενη Πολιτεία κανένας δεν έχει το «*προνόμιο*» της ασυλίας, δηλαδή να βρίσκεται έξω και πέραν των νόμων, καθώς όλοι υπόκεινται σε αυτούς. Φυσικά, σε μια δημοκρατικά δομημένη κοινωνία, κάθε πολίτης έχει δικαίωμα άσκησης κριτικής στους νόμους και μέσω της πολιτικής δράσης έχει τη δυνατότητα καταβολής προσπάθειας βελτίωσης ή αλλαγής τους. Ακόμα και αν το Κράτος παρανομεί και δεν τηρεί τους νόμους, οι πολίτες μπορούν να προσφύγουν στη δικαιοσύνη και έτσι η δικαστική λειτουργία να ελέγξει την εκτελεστική και μέσω αυτής τη διοίκηση. Αν τα δικαστήρια κρίνουν ότι υπάρχει παρανομία, η διοίκηση είναι υποχρεωμένη να υπακούσει και να συμμορφωθεί με το νόμο.

Το Σύνταγμα (άρθρο 95, παρ. 5) ορίζει την **υποχρέωση συμμόρφωσης της διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις** –όχι μόνο των διοικητικών δικαστηρίων. Μάλιστα στο Ν.3068/2003,

⁹ Σύμφωνα με ερμηνευτική δήλωση του Συντάγματος 1975/1986/2001, το άρθρο αυτό αποτελεί θεμέλιο για τη συμμετοχή της χώρας μας στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

προβλέπεται ειδική διάταξη τήρησης των δικαστικών, αποφάσεων με τη συγκρότηση ειδικών οργάνων σε κάθε ένα από τα Ανώτατα Δικαστήρια της χώρας (Άρειο Πάγο, Συμβούλιο της Επικρατείας και Ελεγκτικό Συνέδριο) και την επιβολή χρηματικών ποινών στις δημόσιες υπηρεσίες που δε συμμορφώνονται.

Στην ελληνική έννομη τάξη, μετά το Σύνταγμα υπερισχύουν οι γενικά παραδεγμένοι κανόνες Διεθνούς Δικαίου και οι διεθνείς συμβάσεις από κάθε άλλη διάταξη νόμου (άρθρο 28, Σύνταγμα).⁹ Έτσι, ο Χάρτης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, για παράδειγμα, υπερισχύει των νόμων και όλων των άλλων διεθνών Συνθηκών. Επίσης, το ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο αποτελεί πηγή για το ελληνικό δίκαιο και υπερισχύει του εθνικού δικαίου.

1.3.2. Εκπαιδευτική νομοθεσία

Όσον αφορά στο εκπαιδευτικό σύστημα, αυτό στηρίζεται σε νόμους-πλαίσια, καθώς και σε ένα πλήθος νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων. Βασικά νομοθετήματα που ισχύουν σήμερα για τις δύο πρώτες βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι:

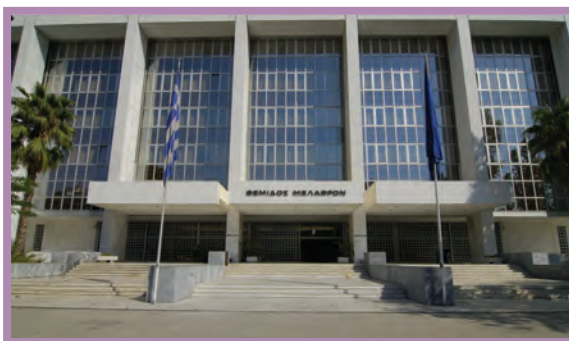
- Ν.1566/1985 (Φ.Ε.Κ. 167/30-9-1985, τ.Α') «Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις».
- Ν.2525/1997 (Φ.Ε.Κ. 188/23-9-1997, τ.Α') «Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο».
- Ν.2817/2000 (Φ.Ε.Κ. 78/14-3-2000, τ.Α') «Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις».
- Ν.3518/2006 (Φ.Ε.Κ. 272/ 21-12-2006, τ.Α', άρθρο 73) «Υποχρεωτική φοίτηση στο Νηπιαγωγείο».
- Ν.3475/2006 (146/13-7-2006, τ.Α') «Οργάνωση και λειτουργία της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις».

Σημειώνουμε ότι ο Ν.1566/1985 περιέχει 145 εξουσιοδοτήσεις για την έκδοση κανονιστικών πράξεων με την πρωτοβουλία ή σύμπραξη του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Για την ιδιωτική εκπαίδευση ισχύει:

- Ν.682/1977 (Φ.Ε.Κ. 244/1-9-1977, τ.Α') «Περί Ιδιωτικών σχολείων Γενικής Εκπαιδύσεως και Σχολικών Οικοτροφείων».

Εικόνα 1.1: Άρειος Πάγος, Λεωφ. Αλεξάνδρας 121, Αθήνα

Εικόνα 1.2: Συμβούλιο της Επικρατείας, στο Αρσάκειο Μέγαρο, Πανεπιστημίου 47-49, Αθήνα

Εικόνα 1.3: Ελεγκτικό Συνέδριο, Τσόχα και Βουρνάζου 4, Αμπελόκηποι, Αθήνα

Για την επιλογή των στελεχών εκπαίδευσης ισχύει:

- Ν.3467/2006 (Φ.Ε.Κ. 128/21-6-2006, τ.Α') «Επιλογή στελεχών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ρύθμιση θεμάτων διοίκησης και εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις».

1.4. Τα Προεδρικά Διατάγματα

Τα Προεδρικά Διατάγματα αποτελούν ενέργειες που περιλαμβάνονται στον κύκλο αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας ως φορέα της εκτελεστικής εξουσίας. Χρησιμοποιούνται ως μέσα εξειδίκευσης και υλοποίησης των νόμων που ψηφίζει η Βουλή και κυρώνει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Κατά κανόνα στα Προεδρικά Διατάγματα συμπράττει και ο καθ' ύλην αρμόδιος υπουργός και για να έχουν ισχύ θα πρέπει να προσυπογράφονται από αυτόν. Σε εξαιρετικά επείγουσες και απρόβλεπτες καταστάσεις, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί να εκδίδει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου, οι οποίες παύουν να ισχύουν αν δεν υποβληθούν στη Βουλή προς έγκριση εντός 40 ημερών από την έκδοσή τους και αν δεν εγκριθούν εντός τριών μηνών από την υποβολή τους. Σημειώνουμε ότι ο όρος διάταγμα έχει τυπική έννοια και σημαίνει πράξη του Προέδρου της Δημοκρατίας που εκδίδεται σύμφωνα με τη συνταγματική διαδικασία.

Τα Προεδρικά Διατάγματα χωρίζονται σε:

- **κατ' ουσία διοικητικά και**
- **κατ' ουσία νομοθετικά.**

Η αρμοδιότητα για την έκδοση διαταγμάτων τα οποία είναι αναγκαία για την εκτέλεση των νόμων παρέχεται απευθείας προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας από το Σύνταγμα (άρθρο 43, παρ. 1). Τα διατάγματα αυτά ονομάζονται **προεδρικά διατάγματα**, έχουν τυπική ισχύ κατώτερη των νόμων και εκδίδονται ακριβώς για τη διευκόλυνση της εκτέλεσης των νόμων.

Σημαντικά κείμενα που συμβάλλουν στην οργάνωση και λειτουργία της δευτεροβάθμιας και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι:

- Π.Δ.104/1979 (Φ.Ε.Κ. 23/7-2-1979, τ.Α') «Περί σχολικού και διδακτικού έτους, υπηρεσιακών βιβλίων, μετεγγραφών, φοιτήσεως, διαγωγής και τιμητικών διακρίσεων των σχολείων Μέσης Γενικής Εκπαιδεύσεως».
- Π.Δ.188/1985 (Φ.Ε.Κ. 75/26-4-1985 τ.Α') «Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων που ρυθμίζουν θέματα των σχολείων Μέσης Γενικής Εκπαιδεύσεως».
- Π.Δ.226/1985 (Φ.Ε.Κ. 85/9-5-1985, τ.Α') «Τροποποίηση των διατάξεων που αναφέρονται στη λήξη της διδασκαλίας μαθημάτων και στην έναρξη διενέργειας εξετάσεων στα σχολεία Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης».
- Π.Δ.157/1986 (Φ.Ε.Κ. 60/30-4-1986, τ.Α') «Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων που ρυθμίζουν θέματα των σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης».
- Π.Δ.191/1992 (Φ.Ε.Κ. 90/2-6-1992, τ.Α') «Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων που ρυθμίζουν θέματα σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης».
- Π.Δ.376/1993 (Φ.Ε.Κ. 159/15-9-1993, τ.Α') «Δομή και λειτουργία ενιαίων πολυκλαδικών λυκείων».

Οι κανόνες δικαίου και η Ιεράρχησή τους

- Π.Δ.60/2006 (Φ.Ε.Κ. 65/30-6-2006, τ.Α') «Αξιολόγηση των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου».
- Π.Δ.200/1998 (Φ.Ε.Κ. 161/13-7-1998, τ.Α') «Οργάνωση και λειτουργία Νηπιαγωγείων».
- Π.Δ.201/1998 (Φ.Ε.Κ. 161/13-7-1998, τ.Α') «Οργάνωση και λειτουργία Δημοτικών Σχολείων».
- Π.Δ.50/1996 (Φ.Ε.Κ. 45/8-3-1996, τ.Α') «Μεταθέσεις και τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών της δημόσιας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης».
- Π.Δ.100/1997 (Φ.Ε.Κ. 94/22-5-1997, τ.Α') «Τροποποίηση του Π.Δ.50/96 (ΦΕΚ 45Α) Μεταθέσεις και τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών της δημόσιας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης».
- Π.Δ.1/2003 (Φ.Ε.Κ. 1/3-1-2003, τ.Α') «Σύνθεση, συγκρότηση και λειτουργία υπηρεσιακών συμβουλίων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής, αρμοδιότητες αυτών, όροι, προϋποθέσεις και διαδικασία εκλογής των αιρετών τακτικών και αναπληρωτών μελών των συμβουλίων αυτών».
- Π.Δ.161/2000 (Φ.Ε.Κ. 145/23-6-2000, τ.Α') «Μεταβίβαση στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις αρμοδιοτήτων τοπικού ενδιαφέροντος, που αφορούν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση».
- Π.Δ.63/1981 (Φ.Ε.Κ. 22/28-1-1981, τ.Α') «Περί αρχειοθετήσεως εγγράφων των περιφερειακών υπηρεσιών του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων».
- Π.Δ.47/2006 (Φ.Ε.Κ. 48/2-3-2006, τ.Α') «Όργανα και διαδικασία πειθαρχικής δίωξης εκπαιδευτικού προσωπικού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης».

1.5. Οι Υπουργικές Αποφάσεις (Κανονιστικές διοικητικές πράξεις)

Οι τυπικοί νόμοι που ψηφίζονται από τη Βουλή δε ρυθμίζουν λεπτομερικά όλα τα ζητήματα, γι' αυτό και διάφορες νομοθετικές αρμοδιότητες μεταβιβάζονται στην εκτελεστική λειτουργία, όπως στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και στην κυβέρνηση, αλλά και σε κατώτερα διοικητικά όργανα, όπως είναι οι Γενικοί Γραμματείς Περιφερειών, οι Νομάρχες, οι Διευθυντές Εκπαίδευσης κ.λπ. Οι νομοθετικές αυτές αρμοδιότητες της διοίκησης – που προβλέπονται από κάποιο τυπικό νόμο, ο οποίος δίνει και τη σχετική εξουσιοδότηση – ονομάζονται **κανονιστικές πράξεις**, θεσπίζουν κανόνες δικαίου και αποτελούν ουσιαστικούς νόμους.

Ο νόμος, λοιπόν, αποτελεί την προϋπόθεση και τη βάση για κάθε διοικητική πράξη ως απόρροια της αρχής της νομιμότητας, που διέπει όλες τις ενέργειες της δημόσιας διοίκησης, ώστε

αυτή να είναι σύμφωνη με την έννοια του κράτους δικαίου. Επίσης, η αρχή της νομιμότητας συνεπάγεται τον έλεγχο των διοικητικών πράξεων από τη δικαιοσύνη και τα αρμόδια δικαστήρια –κυρίως το Συμβούλιο της Επικρατείας- ενώ **η διοίκηση υποχρεώνεται να συμμορφώνεται με τις δικαστικές αποφάσεις.**

Το περιεχόμενο των κανονιστικών διοικητικών πράξεων είναι:

γενικό –καθώς αναφέρεται σε απροσδιόριστο αριθμό πολιτών –

και **αφηρημένο** –καθώς αναφέρεται σε απροσδιόριστο αριθμό συγκεκριμένων περιπτώσεων.

Οι κανονιστικές πράξεις αποτελούν ουσιαστικούς νόμους και όχι τυπικούς, καθώς στην κατάρτισή τους δε συμμετέχει η Βουλή αλλά η διοίκηση και πρέπει να δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι κανονιστικές πράξεις παύουν να ισχύουν, αν καταργηθούν με νεώτερη πράξη ή εξαιτίας κατάργησης της εξουσιοδοτικής διάταξης.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας, στα πλαίσια διοικητικών και όχι δικαστικών καθηκόντων, επεξεργάζεται όλα τα κανονιστικά διατάγματα (Προεδρικά Διατάγματα, Υπουργικές Αποφάσεις). Ο έλεγχός του περιορίζεται σε έλεγχο νομιμότητας, εξετάζοντας και τη συνταγματικότητα της εξουσιοδοτικής διάταξης. Η διοίκηση δεν υποχρεούται να ακολουθήσει τη γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας, αλλά είναι απίθανο να μη συμμορφωθεί με αυτήν. Ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας μπορεί να προσφύγει οποιοσδήποτε θιγόμενος πολίτης, προσβάλλοντας την κανονιστική διοικητική πράξη που θίγει τα συμφέροντά του.

Σημαντική για τον τομέα της εκπαιδευτικής διοίκησης είναι η Υπουργική Απόφαση:

- Υ.Α. Φ.353.1/324/105657/Δ1 (Φ.Ε.Κ. 1340/16-10-2002, τ.Β') «Καθορισμός των ειδικότερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, των διευθυντών και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και ΣΕΚ και των συλλόγων των διδασκόντων».

1.6. Λοιπές Διοικητικές Πράξεις

Η έκδοση όλων των κανόνων δικαίου από τη Βουλή δεν είναι δυνατή αλλά και ούτε επιθυμητή, καθώς ο κοινός νομοθέτης αδυνατεί να παρακολουθήσει και να μεριμνήσει για όλες τις ενδεχόμενες ιδιοτυπίες που προκύπτουν από την εφαρμογή των νόμων. Έτσι, η ανάγκη άμεσης ρύθμισης εξειδικευμένων θεμάτων καθιστά απαραίτητη την εμπλοκή της διοίκησης. Με το θεσμό της νομοθετικής εξουσιοδότησης η διοίκηση μπορεί να «νομοθετεί», να παρεμβαίνει δηλαδή και να ρυθμίζει με μονομερείς διοικητικές πράξεις διάφορους τομείς της δημόσιας ζωής, πάντοτε όμως κατόπιν ειδικής εξουσιοδότησης νόμου και εντός των ορίων αυτής.

1.6.1. Κατηγοριοποίηση διοικητικών πράξεων

Η Δημόσια Διοίκηση εκδηλώνει τη δράση της για την υλοποίηση των σκοπών του κράτους κατά την επαφή της με τις άλλες διοικητικές υπηρεσίες αλλά και με τους πολίτες, με νομικές ενέργειες που ρυθμίζονται από κανόνες διοικητικού δικαίου και ονομάζονται **διοικητικές πράξεις**. Όταν με αυτές τις νομικές πράξεις εκδηλώνεται μόνο η βούληση των διοικητικών οργάνων, ονομάζονται **μονομερείς**, ενώ, όταν αποτελούν προϊόν της βούλησης τόσο των διοικητι-

κών οργάνων όσο και ιδιωτών ή νομικών προσώπων, ονομάζονται **συμβάσεις**.

Παράδειγμα:

Η χορήγηση μισθολογικού κλιμακίου (Μ.Κ.) αποτελεί μονομερή διοικητική πράξη, ενώ οι κρατικές προμήθειες απαιτούν σύμβαση μεταξύ του δημοσίου και της εταιρείας που θα αναλάβει την προμήθεια.

Οι διοικητικές πράξεις διακρίνονται σε:

- **κανονιστικές**, όταν θεσπίζονται απρόσωποι και γενικοί κανόνες δικαίου με εφαρμογή σε κάθε πρόσωπο και
- **ατομικές**, όταν θεσπίζονται ατομικοί κανόνες που αφορούν συγκεκριμένο πολίτη ή ένα ή περισσότερα άτομα και ρυθμίζουν συγκεκριμένες περιπτώσεις.

Οι ατομικές διοικητικές πράξεις παύουν να ισχύουν, λόγω εξάντλησης του περιεχομένου τους, παρέλευσης προθεσμίας, θανάτου του ατόμου που η διοικητική πράξη αφορά ή ανάκλησής της.

Παράδειγμα:

Περίπτωση χορήγησης κανονικής ή αναρρωτικής άδειας, απουσίας.

Η διοίκηση με την ατομική διοικητική πράξη μεσολαβεί μεταξύ του αφηρημένου κανόνα δικαίου και της συγκεκριμένης υπό ρύθμιση περίπτωσης.

Παράδειγμα:

Ο νόμος ορίζει το χρόνο κατά τον οποίο οι εκπαιδευτικοί μπορούν να λαμβάνουν μισθολογικό κλιμάκιο (Μ.Κ.). Αυτό δε σημαίνει ότι κάθε εκπαιδευτικός που συγκεντρώνει το απαιτούμενο χρονικό διάστημα λαμβάνει αυτόματα το αμέσως ανώτερο μισθολογικό κλιμάκιο.

Πρώτα πρέπει να εκδοθεί γι' αυτό το σκοπό μια διοικητική πράξη για κάθε εκπαιδευτικό, η οποία θα κρίνει αν για τη συγκεκριμένη περίπτωση συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου. Συνεπώς, η ατομική διοικητική πράξη είναι μονομερής διοικητική πράξη, καθώς αποτελεί δήλωση βουλήσεως του διοικητικού οργάνου.

Οι πολίτες μπορούν να υποβάλουν αίτηση θεραπείας με απλή διοικητική προσφυγή στην αρχή που εξέδωσε την ατομική διοικητική πράξη ή στην ιεραρχικά προϊσταμένη αρχή, με αντικείμενο την ανάκληση ή την τροποποίησή της.

Έτσι, με βάση το τεκμήριο της νομιμότητας, κάθε διοικητική πράξη παράγει έννομα αποτελέσματα, μέχρι να ακυρωθεί δικαστικά ή να ανακληθεί διοικητικά. Το περιεχόμενο της διοικητικής πράξης παύει να ισχύει, όταν αυτή ανακαλείται με μεταγενέστερη πράξη. Η ανάκληση των νόμιμων πράξεων ενεργεί μόνο για το μέλλον, ενώ η ανάκληση των παράνομων πράξεων ενεργεί αναδρομικά από το χρόνο έκδοσής τους και τις εξαφανίζει πλήρως.

Όλες οι διοικητικές πράξεις (κανονιστικές και ατομικές) πρέπει να είναι **έγγραφες**, να φέρουν την ιδιόχειρη υπογραφή του διοικητικού οργάνου που τις εξέδωσε, καθώς και την ημερομηνία της πράξης. Ειδικότερα οι ατομικές διοικητικές πράξεις κοινοποιούνται πάντοτε προς τον ενδιαφερόμενο και, αν ο νόμος το επιβάλλει, απαιτείται δημοσίευσή τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση παραίτησης δημοσίου υπαλλήλου, λόγω συνταξιοδότησης.

Επιπλέον σημειώνονται και τα εξής: Για την έκδοση μιας διοικητικής πράξης, ο νόμος μπορεί να απαιτεί τη συμμετοχή του πολίτη με την υποβολή αίτησης.

Παράδειγμα:

Υποβολή αίτησης απαιτείται για χορήγηση πιστοποιητικών, μεταθέσεων – αποσπάσεων – μετατάξεων δημοσίων υπαλλήλων.

Σε κάποιες περιπτώσεις, ο νόμος δύναται να επιβάλει την τήρηση τύπων, όπως η κλήση σε απολογία του πειθαρχικά διωκόμενου, ενώ η παραβίαση αυτών των τύπων συνεπάγεται ακυρότητα της διοικητικής πράξης.

Παράδειγμα:

Η επιβολή πειθαρχικής ποινής σε πειθαρχικά διωκόμενο δημόσιο υπάλληλο, χωρίς την κλήση του σε απολογία, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την ακυρότητα της διοικητικής πράξης από τα διοικητικά δικαστήρια. Κάτι ανάλογο μπορεί να συμβεί και αν η διοικητική πράξη δεν είναι αιτιολογημένη. Παράδειγμα αποτελεί η επιλογή Διευθυντή σχολικής μονάδας από περιφερειακό υπηρεσιακό συμβούλιο χωρίς επαρκή αιτιολόγηση.

Επίσης, διοικητικές πράξεις διακρίνονται, σε:

- **εκτελεστές**, οι οποίες παράγουν έννομα αποτελέσματα από μόνες τους, ενώ μπορούν να προσβληθούν με αίτηση ακυρώσεως στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

Παράδειγμα:

Η τοποθέτηση διευθυντή σχολικής μονάδας από τον Περιφερειακό Διευθυντή Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

- **μη εκτελεστές**, οι οποίες είτε προπαρασκευάζουν εκτελεστή πράξη και προηγούνται αυτής είτε εκτελούν το περιεχόμενό της.

Παράδειγμα:

Η κατάρτιση πινάκων για την επιλογή διευθυντών σχολικών μονάδων από το Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο.

Επίσης, ως συνέπεια της αρχής της νομιμότητας, οι διοικητικές πράξεις πρέπει να αιτιολογούνται πλήρως, με σαφή, συγκεκριμένο και εξατομικευμένο τρόπο, να καθορίζουν με σαφήνεια τα πραγματικά περιστατικά και να εκθέτουν τον επιδιωκόμενο σκοπό με την έκδοσή τους.

Ο δικαστικός έλεγχος των κανονιστικών πράξεων ανήκει στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας, ενώ των ατομικών, είτε στο Συμβούλιο της Επικρατείας είτε στα Διοικητικά Δικαστήρια.

Οι διοικητικές πράξεις μπορούν να διακριθούν και σε:

- **συστατικές**, όταν πρόκειται για ατομικές πράξεις με τις οποίες θεσπίζονται από το διοικητικό όργανο ατομικοί κανόνες δικαίου.

Παράδειγμα:

Η τοποθέτηση Προϊσταμένου Εκπαιδευτικών Θεμάτων σε Διεύθυνση Εκπαίδευσης από το Διευθυντή Εκπαίδευσης.

- **διαπιστωτικές**, όταν πρόκειται για διοικητικές πράξεις, οι οποίες προϋποθέτουν την έκδοση συστατικών διαπιστωτικών πράξεων.

Παράδειγμα:

Η διαπίστωση συμπλήρωσης τριακονταπενταετίας ενός δημοσίου υπαλλήλου στην υπηρεσία, κα-

θώς και η διαπίστωση συμπλήρωσης ηλικίας εξήντα ετών για τη συνταξιοδότησή του από το Διευθυντή Εκπαίδευσης.

Όταν οι συστατικές ή διαπιστωτικές ατομικές πράξεις δημιουργούν δικαιώματα ονομάζονται **θετικές**.

Παράδειγμα:

Η ικανοποίηση αίτησης μετάθεσης εκπαιδευτικού από Υπηρεσιακό Συμβούλιο.

Αρνητικές λέγονται οι συστατικές ή διαπιστωτικές ατομικές πράξεις με τις οποίες δε γίνονται δεκτά τα αιτήματα των διοικούμενων, άρα απορρίπτονται και συνεπώς καμία μεταβολή δεν επέρχεται στη νομική τους κατάσταση.

Παράδειγμα:

Η απόρριψη αίτησης μετάταξης εκπαιδευτικού κλάδου ΠΕ 11 (Φυσικής Αγωγής) από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση στη δευτεροβάθμια από το Υπηρεσιακό Συμβούλιο.

Οι θετικές και οι αρνητικές διοικητικές πράξεις μπορεί να είναι **σιωπηρές**. Στη σιωπηρή πράξη το διοικητικό όργανο έχει παραλείψει την έκδοση –μέσα στην προβλεπόμενη ημερομηνία– μιας πράξης.

Παράδειγμα:

Σιωπηρή θετική πράξη αποτελεί η παρέλευση της προθεσμίας δύο μηνών από την ημέρα που δημόσιος υπάλληλος υπέβαλε αίτηση παραίτησης από την υπηρεσία, οπότε η παραίτηση θεωρείται αυτοδικαίως αποδεκτή από το Διευθυντή Εκπαίδευσης (Ν.3528/2007, άρθρο 148, παρ. 5). Αρνητική σιωπηρή πράξη έχουμε όταν η διοίκηση δεν προβαίνει στην έκδοση εκτελεστικής πράξης, όπως ο νόμος επιβάλλει, λόγω παράλειψης.

Παράδειγμα:

Έχει υποβληθεί στη δημόσια υπηρεσία αίτηση χορήγησης πιστοποιητικού, το οποίο ο αιτών νομιμοποιείται να υποβάλει και δεν έχει χορηγηθεί αμέσως ή δεν έχει αποσταλεί ταχυδρομικώς στη διεύθυνση που έχει δηλωθεί εντός δέκα (10) ημερών, σύμφωνα με το άρθρο 4, παρ. 4 του Ν.2690/1999 (Φ.Ε.Κ. 45/9-3-1999, τ.Α') από το Διευθυντή Εκπαίδευσης.

Η σύνθετη διοικητική ενέργεια προϋποθέτει την έκδοση δύο τουλάχιστον διαδοχικά εκτελεστών διοικητικών πράξεων, στο πλαίσιο των σχετικών διατάξεων, προκειμένου να επέλθει το απαιτούμενο αποτέλεσμα. Για να υπάρξει προϋπόθεση εννόμου αποτελέσματος πρέπει να ακολουθηθεί μια σειρά χωριστών διοικητικών πράξεων, ώστε η προηγηθείσα διοικητική πράξη να αποτελεί προϋπόθεση της επόμενης και όλες μαζί να ενσωματωθούν στην τελική έκδοση της πράξης. Οι επιμέρους πράξεις σύνθετης διοικητικής ενέργειας αποτελούν αυτοτελείς διοικητικές πράξεις.

Παραδείγματα:

1. Σύνθετη διοικητική ενέργεια αποτελεί η άσκηση πειθαρχικής δίωξης εναντίον δημοσίου υπαλλήλου. Αρχικά έχουμε τη διοικητική πράξη της παραπομπής του υπαλλήλου στο πειθαρχικό υπηρεσιακό συμβούλιο από τον Προϊστάμενό του. Στη συνέχεια ακολουθεί η κλήση του σε απολογία, ο προσδιορισμός ημέρας δικάσιμου, η γνωστοποίησή της στον υπάλληλο και η έκδοση της απόφασης. Με την κοινοποίηση της πειθαρχικής απόφασης, την εκτέλεσή της και τέλος την ανακοίνωσή της εκτέλεσής της ολοκληρώνεται η διαδικασία.

2. Ανάλογη περίπτωση σύνθετης διοικητικής ενέργειας είναι και ο διορισμός υπαλλήλου, όπου έχουμε την πράξη δημοσίευσης της προκήρυξης για πλήρωση θέσεων προσωπικού και στη συνέχεια την πράξη διορισμού.

Τέλος, οι **κυβερνητικές πράξεις** αποτελούν ξεχωριστή κατηγορία διοικητικών πράξεων. Το Συμβούλιο της Επικρατείας αποκλείει τις κυβερνητικές πράξεις από το δικαστικό έλεγχο, αφού οι εκδηλώσεις αυτές της εκτελεστικής εξουσίας απαιτούν αδέσμευτη ελευθερία ενεργειών.

Παράδειγμα:

Το διάταγμα περί διαλύσεως της Βουλής και διενέργειας βουλευτικών εκλογών, η απονομή χάριτος, η παροχή αμνηστίας αποτελούν κυβερνητικές πράξεις.

1.6.2. Βασικές αρχές των διοικητικών πράξεων

Το **τεκμήριο της νομιμότητας** αποτελεί βασική αρχή, καθώς η διοικητική πράξη από την έναρξη μέχρι την ακύρωση ή την ανάκληση ή την κατάργηση ή την αναθεώρησή της παράγει έννομα αποτελέσματα, ανεξάρτητα από το αν έχει νομικά ελαττώματα. Στην περίπτωση αυτή, τα έννομα αποτελέσματα παράγονται μέχρι να ακυρωθούν από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Σημειώνεται ότι τη νομιμότητα των διοικητικών πράξεων μπορούν να εξετάσουν και τα αρμόδια όργανα της διοίκησης που εξέδωσαν την πράξη ή τα ιεραρχικά ανώτερα και να την ανακαλέσουν, σε περίπτωση που απαιτείται κάτι τέτοιο.

Η **αρχή της εκτελεστότητας των διοικητικών πράξεων** σημαίνει ότι η ρύθμιση που περιέχεται σε αυτήν είναι υποχρεωτική. Σε περίπτωση παράβασης και μη συμμόρφωσης με αυτά που θεσπίζει η διοικητική πράξη –είτε από τον πολίτη είτε από την ίδια τη διοίκηση –τότε μπορούν να επιβληθούν ποινικές, αστικές ή και πειθαρχικές κυρώσεις, όπως αυτές προβλέπονται από τη νομοθεσία.

Η διοικητική πράξη αποτελεί τη δήλωση βούλησης που προέρχεται από διοικητικό όργανο για την παραγωγή έννομων αποτελεσμάτων με τη μονομερή θέσπιση κανόνων δικαίου. Η πράξη, για να έχει διοικητικό χαρακτήρα, θα πρέπει να διέπεται από το δημόσιο διοικητικό δίκαιο. Η διοικητική πράξη έχει άμεση ισχύ, παράγει άμεσα αποτελέσματα, που δεσμεύουν τους πολίτες, και, μέσω αυτών των νομικών ενεργειών, ασκείται η δημόσια εξουσία από το διοικητικό όργανο.

Στη νομική έννοια της διοικητικής πράξης περιλαμβάνεται μια μεγάλη τυπολογία πράξεων, οι οποίες εκδίδονται από τις αρμόδιες διοικητικές αρχές και μπορεί να είναι: προτάσεις, συστάσεις, γνωμοδοτήσεις, ανακοινώσεις, προσκλήσεις, κλήσεις, προειδοποιήσεις, πράξεις, αποφάσεις, διαταγές, εντάλματα, βεβαιώσεις, εγκρίσεις, άδειες, πιστοποιητικά, οδηγίες κ.λπ. Τα χαρακτηριστικά όλων αυτών των διοικητικών πράξεων είναι το τεκμήριο της νομιμότητας και η εκτελεστότητα.

1.6.3. Εγκύκλιοι-Οδηγίες

Η μονομερής διοικητική πράξη αποτελεί το κατ' εξοχήν μέσο έκφρασης της εκτελεστικής εξουσίας. Όμως, για να μην τίθενται προβλήματα στην ενιαία και ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων δικαίου κατά την εκτέλεση των νόμων από τα πολυάριθμα διοικητικά όργανα και να εφαρμόζεται η γενική αρχή του διοικητικού δικαίου περί χρηστής διοίκησης, εκδίδονται διαταγές και οδηγίες υπό τη μορφή εγκυκλίων.

Οι **εγκύκλιοι** απευθύνονται προς το σύνολο των υπηρεσιών κάποιου κλάδου της διοίκησης και στοχεύουν στην ομοιόμορφη ερμηνεία των νόμων και των κανονιστικών διαταγμάτων, ώστε να επιτυγχάνεται ενότητα διοικητικής δράσης, ενώ δεν περιέχουν κανόνες δικαίου, αφού ούτε θέτουν ούτε μεταβάλλουν ούτε καταργούν τους αντίστοιχους νόμους. Έτσι, οι εγκύκλιοι, αν και βοηθούν τη διοίκηση στην ορθή ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου, δεν αποτελούν πηγή δημοσίου δικαίου, καθώς δεν μπορούν να ερμηνεύσουν αυθεντικά το νόμο. Υπάγονται και αναφέρονται πάντα σε αυτόν και δεν εκδίδονται στο πλαίσιο κάποιας νομοθετικής εξουσιοδότησης, αλλά στη βάση της ιεραρχικής σχέσης των διοικητικών οργάνων. Συνεπώς, η ύπαρξη εγκυκλίων κατά πάγια νομολογία δε δεσμεύει τα δικαστήρια.

Οι εγκύκλιοι διακρίνονται σε ερμηνευτικές και σε καθοδηγητικές. Οι **ερμηνευτικές** απλοποιούν και καθιστούν πιο κατανοητό το περιεχόμενο των διατάξεων του νόμου και οι **καθοδηγητικές** στοχεύουν στην παροχή διακριτικής ευχέρειας στα διοικητικά όργανα όσον αφορά στην εφαρμογή του νόμου.

Οι εγκύκλιοι που εκδίδονται από διοικητικές αρχές εφαρμόζονται από τις ιεραρχικά υποδεέστερές τους, στις οποίες κοινοποιούνται, λόγω υπηρεσιακής δέσμευσης και υποχρέωσης συμμόρφωσης απέναντι στην προϊστάμενη αρχή που εξέδωσε την εγκύκλιο. Έτσι, το ιεραρχικά προϊστάμενο διοικητικό όργανο ορίζει τον τρόπο ενέργειας των υφισταμένων, με αποτέλεσμα αυτό να αποτελεί έγγραφη εντολή του ανωτέρου προς τον κατώτερο. Η εντολή αυτή δεν είναι δυνατόν να μην εκτελεστεί, καθώς τυχόν αντιρρήσεις για το περιεχόμενο των εγκυκλίων, όσο βάσιμες κι αν είναι, δεν μπορούν να αποτελέσουν νόμιμη βάση μη εκτέλεσής τους. Κάτι τέτοιο θα αντέβαινε στους κανόνες της ιεραρχικής υποταγής των διοικητικών οργάνων¹⁰.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι υπουργικές εγκύκλιοι, οι οποίες απευθύνονται σε μεγάλο αριθμό διοικητικών οργάνων υφισταμένων του υπουργού. Οι ερμηνευτικές εγκύκλιοι δε συνιστούν ευθέως διαταγές, λόγω του συμβουλευτικού και παραινετικού τους περιεχομένου (Συμβούλιο της Επικρατείας 1426/1979 και 2186/1984).

Τέλος, οι **οδηγίες** αφορούν κυρίως στον τεχνικό τρόπο εφαρμογής των νόμων και των διαταγμάτων, δίνοντας υποδείξεις στα διοικητικά όργανα για τη μέθοδο εκτέλεσης των καθηκόντων τους.

Οι εγκύκλιοι και οι οδηγίες παραμένουν μια εσωτερική υπόθεση (*res interna*) της διοικητικής οργάνωσης. Παρ' όλα αυτά, ασκούν αποφασιστική επίδραση στον τρόπο εφαρμογής του νόμου, σε σημείο που σε πολλές περιπτώσεις να προτιμάται η συμμόρφωση σε αυτές παρά στην ίδια τη διάταξη νόμου.

Επίσης, σε αρκετές περιπτώσεις παρατηρείται καθυστέρηση στην προώθηση αιτημάτων των διοικούμενων σε αναμονή της έκδοσης διευκρινιστικής εγκυκλίου της κείμενης νομοθεσίας, αν και μια τέτοια αναβολή είναι έκνομη, αφού ουσιαστικά αποτελεί αναστολή εφαρμογής των νόμων και των κείμενων διατάξεων. Στις περιπτώσεις, λοιπόν, αυτές, πρώτα εφαρμόζεται η εγκύκλιος και κατά έμμεσο τρόπο ο νόμος –αν και από τυπική ισχύ ο νόμος υπερτερεί έναντι της εγκυκλίου και θα έπρεπε να συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο. Όπως είναι φυσικό, τέτοιες πρακτικές έχουν άμεσες επιπτώσεις στη διοίκηση.

¹⁰ Φυσικά, αν ο υπάλληλος θεωρεί ότι η εφαρμογή των όρων μιας εγκυκλίου είναι παράνομη, τότε προχωρεί στην εφαρμογή της, αφού προηγουμένως διατυπώσει εγγράφως τις αντιρρήσεις του, σύμφωνα με το Ν.3528/2007 (Φ.Ε.Κ. 26/9-2-2007, τ.Α') Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.

Εθνική και κοινοτική νομοθεσία

2^ο Κεφάλαιο

Πίνακας 2.1: Χάρτης των 27 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

Πηγή προέλευσης: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia,2007>

2.1. Οι Ευρωπαϊκές Συνθήκες

Μετά τις οδυνηρές συνέπειες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ο πολιτικός W. Churchill, μιλώντας στη Ζυρίχη το 1946, περιέγραψε το ευρωπαϊκό τοπίο ως σωρό ερειπίων και το έδαφος έτοιμο για την καλλιέργεια μίσους. Πρότεινε την εξασφάλιση της ειρήνης, της ελευθερίας και της ευημερίας με τη δημιουργία των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης. Κινήσεις πολιτών ζητούσαν μια δημοκρατική και ενωμένη Ευρώπη.

■ Το 1949 αρχίζει το σχέδιο για την έναρξη της ευρωπαϊκής οικοδόμησης με την ίδρυση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το 1950, ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών R. Schuman, με βάση το σχέδιο J. Monnet, πρότεινε τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα. Στόχος ήταν η εξάλειψη των εμποδίων στις ανταλλαγές και η δημιουργία μιας κοινής αγοράς, μέσα στην οποία τα προϊόντα θα κυκλοφορούσαν ελεύθερα για την ικανοποίηση των αναγκών όλων των κατοίκων της Κοινότητας. Στις **18 Απριλίου 1951, υπεγράφη στο Παρίσι η πρώτη κοινοτική Συνθήκη, που ίδρυε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (Ε.Κ.Α.Χ.)**. Τέθηκε σε ισχύ στις 23 Ιουλίου 1952 και έληξε στις 23 Ιουλίου 2002, καθώς είχε συναφθεί για 50 έτη.¹¹ Η πρώτη Κοινότητα περιελάμβανε μια Ανωτάτη Αρχή και το Συμβούλιο Υπουργών, οι αποφάσεις των οποίων θα επιβλήονταν στα κράτη μέλη.

■ Στις **25 Μαρτίου 1957, στη Ρώμη**, με τη σύμπραξη των έξι (6) ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών χωρών - Γαλλίας, Γερμανίας, Ολλανδίας, Βελγίου, Λουξεμβούργου, Ιταλίας - υπεγράφησαν ταυτόχρονα οι συνθήκες με τις οποίες ιδρύθηκαν η **Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.)** και η **Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (Ε.Κ.Α.Ε., Ευρατόμ)**. Οι δύο αυτές συνθήκες, γνωστές ως «συνθήκες της Ρώμης», τέθηκαν σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1958. Απέβλεπαν στη δημιουργία κοινής αγοράς πυρηνικών υλικών και την κατάρτιση μιας κοινής νομοθεσίας στην εγκατάσταση συστήματος εφοδιασμού και ελέγχου για την ειρηνική χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας. Η Συνθήκη της Ρώμης προέβλεπε τη δημιουργία κοινής αγοράς και την πραγματοποίηση μιας τελωνειακής ένωσης, χωρίς δασμούς, ανάμεσα στις ανταλλαγές των κρατών μελών. Προέβλεπε, επίσης, και την αποδοχή μέσω κοινών πολιτικών τεσσάρων ουσιαστών ελευθεριών:

- την ελεύθερη κυκλοφορία αγροτικών και βιομηχανικών προϊόντων,
- την ελεύθερη κυκλοφορία μισθωτών εργαζομένων,
- την ελεύθερη εγκατάσταση παροχής υπηρεσιών από ανεξάρτητους επαγγελματίες και επιχειρήσεις και
- την ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων.

Ακολούθησε η συνθήκη συγχωνεύσεως, η οποία υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 8 Απριλίου 1965 και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουλίου 1967 και θέσπισε μία Επιτροπή και ένα Συμβούλιο.

- Τα μειονεκτήματα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας ήρθε να καλύψει η **Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη**, η οποία υπεγράφη στο Λουξεμβούργο και στη Χάγη στις 28 Φεβρουαρίου 1986 και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουλίου του 1987. Η Ενιαία Πράξη υποχρέωσε την Κοινότητα να πάρει μέτρα για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου 1992, ώστε να κυκλοφορούν ελεύθερα τα πρόσωπα, το κεφάλαιο, τα αγαθά και οι υπηρεσίες στο χώρο της.¹²

Ενισχύθηκε ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και καθιερώθηκε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ως θεσμικό όργανο. Πολιτικές για το περιβάλλον, την έρευνα και τεχνολογία, καθώς και κοινωνικές πολιτικές απέκτησαν νομική βάση. Ο στόχος όμως για την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί, χωρίς την εξάλειψη των νομισματικών εμποδίων.

- Η **Συνθήκη του Μάαστριχτ υπεγράφη στις 7 Φεβρουαρίου του 1992** και τέθηκε σε ισχύ από την 1^η Νοεμβρίου του 1993. Η επιχείρηση της ολοκλήρωσης υλοποιήθηκε μέσα από δύο αλληλένδετες συνθήκες. Η ονομασία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας άλλαξε σε «Ευρωπαϊκή Κοινότητα». Έτσι προέκυψαν η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Σ.Ε.Κ.) και η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Σ.Ε.Ε.).

Οι δύο συνθήκες ουσιαστικά χώρισαν το ευρωπαϊκό οικοδόμημα σε τρεις πυλώνες. Ο πρώτος πυλώνας ρυθμίζεται από τη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και σε αυτή επικράτησε η κοινοτική μέθοδος λήψης αποφάσεων κατά πλειοψηφία. Ο δεύτερος πυλώνας αποτελεί την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας (Κ.Ε.Π.Π.Α.) και ο τρίτος πυλώνας από τους τομείς της «δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων».

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, διευρύνθηκε η έννοια της ιθαγένειας για τους πολίτες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεσπίστηκε το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις τοπικές και ευρωπαϊκές εκλογές, το δικαίωμα της προσφυγής στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή, αναγνωρίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο νέες εξουσίες και καθιερώθηκε ενιαίο νόμισμα, το Ευρώ.

- Η νέα αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ υπεγράφη στο **Άμστερνταμ στις 2 Οκτωβρίου 1997 και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Μαΐου 1999**. Η αναθεωρημένη Συνθήκη κατέστησε αποτελεσματικότερη τη θεσμική δομή της Ένωσης, εκχωρώντας το δικαίωμα της συναπόφασης ανάμεσα στο

Εικόνα 2.1: Κτίριο Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, Βασ. Σοφίας 2 και Ηρώδου Αττικού, Αθήνα.

¹¹ <http://www.Euroopa.eu/EUR-Lex>, Διαδικασία και συντελεστές, 1. Το αρχείο εγγράφων, 1.1.7.1 Η συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, σ. 5, προσπελάστηκε 13/11/2007

¹² <http://www.Euroopa.eu/EUR-Lex>, Διαδικασία και συντελεστές, 1. Το αρχείο εγγράφων, 1.1.7.2 Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, σ. 5, προσπελάστηκε 13/11/2007

Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο και τη λήψη αποφάσεων κατά ειδική πλειοψηφία και όχι ομόφωνα. Κατέστησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων) υπεύθυνο για τον ορισμό κοινών στρατηγικών, τις οποίες θα εφαρμόζουν τα κράτη μέλη και η Ένωση, ενδυναμώνοντας έτσι την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (Κ.Ε.Π.Π.Α.).

Έθεσε ως στόχους την κοινωνική προστασία, την καταπολέμηση της ανεργίας, την κατοχύρωση των δικαιωμάτων του πολίτη, την ενίσχυση κοινοτικής πολιτικής στον τομέα του περιβάλλοντος και τον τομέα της Δημόσιας Υγείας καθώς και την ενίσχυση συνεργασίας των κρατών μελών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, των ναρκωτικών και της εγκληματικότητας.

■ **Η Συνθήκη της Νίκαιας υπεγράφη στις 26 Φεβρουαρίου 2001** και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Φεβρουαρίου 2003. Η συνθήκη της Νίκαιας με τη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας συγχωνεύθηκαν σε μια ενοποιημένη συνθήκη. Στόχος της συνθήκης της Νίκαιας ήταν να αναπροσαρμοστεί η λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τροποποιήσεις έγιναν και στη δομή των θεσμικών κοινοτικών οργάνων μάλιστα υπό το πρίσμα της ένταξης δέκα νέων μελών κρατών την 1^η Μαΐου 2004. Ανάμεσα στις τροποποιήσεις που πραγματοποιήθηκαν αναφέρεται η μείωση των περιπτώσεων στις οποίες το Συμβούλιο (των Υπουργών) αποφασίζει με απόλυτη πλειοψηφία, ενώ σε πολλούς τομείς καθιερώνεται η διαδικασία λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία αντί της ομοφωνίας. Προβλέφθηκε νέα κατανομή των εδρών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και ενισχύθηκε ο ρόλος του στη διαδικασία συναπόφασης με το Συμβούλιο.

Η συνθήκη της Νίκαιας καθιέρωσε επίσης την ενισχυμένη συνεργασία μερικών κρατών μελών, σε περίπτωση που μια συμφωνία δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί με την κοινή διαδικασία λήψης αποφάσεων. Ενισχύθηκαν οι εξουσίες του προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενώ η Γαλλία, η Γερμανία, η Ισπανία, η Ιταλία και τον Ηνωμένο Βασίλειο έχασαν τη δεύτερη θέση επιτρόπου.¹³ Το πρωτόκολλο για τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρόβλεψε τη διατήρηση ενός επιτρόπου ανά κράτος μέλος, μέχρις ότου στην Ένωση προσχωρήσει και το 27 κράτος μέλος, οπότε ο αριθμός των Επιτρόπων θα είναι μικρότερος από τον αριθμό των κρατών.¹⁴

Τη συνθήκη της Νίκαιας ακολούθησαν διακυβερνητικές διασκέψεις, με σκοπό να απλοποιηθεί το ευρωπαϊκό οικοδόμημα, με την υιοθέτηση μιας ενιαίας συνθήκης, με το όνομα Ευρωπαϊκό Σύνταγμα. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων) της Θεσσαλονίκης, 19-10 Ιουλίου 2003, παρουσιάστηκε το σχέδιο για τη Συνταγματική Συνθήκη, το οποίο αποτέλεσε τη βάση για τη διακυβερνητική διάσκεψη της Ρώμης, τον Οκτώβριο του 2003. Η διάσκεψη, με συμμετοχή 25 εκπροσώπων κρατών μελών, αποδέχθηκε τις προτάσεις της Συνέλευσης και παρουσίασε το σχέδιο του Συντάγματος στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο το ενέκρινε με μικρές αλλαγές στις 18 Ιουνίου 2004.

Το σχέδιο του Συντάγματος, αν και υπεγράφη από όλες τις κυβερνήσεις, δεν επικυρώθηκε¹⁵ από όλα τα κράτη μέλη. Το 2005 Γάλλοι και Ολλανδοί, μετά από δημοψήφισμα στις χώρες τους, καταψήφισαν το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και έτσι δεν ίσχυσε ποτέ.

¹³ <http://www.Euroopa.eu/EUR-Lex>, Διαδικασία και συντελεστές, 1. Το αρχείο εγγράφων, 1.1.7.4 Η συνθήκη της Νίκαιας, σ. 6, προσπελάστηκε 13/11/2007

¹⁴ Μούσης, Ν. (2005). *Ευρωπαϊκή Ένωση*, σ.24, Αθήνα. Παπαζήση.

¹⁵ <http://www.in.gr/news/>, Πανηγυρική υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας για την Ευρώπη των «27», προσπελάστηκε 13/12/2007.

■ Μετά τη συνθήκη της Νίκαιας και την απόρριψη της Συνταγματικής Συνθήκης οι αρχηγοί των κρατών και κυβερνήσεων (το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο) ξεκίνησαν ένα νέο κύκλο διαπραγματεύσεων. Συνεκτιμώντας τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις ενέκριναν στις 18 Οκτωβρίου του 2007 τη Συνθήκη της Λισαβόνας, τερματίζοντας τις πολυετείς διαπραγματεύσεις σχετικά με θεσμικά ζητήματα. Αυτή η προεργασία οδήγησε στην ολοκλήρωση μιας επίπονης προσπάθειας και την **υπογραφή της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης** από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο **στις 13 Δεκεμβρίου 2007 στη Λισαβόνα.**

Πίνακας 2.2: Οι Ευρωπαϊκές συνθήκες και οι στόχοι τους

ΕΤΟΣ	ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΟΡΕΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΙ
1951	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (Ε.Κ.Α.Χ.) Παρίσι	Δημιουργία κοινής αγοράς
1957	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (Ε.Κ.Α.Ε.) Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.) Ρώμη	Κοινή αγορά πυρηνικών υλικών Σύστημα εφοδιασμού και ελέγχου πυρηνικής ενέργειας
1986	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη Λουξεμβούργο	Κοινή αγορά, τελωνειακή Κοινή ένωση, αγορά, τελωνειακή ένωση, κυκλοφορία προϊόντων, εργαζομένων, κεφαλαίου, ελεύθερη παροχή υπηρεσιών
1993	Συνθήκη του Μάαστριχτ (Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης και Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας)	Οικονομική και κοινωνική συνοχή Ενίσχυση θεμάτων έρευνας και τεχνολογίας Προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων των εργαζομένων
1997	Συνθήκη του Άμστερνταμ	Κατάργηση συνόρων / Κοινό νόμισμα Κοινή Ιθαγένεια Ευρωπαίων πολιτών / Κοινά πολιτικά δικαιώματα / Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτικής ασφάλειας / Συνεργασία στους τομείς δικαιοσύνης και / Εσωτερικών υποθέσεων
2001	Συνθήκη της Νίκαιας	Θεσμικά θέματα Ενίσχυση απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας / Ενίσχυση εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας
2007	Μεταρρυθμιστική Συνθήκη (της Λισαβόνας)	Αναπροσαρμογή λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης / Ώθηση στη διαδικασία Ευρωπαϊκής διεύρυνσης και ολοκλήρωσης Ενίσχυση θεσμών
		Τροποποίηση των δύο βασικών συνθηκών Ενίσχυση του ρόλου θεσμικών οργάνων Αναδιατύπωση στόχων Κ.Ε.Π.Α. Ενσωμάτωση στο δίκαιο του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

Η Μεταρρυθμιστική συνθήκη τροποποίησε τις δύο βασικές συνθήκες για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και θα τεθεί σε ισχύ το 2009, μετά την επικύρωσή της από τα εθνικά κοινοβούλια. Η νέα συνθήκη ενίσχυσε το ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με εξουσίες που αφορούν στη νομοθεσία, τον προϋπολογισμό και τις διεθνείς συμφωνίες.

Αναδιατύπωσε τους στόχους της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας και ενίσχυσε το ρόλο της με αποστολές εκτός της Ένωσης σε χώρες που συνδέονται με το σύστημα ειρήνης και σταθερότητας του Χάρτη Ηνωμένων Εθνών. Ο καθορισμός των στόχων γίνεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αλλά η αποφασιστική αρμοδιότητα ανατίθεται στο Συμβούλιο των Υπουργών, το οποίο αποφασίζει. Τα εθνικά κοινοβούλια και οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να ενημερώνονται άμεσα για τις αποφάσεις που λαμβάνονται.

Στη νέα συνθήκη περιλαμβάνονται μια σειρά πρωτοκόλλα, δηλώσεις και ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, τον οποίο, αφού ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τον υπέγραψε στο Στρασβούργο στις 12 Δεκεμβρίου 2007. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων αποτελεί μέρος του Κοινοτικού δικαίου για 25 από τα 27 κράτη, εκτός της Βρετανίας και Πολωνίας.¹⁶

2.2. Βασικά Θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση λειτουργεί με δικά της όργανα, ανεξάρτητα από εκείνα των κρατών – μελών. Οι αρμοδιότητες τους είναι είτε νομοθετικές είτε δικαστικές είτε εκτελεστικές. Το θεσμικό πλαίσιο περιλαμβάνει:

- το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο,
- την Ευρωπαϊκή Επιτροπή,
- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,
- το Συμβούλιο των Υπουργών,
- το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

2.2.1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή η «Διάσκεψη Κορυφής» αποτελείται από τους αρχηγούς των κρατών μελών ή των κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνέρχεται τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο και σε εξαιρετικές περιπτώσεις σε έκτακτη σύνοδο.

Στις συνεδριάσεις κορυφής οι αρχηγοί – πρωθυπουργοί των κρατών μελών δίνουν την ώθηση για την ανάπτυξη της Ένωσης, καθορίζουν τους γενικούς πολιτικούς προσανατολισμούς και λύνουν σημαντικά προβλήματα της ευρωπαϊκής οικοδόμησης. Οι διαβουλεύσεις τους καταλήγουν στη δημοσίευση κοινών δηλώσεων που περιλαμβάνουν κατευθύνσεις και γενικές οδηγίες για μελλοντικές ενέργειες, οι οποίες έχουν πολιτική αξία.

¹⁶ <http://www.in.gr/news/article..>, Υπεγράφη στο Στρασβούργο ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, προσπελάστηκε 13/12/2007. Το Ηνωμένο Βασίλειο δε δεσμεύεται νομικά με το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, καθώς δεν επιθυμεί την επιβολή διατάξεων σχετικά με το δικαίωμα στην απεργία (περίοδος της δεκαετίας 1980 με τις απεργίες των ανθρακωρύχων) και η Πολωνία, η οποία επιθυμεί να διασφαλίσει τη νομοθεσία της για την οικογένεια και την ηθική (απαγόρευση αμβλώσεων).

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο παρέχεται η δυνατότητα, σύμφωνα με το άρθρο 48 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τροποποίησης των Συνθηκών για την οποία απαιτείται ομόφωνη συμφωνία όλων των κρατών μελών, προκειμένου να ακολουθήσει από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου σύγκληση Διακυβερνητικής Διάσκεψης, που θα οδηγήσει στην τροποποίηση.¹⁷

Με σκοπό να βελτιωθεί η λειτουργικότητα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη (Λισαβόνα, 2007) καταργεί την εκ περιτροπής ανά εξαμηνιο προεδρία, καθιερώνει το αξίωμα του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με διάρκεια θητείας δύομισι ετών και δυνατότητα ανανέωσης για μία ακόμη φορά.

2.2.2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Επιτροπή αποτελείται από 27 μέλη,¹⁸ τα οποία διορίζονται για περίοδο πέντε ετών, με συμφωνία ανάμεσα στα κράτη μέλη, η οποία υπόκειται στην έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ο πρόεδρος της Επιτροπής ορίζεται με ειδική πλειοψηφία από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων και ο διορισμός του εγκρίνεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Το έργο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επικουρείται από διοικητικές υπηρεσίες, οι οποίες έχουν την έδρα τους στις Βρυξέλλες ή το Λουξεμβούργο, διατηρεί αντιπροσωπείες σε όλες τις χώρες της Ένωσης και σε πολλές πρωτεύουσες του κόσμου.

Η Επιτροπή έχει την πρωτοβουλία να υποβάλλει προτάσεις στο Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο, για τη λήψη κοινοτικών αποφάσεων, και το καθήκον να προσδιορίζει το κοινό συμφέρον. Η αρμοδιότητα πρωτοβουλίας επιτρέπει στην Επιτροπή να συμβάλλει στην ανάπτυξη κοινών πολιτικών για την πρόοδο της πολυεθνικής ολοκλήρωσης.

Η Επιτροπή ενεργεί ως «θεματοφύλακας των Συνθηκών». Αυτό σημαίνει ότι είναι επιφορτισμένη να μεριμνά για την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας από τα άτομα, τα κράτη μέλη και τα κοινοτικά όργανα. Έχει την εξουσία να ερευνά -είτε με δική της πρωτοβουλία είτε μετά από αίτηση ενός κράτους μέλους είτε μετά από καταγγελία ιδιώτη- εάν υπάρχει παράβαση του κοινοτικού δικαίου. Εάν οι εξηγήσεις του κράτους μέλους δεν πείσουν την Επιτροπή, τότε αυτό καλείται να συμμορφωθεί μέσα σε ορισμένη προθεσμία. Εάν το κράτος μέλος δε συμμορφωθεί, τότε η Επιτροπή υποβάλλει την υπόθεση στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

Η Επιτροπή είναι το όργανο εκτέλεσης των κοινοτικών κανόνων και, επομένως, έχει διοικητικό ρόλο. Είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση και την εκτέλεση του προϋπολογισμού της Ένωσης. Κάθε χρόνο η Επιτροπή οφείλει να υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μια «Γενική έκθεση για τις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Επίσης εκπροσωπεί την Κοινότητα σε τρίτα κράτη και διεθνείς οργανισμούς, στις διαπραγματεύσεις σε συνεργασία με ειδικές επιτροπές για τη σύναψη διεθνών συμφωνιών. Μετά το 2014, σύμφωνα με τη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη του 2007, αναμένεται να αλλάξει η αρχή, «ένα κράτος, ένας επίτροπος». Έτσι οι χώρες που θα έχουν επίτροπο θα προκύπτουν εκ περιτροπής και θα καλύπτουν τα 2/3 του αριθμού των κρατών μελών.¹⁹

¹⁷ <http://www.consilium.europa.eu>, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, και Συνθήκη της Λισαβόνας, προσπελάστηκε 15/2/2008

¹⁸ <http://europa.eu.int/eur-lex>, Διαδικασία και συντελεστές, Οι παράγοντες του κοινοτικού συστήματος, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προσπελάστηκε 13/11/2007.

2.2.3. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Διάγραμμα 2.1

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι κοινοτικό θεσμικό όργανο, τα μέλη του οποίου εκλέγονται άμεσα από τους λαούς της Ένωσης με πενταετή θητεία. Ο αριθμός των αντιπροσώπων όλων των κρατών μελών σήμερα ανέρχεται στους 785.²⁰ Οι ευρωβουλευτές δεν κατανέμονται ανά εθνική αντιπροσωπεία, αλλά σχηματίζουν ομάδες σύμφωνα με την πολιτική συγγένεια. Συμμετέχουν σε ειδικές επιτροπές και αντιπροσωπείες και υποβάλλουν τις εκθέσεις που εκπονούν προς έγκριση στην σύνοδο της ολομέλειας.

Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκλέγεται με μυστική ψηφοφορία, αφού λάβει την από-

λυτη πλειοψηφία των ψηφισάντων. Διευθύνει όλες τις δραστηριότητες του Κοινοβουλίου και το εκπροσωπεί στις σχέσεις του με τα άλλα κοινοτικά θεσμικά όργανα. Το Κοινοβούλιο συνεδριάζει στο Στρασβούργο της Γαλλίας, κάθε μήνα, με όλα τα μέλη του, ενώ οι έκτακτες συνεδριάσεις γίνονται στις Βρυξέλλες.

Η αποστολή του Κοινοβουλίου με βάση τις αρχικές συνθήκες ήταν συμβουλευτική και γνωμοδοτική επί των προτάσεων της Επιτροπής. Οι αρμοδιότητές του διευρύνθηκαν σταδιακά στο πλαίσιο των διαδοχικών συνθηκών. Σήμερα έχει τέσσερις βασικές αποστολές: τη νομοθετική, την πολιτική, την ελεγκτική και τη δημοσιονομική.

Η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη (Λισαβόνα 2007) ενίσχυσε σημαντικά τις αρμοδιότητες του Κοινοβουλίου με συμμετοχή στη διαδικασία θέσπισης των κοινοτικών πράξεων και δικαίωμα της έγκρισης ή απόρριψης των πράξεων που αφορούν διεθνείς συμφωνίες, την ένταξη νέων κρατών μελών και τα διαρθρωτικά ταμεία. Το Κοινοβούλιο ζητάει από την Επιτροπή και το Συμβούλιο των Υπουργών να τροποποιήσουν κοινές πολιτικές και να αναπτύξουν νέες. Έχει το δικαίωμα να ζητάει από την Επιτροπή να υποβάλλει κατάλληλες προτάσεις για θέματα για τα οποία χρειάζεται να εκπονηθούν κοινοτικές πράξεις.

Το Κοινοβούλιο ασκεί την ελεγκτική εξουσία επί της Επιτροπής, την οποία μπορεί να εξαναγκάσει σε παραίτηση, όταν με πλειοψηφία των δύο τρίτων των αντιπροσώπων υιοθετήσει πρόταση μομφής για σοβαρή παράβασή της. Επίσης μπορεί να προσφύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για παράλειψη ενεργειών του Συμβουλίου και της Επιτροπής. Ορίζει Διαμεσολαβητή, για να παραλαμβάνει τις καταγγελίες των πολιτών της Ένωσης σχετικά με περιπτώσεις κακής διοίκησης.

Ασκεί με το Συμβούλιο των Υπουργών τις δημοσιονομικές αρμοδιότητες. Τέλος εγκρίνει οριστικά ή απορρίπτει τον ετήσιο προϋπολογισμό που προτείνει η Επιτροπή.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενημερώνει τακτικά τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών για τις δραστηριότητές του, αποδίδοντας μεγάλη σημασία στη διατήρηση στενών σχέσεων με αυτά.

¹⁹ <http://europa.eu/EUR-Lex>, Διαδικασία και συντελεστές, Οι παράγοντες του κοινοτικού συστήματος, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, προσπελάστηκε 13/12/2007, σ.27 και Μούσης, Ν. (2005). Ευρωπαϊκή Ένωση, σ. 50, Αθήνα. Παπαζήση.

²⁰ <http://europa.eu/>, Η Ευρωπαϊκή Ένωση με μια ματιά, Πώς λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, προσπελάστηκε 12/2/2008.

2.2.4. Το Συμβούλιο Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το Συμβούλιο απαρτίζεται από τους υπουργούς των κρατών μελών. Εδρεύει στις Βρυξέλλες και συνέρχεται αρκετές φορές το μήνα, ενώ κατά τους μήνες Απρίλιο, Ιούνιο και Οκτώβριο, οι συνεδριάσεις διεξάγονται στο Λουξεμβούργο. Για λόγους οργάνωσης των εργασιών, συνέρχεται με διάφορες συνθέσεις, ανάλογα με τα υπό εξέταση θέματα. Από τον Ιούνιο του 2002, εννέα συνθέσεις του Συμβουλίου συνδυάζουν διάφορους τομείς, όπως:

- Γενικές Υποθέσεις και Εξωτερικές Σχέσεις,
- Οικονομικά και Δημοσιονομικά Θέματα,
- Συνεργασία στους τομείς Δικαιοσύνης και των Εξωτερικών Υποθέσεων,
- Απασχόληση, Κοινωνική Πολιτική, Υγεία και Καταναλωτές,
- Ανταγωνιστικότητα,
- Μεταφορές, Τηλεπικοινωνίες και Ενέργεια,
- Γεωργία και Αλιεία,
- Περιβάλλον,
- Παιδεία, Νεολαία και Πολιτισμός.

Σε κάθε σύνθεση μετέχουν οι αρμόδιοι για το θέμα υπουργοί και ανεξάρτητα από τη σύνθεση που εκδίδει μια απόφαση, αυτή αναφέρεται ως απόφαση του Συμβουλίου. Μια από τις συνθέσεις αφορά τα θέματα Παιδείας, Νέας Γενιάς και Πολιτισμού και απαρτίζεται από τους υπουργούς Παιδείας, Πολιτισμού, Νέας Γενιάς και Επικοινωνίας των κρατών μελών, οι αποφάσεις των οποίων απαιτούν ειδική πλειοψηφία.

Διάγραμμα 2.2: Συμβούλιο Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι εργασίες του Συμβουλίου προετοιμάζονται και συντονίζονται από την Επιτροπή των Μόνιμων Αντιπροσώπων (COREPER), αποτελούμενη από μόνιμους αντιπροσώπους των κρατών μελών που εργάζονται στις Βρυξέλλες και επικουρείται στο έργο της από 250 επιτροπές και ομάδες εργασίας αποτελούμενες από υπαλλήλους των εθνικών διοικήσεων. Ο φάκελος των προτάσεων της Επιτροπής Μόνιμων Αντιπροσώπων διαβιβάζεται στο Συμβούλιο και συζητείται από τους αρμόδιους υπουργούς. Οι τελικές αποφάσεις λαμβάνονται με ψηφοφορία. Ανάλογα με τα θέματα απαιτείται απλή ή ειδική πλειοψηφία ή ομοφωνία.

Με βάση τις αρχικές Συνθήκες το Συμβούλιο ήταν όργανο που ασκούσε στην Κοινότητα τη νομοθετική εξουσία. Οι αναθεωρημένες Συνθήκες ενίσχυσαν σημαντικά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με νομοθετικές αρμοδιότητες κάνοντας έτσι το Συμβούλιο μία από τις δύο νομοθετικές αρχές.

Η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη (Λισαβόνα 2007) ανέθεσε την άσκηση νομοθετικών και δημοσιονομικών καθηκόντων στο Συμβούλιο των Υπουργών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Υιοθέτησε το σύστημα της «διττής πλειοψηφίας», βάσει του οποίου μια απόφαση λαμβάνεται με την υποστήριξη του 55% των κρατών μελών, με την προϋπόθεση ότι αντιπροσωπεύουν το 65% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επί πλέον το Συμβούλιο εξασφαλίζει το συντονισμό της γενικής οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών. Έχει την ευθύνη για την υλοποίηση της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση τις κατευθύνσεις που καθορίζουν οι αρχηγοί-πρωθυπουργοί των κρατών μελών (το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο). Είναι το υπεύθυνο όργανο για την έγκριση μέτρων και το συντονισμό των δράσεων των κρατών μελών στο πλαίσιο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας.

Οι πολίτες και τα εθνικά κοινοβούλια μπορούν να ενημερώνονται για όλες τις νομοθετικές συζητήσεις, τις εργασίες και τις αποφάσεις που λαμβάνονται από το Συμβούλιο των Υπουργών.²¹

2.2.5. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ή Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αποτελείται από δύο σώματα, το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο, τα οποία εδρεύουν στο Λουξεμβούργο και ασκούν τη δικαστική εξουσία. **Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αποτελείται από 27 δικαστές και 8 εισαγγελείς.** Το Πρωτοδικείο αποτελείται επίσης από ένα δικαστή ανά κράτος μέλος. Οι δικαστές διορίζονται με κοινή συμφωνία των κυβερνήσεων των κρατών μελών για περίοδο έξι ετών.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο έχουν ως αποστολή να εξασφαλίζουν την ομοιόμορφη τήρηση του κοινοτικού δικαίου σύμφωνα με την ερμηνεία και την εφαρμογή των Κοινοτικών συνθηκών και των νομικών διατάξεων που εκδίδονται από αρμόδια θεσμικά όργανα. Στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο υποβάλλονται προσφυγές από τα κοινοτικά όργανα ή τα κράτη μέλη κατά ενεργειών των κοινοτικών οργάνων (προσφυγές ακύρωσης) ή για παράνομη συμπε-

²¹ <http://europa.eu.int/eur-lex>, Διαδικασία και συντελεστές, Οι παράγοντες του κοινοτικού συστήματος, προσπελάστηκε 13/11/2007.

<http://www.consilium.europa.eu>, Το Συμβούλιο, Συνθέσεις του Συμβουλίου, Συμβούλιο Παιδείας, Νεολαίας και Πολιτισμού, προσπελάστηκε 15/2/2008 και Πολιτικές, Το Συμβούλιο είναι αρμόδιο για τη λήψη αποφάσεων και το συντονισμό, προσπελάστηκε στις 21/2/2008.

ριφορά των κρατών μελών, όταν δεν τηρούν τις κοινοτικές υποχρεώσεις (προσφυγές για παράβαση) ή κατά των κοινοτικών οργάνων σε περίπτωση αδράνειας (προσφυγές παράλειψης). Επίσης είναι αρμόδιο να απαντά σε ερωτήματα των Δικαστηρίων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο Πρωτοδικείο υποβάλλονται προσφυγές φυσικών ή νομικών προσώπων κατά των αποφάσεων των κοινοτικών οργάνων. Οι αποφάσεις του Πρωτοδικείου μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο προσφυγής (αναίρεση) στο Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι αποφάσεις του οποίου κλείνουν κάθε νομική διαδικασία.²²

Τα κοινοτικά θεσμικά όργανα ή ένα κράτος μέλος μπορούν να ζητήσουν τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για μια συμφωνία μεταξύ της Κοινότητας και τρίτων χωρών ή διεθνών οργανισμών. Συμφωνία η οποία συνοδεύεται από αρνητική γνώμη του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου δεν μπορεί να τεθεί σε ισχύ, εκτός εάν άρθρο της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζει διαφορετικά (διαδικασία τροποποίησης των συνθηκών). Οι γενικοί εισαγγελείς επικουρούν το έργο του Δικαστηρίου και υποβάλλουν δημόσια, με αμεροληψία και ανεξαρτησία, αιτιολογημένες προτάσεις για υποθέσεις που το απασχολούν ή προτείνουν λύσεις των διαφορών.

2.2.6. Άλλα θεσμικά και συμβουλευτικά όργανα

Από τα θεσμικά και συμβουλευτικά όργανα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας οι αρχικές συνθήκες προέβλεπαν μόνο τη λειτουργία της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής. Για την κάλυψη νέων αναγκών που προέκυψαν, δημιουργήθηκαν θεσμικά όργανα, όπως η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, και συμβουλευτικά, όπως η Επιτροπή Περιφερειών και το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Η Ευρωπαϊκή **Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή** είναι το επίσημο όργανο που αποτελείται από αντιπροσώπους διαφόρων κλάδων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Τα μέλη της διορίζονται από το Συμβούλιο, μετά από πρόταση των κρατών μελών, με τετραετή θητεία. Τα καθήκοντα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής είναι συμβουλευτικά. Τα θεσμικά όργανα οφείλουν να ζητούν τη γνώμη της, πριν από τη λήψη αποφάσεων στον τομέα της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Μπορεί επίσης να διατυπώνει γνώμη με δική της πρωτοβουλία.

Η **Επιτροπή Περιφερειών** είναι συμβουλευτική επιτροπή και αποτελείται από αντιπροσώπους των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και περιφερειακής διοίκησης. Με πρόταση των κυβερνήσεων των κρατών μελών διορίζονται από το Συμβούλιο τα μέλη και ισάριθμοι αναπληρωτές τους για περίοδο τεσσάρων ετών. Η αρμοδιότητα της Επιτροπής Περιφερειών εκτείνεται στη γνωστοποίηση των τοπικών και περιφερειακών απόψεων όσον αφορά στην ευρωπαϊκή νομοθεσία. Μπορεί, επίσης, να γνωμοδοτεί επί των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη (Λισαβόνα 2007) περιέλαβε την **Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα**, που εδρεύει στη Φρανκφούρτη, στα θεσμικά όργανα. Αποτελείται από το διοικητικό συμβούλιο και την εκτελεστική επιτροπή. Οι εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών, με νόμιμο το ευρώ, από κοινού με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα, ασκούν τη νομισματική πολιτική της Ένω-

²² <http://www.europa.eu/EUR-Lex>, Διαδικασία και συντελεστές, 3. Οι παράγοντες του κοινοτικού συστήματος, 3.4. Δικαστήριο και Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, προσπελάστηκε 13-12-2007 και Μούσης, Ν. (2005), Ευρωπαϊκή Ένωση, σ. 56. Αθήνα: Παπαζήση.

σης. Για τα κράτη μέλη που δεν έχουν υιοθετήσει ως νόμισμα το ευρώ, οι κεντρικές τράπεζές τους διατηρούν τις αρμοδιότητές τους στο νομισματικό τομέα. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ασκεί τα καθήκοντά της, διατηρώντας την ανεξαρτησία της, αφού δεν μπορεί να ζητήσει, αλλά ούτε και να δεχθεί, οδηγίες από τα κοινοτικά όργανα.

Το **Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο** είναι ένα ανεξάρτητο θεσμικό όργανο που απαρτίζεται από έναν υπήκοο από κάθε κράτος μέλος. Τα μέλη του έχουν εξαετή θητεία και διορίζονται από το Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία, κατόπιν διαβουλεύσεως με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αρμοδιότητά του είναι να ελέγχει τους συνολικούς λογαριασμούς των εσόδων και των δαπανών της Κοινότητας και τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση. Καταρτίζει σε ετήσια βάση έκθεση, την οποία διαβιβάζει στα κοινοτικά θεσμικά όργανα και δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό το δημοκρατικό έλεγχο των οικονομικών της Ένωσης.²³

2.3. Κοινοτικό Δίκαιο

2.3.1. Πηγές κοινοτικού δικαίου

Οι ιδρυτικές Συνθήκες των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, μαζί με τις συμπληρώσεις και τις τροποποιήσεις που υπέστησαν σε όλη την διάρκεια της ιστορικής διαδρομής της ευρωπαϊκής ενοποίησης, δημιούργησαν μια νέα νομοθεσία, ξεχωριστή από τις νομοθεσίες των κρατών μελών που συναποτελούν την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η κοινοτική νομοθεσία αντλεί την αυτονομία της από την παραχώρηση σε αυτήν ορισμένων κυριαρχικών αρμοδιοτήτων των κρατών μελών, ενώ πολλές φορές λειτουργεί συμπληρωματικά με τους κανόνες δικαίου των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το κοινοτικό δίκαιο αποτελείται από ένα ενιαίο σύνολο κανόνων δικαίου, που είναι ιεραρχικά δομημένο σε πυραμιδοειδή μορφή.

Οι Συνθήκες αποτελούν το «**πρωτογενές δίκαιο**» με το οποίο ορίζουν τα θεμελιώδη στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις αρμοδιότητες των κοινοτικών οργάνων που αφορούν τη νομοθετική διαδικασία, τη λήψη αποφάσεων και τις εξουσίες που τους έχουν ανατεθεί. Δεύτερη πηγή κοινοτικού δικαίου αποτελούν οι **διεθνείς συμφωνίες**, οι οποίες επιτρέπουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις με τον υπόλοιπο κόσμο. Τρίτη σημαντική πηγή κοινοτικού δικαίου αποτελεί το «**παράγωγο δίκαιο**», το σύνολο δηλαδή των κανονιστικών πράξεων που εκδίδουν τα θεσμικά όργανα κατ' εφαρμογή των διατάξεων των Συνθηκών.

2.3.2. Το πρωτογενές δίκαιο

Στο πρωτογενές δίκαιο περιλαμβάνονται οι ιδρυτικές συνθήκες, τα παραρτήματα και τα πρωτόκολλα που τις συνοδεύουν, μαζί με τις πράξεις και τις τροποποιήσεις τους, καθώς και οι συν-

²³ <http://www.euroopa.eu/EUR-Lex>. Ελεγκτικό Συνέδριο, Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, Επιτροπή Περιφερειών, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, προσπελάστηκε στις 13/11/2007 και Μούσης, Ν. (2005), Ευρωπαϊκή Ένωση, σ. 57-61. Αθήνα: Παπαζήση.

Διάγραμμα 2.3: Ιεράρχηση κανόνων ευρωπαϊκού δικαίου

θήκες προσχώρησης στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες των νέων κρατών. Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες των έξι αρχικά κρατών μελών αύξησαν τον αριθμό τους σε είκοσι επτά κράτη μέλη.

Στο πρωτογενές δίκαιο εντάσσονται ακόμα οι πράξεις των Μονίμων Αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών στο πλαίσιο του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Πρόκειται για τις αποφάσεις που λαμβάνονται κατά τις συνεδριάσεις και εκδίδονται σύμφωνα με τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου.

Στο νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμπεριλαμβάνεται και η Μεταρρυθμιστική Συνθήκη του 2007, στην οποία ενσωματώθηκε ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Οι συνθήκες προβλέπουν τις αρμοδιότητες των θεσμικών οργάνων του κοινοτικού συστήματος που συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, τις νομοθετικές πράξεις και τις εξουσίες που τους έχουν ανατεθεί.

2.3.3. Διεθνείς συμφωνίες

Δεύτερη πηγή κοινοτικού δικαίου αποτελούν οι διεθνείς συμφωνίες, στο πλαίσιο των οποίων η Ευρωπαϊκή Ένωση αναπτύσσει οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις με τον υπόλοιπο κόσμο. Οι συμφωνίες που συνάπτονται στο πλαίσιο του πρώτου πυλώνα από την Ευρωπαϊκή Ένωση δεσμεύουν τα κοινοτικά όργανα και τα κράτη μέλη. Συμφωνίες που συνάπτονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα, που αποτελεί την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (Κ.Ε.Π.Π.Α.), και του τρίτου πυλώνα, που αφορά την αστυ-

νομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, δεσμεύουν τα κοινοτικά όργανα αλλά όχι πάντοτε τα κράτη μέλη.

Διεθνείς συμφωνίες για ανάπτυξη σχέσεων στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό πεδίο αναφέρονται σε:

- **συμφωνίες σύνδεσης:** σε αυτές εντάσσονται οι συμφωνίες οικονομικής συνεργασίας με υπερπόντιες χώρες, συμφωνίες για την προετοιμασία ενδεχόμενης προσχώρησης και τη δημιουργία τελωνιακής ένωσης.
- **συμφωνίες συνεργασίας:** αποσκοπούν αποκλειστικά στην συνεχή οικονομική συνεργασία, όπως είναι η συμφωνία με τις χώρες της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής.
- **εμπορικές συμφωνίες:** αφορούν στον τομέα της τελωνιακής και εμπορικής πολιτικής με τρίτες χώρες. Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται και η ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

Οι συμφωνίες μεταξύ των κρατών μελών είναι νομικές δεσμευτικές πράξεις με τις οποίες ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τη δραστηριότητα της Κοινότητας, για τα οποία δεν έχει ανατεθεί αρμοδιότητα στα κοινοτικά όργανα.

Παραδείγματα:

1. Συμφωνία για το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.
2. Συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της κυβέρνησης του Καναδά για την ανανέωση του προγράμματος στους τομείς της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕ L 71 της 13.3.2001, σ.16 έως 22).

2.3.4. Το παράγωγο δίκαιο

Παράγωγο ή δευτερογενές δίκαιο είναι το δίκαιο που θεσπίζουν τα όργανα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με τις πράξεις τους, οι οποίες εκδίδονται σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στις διατάξεις των ιδρυτικών συνθηκών. Το είδος και οι νόμιμες συνέπειες των πράξεων, οι οποίες εκδίδονται από τα κοινοτικά όργανα και συγκεκριμένα από το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Επιτροπή (άρθρο 249, Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας), θέτουν τους κανόνες δικαίου οι οποίοι απευθύνονται στα κράτη μέλη ή στους υπηκόους τους ή και στους δύο. Στο παράγωγο δίκαιο εντάσσονται οι εξής δεσμευτικές νομικές πράξεις:

- **οι κανονισμοί,**
- **οι οδηγίες,**
- **οι αποφάσεις,**

Επίσης, στο παράγωγο δίκαιο εντάσσονται οι εξής μη δεσμευτικές πράξεις:

- **οι συστάσεις,**
- **οι γνώμες,**
- **τα ψηφίσματα.**

Πηγές κοινοτικού δικαίου, επίσης, θεωρούνται οι γενικές αρχές που προκύπτουν από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και τα εθνικά συντάγματα.

Τέλος, παράγωγο δίκαιο, για λόγους τεκμηρίωσης, αποτελούν και οι πράξεις που εκδίδονται στα πλαίσια της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας (Κ.Ε.Π.Π.Α.) και της Αστυνομικής και Δικαστικής Συνεργασίας σε Ποινικές Υποθέσεις (Α.Δ.Σ.Π.Υ.), επειδή αφορούν διακυβερνητικές σχέσεις.

Ειδικότερα:

A. Ο κανονισμός

Ο κανονισμός είναι νομοθετική πράξη γενική και υποχρεωτική ως προς όλα τα μέρη της και άμεσα εφαρμοζόμενη σε όλα τα κράτη μέλη. Αντικαθιστά το εθνικό με το κοινοτικό δίκαιο, χωρίς να απαιτείται άλλη εσωτερική διαδικασία. Ο κανονισμός, όπως ο εθνικός νόμος, γεννά άμεσα δικαιώματα και υποχρεώσεις στα κράτη μέλη και στα άτομα. Σε περίπτωση που δεν τηρούνται οι νομικές επιταγές του κανονισμού υπάρχει η δυνατότητα επιβολής κυρώσεων σε αυτούς που δε συμμορφώνονται με το περιεχόμενό του.

Ο κανονισμός εγκρίνεται από το Συμβούλιο μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή μόνο από την Επιτροπή. Δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αρχίζει η ισχύς του από την ημέρα που αυτή ορίζει, διαφορετικά είκοσι μέρες μετά την δημοσίευσή του.

Παραδείγματα:

1. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1360/90 του Συμβουλίου για τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, ΕΕ L 131, 23.5.1990.
2. Κανονισμός 45/2001, ΕΕ L, 12.02.2001 «για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».

B. Η οδηγία

Η οδηγία είναι πράξη κοινοτικού δικαίου και δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα. Μπορεί να απευθύνεται μόνο σε ένα είτε και περισσότερα κράτη μέλη, όπου και εκτείνεται η ισχύς της. Οδηγίες καθορίζουν τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κάθε κράτος μέλος έχει την ευχέρεια να επιλέξει τον τύπο και τα μέσα για την υλοποίησή τους. Τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα αφενός να συμμορφώνονται πλήρως με τις ρυθμίσεις της οδηγίας και αφετέρου να επιλέγουν το καταλληλότερο μέσο για την ενσωμάτωση των διατάξεων στο εσωτερικό τους δίκαιο, μέσα στην οριζόμενη ημερομηνία.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει το δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Δ.Ε.Κ.) και να ζητήσει την καταδίκη του κράτους μέλους που παραλείπει την υποχρέωση για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό του δίκαιο. Δικαίωμα αποζημίωσης έχει και ο πολίτης που υπέστη ζημία από την παράλειψη του κράτους να συμμορφωθεί προς την οδηγία.

Οι οδηγίες εκδίδονται από το Συμβούλιο μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή μόνο από την Επιτροπή. Δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η ισχύς τους αρχίζει από τη στιγμή που κοινοποιούνται στα κράτη μέλη στα οποία απευθύνονται.

Παραδείγματα:

1. Οδηγία 2004/43, ΕΕ L 157, 30.04.2004 «για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας».

2. Οδηγία 96/34, ΕΕ 03.06. 1996 «συμφωνία – πλαίσιο για τη γονική άδεια».
3. Οδηγία για την «αναγνώριση επαγγελματικής ισοτιμίας τίτλων τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης».

Γ. Η απόφαση

Η απόφαση έχει χαρακτήρα διοικητικής πράξης, η οποία ρυθμίζει μια συγκεκριμένη περίπτωση, δεσμεύει μόνο τους αποδέκτες της και είναι υποχρεωτική ως προς όλα τα μέρη της. Αποδέκτες των αποφάσεων μπορεί να είναι κράτη μέλη, φυσικά πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα. Οι αποφάσεις που επιβάλλουν χρηματικές υποχρεώσεις σε πρόσωπα, εκτελούνται υποχρεωτικά. Εκδίδονται είτε από το Συμβούλιο είτε από το Συμβούλιο από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είτε από την Επιτροπή. Δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά η ισχύς τους αρχίζει από την κοινοποίησή τους στον ή στους αποδέκτες που ορίζουν.

Παράδειγμα: Απόφαση Ε (2001) 44/16-3-2001 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την υλοποίηση προγραμμάτων – δράσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ) του Γ' Κ.Π.Σ. (2000-2006) για την Ελλάδα.

Δ. Συστάσεις, γνώμες, ψηφίσματα

Συστάσεις και γνώμες μπορούν να εκφράζουν τα κοινοτικά θεσμικά όργανα, προτείνοντας κατευθυντήριες γραμμές για το συντονισμό των εθνικών νομοθεσιών, χωρίς να αποτελούν δεσμευτικές νομοθετικές πράξεις. Ψηφίσματα υιοθετούν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο, τα οποία δεν είναι υποχρεωτικά, αλλά εκφράζουν μια πολιτική βούληση σε κάποιο θέμα.

Παραδείγματα:

1. Ψήφισμα του Συμβουλίου και των Υπουργών Νεότητας, που συνήλθαν στο πλαίσιο του Συμβουλίου, 17-12-1999, σχετικά με τη διάσταση της άτυπης εκπαίδευσης, η οποία συνδέεται με τις αθλητικές δραστηριότητες στα προγράμματα της νεολαίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. (ΕΕ C 8 της 12.1.2000).
2. Ψήφισμα του Συμβουλίου, για την αντιστοιχία των τίτλων επαγγελματικής κατάρτισης (ΕΕ C 109 της 24/4/1991).

2.4. Σχέση εθνικού και κοινοτικού δικαίου

Το κοινοτικό δίκαιο συνιστά δικαιώματα και υποχρεώσεις τόσο για τα όργανα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και τα κράτη που είναι μέλη, όσο και για τους πολίτες τους. Για την διασφάλιση της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου τα κράτη μέλη φροντίζουν για την ενσωμάτωσή του στα νομικά συστήματά τους.

24 Στο άρθρο 1, Σ (1975/1986/2001) θεμελιώδεις βάσεις του πολιτεύματος, η λαϊκή κυριαρχία και η διάκριση των λειτουργιών. Νομοθέτης είναι το Βουλή, η οποία αποτελείται από τους αντιπροσώπους του λαού. <http://www.euroa.eu/>, Η Συνθήκη με μια ματιά, προσπελάστηκε στις 13/12/2007: Με τη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη (Λισαβόνα 13/12/2007) το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το αντιπροσωπευτικό σώμα των λαών, αποκτά ουσιαστική νομοθετική εξουσία στο σύνολο των νομοθετικών υποθέσεων.

Η Κοινότητα διαθέτει όργανα που μπορούν να παράγουν, να τροποποιούν ή να καταργούν κανόνες δικαίου και ως νομική προσωπικότητα δύνανται να εκπροσωπείται νομικά στη διεθνή σκηνή. Τα κράτη μέλη τα οποία προσχωρούν στις ιδρυτικές συνθήκες αποδέχονται όλες τις συνέπειες ως προϋπόθεση της προσχώρησής τους σε αυτές, παραμένουν όμως κυρίαρχα και διαθέτουν δικά τους όργανα παραγωγής εθνικού δικαίου. Έτσι προκύπτει η ανάγκη της σύμπραξης των νομικών πλαισίων προς διευκόλυνση της ενοποίησης και της προώθησης των στόχων της Κοινότητας.

Η σχέση εθνικού και κοινοτικού δικαίου προσδιορίζεται με βάση την αρχή της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου, έναντι του εθνικού, και την αρχή της αμεσότητας των κανόνων του κοινοτικού δικαίου στην έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους.

Με τη συνθήκη προσχώρησης της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ., την 1.1.1981, το σύνολο των ιδρυτικών διατάξεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και εκείνων που αφορούν την προσχώρηση της Ελλάδας αποτελούν τμήμα της έννομης τάξης της χώρας, η οποία υπερισχύει κάθε άλλης αντίθετης νομοθετικής διάταξης.

Η υπεροχή του κοινοτικού δικαίου αναφέρεται στο άρθρο 28 του Συντάγματος 1975/1986/2001²⁴, το οποίο αποτελεί το θεμέλιο για τη συμμετοχή της χώρας μας στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η αρχή της υπεροχής ισχύει, εάν οι κανόνες του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου δε θίγουν δικαιώματα του ανθρώπου, τις βάσεις του δημοκρατικού πολιτεύματος και θεσπίστηκαν υπό τον όρο της ισότητας και της αμοιβαιότητας.

Στις Συνθήκες δεν υπάρχει γραπτός γενικός κανόνας υπεροχής του κοινοτικού δικαίου, εκτός της διάταξης του άρθρου 249 παρ.2 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας από την οποία συνάγεται έμμεσα η αρχή της υπεροχής.

Πίνακας 2.3: Ιστορία διεύρυνσης της Ε.Ε.

Έτος Προσχώρησης	Ιστορία της Διεύρυνσης Προσχώρηση των κρατών μελών	Αριθμός κρατών μελών
1957	 Βέλγιο Γαλλία Γερμανία Ιταλία Λουξεμβούργο Ολλανδία	6
1973	 Δανία Ιρλανδία Ηνωμένο Βασίλειο	9
1981	 Ελλάδα	10
1986	 Πορτογαλία Ισπανία	12
1995	 Αυστρία Φινλανδία Σουηδία	15
2004	 Κύπρος Τσεχία Σλοβακία Εσθονία Λετονία Λιθουανία Πολωνία Ουγγαρία Μάλτα Σλοβενία	25
2007	 Βουλγαρία Ρουμανία	27

Πηγή προέλευσης: <http://www./upload.wikimedia.org>

Η Συνθήκη της Λισαβόνας (2007) τροποποίησε τις δύο βασικές συνθήκες για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, την οποία μετονόμασε σε συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η καινοτομία της νέας Συνθήκης προτάσσει την ενίσχυση του ρόλου του Κοινοβουλίου στο οποίο παρέχει νομοθετική εξουσία, διευρύνοντας έτσι τη Δημοκρατία στην Ένωση, αφού το Κοινοβούλιο εκλέγεται απευθείας από τους πολίτες των κρατών μελών. Επιπλέον το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τις δραστηριότητές του ενημερώνει τακτικά τα εθνικά κοινοβούλια. Αναγνωρίζεται ακόμα το δικαίωμα στις χώρες μέλη να αποχωρήσουν από τη Ένωση με ρήτρα εθελουσίας αποχώρησης.

2.5. Κοινοτική νομοθεσία για την εκπαίδευση

Στο κείμενο της ενοποιημένης συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Νίκαια, 2002), περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο 3 το άρθρο 149, που αναφέρεται στην παιδεία, την επαγγελματική εκπαίδευση και τη νεολαία.

Η Κοινότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη παιδείας υψηλής ποιότητας και στηρίζει τη διαφύλαξη της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας. Η οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος και το περιεχόμενο της διδασκαλίας παραμένει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών.

Η Κοινότητα υποστηρίζει τη συνεργασία των κρατών μελών και έχει ως στόχο την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής διάστασης μέσω:

- της εκμάθησης και της διάδοσης των κοινοτικών γλωσσών,
- της κινητικότητας των φοιτητών και εκπαιδευτικών,
- της συνεργασίας εκπαιδευτικών ιδρυμάτων,
- της ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών,
- της ανταλλαγής νέων και οργανωτών κοινωνικομορφωτικών δραστηριοτήτων ενταγμένων σε εκπαιδευτικά προγράμματα, της «εξ αποστάσεως» εκπαίδευσης.

Προκειμένου να υπάρχει συνεργασία, έχει δημιουργηθεί ένα δίκτυο πληροφοριών για την εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα με το όνομα **EURYDICE** (Ευρυδίκη). Το δίκτυο «Ευρυδίκη» αποτελεί το κύριο μέσο παροχής πληροφοριών για τις δομές, τα συστήματα και τις εξελίξεις στο πεδίο της εκπαίδευσης όλων των κοινοτικών κρατών.

Η νέα γενιά προγραμμάτων παιδείας και κατάρτισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ως στόχο να διαμορφώσει μία ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση από την πρώτη βαθμίδα έως το πανεπιστήμιο και να εξυπηρετήσει αφενός μορφωτικούς σκοπούς αφετέρου να δημιουργήσει αγορά κατάρτισης και προσόντων. Για την επίτευξη αυτών των στόχων έχουν αναπτυχθεί στο πεδίο της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης προγράμματα, τα οποία συγχρηματοδοτούνται κατά 75% από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και 25% από εθνικούς πόρους, όπως:

A. Το πρόγραμμα **SOCRATES**, το οποίο περιλαμβάνει έξι υποπρογράμματα:

1. Το πρόγραμμα **Comenius** αφορά τη σχολική εκπαίδευση και επιδιώκει τη βελτίωση της ποιότητας και την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης. Το πρόγραμμα με τις δράσεις του ενθαρρύνει τη διακρατική συνεργασία μεταξύ σχολείων, συμβάλλει στη βελτίωση της επαγγελματικής ανέλιξης των εκπαιδευτικών, προωθεί την εκμάθηση γλωσσών και ενισχύει τη διαπολιτισμική συνειδητοποίηση.

2. Το πρόγραμμα **Lingua** υποστηρίζει μέτρα που αφορούν την εκμάθηση και τη διάδοση των κοινοτικών γλωσσών. Αποσκοπεί να συμβάλει στην προώθηση και διατήρηση της γλωσσικής πολυμορφίας στην Κοινότητα. Βελτιώνει την ποιότητα διδασκαλίας και επιτρέπει στον ευρωπαϊό πολίτη να διαχειρίζεται δημιουργικά τις ευκαιρίες της διά βίου μάθησης.
3. Το πρόγραμμα **Erasmus** απευθύνεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενισχύει την ευρωπαϊκή διάσταση, ενθαρρύνει τη διακρατική συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων, βελτιώνει την ποιότητα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενισχύει τη διαφάνεια, την ακαδημαϊκή αναγνώριση σπουδών και διπλωμάτων σε όλη την Κοινότητα.
4. Το πρόγραμμα **Grundtvig** για την εκπαίδευση των ενηλίκων, επιδιώκει την ενθάρρυνση της ευρωπαϊκής διάστασης στη διά βίου μάθηση και συμβάλλει στην ανάπτυξη καινοτομιών και πρόσβασης άλλων εκπαιδευτικών οδών, καθώς και στην προώθηση εκμάθησης ξένων γλωσσών.
5. Το πρόγραμμα **Minerva** υποστηρίζει μέτρα και δράσεις που αφορούν την ανοικτή και εξ αποστάσεως μάθηση και τη χρήση Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) στον εκπαιδευτικό τομέα.
6. Το πρόγραμμα για την παρατήρηση και την καινοτομία συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση και τη διαφάνεια των εκπαιδευτικών συστημάτων, καθώς και στην προώθηση των καινοτομιών στην Ευρώπη.
- Β.** Το πρόγραμμα **LEONARDO da Vinci** αφορά την επαγγελματική κατάρτιση. Στην εφαρμογή του προγράμματος χρησιμοποιούνται διακρατικά μέτρα για τα άτομα που διανύουν περίοδο επαγγελματικής κατάρτισης.
- Γ.** Ένα ειδικό πρόγραμμα συνεργασίας με τρίτες χώρες σε θέματα παιδείας, κατάρτισης και νεολογίας είναι το **TEMPUS**, πρόγραμμα διευρωπαϊκής κινητικότητας για πανεπιστημιακές σπουδές.
- Δ.** Προωθείται, επίσης, η συνεργασία με τις τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς σε θέματα παιδείας και ειδικότερα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, το οποίο, μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και με την Επιτροπή των Περιφερειών, θεσπίζει δράσεις ενθάρρυνσης, χωρίς να εναρμονίζει τις νομοθετικές διατάξεις των κρατών μελών.

Εικόνα: 2.1 Ιστοσελίδα της EUROPA

2.6. Σύγκλιση εκπαιδευτικών συστημάτων

Στο Έκτακτο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (αρχηγών - πρωθυπουργών των κρατών) της Λισαβόνας (Μάρτιος 2000), τέθηκαν οι κατευθυντήριες γραμμές και οι στρατηγικοί στόχοι για τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης με κύριο προσανατολισμό τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων, τη διευκόλυνση της πρόσβασης όλων σε αυτά και το άνοιγμά τους στην κοινωνία. Η παιδεία αποτελεί το βασικότερο μέσο επί-

τευξης της κοινωνικής συνοχής, της ευημερίας και της στήριξης του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου.

Στην κοινή έκθεση του 2004, το Συμβούλιο Υπουργών της Ευρώπης και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθιστούν σαφές ότι ο δρόμος της Ευρώπης για την επίτευξη των κοινωνικών και οικονομικών στόχων υποχρεωτικά και με το χαρακτήρα του επείγοντος περνάει από τις μεταρρυθμίσεις των εκπαιδευτικών συστημάτων.²⁵

Η ανώτατη εκπαίδευση και η διά βίου μάθηση αποτελούν προτεραιότητες, ώστε όλοι οι ευρωπαίοι πολίτες να μπορούν να αποκτούν δεξιότητες και προσόντα τα οποία θα τους βοηθούν να αναπτύσσονται στην ευρωπαϊκή κοινωνία και οικονομία.

Σε εθνικό επίπεδο τα κράτη μέλη οφείλουν να σχεδιάσουν δράσεις για την ενίσχυση της υλοποίησης προγραμμάτων και να εφαρμόσουν τη στρατηγική της Λισαβόνας, προκειμένου να υπάρξει κοινωνική προστασία και ένταξη και για τα άτομα που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό. Βαρύτητα δίνεται επίσης στην επένδυση της προσχολικής αγωγής για τη πρόληψη της σχολικής αποτυχίας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Αν δεν καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες σ' αυτόν τον τομέα, ώστε τα άτομα να ολοκληρώνουν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και να αποκτήσουν βασικές ικανότητες, τότε ένα μεγάλο ποσοστό της επόμενης γενιάς θα έρθει αντιμέτωπο με τον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι συνέπειες από αυτό το αποτέλεσμα θα είναι δυσμενείς σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο.

Οι χώρες έχουν αρχίσει να εφαρμόζουν κοινές αρχές και αναφορές, οι οποίες καθορίζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Εστιάζονται σε πληθυσμούς –στόχους, κυρίως στους νέους, όπου τα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έχουν θετικό αποτέλεσμα και μειώνουν τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου.

Η παιδεία αποτελεί το βασικότερο μέσο για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής και τη στήριξη του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου.

2.7 Εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στην εκπαίδευση

Παραδείγματα:

Ενδεικτικά παρατίθενται τα προγράμματα :

- Τα Πειραματικά Προγράμματα τα οποία υλοποιήθηκαν στα σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας (Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ., Ενέργεια 1.1.α. «Προγράμματα – Βιβλία», έργο 11, «Σχολεία Εφαρμογής Πειραματικών Προγραμμάτων Εκπαίδευσης, Σ.Ε.Π.Π.Ε.).
- Η λειτουργία των ολοήμερων σχολείων στη Χώρα μας είναι το αποτέλεσμα εφαρμογής της κοινοτικής πολιτικής. Τα ολοήμερα σχολεία ξεκίνησαν τη λειτουργία τους ως καινοτομία, αρχικά με πιλοτική εφαρμογή. Το πρόγραμμα υποστηρίχθηκε οικονομικά από το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης κατά 75% από κοινοτικούς πόρους και 25% από εθνικούς (Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II, Μέτρο 1.2, Ενέργεια 1.2.3, «Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία»).

²⁵ <http://europa.eu/>, *Εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης και της κατάρτισης: μια ουσιαστική συμβολή στην ευημερία και την κοινωνική συνοχή στην Ευρώπη, προσπελάστηκε στις 11/10/2007.*

- Η λειτουργία των ολοήμερων νηπιαγωγείων είναι πρόγραμμα που βρίσκεται σε εξέλιξη. Στο πρόγραμμα του ολοήμερου νηπιαγωγείου αναπτύσσεται για πρώτη φορά στη Χώρα μας η καινοτόμος παρέμβαση για την ομαλή μετάβαση των νηπίων στο δημοτικό σχολείο, καθώς και δημιουργία ισότοπου (Γ' Κοινοτικό Πρόγραμμα Στήριξης, Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. ΙΙ, Μέτρο 1.2, Ενέργεια 1.2.3, «Ολοήμερα Νηπιαγωγεία»).
- Στο πλαίσιο του προγράμματος Lingua εντάχθηκε πιλοτικά η διδασκαλία της Γαλλικής και Γερμανικής γλώσσας σε 219 Δημοτικά σχολεία για τα σχολικά έτη 2005-2006 και 2006-2007. Η διδασκαλία επεκτάθηκε στην Στ' τάξη το 2006-2007 και στην Ε' τάξη όλων των εξαθεσίων και άνω Δημοτικών Σχολείων από το 2007-2008. Αντίστοιχο πρόγραμμα εφαρμόζεται για την εκμάθηση ξένων γλωσσών και στο Γυμνάσιο (Γ' Κ.Π.Σ., ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ, Μέτρο 2.2, «Αναμόρφωση προγραμμάτων Σπουδών – Διεύρυνση Ανωτάτης Εκπαίδευσης», Ενέργεια 2.2.1 «Αναμόρφωση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση», Πράξη 2.2.1.β., «Πειραματικά Προγράμματα Εκπαίδευσης», έργο «Πιλοτικό πρόγραμμα εισαγωγής δεύτερης ξένης γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση»).
- Η πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος «Ευέλικτη Ζώνη» (Γ' Κ.Π.Σ., Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ, Ενέργεια 2.2.1, «Αναμόρφωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εκπαιδευτικού υλικού στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Πράξη 2.2.1.γ', «Πειραματικά Προγράμματα Εκπαίδευσης»).
- Τα επιμορφωτικά σεμινάρια του Συμβουλίου της Ευρώπης οργανώνονται και υλοποιούνται στα διάφορα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς και στελέχη εκπαίδευσης. Οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν έχουν υποχρέωση να υποβάλουν σχετική έκθεση στη χώρα τους και ξενόγλωσση έκθεση στο Συμβούλιο της Ευρώπης.
- Η συγγραφή των νέων προγραμμάτων ΑΠΣ και ΔΕΠΠΣ και η συγγραφή διδακτικών πακέτων (Γ' ΚΠΣ, Ενέργεια 2.1.1, Πράξη Α').
- Το πρόγραμμα υποστήριξης παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, για την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει υποστηρικτικές δράσεις για την ενίσχυση των εκπαιδευτικών και των διδακτικών μεθόδων για την κατάκτηση της γλώσσας, την παροχή ψυχολογικής και κοινωνικής στήριξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών (Γ' Κ.Π.Σ., Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ., Μέτρο 1.1, Ενέργεια 1.1.1, «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών»).

Όλες οι δράσεις για τη στήριξη των προγραμμάτων είναι συγχρηματοδοτούμενες κατά 75% από την ευρωπαϊκή κοινότητα και 25% από εθνικούς πόρους κατά τη διάρκεια της καινοτομίας και της πιλοτικής εφαρμογής.

Αρχές διοικητικού δικαίου

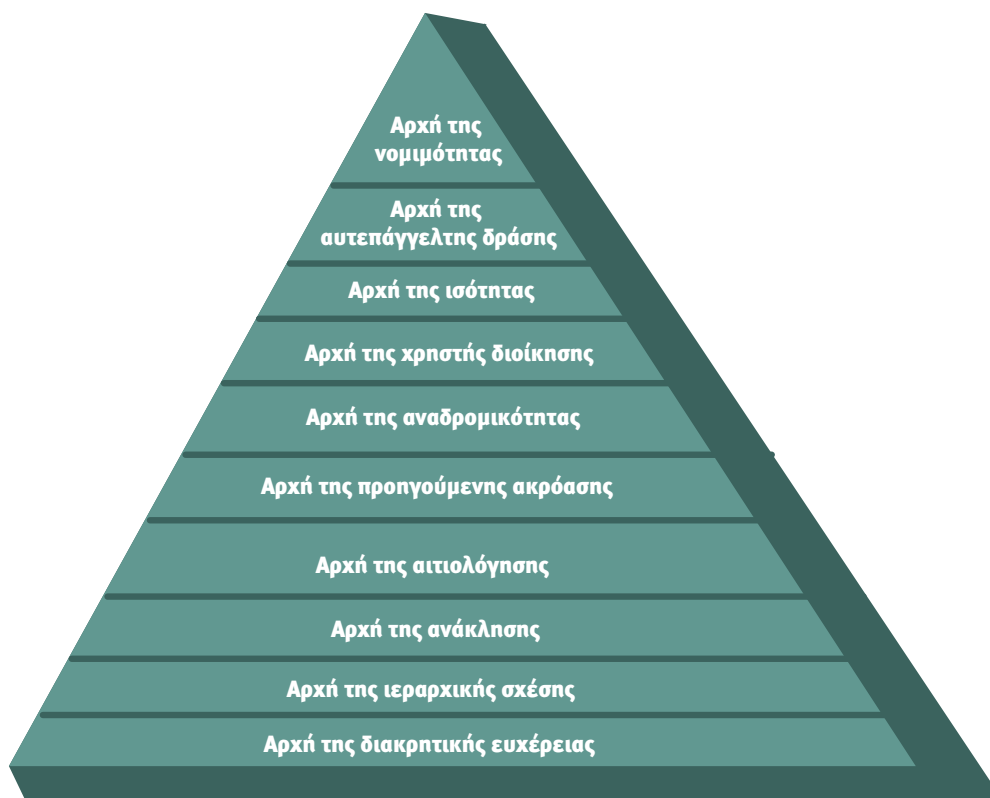
3^ο Κεφάλαιο

3.1. Εισαγωγή

Τα σύγχρονα Συντάγματα καθώς και το ισχύον ελληνικό Σύνταγμα 1975/1986/2001 έχουν κατοχυρώσει τις πολιτικές ελευθερίες. Το Σύνταγμα έχει προβλέψει και καθορίσει τα δημόσια όργανα τα οποία συγκροτούν κάθε «εξουσία», τις αρμοδιότητες, τη διαδικασία άσκσής τους και τη σχέση μεταξύ τους. Με βάση την αρχή της διάκρισης των εξουσιών προβλέπονται ομάδες οργάνων για τη νομοθετική, την εκτελεστική και τη δικαστική εξουσία. Έτσι σύμφωνα με το άρθρο 26, παρ.1,2,3, του Συντάγματος:

Διάγραμμα 3.1: Αρχές διοικητικού δικαίου

«Η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση.

Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού».

Την ευθύνη για την άσκηση της εκτελεστικής (διοικητικής) λειτουργίας έχουν τα διοικητικά όργανα, δηλαδή όλα τα δημόσια όργανα της έννομης τάξης, με τη δράση των οποίων εκδηλώνεται η βούληση του Κράτους.

Τα διοικητικά όργανα μπορούν ή έχουν υποχρέωση να εκδηλώνουν δραστηριότητα τόσο με νομι-

κές πράξεις, πράξεις δηλαδή με τις οποίες παράγονται απρόσωποι ή ατομικοί κανόνες δικαίου, όσο και με υλικές ενέργειες, δηλαδή ενέργειες που αποσκοπούν σύμφωνα με την αρχή της νομιμότητας στην επιδίωξη ενός σκοπού.

Διοικητικά όργανα είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, η Κυβέρνηση, ο Πρωθυπουργός, οι Υπουργοί και οι Υφυπουργοί, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (νομικά πρόσωπα που συγκροτούν την Δημόσια Διοίκηση) αλλά και ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, το Συμβούλιο της Επικρατείας, τα διοικητικά Δικαστήρια και το Ελεγκτικό Συνέδριο, οι Ο.Τ.Α. και οι οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης (Ι.Κ.Α., Τ.Ε.Β.Ε. κτλ.) και οι δημόσιες Υπηρεσίες.

Τα παραπάνω όργανα και οι οργανισμοί αποτελούν με την ευρεία έννοια την Δημόσια Διοίκηση, σκοπός της οποίας είναι η διοίκηση των δημοσίων υποθέσεων, δηλαδή των υποθέσεων του Λαού. Η δράση της Δημόσιας Διοίκησης, η οποία αποβλέπει στη θεραπεία των αναγκών του κοινωνικού συνόλου και την προαγωγή του γενικού συμφέροντος δεν είναι ανεξέλεγκτη, αλλά ρυθμίζεται από ένα σύστημα κανόνων, που αποτελούν το διοικητικό δίκαιο με τις ακόλουθες **βασικές αρχές**.

3.2. Αρχή της νομιμότητας

Με βάση το μη υποκείμενο σε αναθεώρηση άρθρο 26 του ελληνικού Συντάγματος, καθορίζονται τα όργανα τα οποία αποτελούν κάθε εξουσία και προσδιορίζεται η αρμοδιότητά τους, η εξουσία δηλαδή να ενεργούν ή όχι με βάση τους κανόνες του διοικητικού δικαίου. Η άσκηση της αρμοδιότητας είναι δικαίωμα και υποχρέωση του διοικητικού οργάνου από το οποίο παραιτείται μόνο, όταν ο νόμος το ορίζει. Έτσι η Διοίκηση οφείλει και μπορεί να προβαίνει μόνο σε ενέργειες που προβλέπονται, επιβάλλονται ή επιτρέπονται από το νόμο. Οι κρατικές ενέργειες πρέπει να είναι σύμφωνες με τους κανόνες δικαίου, για να μπορεί να κριθεί η νομιμότητά τους, ενώ τα διοικητικά όργανα οφείλουν να τους σέβονται και να εμπεδώνουν στους διοικούμενους το αίσθημα δικαίου.

Για την ελληνική τάξη οι «πηγές νομιμότητας της διοικητικής πράξης», οι οποίες διέπουν την οργάνωση και τη δράση της Δημόσιας Διοίκησης, ρυθμίζονται από:

Η αρχή της νομιμότητας υποχρεώνει τη Δημόσια Διοίκηση, τα δημόσια δηλαδή νομικά πρόσωπα και τα όργανά τους, να τηρούν τους παραπάνω συνταγματικούς και τους λοιπούς κανόνες.

Τα όργανα της έννομης τάξης έχουν το δικαίωμα να ερευνούν τη νομιμότητα των ενεργειών και, όταν διαπιστώνουν παρανομία, δε συμβάλλουν κατά κανένα τρόπο στην πραγμάτωση της παράνομης ενέργειας. Άλλωστε και οι πολίτες σ' ένα κράτος δικαίου έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση να μεριμνούν για την προάσπιση της νομιμότητας.

Σύμφωνα με το άρθρο 25 του Υπαλληλικού Κώδικα (Ν.3528/2007 Φ.Ε.Κ 26/ 9-2-2007, τ.Α'), ο υπάλληλος οφείλει να υπακούει στις διαταγές των προϊσταμένων του. Κανένας όμως **διοικητικός υπάλληλος δεν είναι υποχρεωμένος να συμμορφωθεί προς την παράνομη διαταγή του προϊσταμένου του**. Όταν ο διοικούμενος εκτελεί διαταγή την οποία θεωρεί παράνομη, οφείλει, για να απαλλαγεί από την ευθύνη πριν από την εκτέλεση της εντελλόμενης ενέργειας, να εκφράσει εγγράφως την αντίθεσή του και να εκτελέσει τη διαταγή χωρίς δική του καθυστέρηση. Οι διοικούμενοι υποτάσσονται και υπακούουν στις πράξεις των διοικητικών αρχών, όταν αυτές είναι σύμφωνες με το νόμο και το Σύνταγμα.

Παραδείγματα:

1. Διευθυντής σχολείου δε μπορεί να υποχρεώσει εκπαιδευτικό να παραμένει στο σχολείο για έργο που του έχει ανατεθεί πέραν των έξι ωρών την ημέρα. Μια τέτοια ενέργεια είναι προδήλως αντισυνταγματική και παράνομη (παρ.8. άρθρο 13, Ν.1566/1985, και άρθρο 29, Ν.3528/2007).
2. Οι εκπαιδευτικοί ως δημόσιοι υπάλληλοι οφείλουν να παραμένουν υποχρεωτικά στο σχολείο τους κατά τις εργάσιμες ημέρες και πέρα από τις ώρες διδασκαλίας, για την προσφορά και άλλων υπηρεσιών που συνδέονται με την όλη εκπαιδευτική λειτουργία ή την προσφορά συγκεκριμένου έργου που τους έχει ανατεθεί από τα όργανα διοίκησης του σχολείου, όχι όμως πέρα από έξι ώρες την ημέρα (παρ. 8, άρθρο 13, Ν.1566/1985).
3. Ενέργεια διευθυντή σχολικής μονάδας να χορηγεί άδεια σε εκπαιδευτικούς, ενώ δεν έχει αρμοδιότητα νόμου, είναι παράνομη και συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα.

Ο υπάλληλος είναι «*υπεύθυνος για την εκτέλεση των καθηκόντων του και την νομιμότητα των υπηρεσιακών ενεργειών του*» (παρ.1, άρθρο 25, Ν.3528/2007) και, επομένως, κάθε τέτοια ενέργεια τον καθιστά α) «*υπεύθυνο για παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας*», αφού δε διαβιβάζει αίτηση υπαλλήλου σε αρμόδια προϊστάμενη αρχή, β) «*υπεύθυνο για υπέρβαση εξουσίας*», αφού είναι αναρμόδιος για τη συγκεκριμένη διοικητική πράξη.

4. Προδήλως παράνομη είναι η ενέργεια εκπαιδευτικού που αλλάζει την ώρα προσέλευσης των μαθητών, έναρξης και λήξης των μαθημάτων, καθυστερεί ή αποχωρεί νωρίτερα από την υπηρεσία του. Κάθε τέτοια πράξη συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα και τιμωρείται κατά τις διατάξεις του άρθρου 107 του Ν.3528/2007 Υ.Κ.).

Ο εκπαιδευτικός είναι δημόσιος υπάλληλος και η νομική του υπόσταση διέπεται από συνταγματικές, νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις. Έτσι οφείλει να ασκεί τα καθήκοντά του με επιμέλεια και ευσυνειδησία και να αποφεύγει κάθε πράξη ή παράλειψη, η οποία θα προκαλούσε εξ αιτίας του βλάβη στην ομαλή λειτουργία της υπηρεσίας.

5. Πλημμελής άσκηση καθηκόντων εκπαιδευτικού σε εφημερία με συνέπεια τον τραυματισμό μαθητή μπορεί να επισύρει εναντίον του ασφαλιστικά μέτρα. Παράνομες ή υλικές πράξεις του υπαλλήλου που προξενούν βλάβη στο διοικούμενο μπορεί να οδηγήσουν το Δημόσιο σε ανάλογη αποζημίωση και όταν οι παράνομες ενέργειες οφείλονται σε υπαιτιότητα του υπαλλήλου, τότε αυτός ως υπαίτιος φέρει αστική ευθύνη απέναντι στο Δημόσιο (παρ.1 άρθρο 25, Ν.3528/2007).

Η αρχή της νομιμότητας σημαίνει ότι πρέπει να υπάρχουν οι σωστοί κανόνες και να εφαρμόζονται προς κάθε κατεύθυνση. Ένα κράτος δεν μπορεί να λειτουργήσει, εάν δεν τηρεί τη νομιμότητα, την οποία το Σύνταγμα, οι νόμοι και οι κανονιστικές πράξεις θεσπίζουν.

Τα όργανα των δημόσιων νομικών προσώπων πρέπει να ενεργούν κατά τρόπο ώστε να μην έρχονται σε αντίθεση με τους προαναφερόμενους κανόνες. Με αυτή την έννοια η αρχή της νομιμότητας εφαρμόζεται και στους ιδιώτες. Ο πολίτης μπορεί να αναπτύξει τη δραστηριότητά του, αρκεί να μην έρχεται σε αντίθεση με το νόμο. Επομένως, η Διοίκηση μπορεί να προβαίνει σε κάθε ενέργεια που δεν απαγορεύεται από τους κανόνες ή δεν αντίκειται σ' αυτούς.

Παράδειγμα:

Εκπαιδευτικός – υπάλληλος «*μετά από άδεια μπορεί να ασκεί ιδιωτικό έργο ή εργασία με αμοι-*

βή, εφόσον συμβιβάζεται με τα καθήκοντα της θέσης του και δεν παρεμποδίζει την ομαλή εκτέλεση της υπηρεσίας του. Η άδεια χορηγείται για συγκεκριμένο έργο ή εργασία μετά από σύμφωνη αιτιολογημένη γνώμη του υπηρεσιακού συμβουλίου και μπορεί να ανακαλείται με τον ίδιο τρόπο» (άρθρο 31 του Ν. 3528/2007, ΦΕΚ 26/ 9-2-2007, τ.Α'). Το υπηρεσιακό συμβούλιο μπορεί να χορηγήσει άδεια, αφού δεν απαγορεύεται από το νόμο και δεν αντίκειται σε αυτόν.

Ο πολίτης μπορεί να προσβάλει οποιαδήποτε πράξη από όποια αρχή και αν προέρχεται, εάν η πράξη είναι αντίθετη προς την αρχή της νομιμότητας, τον αφορά άμεσα, προσωπικά και του επιβάλλει μια υποχρέωση ή αρνείται ένα δικαίωμά του. Στην περίπτωση αυτή ο διοικούμενος έχει δικαίωμα (άρθρο 10 Σ) με έγγραφη αναφορά να ζητήσει την ανάκληση ή τροποποίηση ή την αποτροπή της ηθικής ή υλικής βλάβης που του προκάλεσε η διοικητική αρχή με την πράξη της.

Μπορεί ο διοικούμενος να ασκήσει μια από τις διοικητικές προσφυγές που ο νόμος του διαθέτει. Οι αναφορές που έχουν αίτημα την ανάκληση ή την ακύρωση ή την τροποποίηση διοικητικής πράξης, ονομάζονται διοικητικές προσφυγές και διακρίνονται σε απλές διοικητικές προσφυγές και ειδικές διοικητικές προσφυγές.²⁶ Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ασκήσει μία από τις **απλές διοικητικές προσφυγές:**

- **Χαριστική προσφυγή ή αίτηση θεραπείας**, την οποία υποβάλλει στην αρχή που εξέδωσε την πράξη. Το αρμόδιο διοικητικό όργανο μπορεί είτε να την ακυρώσει, εάν κρίνει ότι είναι παράνομη, είτε να την ανακαλέσει είτε να την τροποποιήσει.
- **Ιεραρχική προσφυγή**, την οποία απευθύνει σε αρχή ανώτερη αυτής που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη. Ο ιεραρχικά προϊστάμενος μπορεί να ακυρώσει την πράξη για λόγους νομιμότητας. Οι ιεραρχικές προσφυγές και οι αιτήσεις θεραπείας υποβάλλονται μία φορά, για να «μη διαιωνίζονται αμφιβολίες με την επανάληψή τους», καθώς επίσης για την άσκησή τους δεν προσδιορίζεται χρονική προθεσμία.

Οι ειδικές διοικητικές προσφυγές ασκούνται μέσα σε συγκεκριμένες προθεσμίες. Διακρίνονται σε προσφυγές νομιμότητας και ενδικοφανείς.

- **Προσφυγή νομιμότητας**, αντικείμενο αυτής της προσφυγής είναι η ολική ή μερική ακύρωση ατομικής διοικητικής πράξης και επιτρέπει μόνο τον έλεγχο νομιμότητας. Προβλέπεται από ειδικές διατάξεις που καθορίζουν τη διοικητική αρχή στην οποία ασκείται μέσα σε ορισμένη αποκλειστική προθεσμία και τυχόν άλλες προϋποθέσεις.²⁷

Η ενδικοφανής προσφυγή υποβάλλεται σύμφωνα με ειδική πρόβλεψη του νόμου στην αρχή που εξέδωσε την απόφαση ή σε ιεραρχικά ανώτερη ή σε συλλογικό όργανο μέσα σε αποκλειστική προθεσμία.

Εάν το αίτημα του διοικούμενου δεν ικανοποιηθεί μετά τις διοικητικές προσφυγές, τότε μπορεί να προσβάλει τη διοικητική πράξη στα διοικητικά δικαστήρια (διοικητικό Πρωτοδικείο, διοικητικό

²⁶ Τάχος, Α. (2005). *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*, σ. 808-809, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα, Σπλιωτόπουλος, Ε. (1997). *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, σ.254-258, Αθήνα – Κομοτηνή: Σάκκουλα. Κοϊμτζόγλου, Ι. (2005). *Στοιχεία Δημοσίου Δικαίου*, σ.178, Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα και <http://www.europa.eu>, Εσωτερικές διοικητικές προσφυγές, προσπελάστηκε 21/2/2008.

²⁷ Για τις διοικητικές προσφυγές γίνεται εκτενέστερη αναφορά στο Έβδομο Κεφάλαιο, Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας – Νομιμότητα διοικητικής δράσης, Ε. Διοικητικές Προσφυγές – Αναφορές (άρθρα 24-27).

Εφετείο, Συμβούλιο της Επικρατείας). Ο διοικούμενος έχει στη διάθεσή του ανάλογα με την περίπτωση τρία ένδικα βοηθήματα.

Με την αίτηση ακύρωσης, ο διοικούμενος μπορεί να αιτηθεί στα ακυρωτικά δικαστήρια ολική ή μερική ακύρωση ή εξαφάνιση της πράξης της διοίκησης. Η αίτηση ακύρωσης επομένως είναι κύριος έλεγχος νομιμότητας της διοικητικής πράξης.

Με δικαστική προσφυγή, σε ορισμένες περιπτώσεις απευθείας στο διοικητικό Εφετείο, μπορεί να υποβληθεί αίτημα για ολική ή μερική ακύρωση της διοικητικής πράξης ή παράλειψή της ή για αποκατάσταση ζημίας που προκάλεσε η παράβαση της δημόσιας διοίκησης μονομελούς οργάνου.

Παράδειγμα:

Εάν υποψήφιος θεωρήσει ότι υπάρχει δυσμενής κρίση στον πίνακα επιλογής στελεχών εκπαίδευσης ή στον πίνακα προακτέων σε ανώτερο βαθμό, ο ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα να υποβάλει αίτημα επανεξέτασης στο ίδιο συμβούλιο και σε περίπτωση μη ικανοποίησης του αιτήματός του, παρέχεται η δυνατότητα προσφυγής στα αρμόδια διοικητικά δικαστήρια.

Στην περίπτωση που δύο ή περισσότεροι κανόνες δικαίου περιέχουν αντιφατικές ρυθμίσεις, τότε υπερισχύει ο κανόνας με βάση τα ακόλουθα αξιώματα της ιεράρχησης:

- **Ο ανώτερος κανόνας δικαίου υπερισχύει του κατώτερου.**

Παράδειγμα:

Οι εγγραφές των μαθητών στη Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση γίνονται σύμφωνα με τα Π.Δ 200/1998 και 201/1998 από 1 μέχρι και 15 Ιουνίου, υπερισχύει όμως ο Νόμος 2817/2000 (Φ.Ε.Κ. 78/14-3-2000, τ.Α') «*Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις*» που ορίζει ότι οι εγγραφές λήγουν την 21 Ιουνίου με τη λήξη του διδακτικού έτους.

- **Ο ειδικός κανόνας υπερισχύει του γενικού.**

Παράδειγμα:

Διατάξεις που ρυθμίζουν με το νόμο 1566/1985 (Φ.Ε.Κ 167/30-9-1985, τ.Α' «*Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*») θέματα για τους εκπαιδευτικούς υπερισχύουν των γενικών διατάξεων του Υπαλληλικού Κώδικα για τα ίδια θέματα, π.χ ωράριο εργασίας, μεταθέσεις.

- **Ο νεότερος κανόνας υπερισχύει του παλαιότερου.**

Παράδειγμα:

Με το Νόμο 3518/2006, (Φ.Ε.Κ 272/21-12-2006, τ.Α', άρθρο 73) η φοίτηση έγινε υποχρεωτική στην Προσχολική Αγωγή για όσα νήπια πρώτης ηλικίας συμπληρώνουν στις 31 Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής ηλικία 5 ετών. Ο νόμος αυτός υπερισχύει της παρ. 3, άρθρο 2 του Νόμου 1566/1985, όπου αναφέρεται ότι η φοίτηση είναι υποχρεωτική μόνο στο δημοτικό σχολείο και το γυμνάσιο.

Η αρχή της νομιμότητας κάμπτεται στην περίπτωση των «κυβερνητικών πράξεων». Οι κυβερνητικές πράξεις και διαταγές, οι οποίες ανάγονται στη διαχείριση της πολιτικής εξουσίας εξαιρούνται από τον έλεγχο νομιμότητας και δεν υπόκεινται σε αίτηση ακύρωσης.

Παράδειγμα:

Κυβερνητική πράξη αποτελεί το διάταγμα περί πρόωρης διάλυσης της Βουλής για προκήρυξη εκλογών και την ανανέωση της λαϊκής εντολής.

Η αρχή της νομιμότητας, η υποχρέωση της διοίκησης να αιτιολογεί τις διοικητικές πράξεις, η καλή χρήση της διακριτικής ευχέρειας, η αρχή της χρηστής διοίκησης, η αρχή της αναλογικότητας είναι θεμελιώδεις αρχές για την έννοια του κράτους δικαίου.

Στη Δημοκρατία οι κανόνες δικαίου πρέπει να είναι γνωστοί στους πολίτες, ώστε αφενός να συμμορφώνονται με αυτούς, αφετέρου να προστατεύονται βάσει αυτών, όταν η Διοίκηση δεν υποτάσσεται στο νόμο.

3.3. Αρχή της αυτεπάγγελτης δράσης

Κανόνας δικαίου μπορεί να θεσπισθεί μονομερώς με διοικητική πράξη, με μόνη τη βούληση του διοικητικού οργάνου. Η δημόσια διοίκηση μπορεί να πραγματώνει τη βούλησή της μόνη. Αντίθετα για τον ιδιώτη απαγορεύεται η άσκηση του δικαιώματος αυτοδικίας. Ο ιδιώτης δεν μπορεί να υλοποιεί τη βούλησή του και να θεσπίζει μόνος του διοικητική πράξη, προκειμένου να ικανοποιήσει προσωπική του επιθυμία. Για τους ενεργούντες ιδιώτες η αυτεπάγγελτη αυτοδικία συνιστά ποινικό αδίκημα.

Εάν το διοικητικό όργανο διαπιστώσει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις έκδοσης διοικητικής πράξης, έχει τη δυνατότητα αυτεπαγγέλτως να προβεί στην έκδοσή της, με μόνη προϋπόθεση ότι δεν υπάρχει ρητή αντίθετη διάταξη.

Η διοικητική λειτουργία εκτελεί και τις δικές της αποφάσεις, αρμοδιότητα, η οποία καλείται προνόμιο και προσδιορίζεται από το σκοπό της δράσης της δημόσιας διοίκησης. Το προνόμιο της αυτεπάγγελτης ενέργειας δεν είναι πάντοτε απόλυτο.

Η αυτεπάγγελτη ενέργεια συνιστά υποχρέωση της δημόσιας διοίκησης, αλλά και δικαίωμα να ενεργεί ανεξάρτητα από το αν απαιτείται αίτηση του διοικούμενου. Σχετική υποβολή αίτησης από το διοικούμενο έχει την έννοια της παρακίνησης της Διοίκησης. Μπορεί ο διοικούμενος να υποβάλει αίτηση στη Διοίκηση για την έκδοση διοικητικής πράξης, την οποία πράξη ούτως ή άλλως η Διοίκηση θα εξέδιδε. Ωστόσο η υποβολή της αίτησης μπορεί να έχει έννομες συνέπειες, όταν το διοικητικό όργανο οφείλει να εκδώσει την διοικητική πράξη μέσα στη συγκεκριμένη προθεσμία που τάσσεται ρητά από κανόνα δικαίου. Η άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας ή τριμήνου, όταν δεν καθορίζεται από διατάξεις, συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας. Σύμφωνα με το νόμο, όταν υπάρχει σιωπηρή άρνηση του διοικητικού οργάνου να εκδώσει τη διοικητική πράξη, θεωρείται ότι η αίτηση έγινε δεκτή και η πράξη εκδόθηκε.

Η παράλειψη της Διοίκησης να εκδώσει οφειλόμενη απόφαση, εφόσον ενυπάρχει δόλος, στοιχειοθετεί ενδεχομένως και ποινικό αδίκημα.

Παραδείγματα:

1. Αυτεπάγγελτη ενέργεια της διοίκησης είναι η σύνταξη αλφαβητικής κατάστασης στην οποία περιλαμβάνονται όλοι οι εκπαιδευτικοί κατά κατηγορία, κλάδο, ειδικότητα, βαθμό και μισθολογικό κλιμάκιο μαζί με στοιχεία δηλωτικά της συνολικής υπηρεσίας, της υπηρεσίας

κατά βαθμό και μισθολογικού κλιμακίου και των τίτλων σπουδών, προκειμένου να συνταχθεί ο πίνακας των προακτέων. Οι προαγωγές γίνονται με βάση τον πίνακα προακτέων που καταρτίζει το οικείο περιφερειακό υπηρεσιακό συμβούλιο, καθώς και η χορήγηση Μ.Κ. (παρ. 1,2,3, άρθρο 16, Ν.1566/1985).

2. Αυτεπάγγελτη ενέργεια είναι η υποχρέωση των περιφερειακών υπηρεσιακών συμβουλίων να προβαίνουν σε ανακοίνωση των κενών θέσεων κατά ειδικότητα και κατηγορία σχολείων, πριν από τις προσλήψεις προσωρινών αναπληρωτών και ωρομισθίων (παρ.3, άρθρο 1, Ν.2525/1997, Φ.Ε.Κ. 188/ 1997. τ.Α').
3. Αυτεπάγγελτη ενέργεια είναι η έκδοση των τίτλων σπουδών από το Διευθυντή του Σχολείου για την προαγωγή των μαθητών, καθώς και την εγγραφή τους στην επόμενη τάξη (Π.Δ 201/1998, άρθρο 7, παρ.1).
4. Αυτεπάγγελτη ενέργεια, σύμφωνα με την ΔΙΑΔΠ/10229/25-5-2005 υπουργική απόφαση του Υπουργείου Εσωτερικών, είναι η αναζήτηση από το σχολείο των πιστοποιητικών γέννησης, οικογενειακής κατάστασης, εγγραφής ανδρών στα μητρώα αρρένων, καθώς και τα αντίγραφα (ή αποσπάσματα) ληξιαρχικής πράξης γέννησης, ληξιαρχικής πράξης γάμου, ληξιαρχικής πράξης θανάτου, όταν απαιτούνται ως δικαιολογητικά έκδοσης διοικητικών πράξεων.
5. Αυτεπάγγελτη ενέργεια είναι η κατά νόμο αναζήτηση μαθητή από το σχολείο, όταν απουσιάζει αδικαιολόγητα και οι γονείς ή ο κηδεμόνας του δεν επικοινωνεί με το σχολείο, παρ' όλες τις σχετικές ειδοποιήσεις (Π.Δ.201/1998, άρθρο 11, παρ.2, εδ.β).

3.4. Αρχή της ισότητας

Η ισότητα είναι η αρχή μέσω της οποίας πρέπει να ερμηνεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και δεν υποδηλώνει οτιδήποτε σχετικά με τις ικανότητες των ανθρώπων. Περιεχόμενο της ισότητας είναι όχι μόνο η ισότητα των πολιτών απέναντι στο νόμο αλλά και η ισότητα του νόμου απέναντι στους πολίτες.

Στο άρθρο 4 παρ. 1 του ελληνικού Συντάγματος διακηρύσσεται η αρχή της ισότητας, ορίζοντας ότι όλοι «οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου». Η αρχή της ισότητας δεν αφορά πλέον μόνο τους Έλληνες που έχουν την ελληνική ιθαγένεια αλλά και το δημόσιο και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τους φορείς δηλαδή της κρατικής εξουσίας σε όλες τις μορφές της.

Η ιδιότητα της Ελλάδας ως κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και οι υποχρεώσεις που έχει αναλάβει στο πλαίσιο των διεθνών συμβάσεων, επιβάλλει τη διεύρυνση του δικαιώματος σε περισσότερους φορείς. Η αρχή της ισότητας καλύπτει και τους αλλοδαπούς που έχουν ιθαγένεια κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ε.Ε ενσωμάτωσε στη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη (Λισαβόνα 2007) το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που περιλαμβάνει την ισότητα σε ένα από τα επτά κεφάλαιά του. Σύμφωνα με τη διεθνή σύμβαση του Ο.Η.Ε αρθρ.26, α' «όλα τα πρόσωπα είναι ίσα ενώπιον του νόμου και έχουν δικαίωμα, χωρίς καμία διάκριση, σε ίση προστασία του νόμου».

Κάθε ενέργεια των δικαστικών και διοικητικών οργάνων του Κράτους προσδιορίζεται με βάση το νόμο, ενώ ο νομοθέτης έχει ως φραγμό το Ευρωπαϊκό Δίκαιο, το Σύνταγμα και το Διεθνές Δίκαιο.

Η ισότητα ως νομοθετική αρχή δεν είναι τυπική αλλά έχει ουσιαστική ή αναλογική έννοια. Ο υπάλληλος αντιμετωπίζει τους ευρισκόμενους στην ίδια κατάσταση με τον ίδιο τρόπο (παρ.3, άρθρο 27, Ν. 3528/2007 του *Κώδικα Δημοσίων Υπαλλήλων*). Αντιμετωπίζει με ίση μεταχείριση όμοιες ή παρόμοιες περιπτώσεις και με άνιση τις ανόμοιες. Αποφεύγει κάθε ενέργεια που μπορεί να χαρακτηριστεί αδικαιολόγητα διακριτική μεταχείριση είτε είναι ευμενής είτε δυσμενής. Ο υπάλληλος έχει την ευχέρεια να αποκαταστήσει την ισότητα, όταν σε βάρος κάποιου διεπράχθη δυσμενής διάκριση, εφαρμόζοντας τη επεκτατική ή διορθωτική ισότητα. Η διοίκηση φροντίζει με κάθε απόφασή της να λαμβάνει τα ανάλογα, κατάλληλα και αναγκαία με τον επιδιωκόμενο στόχο μέτρα. Δεν επιτρέπεται ο περιορισμός δικαιωμάτων ούτε η επιβολή σκληρών μέτρων, όταν αυτά είναι δυσανάλογα με τον επιδιωκόμενο στόχο (άρθρο 25, παρ. 1Σ).

Σύμφωνα με την αρχή της ισότητας των διοικούμενων, το Δημόσιο και τα άλλα δημόσια νομικά πρόσωπα έχουν υποχρέωση να παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε κάθε διοικούμενο, χωρίς εξαιρέσεις και αδιακρίτως, σύμφωνα με τους κανόνες δικαίου που έχουν θεσπιστεί βάσει της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της ισότητας.

Η αρχή της ισότητας δεν εφαρμόζεται πλήρως στις σχέσεις διοίκησης και διοικούμενου, όταν πρόκειται για τη θεραπεία του δημοσίου συμφέροντος.

Παραδείγματα:

1. Το Σύνταγμα κατοχυρώνει την ισότητα και σύμφωνα με το άρθρο 5, παρ.2., «*όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων*». Καμία διάκριση δεν επιτρέπεται στην εκπαίδευση και επομένως όλοι ανεξαιρέτως οι μαθητές απολαμβάνουν των ίσων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.
2. Ο Σχολικός Σύμβουλος είναι υποχρεωμένος, όταν θεωρεί το ωρολόγιο πρόγραμμα, να εφαρμόζει το κριτήριο της ισότητας απέναντι στους εκπαιδευτικούς σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις νόμου. Ο νόμος προβλέπει το ωράριο εργασίας όλων των εκπαιδευτικών ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας και το ωράριο των διευθυντών των σχολείων, ανάλογα με την οργανικότητα της σχολικής μονάδας (Ν.2517/1997 και ΥΠ.Ε.Π.Θ., Δ/νση Σπουδών Π.Ε, φ12/201/Γ1/181/2-3-99, «*Ωράριο Διευθυντών και Εκπαιδευτικών ανάλογα με τη λειτουργικότητα ή την οργανικότητα του σχολείου και κυρίως των Διευθυντών των 4/θεσίων και 4/θεσίων σχολείων*»)²⁸.

3.5. Αρχή της χρηστής Διοίκησης

Η θεμελιακή αρχή της χρηστότητας στη διοίκηση αναφέρεται στη συμπεριφορά των διοικητικών οργάνων προς τους διοικούμενους. Χρηστότητα θεωρείται η κρατούσα κοινωνική ηθική, δηλαδή άγραφοι κανόνες της κοινωνικής συμπεριφοράς, οι οποίοι αποτελούν ένα είδος γενικών κανονιστικών αρχών.

Τα διοικητικά όργανα οφείλουν να ασκούν τις αρμοδιότητές τους, σύμφωνα με το νόμο και

²⁸ Κώτσος, Κ. (2000). *Νομοθεσία για τη Διοίκηση και Λειτουργία της Εκπαίδευσης*, σ.207 και 210, Αθήνα: Κλειδά.

τους κανόνες δικαίου που επικρατούν σε κάθε κοινωνία και οι διοικούμενοι εμπιστεύονται. Κατά την εφαρμογή των διατάξεων πρέπει να αποφεύγονται ανεπιεικείς και δογματικές ερμηνείες. Η εμπιστοσύνη και η επιείκεια αποτελούν έκφραση της χρηστής διοίκησης και νοούνται ως προστασία των δικαιωμάτων των διοικούμενων. Ο Υπαλληλικός Κώδικας (άρθρο 108 παρ.25) προβλέπει ρητά «*την επιείκεια υπέρ του πειθαρχικώς διωκομένου*».

Στο δημόσιο βίο, η ανάγκη χρηστότητας επιτάσσει την έντιμη και άμεμπτη διαχείριση του δημοσίου χρήματος, καθώς και το άψογο ήθος των δημοσίων λειτουργών. Όλοι οι δημόσιοι λειτουργοί – είτε είναι στελέχη της διοίκησης είτε απλοί υπάλληλοι – οφείλουν να σέβονται και να τηρούν τις αρχές της χρηστής και καλόπιστης διοίκησης. Η πρόσβαση, η εξυπηρέτηση, η επικοινωνία των πολιτών επιτάσσουν την ανάπτυξη προτύπων ορθής διοικητικής συμπεριφοράς εκ μέρους των λειτουργών της. Η δημιουργία και εφαρμογή κανόνων και αρχών που διέπουν τη συμπεριφορά όλων των δημοσίων λειτουργών και εκείνων που αφορούν στον τρόπο αντιμετώπισης καταστάσεων με διαφορετικά ή αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα συμβάλλουν στην αποφυγή σύγχυσης τόσο για τον πολίτη όσο και για το δημόσιο λειτουργό.

Σε μια σύγχρονη δημοκρατική κοινωνία, η δημόσια διοίκηση πρέπει να είναι ανοικτή και διαφανής, προκειμένου να αποφεύγει την έκθεση σε κάθε κίνδυνο που συνδέεται με τη διαφθορά. Η διοίκηση παρεμβαίνει σε ειδικά συγκεκριμένες περιπτώσεις και οφείλει να είναι αμερόληπτη, πολιτικά ουδέτερη απέναντι στους διοικούμενους και να διέπεται από ευθύτητα.

Κάθε πολίτης που απευθύνει επιστολή ή καταγγελία στα όργανα διοίκησης πρέπει να λαμβάνει γνωστοποίηση παραλαβής ή απάντηση εντός δύο εβδομάδων, με τα στοιχεία του υπεύθυνου που ασχολήθηκε με την υπόθεσή του.

Η χρηστή διοίκηση αποτελεί επιτακτικό κανόνα δικαίου, η παράβαση του οποίου συνεπάγεται παρανομία της Διοίκησης.

Κάθε ενέργεια ή παράλειψή της δεν μπορεί να στηρίζεται σε νομιμοφανή ή παράνομα τεχνάσματα.

3.6. Αρχή της αναδρομικότητας

Κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, οι διοικητικές πράξεις ισχύουν για το μέλλον, δεν έχουν αναδρομική ισχύ. Τα έννομα αποτελέσματά τους δεν μπορούν να ανατρέξουν σε χρόνο προγενέστερο από την έκδοσή τους ή την κοινοποίηση τους, εάν αυτή απαιτείται.

Η αναδρομική ισχύς αναγνωρίζεται, εάν ρητά επιτρέπεται από τις σχετικές διατάξεις νόμου, όπως:

- Όταν υπάρχει απόφαση διοικητικού δικαστηρίου που ακυρώνει ατομική πράξη της διοίκησης.

Παράδειγμα:

Η ικανοποίηση αιτήματος για επιλογή στελέχους εκπαίδευσης. Η διοίκηση πρέπει να εκδώσει ατομική διοικητική πράξη με αναδρομική ισχύ, προκειμένου να γίνει νομική και πραγματική αποκατάσταση.

- Όταν η διοικητική πράξη αναφέρεται στην αύξηση μισθού ή σύνταξης.
- Στην περίπτωση ανάκλησης παράνομης ατομικής πράξης, τότε η ανάκληση εξαφανίζει την παράνομη πράξη, ανατρέχει στον χρόνο έκδοσής της και αποκαθιστά τη νομική κατάσταση.

ση που υπήρχε πριν από την πράξη που ανακλήθηκε.

- Όταν διοικητικό όργανο στηρίχθηκε σε λανθασμένα στοιχεία και εξέδωσε διοικητική πράξη.

Παράδειγμα:

Σε περίπτωση περικοπής μισθού εκπαιδευτικού που δε συμμετείχε σε απεργία, η διοίκηση είναι υποχρεωμένη να ανακαλέσει την πράξη της αποκαθιστώντας τη βλάβη που προκάλεσε.

- Όταν με διοικητική πράξη αναδρομής είναι δυνατή η πραγμάτωση του σκοπού του νόμου.

Παράδειγμα:

Η πράξη μονιμοποίησης υπαλλήλου ανατρέχει αναδρομικά στο χρόνο διορισμού και αναγνώρισης του χρόνου υπηρεσίας με σχέση ιδιωτικού δικαίου.

3.7. Αρχή της προηγούμενης ακρόασης

Η αρχή της προηγούμενης ακρόασης απορρέει απευθείας από το Σύνταγμα στο άρθρο 20 παρ.2. Κατοχυρώνεται υπέρ του ενδιαφερόμενου το ατομικό δικαίωμα να διατυπώνει τις απόψεις του ενώπιον των διοικητικών αρχών πριν από την επιβολή δυσμενούς μέτρου σε βάρος των δικαιωμάτων και των συμφερόντων του. Το συνταγματικό αυτό δικαίωμα πρέπει να παρέχεται στο διοικούμενο ακόμα και αν δεν το προβλέπουν ρητά οι σχετικές διατάξεις, διότι υπάγεται στα απόλυτα δικαιώματα και απαγορεύεται στο διοικούμενο να το απεμπολήσει.

Η πρόσκληση από τη διοικητική αρχή προς το διοικούμενο να δώσει εξηγήσεις προκειμένου να ασκήσει αυτό το δικαίωμά του πρέπει να είναι έγκαιρη και να καθορίζεται κατά τρόπο συγκεκριμένο (άρθρο 134 του Ν.3528/2007, ΦΕΚ 26 τ.Α' του *Υπαλληλικού Κώδικα*).

Παράδειγμα:

Πρωϊστάμενος ζητάει εγγράφως από υφιστάμενο εκπαιδευτικό να του γνωρίσει το λόγο ή τους λόγους για τους οποίους σε συγκεκριμένο χρόνο δεν ήταν στη θέση του και δεν προσέφερε τις υπηρεσίες του. Το έγγραφο αυτό ικανοποιεί το δικαίωμα της ακρόασης πριν από την λήψη δυσμενούς διοικητικού μέτρου από τη διοικητική αρχή για τον υφιστάμενο.

Η προηγούμενη ακρόαση δεν απαιτείται:

Όταν η έκδοση της δυσμενούς διοικητικής πράξης στηρίζεται σε πραγματικά γεγονότα που προκύπτουν χωρίς αμφισβήτηση και συνιστούν πειθαρχικό παράπτωμα.

Παράδειγμα:

Δεν απαιτείται προηγούμενη ακρόαση στην περίπτωση που διοικούμενος εκπαιδευτικός κατ'εξακολούθηση καθυστερεί χωρίς αιτιολογία την προσέλευσή του στο σχολείο. Επίσης:

- Όταν η προηγούμενη ακρόαση δεν προβλέπεται από ειδικές διατάξεις.
- Πριν από υπηρεσιακές μεταβολές.
- Όταν πρόκειται να εκδοθεί κανονιστική διοικητική πράξη, εκτός αν προβλέπεται ρητά από το νόμο.
- Όταν η δυσμενής πράξη εκδίδεται ύστερα από αίτηση, εκτός εάν η ακρόαση του αιτούντος

προβλέπεται ρητά από τις σχετικές διατάξεις

- Όταν μεταγενέστερη διάταξη νόμου ικανοποιεί το προηγηθέν αίτημα.
- Όταν μέτρο αφορά τη διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος.

Η ενημέρωση του διοικούμενου: Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο διατηρεί το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης και το δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα τα οποία είναι σχετικά με την υπόθεση. Ύστερα από γραπτή αίτησή του, δικαιούται να λάβει γνώση για τα στοιχεία, τα οποία μπορεί να προκαλέσουν την έκδοση της δυσμενούς γι' αυτόν διοικητικής πράξης. Η κλήση προς ακρόαση είναι έγγραφη και η ελάχιστη χρονική προθεσμία που κοινοποιείται πριν από την ακρόαση 5 ημέρες. Η εκπλήρωση κλήσης για την άσκηση του δικαιώματος είναι αδύνατη, όταν τα στοιχεία επικοινωνίας δεν προκύπτουν από το φάκελό του.

Σε περίπτωση που το διοικητικό όργανο δεν καλέσει αποδεδειγμένα τον ενδιαφερόμενο ή δεν του επιτρέψει να ασκήσει το δικαίωμα ακρόασης, τότε η διοικητική πράξη που θα εκδοθεί είναι παράνομη.

Στην περίπτωση που ο διοικούμενος αρνηθεί ρητά ή σιωπηρά να εκπληρώσει το δικαίωμα της ακρόασης, τότε λειτουργεί ευθέως υπέρ της Διοίκησης.

3.8. Αρχή της αιτιολόγησης

Η αιτιολογία αποτελεί τύπο της διοικητικής πράξης και αποσκοπεί στη διασφάλιση της αμεροληψίας και της φανεράς δράσης της δημόσιας διοίκησης. Η υποχρέωση της αιτιολογίας αφορά όλες τις πράξεις των Λειτουργιών του κράτους. Έτσι, οι νόμοι περιλαμβάνουν αιτιολογικές εκθέσεις προς τη Βουλή και καταχωρούνται στα Πρακτικά της. Επίσης, κάθε δικαστική απόφαση περιλαμβάνει στο κείμενό της το σκεπτικό και αιτιολογία πλήρως εμπειριστατωμένη.

Η αιτιολογία των διοικητικών πράξεων προβλέπεται άλλοτε από το Σύνταγμα (άρθρο 10, παρ.1 και άρθρο 11 παρ.2) και το νόμο και άλλοτε επιβάλλεται από τη φύση της διοικητικής πράξης.

Αιτιολογία δε χρειάζονται οι κανονιστικές πράξεις της διοίκησης και της κυβέρνησης.

Ένα διοικητικό όργανο όταν προβαίνει στην έκδοση μιας διοικητικής πράξης, αιτιολογεί την ενέργειά του με αναφορά στους κανόνες δικαίου, στη διαπίστωση ότι συντρέχουν πραγματικές και νομικές καταστάσεις, στην εκτίμηση πραγματικών περιστατικών καθώς και των σκέψεων του διοικητικού οργάνου που οδήγησαν στην έκδοση της διοικητικής πράξης.

Κατά συνέπεια, τα στοιχεία που καθιστούν την αιτιολογία πλήρη είναι: η νομιμότητα, η σκοπιμότητα της πράξης και η μνεία των πραγματικών στοιχείων στα οποία βασίστηκε η διοικητική πράξη.

Σκοπός της αιτιολογίας είναι να μπορεί να ελέγχει τόσο ο διοικούμενος όσο και το δικαστήριο κατά πόσο η διοικητική πράξη έχει εκδοθεί για να εξυπηρετηθεί το δημόσιο συμφέρον ή για να διασφαλιστεί ο διοικούμενος και κατά πόσο είναι σύμφωνη με το δίκαιο και τους νόμους.

Η αιτιολογία επιβάλλεται είτε από την ίδια την πράξη είτε από τις σχετικές διατάξεις του νόμου, οπότε πρέπει να υπάρχει και στο κείμενο της διοικητικής πράξης, αλλιώς συνιστά ελάττωμα. Ελαττωματική ή ελλιπής αιτιολογία καθιστά την πράξη παράνομη, δηλαδή άκυρη. Αιτιολογία γενική και αόριστη είναι πλημμελής και η διοικητική πράξη καθίσταται άκυρη. Οι διοικητικές πράξεις είναι έγκυρες, δηλαδή ισχυρές, όταν δεν είναι αντίθετες με το νόμο και το

αποτέλεσμα από την εκτέλεσή τους είναι εκείνο για το οποίο αποσκοπεί η έκδοση της πράξης σύμφωνα με το νόμο.

Παράδειγμα:

Πράξη υπηρεσιακού συμβουλίου για κρίση εκπαιδευτικού στην οποία δεν αιτιολογείται η διαφορά βαθμολογίας άνω των πέντε μονάδων ανάμεσα στους κριτές καθίσταται παράνομη και άκυρη.

3.9. Αρχή της ανάκλησης

Η ανάκληση είναι η εξαφάνιση μιας διοικητικής πράξης και σ' αυτή υπόκεινται μόνο οι ατομικές διοικητικές πράξεις και όχι οι κανονιστικές, που καταργούνται ή τροποποιούνται, όπως οι νόμοι.

Οι κανόνες που ρυθμίζουν την ανάκληση των ατομικών διοικητικών πράξεων προβλέπονται από γενικές αρχές του διοικητικού δικαίου. Με τους κανόνες αυτούς επιδιώκεται η εύρυθμη και χρηστή διοίκηση αλλά και η προστασία των διοικούμενων, καθώς και η εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος. Γενικά έχει υποστηριχθεί ότι η διοίκηση έχει πάντοτε διακριτική ευχέρεια να ανακαλεί τις πράξεις της.

Κατά κανόνα, οι νόμιμες ατομικές διοικητικές πράξεις από τις οποίες οι διοικούμενοι απέκτησαν δικαιώματα δεν ανακαλούνται.

Παράδειγμα: Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ανακληθεί τίτλος σπουδών μαθητή που εκδόθηκε, προκειμένου να επαναφοιτήσει στην ίδια τάξη.

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η ανάκληση των νόμιμων ατομικών διοικητικών επωφελών πράξεων για λόγους δημόσιου συμφέροντος. Η αντίθεση προς το δημόσιο συμφέρον μπορεί να στηρίζεται σε στοιχεία που εμφανίστηκαν μετά την έκδοση της πράξης ή μετά από επανεκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των συνθηκών που υπήρχαν κατά την έκδοσή της. Η αντίθεση προς το δημόσιο συμφέρον πρέπει να αιτιολογείται ειδικά αφού είναι επαχθές μέτρο για τον διοικούμενο.

Επιπλέον, η κρίση της Διοίκησης ότι συντρέχουν λόγοι δημόσιου συμφέροντος ελέγχεται από τα Δικαστήρια.

Παραδείγματα:

1. Το υπηρεσιακό συμβούλιο χορηγεί άδεια άσκησης ιδιωτικού έργου με αμοιβή σε εκπαιδευτικό εκτός υπηρεσιακού ωραρίου, όπως ο νόμος ορίζει. Η άδεια αυτή μπορεί να ανακληθεί, εάν το συμβούλιο είχε δεχτεί ψευδή δικαιολογητικά.
2. Ο σύλλογος διδασκόντων υποχρεούται να ανακαλέσει έγκαιρα πράξη για την επιλογή σημαιοφόρου στην οποία δεν τηρήθηκαν οι προβλεπόμενες διατάξεις του Προεδρικού Διατάγματος 201/1998 και οι Γ1/219 ΦΕΚ 277 τ.Β' /16-3-2001 Υ.Α. «*Επιλογή σημαιοφόρων*» και Φ10/84/Γ1/480 ΦΕΚ 863 τ.Β' /6-7-2001 Υ.Α. «*Επιλογή σημαιοφόρων στο δημοτικό σχολείο*».

Ανάκληση διοικητικής πράξης επιτρέπεται με τη σύμφωνη γνώμη του διοικούμενου ή όταν δεν συμμορφώνεται με την διοικητική πράξη ή αν οι προϋποθέσεις βάσει των οποίων εκδόθηκε η

πράξη δεν υπάρχουν πια ή παρήλθε η προθεσμία που είχε θέσει η διοικητική πράξη στο διοικούμενο, προκειμένου να προβεί σε ορισμένη ενέργεια.

Παραδείγματα:

1. Ο ενδιαφερόμενος εκπαιδευτικός μπορεί να ανακαλέσει αίτησή του για μετάθεση πριν από την έκδοση της απόφασης χωρίς συνέπειες.
2. Μπορεί, μετά από αίτηση του ενδιαφερόμενου εκπαιδευτικού, να ανακληθεί η εκπαιδευτική άδεια από το ίδιο όργανο που τη χορήγησε. Μετά την ανάκληση, ο εκπαιδευτικός επιστρέφει στην οργανική του θέση.

Επιτρέπεται ελεύθερα η ανάκληση των διοικητικών πράξεων από τις οποίες δεν έχουν προκύψει δικαιώματα για το διοικούμενο, καθώς και όταν στο σώμα της διοικητικής πράξης υπάρχει αυτή η επιφύλαξη της ανάκλησης.

Επιτρέπεται ελεύθερα η ανάκληση των παράνομων διοικητικών πράξεων (έλλειψη νομιμότητας) ανεξαρτήτως αν έχουν προκύψει δικαιώματα για τους διοικούμενους, αρκεί να γίνει η ανάκληση σε χρονικό διάστημα λιγότερο από πέντε έτη. Η ανάκληση των παράνομων πράξεων ανατρέχει στον χρόνο της έκδοσης αυτών των πράξεων.

Αφού παρέλθει ο εύλογος χρόνος, επιτρέπεται η ανάκληση των παράνομων ατομικών διοικητικών πράξεων (των δυσμενών), προκειμένου να επωφεληθεί ο διοικούμενος οποτεδήποτε, χωρίς να υπάρχει χρονικός περιορισμός. Αντίθετα, δεν επιτρέπεται η ανάκληση παράνομων επωφελών πράξεων, από τις οποίες δηλαδή οι διοικούμενοι έχουν αποκτήσει δικαιώματα εκτός α) αν το διοικητικό όργανο παρασύρθηκε στην έκδοση της πράξης από τον διοικούμενο, ο οποίος ωφελείται από την πράξη, β) αν υπάρχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος γ) η ανάκληση γίνεται για λόγους συμμόρφωσης προς το περιεχόμενο απόφασης του Συμβουλίου Επικρατείας ή διοικητικού δικαστηρίου.

Κατά γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, η Διοίκηση από μόνη της έχει τη διακριτική ευχέρεια για το αν θα προβεί σε ανάκληση διοικητικής πράξης. Συνεπώς, ακόμα και αν ο διοικούμενος έχει υποβάλει αίτηση για ανάκληση και η Διοίκηση δεν απαντήσει στην αίτησή του, αυτό δε σημαίνει ότι έχει παραλείψει οφειλόμενη νόμιμη ενέργεια, αφού ανήκει στην διακριτική της ευχέρεια αν θα προβεί σε ανάκληση ή όχι.

Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις υπάρχει υποχρέωση της Διοίκησης να ανακαλέσει νόμιμες ατομικές πράξεις, οι οποίες όμως είναι δυσμενείς.

Αρμόδιο όργανο που προβαίνει στην ανάκληση είναι το ίδιο όργανο της έκδοσης της πράξης. Είναι δε δυνατή η ανάκληση της ανάκλησης της διοικητικής πράξης, οπότε αναβιώνει η αρχική πράξη.

Παράδειγμα:

Η δικαίωση υπαλλήλων από Διοικητικό Δικαστήριο επιβάλλει ανάκληση διοικητικής πράξης. Τυχούσα καταδίκη (τελεσίδικη) από το Συμβούλιο Επικρατείας συνιστά ανάκληση της διοικητικής πράξης.

Η ανάκληση των νόμιμων πράξεων ισχύει από τότε που εκδίδεται η ανακλητική πράξη.

3.10. Αρχή της ιεραρχικής σχέσης

Η ιεραρχία αποτελεί συνταγματική αρχή (άρθρ.26 παρ.2 Σ) στη βάση της οποίας ασκείται η εκτελεστική λειτουργία.

Στην οργάνωση και λειτουργία της Διοίκησης και των δημόσιων νομικών προσώπων, καθώς και των οργάνων τους υπάρχουν βαθμίδες ιεράρχησης αυτών. Τα όργανα που είναι ενταγμένα στην ίδια μονάδα, για παράδειγμα σε ένα Υπουργείο, βρίσκονται μεταξύ τους σε ιεραρχική σχέση. Η δημόσια διοίκηση είναι οργανωμένη κατά τη μορφή της πυραμίδας και η ιεραρχική δομή της αποτελεί τη συνδετική δύναμη της εσωτερικής της οργάνωσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 2 Σ., η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση, την οποία αποτελεί το Υπουργικό Συμβούλιο. Ο Πρωθυπουργός και οι Υπουργοί απαρτίζουν το Υπουργικό Συμβούλιο. Ο Πρωθυπουργός εξασφαλίζει την ενότητα της Κυβέρνησης και κατευθύνει τις ενέργειες της, είναι δηλαδή ο ύπατος προϊστάμενος της δημόσιας διοίκησης. Κάθε υπουργός ασκεί τις αρμοδιότητες που ορίζει ο νόμος και εκκωρεί ο Πρωθυπουργός.

Σε κάθε Υπουργείο, την ύπατη ιεραρχική θέση κατέχει ο Υπουργός, ο οποίος διευθύνει, κατευθύνει, συντονίζει, εποπτεύει και ελέγχει τη δράση των Υπηρεσιών που υπάγονται στο Υπουργείο. Η διοίκηση του κράτους είναι οργανωμένη κατά το αποκεντρωτικό σύστημα. Οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι «εκτελεστές» της θέλησης του Κράτους και εκτελούν την έκφραση της βούλησης των κρατικών οργάνων.

Η ιεραρχική σχέση των οργάνων συνεπάγεται και τον ιεραρχικό έλεγχο. Ο ιεραρχικός έλεγχος είναι η αρμοδιότητα που έχει το ανώτερο ιεραρχικά όργανο να δίνει οδηγίες και διαταγές προς το ιεραρχικά υφιστάμενο σχετικά με την άσκηση των καθηκόντων του καθώς και να ασκεί έλεγχο στις πράξεις του. Ο δημόσιος υπάλληλος οφείλει να υπακούει στις διαταγές των προϊσταμένων και η «άρνηση ή παρέλκυση εκτέλεσης υπηρεσίας» καθώς και η «εξαιρετικώς σοβαρή απείθεια» συνιστούν πειθαρχικά παραπτώματα (άρθρα 107, 1.ε, και 108, 2.ζ, Ν. 3528/2007, Φ.Ε.Κ. 26 τ.Α' /9-2-2007, *Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ*), την δίωξη των οποίων κινούν οι πειθαρχικώς προϊστάμενοι.

Η αρχή της ιεραρχικής σχέσης υποχρεωτικά τηρείται και όταν αναφέρεται ο υπάλληλος ή κάποιο κατώτερο όργανο προς κάποιο ανώτερο. Η ιεραρχική δομή της διοίκησης θεμελιώνεται σε κανόνες δικαίου. Η σπουδαιότητα του ελέγχου εστιάζεται στο γεγονός ότι μέσω αυτού εξασφαλίζεται η καλύτερη πραγματοποίηση των στόχων και ο συντονισμός της δημόσιας διοίκησης. Οι αρμοδιότητες που ασκεί κάθε διοικητικό όργανο είναι καθορισμένες.

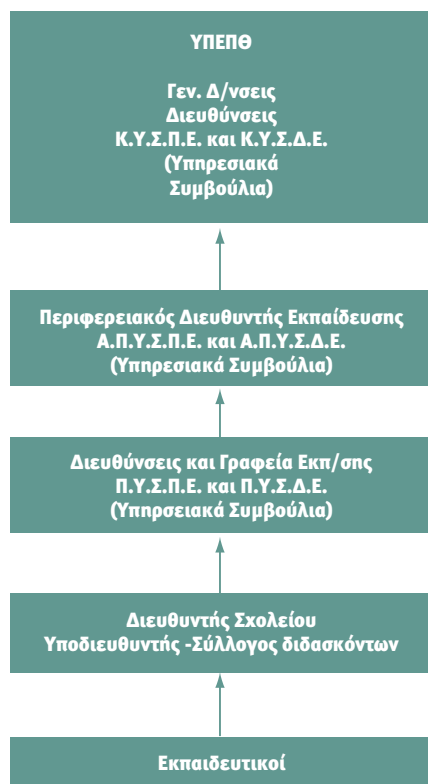
Παράδειγμα:

Ο εκπαιδευτικός, ιεραρχικά υφιστάμενος, δεν απευθύνεται απευθείας στις προϊστάμενες αρχές, παρά μέσω του Διευθυντή του σχολείου.

3.10.1. Διακρίσεις ιεραρχικού ελέγχου

Ο ιεραρχικός έλεγχος διακρίνεται σε **έλεγχο νομιμότητας και έλεγχο σκοπιμότητας**. Ο έλεγχος νομιμότητας αποβλέπει στην ορθή ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων δικαίου. Ο έλεγχος σκοπιμότητας εξετάζει τη σκοπιμότητα ή μη της ρύθμισης που έχει θεσπιστεί με τις πράξεις των οργάνων.

Διάγραμμα 3.2: Ιεραρχική σχέση των οργάνων διοίκησης της σχολικής εκπαίδευσης

Παράδειγμα:

Όταν σύλλογος διδασκόντων πάρει απόφαση που δεν είναι σύμφωνη με κείμενες διατάξεις, η απόφαση μπορεί να ακυρωθεί αυτεπάγγελα από ιεραρχικά προϊστάμενο ή μετά από αναφορά του διευθυντή ή εκπαιδευτικού ή άλλου ενδιαφερόμενου, λόγω έλλειψης νομιμότητας. Οποιαδήποτε ακύρωση πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένη και τεκμηριωμένη.²⁹

Ο ιεραρχικός έλεγχος διακρίνεται επίσης σε **προληπτικό και κατασταλακτικό**. Ο προληπτικός έλεγχος ασκείται πριν εκδοθεί μια διοικητική πράξη, με τη μορφή οδηγιών ή εγκυκλίων, με τις οποίες καθορίζεται ο τρόπος ενέργειας των υφισταμένων οργάνων. Ο κατασταλακτικός έλεγχος ασκείται από το ιεραρχικά προϊστάμενο όργανο, αφού έχει εκδοθεί η πράξη από υφιστάμενο όργανο. Ο κατασταλακτικός ιεραρχικός έλεγχος ασκείται είτε αυτεπάγγελα από το προϊστάμενο όργανο είτε μετά από διοικητική προσφυγή του διοικούμενου που έχει έννομο συμφέρον.³⁰

3.10.2. Συνέπειες της ιεραρχίας

Ο ιεραρχικός έλεγχος προκύπτει ως συνέπεια της εξάρτησης και συγκρότησης της διοίκησης. Το μέσο που χρησιμοποιεί η διοικητική ιεραρχία για να λειτουργήσει είναι η διαταγή του προϊσταμένου και η υποχρέωση της υπακοής του υφισταμένου, η συμμόρφωση, δηλαδή, στο περιεχόμενο της εντολής. Η ανυπακοή του δημοσίου υπαλλήλου συνεπάγεται αποτελέσματα για τρίτους. Η διαταγή δημιουργεί δικαιώματα και υποχρεώσεις για το δημόσιο υπάλληλο και, μέσω του υπαλλήλου, για τους διοικούμενους.³¹ Αυτά είναι:

- Το δικαίωμα του προϊσταμένου να εκδίδει υπηρεσιακές διαταγές και η υποχρέωση της υπακοής του υφισταμένου.
- Το δικαίωμα του προϊσταμένου να μεταβιβάζει αρμοδιότητες στον υφιστάμενο και όχι να αφαιρεί αρμοδιότητες που του ανήκουν.
- Το δικαίωμα του προϊσταμένου να ασκεί έλεγχο νομιμότητας και σκοπιμότητας, όταν υπάρχει πρόβλεψη του νόμου.
- Το δικαίωμα του προϊσταμένου να ασκεί πειθαρχικό έλεγχο.
- Το δικαίωμα και η υποχρέωση να προστατεύει τον υφιστάμενο κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

²⁹ Κώτσας, Κ. (2000). Νομοθεσία για τη Διοίκηση και Λειτουργία της Εκπαίδευσης, «Αριθμ.2485/1-9-1994 γνωμοδότηση του Γραφείου Νομικού Συμβούλου του ΥΠ.Ε.Π.Θ.», σ. 238-239, Αθήνα: Κλειδά.

³⁰ Σπλιωτόπουλος, Ε. (1997). Εγχειρίδιο διοικητικού δικαίου, σ.253. Αθήνα – Κομοτηνή: Σάκκουλα.

³¹ Τάχος, Α. (2005). Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, σ.393. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

3.11. Αρχή της διακριτικής ευχέρειας

Διακριτική ευχέρεια υπάρχει όταν οι κανόνες που καθορίζουν την αρμοδιότητα δεν προκαθορίζουν ακριβώς την ενέργεια της διοίκησης. Εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια – ελευθερία και όχι αυθαιρεσία του διοικητικού οργάνου να προβεί ή όχι στην έκδοση σχετικής διοικητικής πράξης. Διακριτική ευχέρεια ή εξουσία υπάρχει, δηλαδή, όταν το διοικητικό όργανο έχει ελευθερία δράσης.

Στην περίπτωση που το διοικητικό όργανο κάνει χρήση της αρχής της διακριτικής ευχέρειας, λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το «γενικό» και μετά το «ειδικό» δημόσιο συμφέρον. Έτσι η αρχή της διακριτικής ευχέρειας πρέπει να είναι σύμφωνη με την αρχή της θεραπείας του δημόσιου συμφέροντος, της αναλογικότητας και της χρηστής διοίκησης του διοικούμενου και αναφέρεται κυρίως στον επιδιωκόμενο σκοπό.

Σε κάθε ενέργεια του διοικητικού οργάνου απαιτείται αιτιολόγηση της πράξης και αυτό γιατί η κρίση της διοίκησης υπόκειται σε έλεγχο. Ο έλεγχος είναι παραδεκτός και δεν συντρέχει κακή χρήση της διακριτικής ευχέρειας, όταν η κρίση του οργάνου έχει στηριχθεί σε επαρκά και ακριβή στοιχεία.

Όπου από τις σχετικές διατάξεις δεν υπάρχει υποχρέωση του διοικητικού οργάνου να εκδώσει τη διοικητική πράξη, πρέπει στην περίπτωση αυτή να θεωρείται ότι η πράξη έχει χαρακτήρα διακριτικής ευχέρειας.

Επομένως, το διοικητικό όργανο:

- μπορεί, αλλά δεν έχει την υποχρέωση, να εκδώσει τη διοικητική πράξη
- πρέπει να εκδώσει την πράξη, αλλά μπορεί να καθορίζει το χρόνο που θα εκδοθεί μπορεί να επιλέξει μεταξύ περισσοτέρων λύσεων, επικαλούμενο την κοινή λογική ή την ειδική λογική – επιστημονική γνώση που μπορεί να χρησιμεύσει ως κανόνας δικαίου (π.χ *το υπέρτερο συμφέρον του παιδιού*).

Η αρχή της διακριτικής ευχέρειας προέρχεται από το νόμο. Επειδή ο νομοθέτης δεν μπορεί να προβλέψει κάθε περίπτωση που μπορεί να προκύψει στο μέλλον, γι' αυτό ο νόμος άλλοτε δεσμεύει πλήρως τη διοίκηση και άλλοτε της παραχωρεί ελευθερία επιλογής. Έτσι **η διοίκηση έχει δυνατότητα να επιλέγει ανάμεσα σε διάφορες εξίσου νόμιμες λύσεις** και να αντιμετωπίζει συγκεκριμένα περιστατικά με δίκαιο και ορθό τρόπο. Η πλήρης δέσμευση (δέσμια αρμοδιότητα) της διοίκησης προβλέπεται στο νόμο με εκφράσεις όπως «*οφείλει*», «*υποχρεούται*» ή με τη χρήση του ενεστώτος χρόνου.

Συνήθεις ρηματικές διατυπώσεις που επιτρέπουν τη χρήση της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης είναι: «δύναιται», «δικαιούται», «επιλέγει», «κρίνει», «ενεργεί κατά την κρίση της».

Όταν ο νόμος παρέχει δυνατότητα χρήσης της διακριτικής ευχέρειας, η διοίκηση υποχρεούται να κάνει χρήση της.

Εσφαλμένα δε γίνεται χρήση της διακριτικής ευχέρειας, όταν η διοίκηση αγνοεί ότι η δράση της πρέπει να πραγματοποιείται στο πλαίσιο της διακριτικής ευχέρειας ή όταν υποτιμά την έκτασή της ή όταν αποφασίζει μονομερώς προς μία κατεύθυνση. Η κακή χρήση της διακριτικής ευχέρειας μπορεί να ακυρώσει πράξεις της διοίκησης.

Παράδειγμα:

Εκπαιδευτικός δικαιούται να ζητήσει άδεια υπηρεσιακής εκπαίδευσης, προκειμένου να παρακολουθήσει ένα διήμερο επιμορφωτικό σεμινάριο. Το διοικητικό όργανο που θα κρίνει το αίτημα, κρίνει κατά διακριτική ευχέρεια (Άδειες υπηρεσιακής εκπαίδευσης, άρθρο 58 του *Υπαλληλικού Κώδικα*).

Αποκέντρωση και αυτοδιοίκηση

4^ο Κεφάλαιο

4.1. Εισαγωγή

Το σύστημα διοικητικής οργάνωσης αναφέρεται στους τρόπους με τους οποίους οργανώνεται η άσκηση της κρατικής εξουσίας σε ολόκληρη την Επικράτεια. Σκοπός της είναι η προστασία του γενικού συμφέροντος, της εξυπηρέτησης του Λαού, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη (άρθρο 101, παρ.1 Σ, άρθρο 106 παρ.1 Σ).

Η διοικητική οργάνωση του ελληνικού κράτους από το 1833 ακολούθησε το αποκεντρωτικό σύστημα διοίκησης. Το ίδιο σύστημα επιτάσσει και το ισχύον Σύνταγμα, το οποίο ορίζει στο άρθρο 101 ότι «η Διοίκηση του Κράτους οργανώνεται κατά το αποκεντρωτικό σύστημα». Στο ίδιο άρθρο στις παρ. 2 και 3 θεσπίζονται κριτήρια για τη διαίρεσή του σε διοικητικές περιφέρειες με βάση γεωοικονομικές, κοινωνικές και συγκοινωνιακές συνθήκες. Σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα, η κεντρική εξουσία αναθέτει σε περιφερειακά κρατικά όργανα σημαντικές αρμοδιότητες για τις υποθέσεις της περιφέρειάς τους.

Παραδείγματα:

1. Περιφερειακή Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Βορείου Αιγαίου,
2. Διεύθυνση Υγείας και Πρόνοιας Αρκαδίας.

Αυτοδιοίκηση σημαίνει άσκηση διοικητικών αρμοδιοτήτων από διοικητικές μονάδες ανεξάρτητες από τις κεντρικές κρατικές υπηρεσίες, οι οποίες αποτελούν ιδιαίτερα νομικά πρόσωπα που λειτουργούν με δικά τους όργανα, όπως π.χ. οι Δήμοι.

Στο κεφάλαιο εξετάζονται τα πλεονεκτήματα και οι έννοιες της αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης. Γίνεται μια σύντομη αναφορά στην τοπική και καθ' ύλην αυτοδιοίκηση. Παρουσιάζεται ο τρόπος άσκησης της κρατικής εποπτείας στην αυτοδιοίκηση και των δύο βαθμών και τέλος παρατίθενται παραδείγματα στα οποία φαίνεται η σχέση της εκπαίδευσης με την αυτοδιοίκηση.

4.2. Έννοια και πλεονεκτήματα της αποκέντρωσης

Η έννοια της διοικητικής αποκέντρωσης προσδιορίζεται από το Σύνταγμα, (παρ.3, άρθρο 101), σύμφωνα με το οποίο «Τα περιφερειακά κρατικά όργανα έχουν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειάς τους» και μόνο στην έκταση που η κεντρική διοίκηση παραχώρησε την αρμοδιότητα.

Σκοπός της αποκέντρωσης είναι η θεραπεία των τοπικών αναγκών, δηλαδή η ανάπτυξη της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής των περιοχών του Κράτους. Η διοικητική αποκέντρωση προβλέπεται και δικαιολογείται από τη κρατική μέριμνα, προκειμένου να υπάρχει δυνατότητα επίλυσης των προβλημάτων των πολιτών, άμεσα, χωρίς σπατάλη χρόνου και κόπου, εκεί όπου προκύπτουν.

Με βάση την ανάγκη άσκησης της κρατικής εξουσίας σε όλη την Επικράτεια και την ανάγκη επίλυσης των προβλημάτων της κοινωνικής και πολιτειακής ζωής, το σύστημα διοικητικής οργάνωσης διακρίνεται σε διοίκηση Κεντρική, Περιφερειακή και Αυτοδιοίκηση.

Πλεονεκτήματα που προέκυψαν από την εφαρμογή του αποκεντρωτικού συστήματος είναι η μεταβίβαση αποφασιστικών αρμοδιοτήτων στα περιφερειακά όργανα και η απαλλαγή της Κε-

ντρικής Διοίκησης από καθήκοντα τοπικού και ειδικού ενδιαφέροντος. Παράλληλα, τονώνεται το αίσθημα ευθύνης τους και αυξάνεται το ενδιαφέρον για την επίτευξη των στόχων. Αναπτύσσονται στενές διαπροσωπικές σχέσεις με το προσωπικό των διαφόρων τμημάτων, ενώ αυξάνεται ο βαθμός συνεργασίας και επιτυγχάνεται καλύτερος συντονισμός του προσωπικού.

Η δυνατότητα εξοικείωσης του προσωπικού με εξειδικευμένα θέματα αυξάνει τη διάθεση και την αποδοτικότητα, καθώς όλοι αντιλαμβάνονται τον οργανισμό ως ένα ενιαίο σύνολο. Είναι ευκολότερος ο εντοπισμός προβλημάτων, πιο γρήγορη η θεραπεία αδυναμιών και μικρότερο το κόστος. Η διοίκηση είναι προσιτή στους πολίτες, οι οποίοι έχουν δυνατότητα άμεσης επαφής με τα όργανα που λαμβάνουν αποφάσεις για τις υποθέσεις που τους αφορούν.

Τα περιφερειακά όργανα μπορούν να έχουν αμεσότερη και πληρέστερη αντίληψη των προβλημάτων και των σχετικών συνθηκών. Με τη δυνατότητα της αποφασιστικής αρμοδιότητας αναπτύσσουν πρωτοβουλία για τη θεραπεία των τοπικών αναγκών, λύνουν ταχύτερα και ασφαλέστερα τα προβλήματα, ενώ μειώνεται ο κίνδυνος για λάθη και απώλειες. Παρέχεται δυνατότητα εκμετάλλευσης ευνοϊκών συνθηκών και πιλοτικής εφαρμογής νέων μεθόδων σε μεμονωμένες μονάδες, πριν να τεθούν σε γενική εφαρμογή.³² Γενικά το σύστημα ανταποκρίνεται καλύτερα στην σκοπό του, την ισόρροπη, δηλαδή, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του Λαού.

Με βάση το ισχύον Σύνταγμα, κριτήρια για τη διαίρεση, με την εδαφική έννοια, σε διοικητικές περιφέρειες, είναι εκείνα του κοινωνικού κράτους, το οποίο προσπαθεί, μέσω προγραμματισμού, να υλοποιήσει την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη για την εξυπηρέτηση του Λαού. Στη χώρα μας (ΠΔ 51/1987 και Ν.2503/97) έχουν συσταθεί 13 ενιαίες αποκεντρωμένες μονάδες διοίκησης - Περιφέρειες.³³

Σε κάθε Περιφέρεια, προϊστάται ο Γενικός Γραμματέας, μετακλητός δημόσιος υπάλληλος, ο οποίος διορίζεται, μετατίθεται ή παύεται με πράξη του υπουργικού συμβουλίου, μετά από εισήγηση του Υπουργού Εσωτερικών. Επομένως, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας είναι ιεραρχικά υφιστάμενος του Υπουργού και υπόκειται ως όργανο σε προληπτικό και κατασταλτικό έλεγχο από τον Υπουργό ή τους Υπουργούς των οποίων ασκεί αρμοδιότητες.

Κάθε Περιφέρεια, σύμφωνα με το Ν.2503/1997 (άρθρα 5, παρ. 1,2, αρθρ. 6 παρ. 10 και άρθρ.8), συγκροτείται από διευθύνσεις, αυτοτελή τμήματα και γραφεία που εδρεύουν στην έδρα της, καθώς επίσης και διευθύνσεις και τμήματα τοπικής αυτοδιοίκησης και διοίκησης δασών, που εδρεύουν και λειτουργούν στους νομούς ή στις νομαρχίες. Προβλέπεται επίσης η λειτουργία Περιφερειακού Συμβουλίου με συμβουλευτικές και αποφασιστικές αρμοδιότητες σχετικές με το δημοκρατικό προγραμματισμό της περιφερειακής ανάπτυξης, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις του νόμου (Ν.1622/1986, άρθρο 63).

Στο Υπουργείο Εσωτερικών έχει συσταθεί Συμβούλιο Περιφερειών, του οποίου προϊστάται ο Υπουργός και μετέχουν οι γενικοί γραμματείς της περιφέρειας. Η αρμοδιότητα του Συμβουλίου

³² Φαναριώτης, Π. (1999). *Δημόσια Διοίκηση Αποκέντρωση και Αυτοδιοίκηση*, σ. 220. Αθήνα: Σταμούλη.

³³ Η διαίρεση περιλαμβάνει τις Περιφέρειες: 1. Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, με έδρα την Κομοτηνή, 2. Κεντρικής Μακεδονίας, με έδρα τη Θεσσαλονίκη, 3. Δυτικής Μακεδονίας, με έδρα την Κοζάνη, 4. Ηπείρου, με έδρα τα Ιωάννινα, 5. Θεσσαλίας, με έδρα τη Λάρισα, 6. Ιονίων Νήσων, με έδρα την Κέρκυρα, 7. Δυτικής Ελλάδας, με έδρα την Πάτρα, 8. Στερεάς Ελλάδας, με έδρα τη Λαμία, 9. Αττικής, με έδρα την Αθήνα, 10. Πελοποννήσου, με έδρα την Τρίπολη, 11. Βορείου Αιγαίου, με έδρα τη Μυτιλήνη, 12. Νοτίου Αιγαίου, με έδρα την Ερμούπολη, 13. Κρήτης, με έδρα το Ηράκλειο. Ωστόσο αναμένεται να μειωθούν οι Περιφέρειες, οι Νομαρχίες και οι Δήμοι της Χώρας.

ου συνίσταται στη στήριξη της περιφερειακής διοίκησης της χώρας και την εναρμόνιση της κυβερνητικής πολιτικής στα θέματα που αφορούν στην κάθε περιφέρεια.

Οι πιστώσεις για την άσκηση των αρμοδιοτήτων των Περιφερειών «εγγράφονται σε ξεχωριστό τμήμα του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού κατά Περιφέρεια...», συνεπώς κάθε περιφέρεια έχει δημοσιονομική αυτοτέλεια, δικό της προϋπολογισμό, τον οποίο διαχειρίζεται για την ικανοποίηση συλλογικών αναγκών. Ουσιαστικά μετά την κατάργηση του θεσμού των μετακλιτών νομαρχών και τη μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων τους στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, η περιφερειακή διοίκηση αποτελεί τη μοναδική αποκεντρωμένη διοίκηση.

4.3. Έννοια και πλεονεκτήματα της αυτοδιοίκησης

Αυτοδιοίκηση είναι η σύσταση οργανωτικών μονάδων της Δημόσιας Διοίκησης, σε νομικά πρόσωπα στα οποία ανήκουν τα αναγκαία περιουσιακά στοιχεία, το προσωπικό, τα όργανα τα οποία ασκούν αποφασιστικές αρμοδιότητες που τους παραχωρούνται από το κράτος.³⁴ Φορείς αυτοδιοίκησης είναι μόνο νομικά πρόσωπα, οι υποθέσεις των οποίων είναι δυνατό να αφορούν ορισμένο τόπο, οπότε γίνεται λόγος για τοπική αυτοδιοίκηση ή για την επιδίωξη ενός ειδικού σκοπού, οπότε γίνεται λόγος για καθ' ύλην αυτοδιοίκηση.

Η αυτοδιοίκηση, ανάλογα με τον ειδικό σκοπό για τον οποίο έχει συσταθεί και επιδιώκει, διακρίνεται σε:

- α. **τοπική αυτοδιοίκηση** και
- β. **καθ' ύλην ή κατά υπηρεσίες.**

Την τοπική αυτοδιοίκηση συνιστούν δημόσια νομικά πρόσωπα με αρμοδιότητες που αναφέρονται σε συγκεκριμένο τόπο και σκοπό έχουν την ικανοποίηση των αναγκών των κατοίκων της συγκεκριμένης περιοχής και γενικότερα την προαγωγή του τοπικού συμφέροντος και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το άρθρο 102 του Συντάγματος προβλέπει λεπτομερείς διατάξεις για τη λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης, η οποία διακρίνεται για τη διοικητική και οικονομική της αυτοτέλεια. Ειδικότερα:

α. Η διοικητική αυτοτέλεια.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν την αρμοδιότητα να αποφασίζουν με δικά τους όργανα για τις τοπικές υποθέσεις, με βάση τους κανόνες που καθορίζουν την οργάνωση και λειτουργία τους.

Τα όργανα διοίκησης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρέπει να είναι δημότες που εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία από δημότες και η θητεία τους είναι τετραετής. Τους Δήμους και τις Κοινότητες διοικούν συλλογικά και μονομελή όργανα. Συλλογικά όργανα είναι το δημοτικό συμβούλιο, η δημοτική επιτροπή για τους Δήμους και το κοινοτικό συμβούλιο για τις Κοινότητες. Μονομελή όργανα είναι ο δήμαρχος και οι αντιδήμαρχοι, ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος. Τα συλλογικά όργανα έχουν γενική-διοικητική- αρμοδιότητα και τα μονομελή εκτελεστική δηλαδή είναι υπεύθυνα για την υλοποίηση των αποφάσεων. Καθ' ύλην

³⁴ Σπλιωτόπουλος, Ε. (1997). *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, σ. 249-250. Αθήνα – Κομοτηνή: Σάκκουλα

αρμοδιότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελεί η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων και επομένως κάθε διοικητική πράξη που θα αφαιρεί από την αρμοδιότητά τους μια υπόθεση που έχει κριθεί ως τοπική είναι αντισυνταγματική.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης δε μπορούν να θεσπίζουν ανεξάρτητα κανόνες δικαίου, δηλαδή δε μπορούν να νομοθετούν. Η αυτοδιοίκηση ασκεί καθαρά διοικητική εξουσία, εκτός του σώματος των κεντρικών κρατικών υπηρεσιών.

Το κράτος ασκεί στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης εποπτεία, η οποία συνίσταται καθαρά σε έλεγχο νομιμότητας και δεν παρεμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης διορίζουν δικούς τους υπαλλήλους, οι οποίοι ακολουθούν την εξέλιξη του δημοσίου τομέα, υπαλλήλους που έχουν προσληφθεί με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και υπαλλήλους, που έχουν προσληφθεί με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου για την κάλυψη εποχιακών αναγκών.

β. Η οικονομική αυτοτέλεια.

Το κράτος λαμβάνει τα νομοθετικά, κανονιστικά, και δημοσιονομικά μέτρα που απαιτούνται για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των πόρων που είναι αναγκαίοι για την εκπλήρωση της αποστολής και την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους (άρθρο 102, παρ.5 Σ). Η δημοσιονομική αυτοτέλεια αναφέρεται στη δυνατότητα να έχουν οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης οικονομική ανεξαρτησία, δικό τους προϋπολογισμό. Πάντως ο συντακτικός νομοθέτης δε μνημονεύει την εξασφάλιση συγκεκριμένων αναγκαίων πόρων.

Από το Σύνταγμα συνάγεται ότι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν δυνατότητα να επιβάλουν με κανονιστικές πράξεις τον καθορισμό και την είσπραξη τοπικών εσόδων, με την προϋπόθεση έκδοσης σχετικού νόμου. Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικής Αυτονομίας (άρθρο 9 Ν.1850/1989, Φ.Ε.Κ. 114/10/5/1989 τ.Α' «Κύρωση του Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας») προβλέπει ότι ένα ποσοστό των πόρων των τοπικών οργανισμών πρέπει να προέρχεται από τοπικούς φόρους και τέλη. Επίσης πρέπει να τηρείται η αρχή της αναλογίας, τόσο στους οικονομικά ασθενέστερους τοπικούς οργανισμούς, όσο και μεταξύ της άσκησης αρμοδιοτήτων και του κόστους αυτής της άσκησης.³⁵

Στα **πλεονεκτήματα της αυτοδιοίκησης** συγκαταλέγεται η δυνατότητα της έκφρασης πρωτοβουλίας και της ελεύθερης δράσης των οργάνων της, προκειμένου να υλοποιούν βάσει των κανόνων δικαίου την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη του χώρου της αρμοδιοτήτάς τους. Στο σύστημα της διοικητικής αποκέντρωσης και αυτοδιοίκησης, με τον πολυμερισμό της κρατικής εξουσίας, «*ευδοκίμει καλύτερα το πολίτευμα της Δημοκρατίας*».

Έτσι, η τοπική αυτοδιοίκηση είναι θεσμός κοντά στον πολίτη και αποτελεί γνήσιο φορέα άμεσης συμμετοχής του λαού στη διαχείριση και τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων. Οι εκπρόσωποι των αρχών της αυτοδιοίκησης εκλέγονται από το Λαό, σύμφωνα με την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και την άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων (άρθρο 1, παρ.2 και 3, άρθρο 4 παρ.4, άρθρο 102, παρ. 2 Σ.).

Η άμεση συμμετοχή των δημοτών για την εκλογή των οργάνων αυτοδιοίκησης ενισχύει τα δι-

³⁵ Μπεσίλα – Βήκα, Ε. (2007). *Τοπική Αυτοδιοίκηση*, σ.361-363 και 498. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

³⁶ Μπεσίλα – Βήκα, Ε. (2007). *ό.π.*, σ.263-269.

καιώματά τους, τους καθιστά υπεύθυνους για τη διαχείριση των κοινών χάριν του τοπικού συμφέροντος. Μειώνεται η απόσταση ανάμεσα στον πολίτη και την εξουσία, ενώ είναι περισσότερες οι ευκαιρίες για την ευαισθητοποίηση, τον εντοπισμό, την καταγραφή και επίλυση των τοπικών προβλημάτων. Σημαντική δημοκρατική έκφραση αποτελεί η παραχώρηση αρμοδιοτήτων από το Κράτος στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι οποίοι αναλαμβάνουν αποκλειστική γενική αρμοδιότητα για τοπικές υποθέσεις. Επί της ουσίας ασκούν εξουσία αντί του Κράτους.

Με το νέο Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα 3446/2006, η άσκηση της πολιτικής από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης εναρμονίζεται με τις πολιτικές που εφαρμόζονται σε διεθνές, ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Αναδεικνύεται η σημαντικότητα της συνεργασίας όχι μόνο σε επίπεδο πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, αλλά προτείνονται συνεργασίες για την αντιμετώπιση θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος με ανταλλαγές αποστολών, με στόχο την προαγωγή οικονομικών, πολιτιστικών, μορφωτικών και κοινωνικών υποθέσεων του τόπου τους.³⁶

Ο δημότης, με το νέο νόμο (άρθρο 214. παρ. 3, 3446/2006 Δ.Κ.Κ), μπορεί να ενημερώνεται αμέσως με την καθιέρωση της χάρτας των δικαιωμάτων του, να απολαμβάνει τις υπηρεσίες που παρέχονται μέσω της κοινωνίας της πληροφορίας, ακόμα και να συμμετέχει στη διαμόρφωση αποφάσεων που λαμβάνουν τα δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια. Επιπλέον (άρθρο 84), ο ρόλος της αυτοδιοίκησης καθίσταται καθοριστικός, δεδομένου ότι της παρέχεται η δυνατότητα ανάληψης έργου για την πρόληψη της παραβατικότητας, την παροχή συμβουλευτικών οργάνων (άρθρο 85) για την καταγραφή και απορρόφηση του εργατικού δυναμικού σε τοπικό επίπεδο.

4.4. Διάκριση της τοπικής και ειδικής (καθ' ύλην) αυτοδιοίκησης

4.4.1. Τοπική αυτοδιοίκηση

Το Σύνταγμα 1975/1986 περιέλαβε, μετά την αναθεώρηση του 2001, βελτιωμένη ρύθμιση και αναγνωρίζει τις μονάδες της τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού. Την πρώτη βαθμίδα της τοπικής αυτοδιοίκησης συνιστούν οι δήμοι και οι κοινότητες, οι οποίοι είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αναγνωρίζονται με διάταγμα, το οποίο εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών. Τη δεύτερη βαθμίδα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελούν οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις.

Από τη συνταγματική διάταξη, απαγορεύεται η κατάργηση του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού, ενώ επιτρέπεται περιορισμένη νομοθετική επέμβαση στους Δήμους, τις Κοινότητες και τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις. Η γενική αρμοδιότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, οι οποίες αναφέρονται στην προαγωγή των συμφερόντων των κατοίκων της περιφέρειάς τους, με υποχρέωση να προβαίνουν σε όλες τις ενέργειες για την καλύτερη διαβίωση των κατοίκων τους.

³⁷ Φαναριώτης, Π. (1999). *Δημόσια Διοίκηση Αποκέντρωση και Αυτοδιοίκηση*, σ. 356, Αθήνα: Σταμούλη.

Το 1997 στο πλαίσιο του σχεδίου «ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ» με το Ν.2539/97 (ΦΕΚ 244 τ.Α'), καταργήθηκε το σύστημα που είχε ως κέντρο αναφοράς την κοινότητα. Με αναγκαστική συγχώνευση δημιουργήθηκαν 854 Δήμοι, ενώ παρέμειναν 133 Κοινότητες. Οι Κοινότητες που καταργήθηκαν μετατράπηκαν σε Δημοτικά Διαμερίσματα και σε κάθε Δημοτικό Διαμέρισμα συστάθηκε το Τοπικό Συμβούλιο, ως όργανο δημοτικής αποκέντρωσης με αρμοδιότητες που καθορίστηκαν από το Ν.2539/1997.³⁷

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτης βαθμίδας γνωμοδοτούν προς τα κρατικά όργανα, προτού εκδοθεί κανονιστική πράξη, που αφορά στη διαχείριση των δημοσίων πραγμάτων της εδαφικής τους περιφέρειας.

Παράδειγμα:

Η δημοτική επιτροπή παιδείας εισηγείται στο δήμαρχο και στο δημοτικό συμβούλιο για θέματα ίδρυσης, κατάργησης και συγχώνευσης σχολείων. Οι εισηγήσεις υποβάλλονται στη νομαρχιακή επιτροπή παιδείας (άρθρο 50, παρ. 3 και 6, Ν.1566/1985). Η νομαρχιακή επιτροπή εισηγείται στο νομάρχη και το νομαρχιακό συμβούλιο και οι τελικές εισηγήσεις υποβάλλονται στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (άρθρο 49, παρ.4 και 8, Ν.1566/1985).

Στους δήμους και τις κοινότητες παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση να ρυθμίζουν μια σειρά ζητημάτων και να εκδίδουν κανονιστικές αποφάσεις, ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε δήμο ή κοινότητα.

Παράδειγμα:

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν τη δυνατότητα με κανονιστικές πράξεις να επιβάλουν τον καθορισμό και την είσπραξη τοπικών εσόδων.

Γενική αποκλειστική αρμοδιότητα των δήμων και των κοινοτήτων είναι η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, όσων δηλαδή αναφέρονται στην προαγωγή των συμφερόντων των κατοίκων της περιφέρειας του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ο Δημοτικός Κοινοτικός Κώδικας (άρθρο 24, Ν.3463/2006 τ.Α', «*Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας*») απαριθμεί ορισμένες αρμοδιότητες, χωρίς ωστόσο να τις χαρακτηρίζει αποκλειστικές ή συντρέχουσες. Κατά τεκμήριο όμως χαρακτηρίζονται αποκλειστικές.

Παραδείγματα:

1. Η κατασκευή σχολικών κτιρίων είναι αποκλειστική αρμοδιότητα που ανήκει στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, ειδικά για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αττικής, στον Οργανισμό Σχολικών Κτιρίων (παρ. 24 α, άρθρο 6 Ν.2240/1994).
2. Η επισκευή και συντήρηση σχολικών κτιρίων είναι συντρέχουσα αρμοδιότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού.

Δεύτερη βαθμίδα τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελούν οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, οι οποίες ιδρύθηκαν σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 102 παρ.4 Σ 1975/1986 και είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου «*αυτοδιοικούμενα κατά τόπο*». Οι απλές νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις συμπίπτουν με τις κρατικές διοικητικές περιφέρειες του νομού, ενώ οι ενιαίες εκτείνονται σε περισσότερες διοικητικές περιφέρειες νομών ή νομαρχιών. Με το Ν. 2240/1994 άρθρο 1, συστάθηκαν τρεις ενιαίες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις: Αθηνών – Πειραιώς, Ροδόπης – Έβρου, Δράμας- Καβάλας- Ξάνθης. Κάθε νομός ή νομαρχία της ενιαίας Νομαρχιακής Αυτο-

διοίκησης αποτελεί Νομαρχιακό Διαμέρισμα.

Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις έχουν ως σκοπό την ανάπτυξη της περιφέρειάς τους, δε θίγουν αρμοδιότητες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δεν ασκούν εποπτεία επί αυτών και δεν υπάρχει ιεραρχική σχέση μεταξύ των δύο βαθμίδων. Εκτός από αρμοδιότητες που αφορούν υποθέσεις «τοπικής σημασίας» ασκούν και αρμοδιότητες Υπουργείων, δηλαδή της «Κρατικής Διοίκησης».

Παράδειγμα:

Με απόφαση Νομάρχη μπορούν να διακοπούν τα μαθήματα σε σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μέχρι δεκαπέντε εργάσιμες ημέρες, στο νομό ευθύνης του, για αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών και απρόβλεπτων καταστάσεων και γεγονότων (άρθρο 5, παρ.1 του Π.Δ 201/1998 ΦΕΚ 161 τ.Α').

Ο Νομάρχης και το Νομαρχιακό Συμβούλιο έχουν τετραετή θητεία, εκλέγονται με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία. Στα όργανα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης περιλαμβάνονται και οι Νομαρχιακές Επιτροπές. Οι πράξεις όλων των οργάνων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και των Νομαρχιακών Διαμερισμάτων έχουν ισχύ μετά την έκδοσή τους.

Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις απολαμβάνουν διοικητική αυτοτέλεια τυπικά και ουσιαστικά, ενώ η οικονομική αυτοτέλεια είναι μάλλον μόνο τυπική, καθώς η ρύθμιση του άρθρου 102, παρ.5 Σ, φαίνεται να είναι προγραμματική και δεν αποτελεί δέσμευση του Κράτους για χρηματοδότηση.

4.4.2. Ειδική (καθ' ύλην) αυτοδιοίκηση

Η καθ' ύλην αυτοδιοίκηση αναφέρεται στη θεραπεία ειδικού σκοπού από οργανωτικές μονάδες της δημόσιας διοίκησης - δημόσια νομικά πρόσωπα- με την εξειδίκευση των μέσων και του προσωπικού. Τα δημόσια νομικά πρόσωπα ειδικών σκοπών συνδέονται με το κράτος αμέσως ή εμμέσως ή με ένα Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η οργάνωσή τους διέπεται από ειδικές διατάξεις και περιλαμβάνουν ένα πολυμελές συλλογικό όργανο, το διοικητικό συμβούλιο, το οποίο έχει τη γενική αρμοδιότητα για τη λήψη διοικητικών αποφάσεων και ένα μονομελές όργανο, το οποίο ποικίλει κατά περίπτωση (διευθυντής, πρόεδρος, διοικητής).

Στις περιπτώσεις των δημοσίων επιχειρήσεων το συμβούλιο έχει ειδικές αρμοδιότητες και ο διοικητής αυξημένες. Σε ορισμένες περιπτώσεις προβλέπεται και δεύτερο ολιγομελές συλλογικό όργανο, όπως είναι η διοικούσα επιτροπή. Για τα νομικά πρόσωπα, εκτός από τη διοικητική αυτοτέλεια, προβλέπεται και η περιουσιακή αυτοτέλεια, η οποία αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των ειδικών κρατικών σκοπών και τη δραστηριότητά τους. Ωστόσο η διαχείριση και η όλη δραστηριότητά τους υπόκειται σε εποπτεία.

Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα αποτελούν χωριστά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και έχει παραχωρηθεί σε αυτά, σύμφωνα με το άρθρο 16, παρ.5 του Συντάγματος, πλήρης αυτοδιοίκηση με δικαίωμα εκλογής των διοικούντων οργάνων (όπως είναι οι πρυτάνεις, η σύγκλητος και η επιλογή προσωπικού).

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των δύο βαθμών μπορούν να ιδρύουν Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου ή Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, με σκοπό είτε την περίθαλψη,

την εκπαίδευση, την κοινωνική πρόνοια, την ειδικότερη οργάνωση ορισμένης υπηρεσίας είτε την ικανοποίηση ορισμένης τοπικής ανάγκης. Επίσης είναι δυνατό το δημόσιο συμφέρον να θεραπεύεται από Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, τα οποία ουσιαστικά αποτελούν δημόσιους οργανισμούς.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, προκειμένου να αναπτύξουν καλύτερη συνεργασία, έχουν συστήσει Τοπικές Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων, την Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.) και την Ένωση Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας.

Τα κύρια γνωρίσματα των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου είναι τα εξής:

- **ιδρύονται ή αναγνωρίζονται με πράξη του Κράτους (νόμο ή Προεδρικό Διάταγμα),**
- **παραχωρείται, δηλαδή, ανατίθεται σε αυτά εκτέλεση δημόσιας υπηρεσίας,**
- **ασκούν δημόσια εξουσία,**
- **απολαύουν όλων των δικαιωμάτων του Κράτους,**
- **αυτοδιοικούνται, έχουν δικά τους όργανα και οικονομική ανεξαρτησία, αλλά δε νομοθετούν πρωτογενώς,**
- **τα όργανα διοίκησης αναδεικνύονται άλλοτε με εκλογή άμεση ή έμμεση από τα μέλη τους και άλλοτε με διορισμό από το Κράτος,**
- **υπόκεινται σε εποπτεία νομιμότητας ή σκοπιμότητας,**

Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου τα οποία συνδέονται με το στοιχείο χώρος, είναι το Κράτος, οι Δήμοι, οι Κοινότητες, οι Νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, η «Εκκλησία της Ελλάδος».

Επαγγελματικά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, είναι κατηγορίες πολιτών που ασκούν ορισμένο επάγγελμα, όπως δικηγορικοί, ιατρικοί, φαρμακευτικοί σύλλογοι και τα Επιμελητήρια.

Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου τα οποία συνδέονται με ορισμένο κύκλο δημοσίων υποθέσεων – αναγκών είναι τα Α.Ε.Ι, το Ι.Κ.Α, τα Ασφαλιστικά Ταμεία.

Μια ειδική μορφή τοπικής αυτοδιοίκησης προβλέπει το άρθρο 105 του Συντάγματος. Πρόκειται για τη χερσόνησο του Άθω, που αποτελεί τη μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους, η οποία είναι «*σύμφωνα με το αρχαίο προνομιακό καθεστώς του αυτοδιοίκητο τμήμα του Ελληνικού Κράτους, του οποίου η κυριαρχία πάνω σ' αυτό παραμένει άθικτη*». Το Άγιο Όρος διοικείται, σύμφωνα με το καθεστώς του, από τις Ιερές Μονές. Κατά το πνευματικό μέρος τελεί υπό την εποπτεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου και ως προς το διοικητικό υπό την εποπτεία του κράτους.

4.5. Εποπτεία του κράτους στην αυτοδιοίκηση

4.5.1. Εποπτεία Δήμων και Κοινοτήτων

Η συνταγματική διάταξη (άρθρο 102 , παρ. 4) για την εποπτεία που ασκεί το Κράτος στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης συνίσταται σε έλεγχο νομιμότητας και δεν πρέπει να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης υπόκεινται στη συντονιστική αρμοδιότητα του κράτους, όπως τη χαράσσει και την ασκεί η Κυβέρνηση, προκειμένου να επιτυγχάνεται η συνεργασία προς όφελος του γενικού συμφέροντος.

Εικόνα 4.1: Δημαρχείο Αθήνας, Αθηνάς 63, Πλατεία Κοτζιά, Αθήνα

Η διοικητική εποπτεία έχει σκοπό να εξασφαλίσει τη συνεργασία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης με το Κράτος, αποτελεί δε έκφραση ενδιαφέροντος, καθώς η έλλειψη της θα συνιστούσε αδιαφορία, στην περίπτωση παραβίασης των νόμων. Ο έλεγχος ασκείται ως καθήκον του Κράτους, διασφαλίζει την αρχή της νομιμότητας για συγκεκριμένη ενέργεια ή παράλειψη των Ο.Τ.Α.

Η εποπτεία του Κράτους ασκείται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση είτε από τη Διοίκηση αυτεπάγγελα ή μετά από αίτηση οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον. Ασκείται στις πράξεις των οργάνων των Δήμων και των Κοινοτή-

των και στα πρόσωπα που συγκροτούν τα όργανά τους. Με βάση το Συντάγμα δεν είναι επιτρεπτή η άσκηση εποπτείας σκοπιμότητας. Με το νέο Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα (Ν.3463/2006, Φ.Ε.Κ. 114, τ.Α', «*Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας*») διαμορφώνεται συστηματικά το πλαίσιο του διοικητικού ελέγχου. Ο έλεγχος νομιμότητας περιορίζεται στον απολύτως απαραίτητο, προκειμένου να μην παρεμποδίζεται η πρωτοβουλία και η ελεύθερη δράση τους.

Ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας ασκεί κατασταλακτικό έλεγχο νομιμότητας μόνο για συγκεκριμένες αποφάσεις των δημοτικών και κοινοτικών αρχών. Θεσμοθετείται διοικητική προσφυγή στο Γενικό Γραμματέα, όχι μόνο για πράξεις των Δήμων και Κοινοτήτων που έχουν τεθεί σε ισχύ, αλλά και για παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας των οργάνων τους.

Συστήνεται για πρώτη φορά στην έδρα της Περιφέρειας Ειδική Επιτροπή στην οποία προεδρεύει εφέτης, ενώ δε συμμετέχει εκπρόσωπος της κρατικής διοίκησης, προκειμένου να διασφαλίζεται αμερόληπτη κρίση. Τα δημοτικά και κοινοτικά όργανα είναι υποχρεωμένα ρητά να συμμορφώνονται στις αποφάσεις του Γενικού Γραμματέα και της Ειδικής Επιτροπής, σε περίπτωση δε παράλειψης έχουν σοβαρές πειθαρχικές επιπτώσεις (άρθρο 151 Δ.Κ.Κ).

Με το Νόμο 3463/2006 (παρ.2 άρθρο 148), οι πράξεις των συλλογικών οργάνων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των δημοσίων νομικών προσώπων ισχύουν από την έκδοσή τους χωρίς, δηλαδή, να απαιτείται έγκριση από άλλο όργανο. Επίσης, δεν αποστέλλονται πλέον υποχρεωτικά όλες οι πράξεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας μέσα σε προθεσμία δέκα ημερών από τη συνεδρίαση για τη έλεγχο νομιμότητας. Ο νέος Δ.Κ.Κ. προβλέπει συγκεκριμένες αποφάσεις για τις οποίες απαιτείται ο έλεγχος νομιμότητας. Προκειμένου, λοιπόν, να αποφεύγονται αναπότρεπτες καταστάσεις, οι αποφάσεις των συλλογικών οργάνων της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης που υποχρεωτικά αποστέλλονται για έλεγχο νομιμότητας στο Γενικό Γραμματέα, θεωρείται σκόπιμο να μην εκτελούνται, πριν από την έκδοση της αντίστοιχης απόφασης.

Σε περίπτωση που δεν αποστέλλεται πράξη που υποχρεωτικά πρέπει να ελέγχεται για τη νομιμότητά της, τότε στοιχειοθετείται παράβαση καθήκοντος, που επιφέρει πειθαρχικές κυρώσεις (άρθρο 142, *Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας*).

Με βάση τις γενικές αρχές της χρηστής διοίκησης και της προστασίας του διοικούμενου, για

πρώτη φορά τίθεται σε ισχύ ο αυτεπάγγελτος έλεγχος νομιμότητας, που ασκεί ο Γενικός Γραμματέας και μπορεί να ακυρώσει οποιαδήποτε πράξη, μονομελών ή συλλογικών οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού. Μπορεί να ασκήσει έλεγχο εφόσον με οποιονδήποτε τρόπο έλθει σε γνώση του η πράξη αυτή (με αναφορά, δημοσίευμα στον τύπο ή υπηρεσιακά από τον ίδιο τον ΟΤΑ).

4.5.2. Εποπτεία νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων

Άσκηση εποπτείας προβλέπεται στις πράξεις των οργάνων των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και στα πρόσωπα από τα οποία αποτελούνται τα όργανά τους (άρθρο 18, Ν.2218/1994). Όργανα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης αποτελούν: το Νομαρχιακό Συμβούλιο, οι Νομαρχιακές Επιτροπές και ο Νομάρχης του Διαμερίσματος. Οι πράξεις όλων των οργάνων έχουν ισχύ αφ'ότου εκδοθούν.

Εποπτεία ασκείται επί των πράξεων των συλλογικών οργάνων και των επιτροπών των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου και των Ιδρυμάτων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Οι πράξεις αποστέλλονται μέσα σε διάστημα 10 ημερών στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, ο οποίος μπορεί να παραπέμψει αιτιολογημένα τις πράξεις που θεωρεί μη νόμιμες στην Ειδική Επιτροπή της Περιφέρειας, η οποία ασκεί έλεγχο νομιμότητας μέσα σε προθεσμία 15 ημερών.

Η εποπτεία στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των δύο βαθμών ασκείται από την ίδια επιτροπή. Πρόκειται για την Ειδική Επιτροπή της Περιφέρειας (3463/2006 ΦΕΚ 114, τ.Α', «Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας») στην οποία προεδρεύει εφέτης, ενώ δε συμμετέχει εκπρόσωπος της κρατικής διοίκησης, προκειμένου να διασφαλίζεται αμερόληπτη κρίση.

Κατά των πράξεων των συλλογικών οργάνων μπορεί να ασκήσει προσφυγή στην Ειδική Επιτροπή της Περιφέρειας για παράβαση νόμου οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον, μέσα σε πέντε ημέρες.³⁸ Να σημειωθεί ότι οι αρμοδιότητες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, εκτός από εκείνες που αφορούν τοπικές υποθέσεις, περιλαμβάνουν και αρμοδιότητες των Υπουργείων, της κρατικής διοίκησης, «που συνιστούν αποστολή του Κράτους» (άρθρο 102, παρ.1Σ.).

Διοικητική εποπτεία στις πράξεις του Νομάρχη και του Επάρχου ασκεί ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας, όχι αυτεπάγγελα, αλλά μόνο μετά από ειδική προσφυγή οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον. Ο Γενικός Γραμματέας μπορεί να επιβάλει στο Νομάρχη και στα μέλη του Νομαρχιακού Συμβουλίου τις πειθαρχικές ποινές (διοικητικές κυρώσεις) της αργίας και της έκπτωσης. Πειθαρχική ποινή αργίας έως τριών μηνών επιβάλλεται, αν οι υπεύθυνοι έχουν διαπράξει σοβαρή παράβαση των καθηκόντων τους ή υπέρβαση της αρμοδιότητάς τους από δόλο ή βαριά αμέλεια.

Ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας θέτει υποχρεωτικά σε αργία το Νομάρχη και τα μέλη του Νομαρχιακού Συμβουλίου, αν προκύψουν σε βάρος τους δικαστικές πράξεις και αποφάσεις που αφορούν ποινικά αδικήματα. Επίσης εκδίδει διαπιστωτικές πράξεις για την αυτοδίκαιη έκπτωση (απόλυση) των προσώπων από το αξίωμά τους:

³⁸ Τάχος, Α. (2005). *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*, σ. 316. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα

³⁹ Τάχος, Α. (2005). *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*, σ. 317. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα

- αν με τελεσίδικη δικαστική απόφαση στερηθούν τη διαχείριση της περιουσίας τους,
- αν με αμετάκλητη δικαστική απόφαση στερηθούν τα πολιτικά τους δικαιώματα,
- αν με αμετάκλητη δικαστική απόφαση καταδικαστούν για ορισμένα αδικήματα που ορίζονται στο νόμο.

Η απόλυση γίνεται με διάταγμα, το οποίο εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών.

Οι πειθαρχικές ποινές της αργίας και της έκπτωσης επιβάλλονται με αιτιολογημένη απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας και τη σύμφωνη γνώμη Συμβουλίου, όπως ορίζει ο νόμος, αφού έχει προηγηθεί απολογία του εγκαλούμενου, μετά από κλήση μέσα σε ορισμένη προθεσμία.

Η απόφαση του Γενικού Γραμματέα προσβάλλεται μόνο μετά από προσφυγή στον Υπουργό Εσωτερικών και μέσα σε αποκλειστικό χρόνο δέκα ημερών. Η προθεσμία άσκησης της προσφυγής αναστέλλει την εκτέλεση της ποινής. Ο Υπουργός, κάνει έλεγχο νομιμότητας και ουσίας και μπορεί να ακυρώσει την απόφαση ή να επιβάλει επεικέστερη ποινή ή να απορρίψει την προσφυγή.

Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να προσφύγει στο Συμβούλιο Επικρατείας και να προσβάλει την απόφαση του Υπουργού μέσα σε προθεσμία 20 ημερών.

Ο Νομάρχης και τα μέλη του Νομαρχιακού Συμβουλίου μπορεί να απολυθούν για σοβαρούς λόγους εθνικού ή δημοσίου συμφέροντος, μετά από αιτιολογημένη έκθεση του αρμόδιου Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας και σύμφωνη γνώμη Συμβουλίου που ορίζει ο νόμος.

Οι Νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις υπόκεινται και στους ελέγχους που προβλέπονται από τη νομοθεσία η οποία αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση.³⁹

4.6. Παραδείγματα εφαρμογής στην εκπαίδευση

Εικόνα 4.2: Εκπαιδευτικές Περιφέρειες της Ελλάδας

Στο νομαρχιακό ή επαρχιακό συμβούλιο της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης λειτουργούν νομαρχιακές και επαρχιακές επιτροπές παιδείας με σκοπό την εισήγηση στο συμβούλιο ή το νομάρχη θεμάτων παιδείας.

Στο τοπικό επίπεδο δήμου ή δημοτικού διαμερίσματος ή κοινότητας λειτουργεί η δημοτική ή κοινοτική επιτροπή παιδείας, η οποία συγκροτείται με απόφαση του δημάρχου ή του προέδρου κοινότητας. Σκοπός της επιτροπής είναι η εισήγηση στο δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο ή στο δήμαρχο ή τον πρόεδρο θεμάτων σχετικών με τη χορήγηση πιστώσεων για λειτουργικές δαπάνες των σχολείων, την επισκευή και τη συντήρησή τους.

Η Σχολική Επιτροπή, με ξεχωριστή νομική προσωπικότητα, είναι ένα δημοτικό ή κοινοτικό πρόσωπο σε κάθε σχολείο ή ομάδα σχολείων και έχει καθοριστικό ρόλο στη δια-

χείριση της σχολικής περιουσίας. Ως νομικό πρόσωπο, η Σχολική Επιτροπή μπορεί να εκπροσωπηθεί από τον πρόεδρο που έχει ορισθεί από το Δημοτικό Συμβούλιο στα δικαστήρια και σε κάθε δημόσια αρχή. Στη διοίκηση των σχολικών επιτροπών (Ν.3463/2006, ΦΕΚ 114 /8-6-2006 τ.Α' άρθρο 243) μετέχουν υποχρεωτικά οι διευθυντές των αντίστοιχων σχολικών μονάδων, ένας εκπρόσωπος των οικείων συλλόγων γονέων και κηδεμόνων και στην περίπτωση των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ένας εκπρόσωπος των μαθητικών κοινοτήτων.

Στην αρμοδιότητα της αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού ανήκει η σχολική κινητή και ακίνητη περιουσία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η χρήση των σχολικών χώρων, η διαχείριση σχετικών πιστώσεων. Τα όργανα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης κάνουν εισηγήσεις για θέματα συγχώνευσης, κατάργησης ή σύστασης σχολείων, ανάλογα με τα μαθητικό πληθυσμό. Έχουν αρμοδιότητα για την εξασφάλιση στέγης όλων των υπηρεσιών διοίκησης της εκπαίδευσης.

Τα δημοτικά σχολεία φέρουν την επωνυμία του δήμου ή της κοινότητας στα όρια των οποίων λειτουργούν (άρθρο 2, παρ.1, 201/1998 Π.Δ ΦΕΚ 161 τ.Α', «*Οργάνωση και λειτουργία Δημοτικών Σχολείων*»).

Τα σχολικά κτίρια της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μεταβιβάστηκαν στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και προβλέφθηκε η σύσταση των νομικών προσώπων «Σχολικών Επιτροπών» με σκοπό τη διαχείριση των πιστώσεων που διατίθενται για την κάλυψη των δαπανών των σχολείων (άρθρο 5 Ν.1894/1990, ΦΕΚ 110 τ.Α' /27-8-1990).

Με το Ν.2009/1992, άρθρο 31, η κινητή και ακίνητη περιουσία των δημοσίων σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και τα σχολικά κτίρια μεταβιβάστηκαν κατά κυριότητα στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην περιφέρεια των οποίων βρίσκονται τα αντίστοιχα ακίνητα. Για την πραγματοποίηση της μεταβίβασης της κινητής και ακίνητης περιουσίας κάθε σχολείου με το οικόπεδό του εκδίδεται απόφαση του αντίστοιχου Νομάρχη.

Οι δαπάνες λειτουργίας των σχολείων αντιμετωπίζονται με κρατικές επιχορηγήσεις προς την τοπική αυτοδιοίκηση, η οποία έχει και την ευθύνη της διάθεσης και διαχείρισης των σχετικών πιστώσεων. Στο τέλος κάθε οικονομικού έτους τα τυχόν αδιάθετα υπόλοιπα επιστρέφονται στον κρατικό προϋπολογισμό.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Οικονομικών και Εσωτερικών ρυθμίζεται ο τρόπος κάλυψης των δαπανών για τις περιπτώσεις μαθητών που κατοικούν μακριά από την έδρα του σχολείου, καθώς και όλες οι σχετικές λεπτομέρειες για την εφαρμογή του άρθρου αυτού. Η πρόβλεψη αφορά τους μαθητές που κατοικούν μακριά από την έδρα του σχολείου, οι οποίοι μπορεί να μεταφέρονται δωρεάν ή να διαμένουν και να σιτίζονται δωρεάν στον τόπο που λειτουργεί το σχολείο. Αν η μεταφορά είναι αδύνατη ή δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις διαμονής και σίτισης δωρεάν, μπορεί να καταβάλλεται μηνιαίο επίδομα (Ν. 1566/1985 άρθρο 2, παρ. 9). Οι αναγκαίες πιστώσεις εγγράφονται στους προϋπολογισμούς εξόδων του ΥΠ.Ε.Π.Θ. και των Νομαρχιών. Την ευθύνη για την επιλογή του μεταφορικού μέσου έχει η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση.

Σε περίπτωση που μπορεί να συγχωνεύονται μονοθέσια διθέσια και 3/θέσια σε τετραθέσια

και πάνω σχολεία, οι τάξεις των σχολείων αυτών μπορεί να λειτουργούν στις έδρες των συγχωνευμένων σχολείων (παρ. 13, άρθρο 4 Ν. 1566/1985). Μπορεί να συγχωνεύονται κατά περιοχή μονοθέσια δημοτικά σχολεία στα οποία ο αριθμός των μαθητών είναι κάτω από 15 σε ένα κεντρικό δημοτικό σχολείο.

Στην παρ. 14 του ίδιου άρθρου προβλέπεται η δωρεάν μεταφορά των μαθητών από τις έδρες των συγχωνευμένων σχολείων στις οριζόμενες έδρες λειτουργίας των τάξεων ή των κεντρικών σχολείων. Η μεταφορά γίνεται ύστερα από απόφαση του Νομάρχη, με τα συνήθη συγκοινωνιακά μέσα ή με μίσθωση ιδιωτικών μεταφορικών μέσων. Μπορεί επίσης να γίνεται και με ιδιωτικά λεωφορεία, με την ευθύνη και φροντίδα του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας ή των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στην αρμοδιότητα του Νομάρχη και με απόφασή του γίνεται και η μεταφορά των μαθητών με ειδικές ανάγκες στις αντίστοιχες σχολικές μονάδες. (άρθρο 14 παρ.29 (γ) του Ν. 2817/2000 «*Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις*» και ΠΔ 161/2000, ΦΕΚ 145/23-6-2000 «*Μεταβίβαση στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, τοπικού ενδιαφέροντος, που αφορούν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*»).

Οι δαπάνες μεταφοράς των μαθητών εγγράφονται στους προϋπολογισμούς του ΥΠ.Ε.Π.Θ. και των νομαρχιών και μπορούν να μεταφέρονται στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή στο Εθνικό Ιδρύματος Νεότητας αντίστοιχα. Για τα θέματα αυτά γνωμοδοτεί το νομαρχιακό συμβούλιο, ύστερα από εισήγηση της νομαρχιακής επιτροπής παιδείας (άρθρο 4, παρ. 16 Ν. 1566/1985).

Οι προβλεπόμενες από το Ν.1566/1985 άρθρο 41 παρ. 2 και 3 αρμοδιότητες για τη χρήση των σχολικών κτιρίων έχουν περιέλθει στη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, σύμφωνα με το άρθρο 5, παρ. 1 του Ν.2240/94. Η χρήση και η παραχώρηση των σχολικών χώρων των εν λειτουργία σχολικών μονάδων ορίζονται με απόφαση του οικείου νομάρχη, μετά από σύμφωνη γνώμη της Δημοτικής Επιτροπής Παιδείας. Είναι δυνατή η προσωρινή διάθεση των σχολικών χώρων για πραγματοποίηση πολιτιστικών, επιστημονικών και κοινωνικών εκδηλώσεων (π.χ. προγράμματα επιμόρφωσης γονέων).

Στις εκδηλώσεις μπορούν να συμμετέχουν, χωρίς καμία εξαίρεση, όλοι οι μαθητές του σχολείου, αφού προηγουμένως γνωματεύσει ο οικείος σχολικός σύμβουλος. Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων πρέπει να εναρμονίζεται με τους βασικούς σκοπούς και τις αρχές του εκπαιδευτικού μας συστήματος και δεν μπορεί να παρεμβαίνει στην εκπαιδευτική διαδικασία, που είναι ευθύνη της πολιτείας. Προγράμματα και εκδηλώσεις γίνονται μετά τη λήξη όλων των μαθημάτων του σχολείου.

Δεν παραχωρούνται χώροι για προγράμματα, τα οποία απευθύνονται επιλεκτικά σε μεμονωμένους μαθητές ή σε ομάδες μαθητών, με κριτήρια οικονομικοκοινωνικά, και αποκλείουν άλλους μαθητές που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα. Επίσης τα προγράμματα δεν πρέπει να σχετίζονται με την προώθηση επιχειρηματικής δραστηριότητας οποιουδήποτε φορέα. Η χρήση και παραχώρηση των σχολικών χώρων δεν είναι αρμοδιότητα των Διευθυντών των σχολείων αλλά των Σχολικών Επιτροπών και αποκλειστική αρμοδιότητα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

Αρμοδιότητα της νομαρχίας ή της δημοτικής αρχής αποτελεί το πρόγραμμα των εθνικών και τοπικών εορτών στο οποίο παίρνουν μέρος και τα σχολεία. Έκτακτες εορταστικές εκδηλώσεις τοπικού ενδιαφέροντος πραγματοποιούνται με απόφαση του οικείου Νομάρχη (άρθρο 4, παρ. 3 και 4, Π.Δ. 201/1998, Φ.Ε.Κ. 161, τ.Α').

Επίσης αρμοδιότητα που ασκείται από το Νομάρχη της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης είναι και η έγκριση των μαθητικών εκδρομών στο εσωτερικό και εξωτερικό (Π.Δ. 161/2000, ΦΕΚ 145/23-6-2000 «Μεταβίβαση στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, τοπικού ενδιαφέροντος, που αφορούν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση»).

Δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών

5^ο Κεφάλαιο

5.1. Βασικά δικαιώματα και υποχρεώσεις

Τα ανθρώπινα δικαιώματα βρίσκουν έκφραση και θεμελίωση σε μια οργανωμένη, δημοκρατική χώρα, με σύνολο κανόνων δικαίου, οι οποίοι ρυθμίζουν τις δραστηριότητες των πολιτών. Το κράτος ως φορέας εξουσίας οφείλει να προστατεύει τα δικαιώματα από τη δραστηριότητά του και να τα κατοχυρώνει, διασφαλίζοντας έτσι τη σχέση του με τον πολίτη.

Η συνταγματική κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου και η αναγνώριση της αξίωσης για προστασία παρέχουν εγγυήσεις που περιβάλλουν την κοινωνία στις σχέσεις της με την κρατική εξουσία.

Το διεθνές δίκαιο και το Σύνταγμα είναι οι βασικές πηγές θεμελιωδών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Η ουσιαστική λειτουργία τους καθορίζεται από τις ενέργειες του κοινού νομοθέτη και της διοίκησης και η αποτελεσματική προστασία τους διασφαλίζεται με τη δικαστική λειτουργία.

Οι περιορισμοί που μπορούν να επιβληθούν στα δικαιώματα πρέπει να προβλέπονται απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο.

5.2. Τα ατομικά δικαιώματα

Τα ατομικά δικαιώματα συνιστούν αξιώσεις του ανθρώπου από το κράτος για αποχή από παρεμβάσεις και κατοχυρώνονται με διατάξεις του Συντάγματος, καθώς και με θεσπισμένους νόμους. Η τεράστια σημασία της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων γίνεται φανερή στους διάφορους κλάδους του δικαίου, οι οποίοι επιφυλάσσουν σ' αυτά μια ξεχωριστή θέση.

Στο άρθρο 2, παρ.1 Σ, προτάσσεται ως πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας ο σεβασμός και η προστασία της αξίας της ζωής. Το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και της συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας θεμελιώνεται στο άρθρο 5, παρ.1 με την προϋπόθεση ότι οι ατομικές ελευθερίες δεν προσβάλλουν τα δικαιώματα των άλλων και τα χρυσά ήθη και δεν παραβιάζουν το Σύνταγμα.

Η αξία της ζωής ως θεμελιώδης αρχή διατρέχει όλο το Σύνταγμα και η προστασία της εξειδικεύεται είτε από αυτό με διατάξεις είτε από τον κοινό νομοθέτη με άρθρα του Αστικού Κώδικα. Όλοι όσοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια απολαμβάνουν απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, αδιακρίτως, εθνικότητας, φυλής ή γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων (αρ.5 παρ. 2, Σ.). Εξαιρέσεις επιτρέπονται σε περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο.

Στο ίδιο άρθρο και στην παρ. 3 απαραβίαστο θεωρείται το δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας και κανένας περιορισμός δεν επιβάλλεται, όπως καταδίωξη, σύλληψη ή φυλάκιση, εκτός εάν ο νόμος το ορίζει. Φορείς του δικαιώματος της απόλυτης προστασίας της ζωής είναι μόνο τα φυσικά πρόσωπα. Η διάταξη αυτή δεν αναστέλλεται ούτε σε περίοδο που η χώρα κηρυχθεί σε κατάσταση πολιορκίας.

Στα άρθρα 6 και 7 κατοχυρώνεται το δικαίωμα της προσωπικής ασφάλειας και απαγορεύεται η σύλληψη ή η φυλάκιση χωρίς την επίδοση αιτιολογημένης δικαστικής εντολής, την ώρα που γίνεται η σύλληψη ή η προφυλάκιση. Ακολούθως ορίζεται κάθε νόμιμη διαδικασία φυλάκισης και η απαγόρευση επιβολής ποινής χωρίς νόμο, καθώς και χρηματική αποζημίωση εκείνου

που παρανόμως κρατήθηκε, για αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που υπέστη.

Στο άρθρο 9 θεσπίζεται το απαραβίαστο δικαίωμα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και το άσυλο της κατοικίας. Επομένως, απαγορεύεται η δημοσιοποίησή της και η αναγκαστική παρέμβαση σ' αυτή. Όποια παρέμβαση γίνεται με προϋποθέσεις που ο νόμος ορίζει, με παρουσία δικαστικού εκπροσώπου, ενώ τιμωρείται αυτός που παραβιάζει το άσυλο για κατάχρηση εξουσίας. Το δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας, το άσυλο της κατοικίας και το απόρρητο της επικοινωνίας αναστέλλονται σε περίπτωση πολιορκίας.

Στο άρθρο 10 κατοχυρώνεται το δικαίωμα του καθενός ή πολλών μαζί να αναφέρονται εγγράφως στις δημόσιες αρχές, με προϋπόθεση την τήρηση της νομιμότητας. Η διοίκηση υποχρεούται να απαντά αιτιολογημένα και σύμφωνα με το νόμο σε εκείνον που υπέβαλε αναφορά καθώς και σε αιτήματα για παροχή πληροφοριών ή εγγράφων σε ορισμένο χρόνο.

Απαρβίαστο είναι και το δικαίωμα της ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης, που θεσπίζεται με το άρθρο 13, παρ.1 και παρ.2, της ελευθερίας της θρησκευτικής λατρείας, αρκεί να μην προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Απαγορεύεται επίσης ο προσπλυτισμός.

Το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης της γνώμης, της πληροφόρησης και της ελευθερίας του τύπου καθώς και η απαγόρευση της λογοκρισίας κατοχυρώνονται στο άρθρο 14, με την προϋπόθεση τήρησης του νόμου και των προστατευτικών διατάξεων.

Το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης και μετάδοσης με πρόσφορο τρόπο των στοχασμών, απόψεων, πληροφοριών και της γνώμης των πολιτών περιορίζεται όταν οι πολίτες βρίσκονται σε ιδιαίτερη σχέση με το κράτος κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Σχετικό είναι το άρθρο 45, 1 που αναφέρεται στην ελευθερία της έκφρασης του Ν.3528/2007, Φ.Ε.Κ. 26 τ.Α' /9-2-2007, «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.». Οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι στρατιωτικοί, αστυνομικοί δικαστικοί λειτουργοί απαγορεύεται να εκφράζονται υπέρ ή κατά των πολιτικών κομμάτων, κατά την ώρα άσκησης των καθηκόντων τους (άρθρο 29, παρ. 3 Σ.).

Με το άρθρο 16 θεσπίζεται το δικαίωμα της ελευθερίας της τέχνης, της επιστήμης, της έρευνας και της διδασκαλίας. Ατομικό δικαίωμα της προστασίας της ιδιοκτησίας κατοχυρώνεται με το άρθρο 17, ενώ σε περίπτωση στέρσης για δημόσια ωφέλεια, ο νόμος ορίζει πλήρη αποζημίωση.

Απόλυτα απαραβίαστο είναι το δικαίωμα της ελεύθερης επικοινωνίας (άρθρο 19, Σ) και μόνο με νόμο ορίζεται σε ποιες περιπτώσεις η δικαστική αρχή δε δεσμεύεται από το απόρρητο.

Το δικαίωμα της παροχής έννομης προστασίας από τα δικαστήρια (άρθρο 20, παρ.1 Σ.) είναι συναφές με το άρθρο 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Εγγυάται τη δυνατότητα κάθε ενδιαφερόμενου να προσφύγει στα δικαστήρια και θεμελιώνει ταυτόχρονα νόμιμο δικαίωμα κίνησης της δικαστικής διαδικασίας και αξίωση του ατόμου για εφαρμογή κανόνων δικαίου.

Κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης (άρθρο 20, παρ.2 Σ) για διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος δικαιωμάτων ή συμφερόντων του, ρυθμίζεται νομοθετικά (άρθρο 6, Ν. 2690/1990 *Κύρωση Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας*) και δεν ισχύει σε περίπτωση που λειτουργεί σε βάρος του δημοσίου συμφέροντος. Φορέας του δικαιώματος είναι όλα τα φυσικά πρόσωπα ανεξαρτήτως ιθαγένειας.

Χαρακτηριστικό είναι το γράμμα και το πνεύμα της διάταξης του θεμελιώδους άρθρου 25 Σ. για την άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων και την υποχρέωση όλων των κρατικών οργάνων να διασφαλίζουν χωρίς εμπόδια την αποτελεσματική άσκησή τους. Το ίδιο άρθρο στην παράγραφο 3 ορίζει ότι «η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος δεν επιτρέπεται».

Στο άρθρο 95, παρ.1, στοιχ. Α, κατοχυρώνεται το δικαίωμα προστασίας που έχει κάθε διοικούμενος να προσφεύγει σε τακτικά διοικητικά δικαστήρια για πράξεις της διοίκησης που εκδόθηκαν καθ' υπέρβαση εξουσίας ή κατά παράβαση νόμου. Η παράβαση της υποχρέωσης αυτής γεννά ευθύνη για κάθε αρμόδιο όργανο και μπορεί να επισύρει κυρώσεις. Το Σύνταγμα δίνει την εξουσία στα δικαστήρια να λαμβάνουν μέτρα για τη συμμόρφωση της διοίκησης (άρθρο 95 παρ.5 σε συνδυασμό με το άρθρο 94 παρ. 4 του Συντάγματος και το Ν. 3068/2002).

Τα ατομικά δικαιώματα είναι δυνατόν να περιοριστούν υπέρ της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και του γενικού συμφέροντος. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης.

Παραδείγματα:

1. Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα **οι παιδαγωγικές αρχές**, λαμβάνοντας υπόψη το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της απόλυτης προστασίας της ζωής, **δεν ενθαρρύνουν κανενός είδους αυταρχική ή βίαιη συμπεριφορά των εκπαιδευτικών προς τους μαθητές**. Έτσι, σύμφωνα με το εδάφιο γ, παρ.8, άρθρο 13 του Π.Δ 201/1998 (ΦΕΚ 161 Α' / 23/7/1998), οι σωματικές ποινές δεν επιτρέπονται. Σε κάθε περίπτωση άσκησης βίαιης συμπεριφοράς, ο νόμος προβλέπει άσκηση ευθυνών –ποινικών και πειθαρχικών- κατά αυτών που την ασκούν.
2. Διοικητικός προϊστάμενος δεν μπορεί να στερήσει από εκπαιδευτικό το δικαίωμα άδειας, όπως ο νόμος ορίζει (άρθρα 48-60, Υπαλληλικός Κώδικας 2007, ΦΕΚ 26 τ.Α'). Η μη χορήγηση νόμιμου δικαιώματος στον υπάλληλο – εκπαιδευτικό συνιστά κατάχρηση δικαιώματος.
3. Προκειμένου να μην παραβιαστεί το δικαίωμα της ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης, το Π.Δ. 201/1998, ΦΕΚ 161.τ.Α', στο άρθρο 13, παρ. 10 εδ. α, β, γ, δ, προβλέπει τα εξής:

α. Μην ορθόδοξοι μαθητές, «που ανήκουν σε άλλο δόγμα ή άλλο θρήσκευμα δε συμμετέχουν στον εκκλησιασμό, εφόσον οι γονείς τους το ζητήσουν με γραπτή δήλωση. Όταν ένας από τους γονείς ανήκει σε άλλο δόγμα ή θρησκεία, για να γίνει απαλλαγή χρειάζεται κοινή δήλωση γονέων. Αν οι γονείς είναι διαζευγμένοι ισχύει η δήλωση του γονέα που έχει την επιμέλεια. Οι γονείς των μη ορθόδοξων μαθητών ενημερώνονται έγκαιρα για την ημέρα και την ώρα του εκκλησιασμού, ώστε αυτοί να οδηγηθούν στο σχολείο μετά τη λήξη του. Όταν ο εκκλησιασμός γίνεται έκτακτα ή δεν ειδοποιούνται οι γονείς και κηδεμόνες των παραπάνω μαθητών, η απασχόληση και η επιτήρησή τους γίνεται με ευθύνη του σχολείου».

β. Οι μη ορθόδοξοι μαθητές «απαλλάσσονται από το μάθημα των θρησκευτικών και με απόφαση του συλλόγου διδασκόντων ορίζεται ο τρόπος απασχόλησής τους εντός ή εκτός της αίθουσας ή σε άλλη αίθουσα, την ώρα της διδασκαλίας του μαθήματος αυτού»(παρ. 10, άρθρο 13 του Π.Δ 201/1998, ΦΕΚ 161 τ.Α' /23/7/1998).

γ. «Αν γονείς τους το επιθυμούν να αναγράφεται στα επίσημα έγγραφα ή βιβλία του σχολεί-

ου ότι ακολουθούν άλλο δόγμα ή θρησκεία, πρέπει να προσκομίσουν πιστοποιητικό Μητρώου ή Δημοτολογίου, στο οποίο να αναφέρεται ότι ακολουθούν το συγκεκριμένο δόγμα».

δ. Οι μη ορθόδοξοι μαθητές, «εφόσον προσέρχονται στο σχολείο πριν γίνει η πρωινή προσευχή, παρειρίζονται με το τμήμα που ανήκουν στο χώρο της συγκέντρωσης χωρίς να συμμετέχουν στην προσευχή, τηρώντας απόλυτη ησυχία, σεβόμενοι τους δασκάλους και τους συμμαθητές τους που προσεύχονται».

4. Επιστημονική έρευνα που υπεισέρχεται σε στοιχεία της ιδιωτικής ζωής των μαθητών και των οικογενειών τους απαγορεύεται να διεξαχθεί σε σχολικό περιβάλλον. Κάθε έρευνα διεξάγεται μόνο μετά από έγκριση και χορήγηση άδειας με προβλεπόμενους όρους από το ΥΠ.ΕΘ.Π.Θ.

5.3. Τα πολιτικά δικαιώματα

Η φύση και η λειτουργία της δημοκρατίας προϋποθέτει πολιτικές διαδικασίες με συμμετοχή των πολιτών στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και κατά συνέπεια πολιτικά δικαιώματα (άρθρο 26, Σ.).

Η διάκριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε τρεις κατηγορίες (ατομικά, κοινωνικά, πολιτικά) είναι σχετική, καθώς τις περισσότερες φορές τα δικαιώματα βρίσκονται σε σχέση υποστηρικτική μεταξύ τους. Τα πολιτικά δικαιώματα, χωρίς την άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων του πολίτη, θα στερούνταν ουσίας και αποτελέσματος. Είναι επίσης δυνατή και η πρόκληση συγκρούσεων μεταξύ τους, η οποία επιλύεται με τον περιορισμό του ενός ή του άλλου κατά περίπτωση.

Πολιτικά δικαιώματα απολαμβάνουν μόνο οι Έλληνες πολίτες που «γίνονται δεκτοί σε όλες τις δημόσιες λειτουργίες» και κατ' εξαίρεση, βάσει ειδικού νόμου, οι αλλοδαποί, πολίτες των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 4, παρ.4 Σ., άρθρο 4 παρ.3, Ν.3528/2007, ΦΕΚ 26, τ.Α', Υ.Κ.).

Με το άρθρο 29, θεσπίζεται το δικαίωμα ίδρυσης πολιτικού κόμματος, καθώς και η έκφραση πολιτικών απόψεων. Έτσι οι Έλληνες πολίτες που έχουν το εκλογικό δικαίωμα μπορούν ελεύθερα να ιδρύουν και να συμμετέχουν σε πολιτικά κόμματα, με την προϋπόθεση ότι η οργάνωση και η δράση τους εξυπηρετούν την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Απαγόρευση έκφρασης πολιτικών απόψεων προβλέπεται στους δικαστικούς λειτουργούς, σε όσους υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις και τα σώματα ασφαλείας και στους υπαλλήλους κατά το χρόνο άσκησης των καθηκόντων τους (άρθρο 29, παρ.4).

Στο άρθρο 51 παρ, 3 και 5 αναφέρεται η άσκηση δικαιώματος για την εκλογή βουλευτών και την ανάδειξη της κυβέρνησης, καθώς και στην εκλογή των αρχών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές (πρώτο επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης) και ευρωπαϊκές εκλογές έχει κάθε πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης που κατοικεί στην Ελλάδα, με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους Έλληνες πολίτες (άρ.19 Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Για την εκλογή βουλευτή, το άρθρο 55 απαιτεί ο υποψήφιος να είναι Έλληνας πολίτης, να έχει νόμιμη ικανότητα να εκλέγει και να έχει συμπληρώσει την απαιτούμενη ηλικία κατά την ημέ-

ρα της εκλογής του. Στο άρθρο 56 προβλέπονται οι προϋποθέσεις για τη συμμετοχή των υποψηφίων να εκλεγούν βουλευτές, καθώς και οι συνταγματικοί περιορισμοί σε σχέση με τα καθήκοντα που ασκούν.

Με το άρθρο 97, παρ.1, παρέχεται το δικαίωμα στους πολίτες να παρίστανται ως ένορκοι στα δικαστήρια και να συμβάλλουν με τη συμμετοχή τους στην απονομή της δικαιοσύνης.

Με το άρθρο 120, παρ.4 θεσπίζεται το δικαίωμα των πολιτών να προασπίζονται το Σύνταγμα και το δημοκρατικό πολίτευμα.

Ειδικές συνταγματικές διατάξεις προβλέπουν περιορισμό των πολιτικών δικαιωμάτων. Το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και η ελευθερία του τύπου απολαύουν ιδιαίτερης συνταγματικής προστασίας εξαιτίας της σημασίας που έχουν για την ενημέρωση των πολιτών και για την άσκηση των θεμελιωδών τους δικαιωμάτων.

Τα πολιτικά δικαιώματα χωρίς την άσκηση των ατομικών ή των κοινωνικών δικαιωμάτων θα στερούνταν ουσίας και αποτελέσματος. Τα δικαιώματα συλλογικής δράσης, όπως της συνένωσης, της συνάθροισης και της απεργίας αναφέρονται ως πολιτικά δικαιώματα, παρά την ατομική και κοινωνική τους διάσταση.

Παράδειγμα:

Οι εκπαιδευτικοί, ως υπάλληλοι μπορούν να ασκούν το συνδικαλιστικό τους δικαίωμα (άρθρο 46, Ν.3528/2007, ΦΕΚ 26 τ.Α' /9-2-2007), να εκλέγονται και να συμμετέχουν σε όλα τα υπηρεσιακά συμβούλια ως τακτικοί αιρετοί εκπρόσωποι. Έχουν δικαίωμα επίσης **να εκλέγονται βουλευτές και τοπικοί άρχοντες**, εάν πληρούν τις συνταγματικές προϋποθέσεις.

5.4. Τα κοινωνικά δικαιώματα

Το Σύνταγμα θεσπίζει ως θεσμό τα κοινωνικά δικαιώματα και προβλέπει ενέργειες και παροχές του Κράτους για τους πολίτες. Επίσης προσδίδει στο άτομο κοινωνική διάσταση που γίνεται προφανής στην παράγραφο 1 του άρθρου 25, η οποία αναφέρεται στα *«δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου»*. Στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, γίνεται λόγος για την *«πραγμάτωση της κοινωνικής προόδου μέσα σε ελευθερία και δικαιοσύνη»* και, στην παράγραφο 4, το Σύνταγμα θεσπίζει τον κανόνα ότι *«το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης»*.

Τα κοινωνικά δικαιώματα θεμελιώνουν αξίωση για παροχή ορισμένων υπηρεσιών στο πλαίσιο των οποίων το κοινωνικό κράτος οφείλει να εξασφαλίζει στον πολίτη μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Οι πολίτες μπορούν να τα κοινωνικά δικαιώματα τις ατομικές ελευθερίες, όταν ικανοποιούνται από το κράτος πρόνοιας οι κοινωνικές παροχές.

Τα δικαιώματα της παιδείας (άρθρο 16, Σ.), της απασχόλησης και της κοινωνικής ασφάλισης (άρθρο 22, Σ.), της προστασίας της υγείας (άρθρο 21, παρ.3, Σ.), της προστασίας της οικογένειας, του γάμου, της μητρότητας, της παιδικής ηλικίας (άρθρο 21, παρ.1, Σ.) αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα κοινωνικών δικαιωμάτων. Τα κοινωνικά δικαιώματα δεν μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικά για τις αξιώσεις που υπαγορεύουν. Δηλαδή, ένα καλύτερο σύστημα παιδείας δεν ικανοποιείται, ακόμα και εάν ο πολίτης προσφύγει στα δικαστήρια. Δεν υπάρ-

χει δυνατότητα εξαναγκασμού του κράτους, εάν δε θελήσει να συμμορφωθεί στις υποχρεώσεις που υπαγορεύονται από την αξίωση ικανοποίησης των κοινωνικών δικαιωμάτων. Ενώ η παραβίαση από τα κρατικά όργανα των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων των πολιτών συνεπάγεται ποινική, αστική ή και πειθαρχική ευθύνη.

Το κοινωνικό δικαίωμα κάθε ατόμου για μόρφωση απορρέει από τις διατάξεις των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 16 του ισχύοντος Συντάγματος, όπου ορίζεται η υποχρεωτική εκπαίδευση και η δωρεάν παιδεία.

Παραδείγματα:

1. Το δικαίωμα της δωρεάν παιδείας στο ελληνικό δημόσιο σχολείο απολαμβάνουν απρόσκοπτα όλοι οι μαθητές, χωρίς καμία διάκριση, σε όλες τις βαθμίδες. Η συνταγματική επιταγή εκπληρώνεται με τη δωρεάν διανομή των διδακτικών βιβλίων, τη μεταφορά μαθητών με συγκοινωνιακά μέσα στην έδρα του σχολείου, τη χορήγηση κρατικών υποτροφιών, τη διάθεση δασκάλου για κατ'οίκον διδασκαλία σε μαθητές που έχουν ανάγκη ειδικής προστασίας κ.ά.
2. Η λειτουργία υποστηρικτικών θεσμών για την ενίσχυση της εκπαίδευσης μαθητών που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα ικανοποιεί το κοινωνικό δικαίωμα των παιδιών και των οικογενειών τους για μόρφωση και εκπλήρωση του χρέους της πολιτείας για καλύτερη ποιότητα ζωής.
3. Ο θεσμός των ολοήμερων σχολείων αρχικά υιοθετήθηκε, για να υποστηρίξει το κοινωνικό πρόβλημα των εργαζόμενων γονέων. Στην πάροδο του χρόνου και με βάση τις νέες εκπαιδευτικές ανάγκες, καλείται να καλύψει μορφωτικές και κοινωνικές ανάγκες.

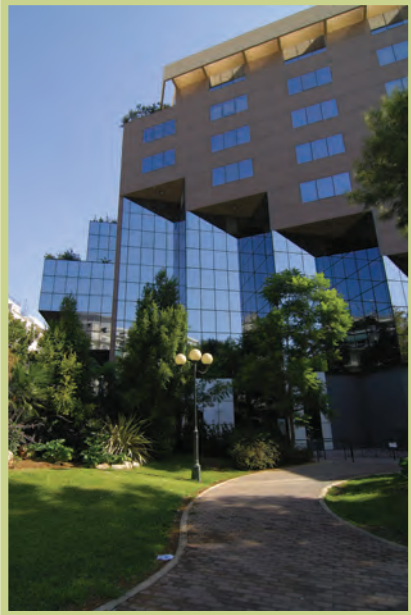
5.5. Αρχές προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου

Η Εθνική Επιτροπή για τα δικαιώματα του ανθρώπου υπάγεται στον Πρωθυπουργό και αποτελεί συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου (άρθρο 1, παρ.1 Ν. 2667/1998, ΦΕΚ 281, τ.Α' «*Σύσταση Εθνικής Επιτροπής για τα δικαιώματα του Ανθρώπου και Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής*»). Μεταξύ των άλλων, αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την καλλιέργεια του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος. Εξετάζει την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις του διεθνούς και του ευρωπαϊκού δικαίου για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και εκφέρει σχετική γνώμη προς τα όργανα της Πολιτείας.

Αποφασιστικό ρόλο στην ενίσχυση της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων διαδραματίζουν οι **Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές** που κατοχυρώνονται με συνταγματικές διατάξεις, η λειτουργία των οποίων ρυθμίζεται στο άρθρο 101 Α του Συντάγματος μετά την αναθεώρηση του 2001. Μεταξύ αυτών είναι:

α. «Συνήγορος του Πολίτη». Κατοχυρώθηκε στο Σύνταγμα (άρθρο 103, παρ.9) και λειτουργεί ως ανεξάρτητη αρχή. Πρόκειται για μονομελές διοικητικό όργανο (Ν. 2477/1997 Φ.Ε.Κ. 59), το οποίο έχει ως αποστολή «τη διαμεσολάβηση» μεταξύ των πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών, για την προστασία του πολίτη, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την τήρηση της νομιμότητας. Επίσης, ο Συνήγορος του Παιδιού αποτελεί από το 2003 τμήμα της Ανεξάρ-

Εικόνα 5.1: Συνήγορος του Πολίτη, Χατζηγιάννη Μέξη 5, όπισθεν Χίλτον, Αθήνα

τητης Αρχής Συνήγορος του Πολίτη και έχει ως αποστολή την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού (Ν.3094/2003, Φ.Ε.Κ. 10 τ.Α΄, «Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις»).

Ο Συνήγορος του Πολίτη επιλέγεται από τα Υπουργικά Συμβούλια, μετά από προηγούμενη γνώμη της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας. Συντάσσει ετήσια έκθεση στην οποία εκθέτει το έργο της Αρχής, διατυπώνει προτάσεις για τη βελτίωση των δημόσιων Υπηρεσιών. Η έκθεση υποβάλλεται κάθε Μάρτιο στον Πρωθυπουργό, τον πρόεδρο της Βουλής και κοινοποιείται στον Υπουργό Εσωτερικών – Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

β. Το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής προσωπικού (Α.Σ.Ε.Π). Καθιερώνεται (άρθρο 4, παρ. 4, Σ.) η αρχή της ίσης πρόσβασης όλων των Ελλήνων στις δημόσιες λειτουργίες. Το δικαίωμα αυτό καθορίζει την κατάληψη θέσεων στο δημόσιο τομέα, είτε με διαγωνισμό είτε με επιλογή, σύμφωνα με προκαθορισμένα και αντικειμενικά κριτήρια, με βάση τις αρχές της αξιοκρατίας και της διαφάνειας και υπό τον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής. Εδώ φορείς μπορούν να είναι Έλληνες και Ελληνίδες πολίτες. Εξαιρέσεις μπορούν να εισαχθούν με νόμο. Σχετικός είναι ο Ν.2190/1994, ο οποίος κατοχυρώθηκε συνταγματικά στο άρθρο 103 παρ. 7 εδ.α΄ του Συντάγματος και με τον οποίο συ-

στάθηκε το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (Α.Σ.Ε.Π.) για τις προσλήψεις στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

5.6. Θεμελιώδεις υποχρεώσεις των πολιτών

Οι υποχρεώσεις και οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στους πολίτες πρέπει να προβλέπονται απευθείας από αυτό.

Οι υποχρεώσεις αξιώνουν ορισμένη συμπεριφορά των πολιτών απέναντι στο κράτος και διακρίνονται σε γενικές και ειδικές, αναλόγως αν αφορούν όλους τους πολίτες ή μόνο ορισμένους από αυτούς. Οι γενικές υποχρεώσεις πρέπει να εκπληρώνονται ακόμη και όταν γίνεται επίκληση του ατομικού δικαιώματος. Αυτές είναι:

α. Η γενική υποχρέωση κάθε πολίτη συνιστά την υπακοή του στις νόμιμες διαταγές των οργάνων του Κράτους, αφού σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 2 του Συντάγματος ορίζεται ότι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις (ισότητα των φύλων).

β. Στο τελευταίο άρθρο του Συντάγματος (120, παρ.2 και 4), διατυπώνεται η καθολική υποχρέωση που αξιώνει από όλους τους Έλληνες σεβασμό στο Σύνταγμα και τους νόμους, αφοσίωση στην Πατρίδα και τη Δημοκρατία και αντίσταση με κάθε μέσο σε οποιονδήποτε επιχειρήσει να καταλύσει το Σύνταγμα με τη βία.

γ. Στις ειδικές θεμελιώδεις υποχρεώσεις που προβλέπονται στο Σύνταγμα εντάσσεται το «*χρέος της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης*», που περιλαμβάνεται στην διάταξη του άρθρου 25 παρ. 4.

δ. Οι πολίτες υποχρεώνονται να καλύπτουν τις δημόσιες δαπάνες με την καταβολή φόρων, δασμών και τελών, όπως προβλέπει το άρθρο 4 παρ.5 Σ., σύμφωνα με τη αρχή της αναλογικότητας. Έτσι «οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους». Ο όρος «χωρίς διακρίσεις» εισάγει την αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης. Η αρχή της φορολογικής ισότητας συνεπάγεται την εκπλήρωση καταβολής φόρου από όλους τους πολίτες, χωρίς διακρίσεις, επίσης την καταβολή των φορολογικών βαρών, με βάση τη δυνατότητα του καθενός, ως εκπλήρωση του Κοινωνικού κράτους.

Οι φορολογικές επιβαρύνσεις (άρθρο 78, παρ. 1 Σ) είναι αντισυνταγματικές, όταν δεν προβλέπονται με νόμο, ενώ οι φορολογικές ελαφρύνσεις είναι επιτρεπτές, όταν αποσκοπούν στην επίτευξη φορολογικής δικαιοσύνης ή στην ανάπτυξη της οικονομίας.

ε. Τέλος, όλοι οι Έλληνες που μπορούν να φέρουν όπλα, από άποψη υγείας και ηλικίας, είναι υποχρεωμένοι να συντελούν στην άμυνα της πατρίδας (άρθρο 4 παρ. 6 Σ). Η στρατιωτική υποχρέωση, όπως και η φοροδοτική, αποτελεί έκφραση του «*χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης*» (άρθρο 25 παρ.4 Σ).

Σύμφωνα με την ερμηνευτική δήλωση, η οποία προστέθηκε με την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001 και αναφέρεται στο άρθρο 4, παρ. 6, δόθηκε η δυνατότητα θέσπισης εναλλακτικής θητείας, εντός ή εκτός των ενόπλων δυνάμεων, για όσους έχουν τεκμηριωμένη αντίρρηση συνείδησης για την εκτέλεση ένοπλης ή γενικά στρατιωτικής υπηρεσίας. Η εναλλακτική θητεία μπορεί να είναι είτε άοπλη, αλλά οπωσδήποτε στρατιωτική, είτε κοινωνική. Η διάταξη αφορά και στις γυναίκες, τις οποίες όμως ο νομοθέτης απάλλαξε από αυτήν την υποχρέωση. Βέβαια ο Ν. 705/1977 «*περί στρατεύσεως των Ελληνίδων*» εισήγαγε την δυνατότητα της εθελοντικής κατάταξης και την υποχρέωση στράτευσης σε καιρό πολέμου ή επιστράτευσης με απαλλαγές, όπως για παράδειγμα των μητέρων.

Παραδείγματα:

1. Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας είναι ελεύθερες, όμως «*δεν απαλλάσσουν από το καθήκον της υπακοής στο Σύνταγμα*» (άρθρο 16, παρ.1, Σ.). Η διδασκαλία και το περιεχόμενό της προσδιορίζονται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών και το Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Φ.Ε.Κ. 303 /13/3/2003 τ.Β' και Φ.Ε.Κ. 304/13-3-2003 τ.Β') και από το Ωρολόγιο Πρόγραμμα. Τα σχολεία των δύο πρώτων βαθμίδων είναι χώροι μάθησης και όχι χώροι επιστημονικής έρευνας, όπως είναι τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Κάθε διδακτική ενέργεια πρέπει να προβλέπεται και να είναι ενταγμένη μέσα σ' αυτό το πλαίσιο και δεν μπορεί να είναι αυθαίρετη.
2. Στις υποχρεώσεις των μαθητών περιλαμβάνεται η υποχρεωτική φοίτηση στο σχολείο και η συμμετοχή τους στο μάθημα. Με το Ν.3518/2006 (Φ.Ε.Κ. 272/21-12-06, τ.Α') άρθρο 73, η φοίτηση έγινε υποχρεωτική και στην προσχολική ηλικία για τα νήπια που συμπληρώνουν ηλικία 5 ετών. Η υποχρέωση φοίτησης ισχύει για όλα τα παιδιά που έχουν την απαιτούμενη ηλικία, χωρίς διάκριση φυλής, εθνικότητας, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων, κατά την περίοδο της δεκάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
3. Οι γονείς έχουν το δικαίωμα, αλλά και την υποχρέωση για τη φροντίδα και τη μόρφωση των παιδιών τους. Έτσι γονέας ή όποιος έχει την επιμέλεια του παιδιού το οποίο δεν έχει εγγραφεί ή δεν παρακολουθεί δίδεται ποινικά, σύμφωνα με το άρθρο 458 του Ποινικού Κώδικα (Νόμος 1566/1985).

5.7. Διεθνής προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Στην αρχή του 21ου αιώνα, το αίτημα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων βρίσκεται στο προσκήνιο των διεθνών εξελίξεων και αποτελεί προτεραιότητα κάθε κράτους που σέβεται τις θεμελιώδεις αρχές της δημοκρατίας, της ελευθερίας και του κράτους δικαίου. Η δράση γύρω από αυτόν τον ευαίσθητο χώρο εκδηλώνεται με τη σύναψη συμβάσεων σε διεθνές επίπεδο για την θωράκιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την αποτελεσματική άσκησή τους.

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948), το Διεθνές Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (Δ.Σ.Α.Π., 1966), το Διεθνές Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (Δ.Σ.ΟΙ.Κ.Π., 1966), είναι συμβάσεις που ρυθμίζουν ειδικά συγκεκριμένες καταστάσεις κατηγοριών ατόμων.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος προς την κατεύθυνση της αναγνώρισης και κατοχύρωσης ενός ευρέως φάσματος δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η θέσπιση κανόνων δικαίου, η σύσταση αποτελεσματικών συστημάτων τήρησης και ελέγχου για τη μη παραβίασή τους συνέβαλαν στην αποτελεσματική προστασία τους.

Στο πλαίσιο της προστασίας των θεμελιωδών ελευθεριών στον ευρωπαϊκό χώρο, η Δημοκρατία διαθέτει σημαντικά στηρίγματα:

- την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α.) και των Θεμελιωδών Ελευθεριών.
- τα εθνικά Συντάγματα, τα οποία περιέχουν ειδικό τμήμα στο σώμα τους για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.
- τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), η οποία υπογράφηκε στο Μάαστριχτ στις 7 Φεβρουαρίου 1992.
- Το Χάρτη των Θεμελιωδών δικαιωμάτων που υπογράφηκε (12-12-2007) στο Στρασβούργο και ενσωματώθηκε στη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη (Λισαβόνα 13-12-2007).

5.7.1. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α.)

Στις 5 Μαΐου 1949, υπογράφηκε, στο Λονδίνο, το καταστατικό του Συμβουλίου της Ευρώπης, του οποίου κύριος στόχος είναι η προώθηση των αρχών της δημοκρατίας και η εδραίωση της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Το Συμβούλιο της Ευρώπης υπέγραψε στη Ρώμη, στις 4 Νοεμβρίου 1950, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.). Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποτελεί ένα πρωτότυπο σύστημα διεθνούς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το οποίο παρέχει στα άτομα τη δυνατότητα να φέρουν μια υπόθεση που αφορά την παραβίαση των δικαιωμάτων τους στο Δικαστήριο.

Μηχανισμό ελέγχου αποτέλεσαν αρχικά η Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης με έδρα το Στρασβούργο.⁴⁰

⁴⁰ <http://europa.eu/>, Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α.), προσπελάστηκε στις 20/2/2008. Επισημαίνεται ότι το Συμβούλιο της Ευρώπης δε σχετίζεται με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

⁴¹ <http://tosyntagma.ant.sakkoulas.gr/>, Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου μισό αιώνα μετά, προσπελάστηκε στις 20/2/2008.

Η Επιτροπή είχε την ευθύνη της μελέτης των προσφυγών που υποβάλλονταν από ένα κράτος ή από ένα άτομο. Στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προσέφευγε η Επιτροπή ή ένα κράτος μέλος του Συμβουλίου μετά από έκθεση της Επιτροπής, ενώ η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης είχε την ευθύνη της πολιτικής διευθέτησης μιας διαφοράς, σε περίπτωση που μια υπόθεση δεν είχε παραπεμφθεί στο Δικαστήριο.

Ο μεγάλος όγκος των προσφυγών επέβαλε την ενοποίηση του μηχανισμού ελέγχου. Με την έναρξη ισχύος του πρωτοκόλλου 11, από την 1 Νοεμβρίου 1998, τα όργανα αντικαταστάθηκαν από ένα ενιαίο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, παρέχοντάς του λειτουργίες και εξουσίες αυξημένες, ενώ επέτρεπε στους πολίτες να φέρουν τις υποθέσεις τους απευθείας σε αυτό. Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου είναι νομικά δεσμευτικές, με δυνατότητα να επιδικάζει αποζημίωση. Όλα τα κράτη μέλη αποδέχθηκαν τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου να αποφαινεται για υποθέσεις πολιτών εναντίον των κρατών.⁴¹

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παραμένει η μόνη διεθνής συμφωνία που περιβάλλει τα ανθρώπινα δικαιώματα με υψηλό βαθμό προστασίας. Η Σύμβαση περιλαμβάνει 59 άρθρα και έχει εμπλουτιστεί σταδιακά με 14 Πρωτόκολλα, ενώ έχουν προσχωρήσει 45 κράτη που μετέχουν στο Συμβούλιο. Το Πρωτόκολλο 6 απαγορεύει τη θανατική ποινή, με εξαίρεση σε καιρό πολέμου.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει προσχωρήσει στη Σύμβαση δεδομένου ότι η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν προέβλεπε καμία αρμοδιότητα για θέσπιση κανόνων ή σύναψη διεθνών συμφωνιών σε θέματα Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Παρά ταύτα, στην πορεία διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου εδραίωσαν το κύρος του ευρωπαϊκού δικαίου προστατεύοντας τα δικαιώματα των πολιτών των κρατών μελών.

5.7.2. Η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Για πρώτη φορά στη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) εξαιρείται η σημασία της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι ρητή η αναφορά στο άρθρο 6 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, των θεμελιωδών ελευθεριών και του κράτους δικαίου.

Η πολιτική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης εστιάζεται κυρίως στα πολιτικά, οικονομικά, τα πολιτιστικά δικαιώματα του πολίτη. Προάγει τα δικαιώματα των γυναικών και των παιδιών.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εκφράζει για τα δικαιώματα των πέντε εκατομμυρίων εργαζόμενων μεταναστών από τρίτες χώρες που εργάζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς για το δικαίωμα της επανένωσης των μελών της οικογένειάς τους. Έχει συσταθεί το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσφύγων με σκοπό να στηρίξει την υποδοχή, τη ένταξη ή τον εκούσιο επαναπατρισμό. Έχουν αναληφθεί πρωτοβουλίες για την καθιέρωση ενός κοινού συστήματος χορήγησης ασύλου.

Χρηματοδοτεί ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας στο πλαίσιο του προγράμματος για την απασχόληση και την ξενοφοβία. Τα τελευταία χρόνια η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ανοίξει και διατηρεί διάλογο με τη Ρωσία, την Κίνα το Ιράν για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Από το 1994 χρηματοδοτεί την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία για τα δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα.⁴² Η πρωτοβουλία αυτή αναπτύσσεται μέσα σε ένα πλαίσιο με ευρύ χρονικό ορίζοντα και επικεντρώνεται σε τέσσερις τομείς.

Στην ενίσχυση του κράτους δικαίου, την κατάργηση της θανατικής ποινής σε χώρες όπου εφαρμόζεται, στην καταπολέμηση των βασανιστηρίων με προληπτικά και ποινικά μέσα και στην καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων. Επίσης στηρίζει τη δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, το Συμβούλιο της Ευρώπης, τη Διεθνή Επιτροπή Ερυθρού Σταυρού.

5.7.3. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Δεκέμβριο του 1998, στην Κολονία με την ευκαιρία της 50ης επετείου της οικουμενικής διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αποφάσισε να εκπονήσει ένα Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Η σύνταξη του Χάρτη, όπως επιβεβαιώνεται στο Προοίμιο και στο άρθρο 52 παρ. 3, βασίστηκε στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τη Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις Κοινοτικές συνθήκες, στις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ένωσης αποτελεί ένα ενιαίο κείμενο και περιλαμβάνει το σύνολο των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Συγκεντρώνει όλα τα ατομικά, πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα σε ένα ενιαίο κείμενο. Παρουσιάζει σημαντικά βήματα προς την κάλυψη του δημοκρατικού ελλείμματος που παρατηρήθηκε, λόγω της μεγαλύτερης σημασίας που δόθηκε στην επίτευξη της οικονομικής συνένωσης των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο πρώτο κεφάλαιο με τίτλο **«Αξιοπρέπεια»** (άρθρα 1–5) κατοχυρώνονται δικαιώματα για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, το δικαίωμα στη ζωή, την απαγόρευση βασανιστηρίων και εξευτελιστικών ποινών, την απαγόρευση της δουλείας και της αναγκαστικής εργασίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο με τίτλο **«Ελευθερίες»** (άρθρα 6 –19) θεσπίζονται και κατοχυρώνονται δικαιώματα για την ελευθερία και ασφάλεια, το σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, την προστασία του γάμου, την ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, την ελευθερία πληροφόρησης, της τέχνης και της επιστήμης, το δικαίωμα εκπαίδευσης και την ελευθερία κάθε προσώπου να εργάζεται. Θεσπίζονται οικονομικές ελευθερίες, το δικαίωμα του ασύλου και η απαγόρευση απελάσεων σε κράτος όπου υπάρχει κίνδυνος για επιβολή της ποινής του θανάτου.

Στο τρίτο κεφάλαιο με τίτλο **«Ισότητα»** (άρθρα 20–26) κατοχυρώνονται δικαιώματα του παιδιού, των ηλικιωμένων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες, καθώς και της ισότητας απέναντι στο νόμο και στα φύλα, της απαγόρευσης διακρίσεων, του σεβασμού στην πολιτισμική πολυμορφία.

⁴² <http://www.europra.eu/>, Επισκόπηση των δραστηριοτήτων της Ένωσης για τα Ανθρώπινα δικαιώματα, προσπελάστηκε 26/2/2008.

Στο τέταρτο κεφάλαιο με τίτλο «**Αλληλεγγύη**» (άρθρα 27– 38) κατοχυρώνονται δικαιώματα για την απαγόρευση της εργασίας των παιδιών, της κοινωνικής ασφάλειας και αρωγής κάθε προσώπου που διακινείται νομίμως εντός της Ένωσης, της προστασίας του περιβάλλοντος, σύμφωνα με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο με τίτλο «**Δικαιώματα των πολιτών**» (άρθρα 39 – 46) κατοχυρώνονται θεμελιώδη δικαιώματα που καθιστούν τους πολίτες των κρατών μελών και κάθε φυσικό πρόσωπο που διαμένει στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενήμερους για τη λειτουργία των θεσμών και τη δράση των οργάνων της Ένωσης.

Στο έκτο κεφάλαιο με τίτλο «**Δικαιοσύνη**» (άρθρα 47 έως 50) κατοχυρώνονται δικαιώματα πρόσβασης στη δικαιοσύνη για αμερόληπτο και ανεξάρτητο δικαστήριο, για υπεράσπιση με βάση τις αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας των πράξεων και των ποινών. Τέλος στο έβδομο κεφάλαιο περιέχονται «Γενικές Διατάξεις» (άρθρα 51 έως 54).

Ο Χάρτης υπεγράφη από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο Στρασβούργο στις 12 Δεκεμβρίου 2007. Με την επικύρωση της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης από τα κράτη μέλη ο Χάρτης θα αποτελεί μέρος του νομικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.8. Οι Χάρτες Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ενισχύει τη θέση των πολιτών απέναντι στα κοινοτικά όργανα και στην άσκηση εξουσίας μέσω αυτών, έτσι ώστε να υπάρχει αφενός ενημέρωση σχετικά με τις αποφάσεις των οργάνων της και αφετέρου εμπιστοσύνη στους θεσμούς της, παράλληλα με την αντίστοιχη ελληνική πραγματικότητα.

Το Σύνταγμα 1975/1986/2001 διασφαλίζει την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όμως οι σύγχρονες απαιτήσεις της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής επιβάλλουν την πληρέστερη προάσπιση των δικαιωμάτων των πολιτών, μέσω της απλούστευσης των διοικητικών μηχανισμών, προάγοντας την εμπιστοσύνη στην δημοκρατική αρχή και νομιμοποιώντας την ενίσχυση των θεσμών.

Σ' αυτήν την κατεύθυνση κινείται η πρόβλεψη του άρθρου 2 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (Ν.2690/1999) με τον τίτλο «*Χάρτες Υποχρεώσεων προς τους Πολίτες*», ειδικότερα στην πρώτη παράγραφο του. Η ρύθμιση δίνει τη δυνατότητα σε Υπουργεία, Περιφέρειες, Ν.Π.Δ.Δ. ή Ν.Π.Ι.Δ. του δημοσίου τομέα, Ο.Τ.Α. πρώτου και δεύτερου βαθμού, σε δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης να καταρτίζουν Χάρτες Υποχρεώσεων συναλλαγής με τους πολίτες.

Οι Χάρτες είναι ενιαία και αυτοτελή κείμενα, που προσδιορίζουν με σαφήνεια τα δικαιώματα πολιτών ή κατηγοριών πολιτών, τα οποία άπτονται των θεμάτων άσκησης δημόσιας πολιτικής. Ονομάζονται και Χάρτες Δικαιωμάτων των Πολιτών. Περιέχουν δικαιώματα των πολιτών κατά τη συναλλαγή τους με τη συγκεκριμένη δημόσια υπηρεσία που τους καταρτίζει και αντιστοιχούν στις υποχρεώσεις της απέναντι στους πολίτες. Χάρτες Υποχρεώσεων των Καταναλωτών

είχαν αρχικά προβλεφθεί για Δημόσιες Επιχειρήσεις, με σκοπό την εξυπηρέτηση των συμφερόντων του καταναλωτή (άρθρο 9, Ν.2414/1996).

Οι Χάρτες Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων των πολιτών περιέχουν δεσμεύσεις, τις οποίες αναλαμβάνει η Υπηρεσία ή ο φορέας που τους καταρτίζει, έναντι των πολιτών. Ισχύουν μόνο για την Υπηρεσία ή τον φορέα που τους εκδίδει, ο οποίος διατηρεί αποκλειστικά την αρμοδιότητα της τροποποίησής τους. Τα Υπουργεία και οι Περιφέρειες καταρτίζουν τους χάρτες, ενώ οι υπόλοιπες δημόσιες υπηρεσίες τους καταρτίζουν ύστερα από πρόταση του αρμόδιου οργάνου (άρθρ.2 παρ.1, *Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας*).

Οι δεσμεύσεις της Υπηρεσίας εμπεριέχουν διαδικασίες ελέγχου τήρησης του περιεχομένου του Χάρτη. Προβλέπονται διοικητικές συνέπειες για την υπηρεσία ή τον φορέα που ανέλαβε τη σύνταξή τους, έτσι ώστε να υπάρξει εμπέδωση της ευθύνης των οργάνων τους, για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών. Οι πολίτες δικαιούνται να απαιτήσουν την καταβολή αποζημίωσης εξαιτίας πλημμελούς εκπλήρωσης των υποχρεώσεων των Υπηρεσιών απέναντί τους. Γνωστές πρέπει να γίνονται και οι διαδικασίες διεκδίκησης των απαιτήσεων των πολιτών. Οι δεσμεύσεις πάντως της Διοίκησης που απορρέουν από τους Χάρτες Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων ισχύουν πέραν των προβλεπόμενων υποχρεώσεων σε κανονιστικές ρυθμίσεις, με την υποχρέωση να είναι ευνοϊκότερες οι ρυθμίσεις για τους πολίτες.

5.9. Προσαρμογή της δημόσιας διοίκησης

Η δυνατότητα κατάρτισης Χαρτών για τον ευρύτερο δημόσιο τομέα αντικατοπτρίζει το πνεύμα εκσυγχρονισμού της οργάνωσης και της λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών με σεβασμό στον πολίτη και τα δικαιώματά του. Η αναβάθμιση της ποιότητας των αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται στον πολίτη καθιστά τη Δημόσια Διοίκηση ικανή να ανταποκριθεί στις σύγχρονες εξελίξεις και απαιτήσεις στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο.

Η κατάσταση των υποχρεώσεων με σαφή και συστηματικό τρόπο καθιστούν τους Χάρτες πολύτιμους αρωγούς στην βελτίωση των σχέσεων κράτους – πολίτη, προβλέποντας διαδικασίες άσκησης των δικαιωμάτων των πολιτών. Η σύνταξη των Χαρτών ενισχύει την εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι στις ενέργειες της διοίκησης. Προάγει την εδραίωση της ασφάλειας του δικαίου, αφού δύνανται να γνωρίζουν αμεσότερα και ασφαλέστερα τις υποχρεώσεις της διοίκησης απέναντί τους. Ταυτόχρονα οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες ανταποκρίνονται με μεγαλύτερο αίσθημα ευθύνης στα καθήκοντά τους.

Οι δημόσιες υπηρεσίες επιβάλλεται να προσαρμόσουν τη λειτουργία τους στα νέα ευρωπαϊκά πρότυπα διοίκησης και μεταρρύθμισης, με θεμέλιο τη δημοκρατική αρχή και με σεβασμό στις αρχές της νομιμότητας και της χρηστής διοίκησης. Οι πολίτες πρέπει να απολαμβάνουν αναβαθμισμένες ποιοτικά υπηρεσίες και αγαθά και να είναι συμμετοχοί στην διαμόρφωση των αποφάσεων που τους αφορούν. Η δημόσια διοίκηση οφείλει να είναι:

- ανοικτή στους πολίτες, με δικαίωμα πρόσβασης σε στοιχεία που τους αφορούν,
- να τηρεί τις εγγυήσεις διαφάνειας των οργάνων της και να παρέχει ένα τυποποιημένο πλαίσιο των υποχρεώσεών της.

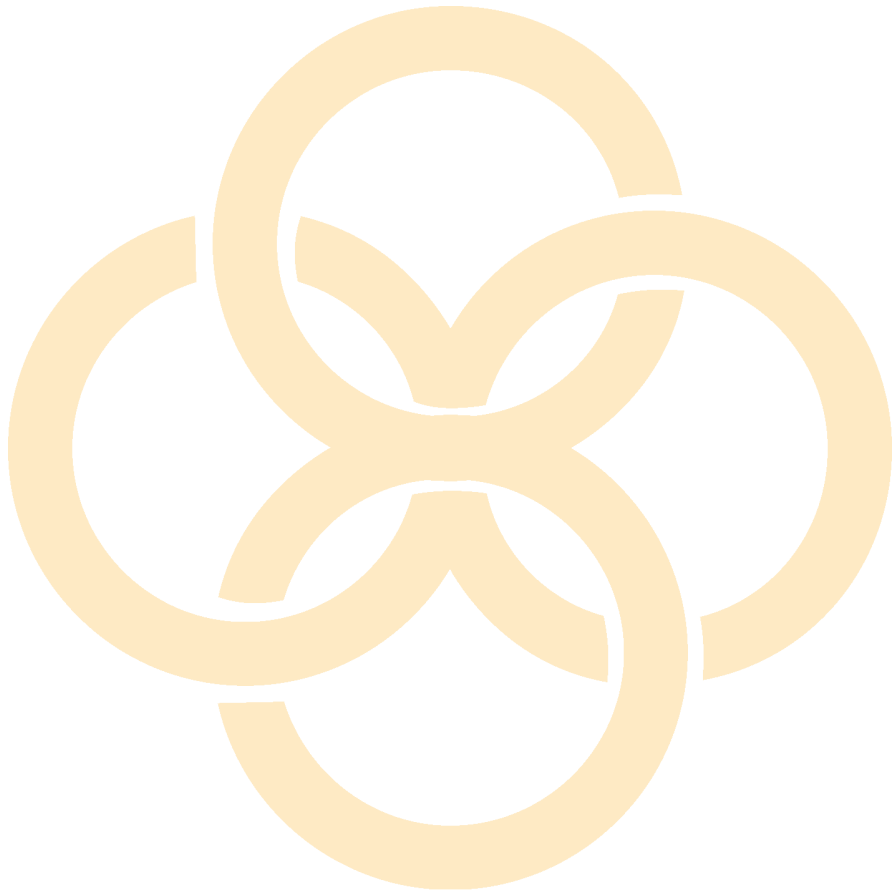
Δικαιώματα και υποχρεώσεις των πολιτών

Οι Χάρτες Δικαιωμάτων και Υποχρεώσεων των Πολιτών αποτελούν ένα αποτελεσματικό μέσο στήριξης και εκδημοκρατισμού της Δημόσιας Διοίκησης, σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης και παραγωγικότητας.

Είναι σαφές ότι και το σχολείο ως δημόσια υπηρεσία οφείλει να τηρεί τις αρχές της χρηστής διοίκησης και της διαφάνειας, να κάνει εγγράφως γνωστό στους μαθητές και τους γονείς τους όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το νόμο και τις ισχύουσες παιδαγωγικές αρχές.

Απλούστευση διαδικασιών Σχέση κράτους – πολίτη

6^ο Κεφάλαιο

6.1. Η σχέση κράτους – πολίτη

Η δημόσια συζήτηση στην Ελλάδα, πολιτική όσο και ακαδημαϊκή γύρω από το ζήτημα της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, δεν είναι ούτε νέα, αλλά ούτε και ανεξάρτητη από τον γενικότερο προβληματισμό αναφορικά με τη σχέση του κράτους με τον πολίτη. Η σχέση αυτή είναι ανισοβαρής, υπό την έννοια της νομικής κυρίως υπεροχής της δημόσιας εξουσίας σε όλες τις εκφάνσεις της σε σχέση με τον πολίτη – διοικούμενο.

Στο κεφάλαιο εξετάζονται οι σχέσεις του κράτους, της διοίκησης, με τον πολίτη, όπως παρουσιάζονται από νομικής πλευράς τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις και αποτυπώνονται στο σώμα του συνταγματικού χάρτη της χώρας. Γίνεται μια σύντομη αναφορά στα χαρακτηριστικά και την κατάσταση της δημόσιας διοίκησης στο πρόσφατο παρελθόν και στις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες. Περιγράφεται η ανάγκη για τον εκσυγχρονισμό της και το ρόλο που οφείλουν να αναπτύξουν οι ενεργοί πολίτες.

Το γραφειοκρατικό πρότυπο διοίκησης και τα χαρακτηριστικά του στον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού οδήγησαν στην ανάγκη αλλαγής του συστήματος. Αποτυπώνεται η ευθύνη του κράτους στη δημιουργία απαραίτητων προϋποθέσεων για αποτελεσματική δημόσια διοίκηση, η οποία μπορεί να θεραπεύει το δημόσιο συμφέρον. Γίνεται μια σύντομη αναφορά στη λειτουργία των Κέντρων Εξυπηρέτησης των Πολιτών και στη συμβολή τους στην ενημέρωση και βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών στους πολίτες. Τέλος γίνεται μια προσέγγιση στη δημόσια διοίκηση, όπως υποχρεώνεται να εξελιχθεί από την εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου στο ξεκίνημα του 21^{ου} αιώνα και στις συνέπειες που επιφέρει στη διοικητική λειτουργία της εκπαίδευσης.

Στο κείμενο του ελληνικού Συντάγματος 1975/1986/2001 αποτυπώνονται με σαφήνεια οι γενικές αρχές που διέπουν τη σχέση της διοίκησης με τους πολίτες, μέσα από ένα πλέγμα επιμέρους διατάξεων.

Όσον αφορά στις υποχρεώσεις του πολίτη έναντι του κράτους, αυτές αποτυπώνονται στο άρθρο 4 παρ. 5 και 6, όπου κάθε πολίτης είναι υποχρεωμένος ανάλογα με τις δυνάμεις του να συνεισφέρει χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη (φορολογική υποχρέωση) και στην υποχρέωση κάθε άρρενα πολίτη που μπορεί να φέρει όπλα, να συντελεί στην άμυνα της πατρίδας (υποχρέωση στράτευσης).

Όσον αφορά στις υποχρεώσεις της διοίκησης απέναντι στους πολίτες, το άρθρο 10 παρ.1 περιγράφει το δικαίωμα κάθε πολίτη ατομικώς ή ομαδικώς να αναφέρεται στις δημόσιες αρχές για τις υποθέσεις του. Στο αναθεωρημένο άρθρο 10 παρ.3 του Συντάγματος το 2001 θεμελιώνεται η υποχρέωση της διοίκησης να απαντά στα αιτήματα των πολιτών για παροχή υπηρεσιών και για χορήγηση εγγράφων που υποβάλλει οποιοσδήποτε προς κάποια αρχή ή υπηρεσία. Το ίδιο το άρθρο δεσμεύει ρητά τη διοίκηση ως προς την προθεσμία απάντησης, ενώ προβλέπει και κυρώσεις οικονομικές κατά της διοίκησης, σε περίπτωση άπρακτης παράδοσης της εν λόγω προθεσμίας.

Στο άρθρο 20 παρ. 2, διασφαλίζεται το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου, για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του. Ως μέτρα προστασίας του πολίτη από θεσμούς έξω από το κατεξοχόν σώμα της διοίκησης, αναφέρονται στο Σύνταγμα τα άρθρα 8, 20 παρ.1, 94 παρ.4, 95 παρ.5, τα οποία αναφέρονται στην παροχή έννομης προστασίας του πολίτη από τα διοικητικά δικαστήρια.

Στο άρθρο 103 παρ.9 κατοχυρώνεται η Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή του Συνηγόρου του Πολίτη (Σ.τ.Π.), η οποία παρ'όλο που δεν επιφέρει έννομα αποτελέσματα ως προς την προστασία

του πολίτη σε σχέση με τη διοίκηση, αποτελεί ωστόσο ένα δίκτυ προστασίας διαφορετικού τύπου. Το άρθρο 103 παρ. 7 αναφέρεται στην πρόσληψη των υπαλλήλων του δημοσίου μέσω μιας άλλης Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής, του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (Α.Σ.Ε.Π.), και έτσι επέρχεται η συνταγματική κατοχύρωση της αρχής της διαφάνειας στο ευαίσθητο κομμάτι της σχέσης του πολίτη με τη διοίκηση.

6.2. Πολίτης και Διοίκηση – Μια προβληματική σχέση

Η ταυτότητα της ελληνικής δημόσιας διοίκησης έχει συνδεθεί με δύο βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού πολιτικού συστήματος, τα οποία ιστορικά τοποθετούνται στις απαρχές του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους.

Τα χαρακτηριστικά εστιάζονται αφενός στον υπερσυγκεντρωτικό χαρακτήρα της διοίκησης και αφετέρου στον κομματικό - πελατοκεντρικό χαρακτήρα της σχέσης του κράτους με τον πολίτη. Τα χαρακτηριστικά αυτά ως τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ού} αιώνα κατέλαβαν ενδημικές διαστάσεις σε όλο το φάσμα των δομών του δημοσίου τομέα. Η επίδραση των δύο έχει δημιουργήσει μορφή αλληλεξάρτησης και αμοιβαία ανατροφοδοτούμενη σχέση, προκαλώντας έτσι συνεχή αλληλοενδυνάμωση στο πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, ενόψει και της συμμετοχής της Χώρας στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, ήταν εμφανής η υστέρηση της δημόσιας διοίκησης και επιτακτική η ανάγκη για μεταρρύθμισή της.

Οι κατά καιρούς εκθέσεις Ελλήνων και ξένων εμπειρογνομόνων,⁴⁵ όσον αφορά στην κατάσταση της δημόσιας διοίκησης στην Ελλάδα, καταλήγουν λίγο ως πολύ σε παρόμοια συμπεράσματα όπως:

- έντονη παρουσία της πολιτικής ηγεσίας στη δράση της διοίκησης,
- αναξιοκρατία τόσο κατά την πρόσληψη όσο και κατά τη εξέλιξη των υπαλλήλων,
- συγκεντρωτισμός στις δομές και στη λήψη των αποφάσεων,
- ασάφεια και υπερπληθώρα νόμων και κανονιστικών πράξεων,
- χρονοβόρες διαδικασίες στη διεκπεραίωση των αιτημάτων,
- έλλειψη ειδικευμένων στελεχών,
- έλλειψη συνεκτικής και μακροπρόθεσμης πολιτικής ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού,
- απουσία κουλτούρας εξυπηρέτησης του πολίτη,
- κυριαρχία της εσωστρέφειας.

Από τη δεκαετία του 1980 και μετά, οι κυβερνήσεις, στην προσπάθειά τους να δημιουργήσουν ειδικευμένο και ικανό δυναμικό για την στελέχωση των επιτελικών θέσεων των υπουργείων, ψήφισαν μια σειρά από νόμους που αφορούσαν τη σχέση του πολίτη με τη διοίκηση.⁴⁶

6.3. Οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες

Με το Ν.1388/1983 ιδρύθηκε το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης (Ε.Κ.Δ.Δ.) και της υπαγό-

⁴⁵ Έκθεση Μαραγκόπουλου 1950, Βαρβαρέσου 1952, Langrod 1964, έκθεση Σπράου 1998, έκθεση Παπούλια 2000, έκθεση «Ευρώπη κατά της γραφειοκρατίας 2005».

⁴⁶ <http://www.ecocrete.gr>, Βουτυράκης, Μ. Για μια δημόσια διοίκηση που θα βελτιώσει τις σχέσεις κράτους – πολίτη, Η Ηθορύπανση, Μέρος 7ο, 18 /2/2005, προσπελάστηκε στις 25/7/2007.

μενης σε αυτό Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης (Ε.Σ.Δ.Δ.) για την προσέλκυση και εκπαίδευση στελεχών της Δημόσιας Διοίκησης, της Διοικητικής Δικαιοσύνης και της Διπλωματίας. Με τον ίδιο νόμο ιδρύθηκε και το Ινστιτούτο Διαρκούς Επιμόρφωσης, για την επιμόρφωση των υπηρετούντων υπαλλήλων, ώστε να διαδραματίσουν ρόλο συμπληρωματικό των αποφοίτων της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης στην μεταρρυθμιστική προσπάθεια.

Το 1993 ακολούθησε το «Πρόγραμμα Διοικητικού Εκσυγχρονισμού 1993 – 1995» με ορίζοντα διετίας, το 1997 το «Στρατηγικό Σχέδιο Διοικητικής Μεταρρύθμισης», το πρώτο που χρηματοδοτήθηκε από κοινοτικούς πόρους με το Πρόγραμμα «Κλεισθένες», το 2001 το «Πολιτεία, 21^{ος} αιώνας», το 2002 το «Πολιτεία, 10 θέσεις», το 2004 το αναθεωρημένο «Πολιτεία – Η επανίδρυση της Δημόσιας Διοίκησης 2005 – 2007», το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης για τη «Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης», της β' προγραμματικής περιόδου 2007 - 2013.

Τα παραπάνω μεταρρυθμιστικά προγράμματα αποτελούν προσπάθειες για τη βελτίωση της δημόσιας διοίκησης. Το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, ο θεσμός του Ανωτάτου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού, του Συνηγόρου του Πολίτη, των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών, του Σώματος Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (Σ.Ε.Ε.Δ.Δ.), αλλά και η μαθητεία της ελληνικής δημόσιας διοίκησης μέσω της εμπλοκής της στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση με τη διαχείριση των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (Κ.Π.Σ.) συντείνουν διαχρονικά στον εκσυγχρονισμό των διαδικασιών της δημόσιας διοίκησης. Το πρόβλημα της σχέσης, ωστόσο, του πολίτη και της δημόσιας διοίκησης παραμένει ακόμα ανοικτό.

Οι πολίτες επιδιώκουν λύσεις και στρέφονται άλλοτε στην αναδυόμενη Κοινωνία της Πληροφορίας, προκειμένου να αντιμετωπίσουν το «έλλειμμα διοίκησης», και άλλοτε εκμεταλλεύονται το διαβρωμένο ελεγκτικό σύστημά της.

Παραδείγματα:

1. Παράνομες και καταχρηστικές ενέργειες, όπως δωροδοκία και χρηματισμός των δημοσίων υπαλλήλων για την ταχύτερη προώθηση υποθέσεων, με συνέπεια την ενεργή παρέμβαση των Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.
2. Καταχρηστικές ενέργειες που αναφέρονται στην παραπαιδεία, καθώς και περιπτώσεις κατάχρησης εξουσίας στο χώρο της εκπαίδευσης φθάνουν στο Συνήγορο του Πολίτη.

6.4. Το μέλλον της δημόσιας διοίκησης και ο ρόλος του πολίτη

Σε μια ανοικτή κοινωνία, όπου ο τρόπος ζωής είναι πολυσύνθετος, η δημόσια διοίκηση πρέπει να εξελίσσεται, να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις. Η εναρμόνιση της λειτουργίας της επιβάλλεται να ικανοποιεί τη θεραπεία των αναγκών των πολιτών, σύμφωνα με τους κανόνες νομιμότητας και τους κανόνες της επιστήμης. Η διαφάνεια στη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος.

Αναγκαία είναι η αλλαγή στάσης των πολιτών απέναντι στο κράτος, οι οποίοι εξαιτίας της δυσλειτουργίας του συστήματος καθίστανται δύσπιστοι απέναντι στις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες. Οι κανόνες δικαίου σε μια Δημοκρατία πρέπει να είναι γνωστοί στους πολίτες. Η σύγχρονη διακυβέρνηση στοχεύει στην ενεργό συμμετοχή των πολιτών μέσω επικοινωνιακών διαδικασιών, στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών προσαρμοσμένων στις επιμέρους ομάδες πολιτών. Η διαβούλευση και η συμμετοχή τους στη διαδικασία λήψης πολιτικών αποφάσεων απο-

τελεί παράγοντα εκδημοκρατισμού της διοίκησης.

Ο δρόμος για την ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών προβλέπεται να περιλαμβάνει εναλλακτικούς τρόπους, προκειμένου να ικανοποιηθούν κατηγορίες πολιτών που έχουν αντικειμενικές δυσκολίες (Α.Μ.Ε.Α., υπερήλικες) και εκείνοι που δεν είναι γνώστες της χρήσης της τεχνολογίας. Η εξυπηρέτηση του πολίτη δε νοείται χωρίς τη πρόβλεψη και την ετοιμότητα της δημόσιας διοίκησης και της αυτοδιοίκησης να παρεμβαίνουν προληπτικά και κατασταλτικά, σε περιπτώσεις κρίσεων που προέρχονται από καταστροφές.

Ο στόχος επίσης για ισόρροπη εθνική ανάπτυξη επιβάλλει τη συμμετοχή των περιφερειών στη διοίκηση με τρόπο ενεργό και θετικό. Η διοικητική σύγκλιση της Ελλάδας στον υπό διαμόρφωση ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο δημόσιας διοίκησης απαιτεί να δοθεί έμφαση στη μεταφορά αρμοδιοτήτων στις περιφέρειες και στην τοπική αυτοδιοίκηση, για την επίτευξη της περιφερειακής ανάπτυξης.

Το κράτος οφείλει να παίζει ρόλο επιτελικό και επικουρικό, να ορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές και να αφήνει μεγάλο πεδίο δράσης στις περιφέρειες, διότι αυτές γνωρίζουν καλύτερα τις ανάγκες των πολιτών και τον τρόπο ικανοποίησής τους.

Τελευταίος, αλλά όχι λιγότερο σημαντικός, είναι ο ρόλος της ίδιας της πολιτικής ηγεσίας και των κομμάτων γενικότερα, στην αλλαγή παραδείγματος, νοοτροπίας και συμπεριφορών που θα δώσουν ποιοτική ώθηση σε κάθε προσπάθεια μεταρρύθμισης.

6.5. Οι δημόσιες υπηρεσίες στην υπηρεσία του πολίτη

Όπως σε όλες τις χώρες της δυτικής Ευρώπης, έτσι και στην Ελλάδα, ο τρόπος με τον οποίο διαρθρώθηκε η ελληνική δημόσια διοίκηση μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αντιστοιχεί στο γραφειοκρατικό οργανωτικό πρότυπο.

Το γραφειοκρατικό πρότυπο στηρίζεται στις αρχές τήρησης της νομιμότητας των τυπικών κανόνων δικαίου, στην ιεραρχική δομή της διοίκησης και της ενότητάς της, σύμφωνα με την οποία κάθε υφιστάμενος έχει καθορισμένες αρμοδιότητες από ένα μόνο προϊστάμενο και αναφέρεται μόνο σε αυτόν. Η έννοια των στόχων είναι περιορισμένη και το βάρος δίνεται στο βραχυπρόθεσμο προγραμματισμό.

Η εξειδίκευση εκδηλώνεται με τον καταμερισμό της εργασίας, ενώ τα διοικητικά στελέχη διατηρούν απρόσωπο χαρακτήρα στις επαφές με τους πελάτες τους. Η επαγγελματική σχέση των υπαλλήλων με την υπηρεσία τους στηρίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια και προσόντα.⁴⁷

Το γραφειοκρατικό πρότυπο της χώρα μας, σε συνδυασμό με τα ενδημικά χαρακτηριστικά του συγκεντρωτισμού και της πελατοκρατίας, δημιούργησαν σοβαρές στρεβλώσεις στη δημόσια διοίκηση. Τελικά η γραφειοκρατία για τη χώρα μας συνδέθηκε με τα ελαττώματα της δημόσιας διοίκησης, της ασάφειας των νόμων και της πολυνομίας, την ανευθυνότητα, την ευνοιοκρατία,

Εικόνα 6.1: Υπουργείο Εσωτερικών, Δραγατσανίου 17, Αθήνα

⁴⁷ Φαναριώτης, Π. (1999). *Δημόσια Διοίκηση Αποκέντρωση και Αυτοδιοίκηση*, σ. σ.123-137. Αθήνα: Σταμούλη και Σαϊτης, Χρ. (2005), *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης*, σ.171-176. Αθήνα

το χρηματισμό και την ταλαιπωρία του πολίτη.

Η κριτική κατά της γραφειοκρατίας εστιάζεται κυρίως στα προβλήματα που δημιουργούνται από τις δυσλειτουργίες του συστήματος και οφείλονται στη στρεβλή οργάνωση του κρατικού μηχανισμού. Τα παθογενή χαρακτηριστικά του γραφειοκρατικού συστήματος κυρίως επικεντρώθηκαν :

- στη συγκέντρωση των εξουσιών της διοίκησης ακόμα και σε επίπεδο γεωγραφικής σχέσης κέντρου – περιφέρειας,
- στην απουσία στρατηγικής δράσης,
- στις χρονοβόρες διαδικασίες διεκπεραίωσης των αιτημάτων (κόστος σε χρόνο, χρήμα και ανθρώπινη προσπάθεια),
- στην έλλειψη μακροπρόθεσμου σχεδιασμού και συντονισμού, στη διόγκωση άσκοπης εργασίας χωρίς αντίκρισμα στο κοινωνικό σύνολο και στη χαμηλή αποδοτικότητα των διαδικασιών της δημόσιας διοίκησης,
- στην αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων, την παρέμβαση όλων των επιπέδων διοίκησης, καθώς και στους περιττούς ελέγχους, με αποτέλεσμα να προκαλείται απογοήτευση στους πολίτες,
- στα απέραντα κείμενα των νόμων και τα τεράστια άρθρα μέσα από τα οποία χάνεται ο πολίτης και η δυνατότητα του διοικητικού οργάνου να γνωρίζει ποια είναι η εσωτερική συνοχή του νόμου,
- στην διαφθορά, την αδιαφάνεια, την ελλιπή ενημέρωση, τα αρνητικά συναισθήματα των πολιτών, τον αποπροσανατολισμό της διοίκησης και την παρεμβολή αξεπέραστων εμποδίων στο έργο της.

Ωστόσο, όλα αυτά τα χαρακτηριστικά συνέστησαν επί δεκαετίες το θολό τοπίο του διοικητικού μας συστήματος. Η γραφειοκρατία πλήττει τη Δημοκρατία και μαζί με τη διαφθορά στο χώρο της Δημόσιας Διοίκησης αποτελούν τις βασικότερες αιτίες, οι οποίες τραυματίζουν τις σχέσεις κράτους και πολίτη.⁴⁸ Το Υπουργείο Εσωτερικών, όταν ξεκίνησε την εφαρμογή του προγράμματος «Πολιτεία – Η επανίδρυση της δημόσιας διοίκησης 2005- 2007», επεσήμανε ότι «η δημόσια διοίκηση αποτελεί τον κυριότερο περιοριστικό παράγοντα για την οικονομική και κοινωνική πρόοδο της χώρας» και για το λόγο αυτό απαιτείται η ανασυγκρότηση και η επανίδρυσή της με στόχο την κοινωνική δικαιοσύνη και τη οικονομική ευημερία.⁴⁹

Το γραφειοκρατικό σύστημα για την εκπαίδευση, όπως ο τομέας της δημόσιας διοίκησης, δημιούργησε ένα περιβάλλον ασφυκτικό και αδύναμο να εμπνεύσει τη δημιουργικότητα και τη φαντασία, την ενσυναίσθηση και την κοινωνική συνοχή.

6.6. Η ανάγκη για βελτίωση

Μετά τη μεταπολίτευση του 1974, παγιώθηκε η κοινοβουλευτική δημοκρατία και η χώρα έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, την 1 Ιανουαρίου 1981. Ήταν εμφανή πλέον τα ελλείμματα διοίκησης σε συνδυασμό με την γιγάντωση του δημοσίου τομέα. Η Ελλάδα όφειλε σταδιακά να συμβαδίσει με τους Ευρωπαίους εταίρους της και στο διοικητικό πεδίο να επαναπροσδιορίσει τη διοικητική της λειτουργία.

⁴⁸ <http://www.ypes.gr>, Παυλόπουλος, Πρ. «Θεμελιώνοντας την εμπιστοσύνη του Πολίτη προς τη Δημόσια Διοίκηση: Ευκαιρίες και Προκλήσεις», Ημερίδα του ΥΠ. ΕΣ.Δ.Δ.Α. στις 24 Μαΐου 2005.

⁴⁹ ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α., Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, Ημερίδα (4 Μαΐου 2007), Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση, Η υφιστάμενη κατάσταση στην Ελληνική Δημόσια Διοίκηση, σ.1-5.

Ήδη, από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, είχε αρχίσει να αμφισβητείται σοβαρά το μοντέλο της γραφειοκρατίας. Οι νεοφιλελεύθεροι, μέσω της κριτικής τους, έδιναν μια νέα πρόταση για τον τρόπο λειτουργίας του κράτους. Με το σκεπτικό ότι μόνο η αγορά, μέσω του μηχανισμού της προσφοράς και της ζήτησης, μπορεί να γνωρίζει τις ανάγκες του διοικούμενου – καταναλωτή, υποστηρίχθηκε η εισαγωγή προτύπου στη δημόσια διοίκηση.

Η αφορμή δόθηκε από την οικονομική κρίση της δεκαετίας του 1970, όπου τότε για πρώτη φορά ακυρώθηκαν οι προϋποθέσεις βιωσιμότητας του μεταπολεμικού κοινωνικού κράτους. Οι κρατικές δαπάνες και η πλήρης απασχόληση επέτρεπαν ένα ασφαλές επίπεδο διαβίωσης για τους πολίτες αλλά και φορολογικά έσοδα για το κράτος, που διοχετεύονταν σε μεγάλο μέρος στην χρηματοδότηση των δημοσίων υπηρεσιών.

Την ίδια περίοδο το γραφειοκρατικό μοντέλο διοίκησης άρχισε να υποχωρεί αφού κατακρίθηκε από τη θεωρία του Νέου Δημόσιου Μάνατζμεντ. Η κριτική ασκήθηκε τόσο στο επίπεδο της ικανότητας διαχείρισης των αναγκών των διοικούμενων, όσο και σε εκείνο της σκοπιμότητας της δράσης της διοίκησης. Η δημόσια διαχείριση, με κριτήριο τις αξίες οικονομικού περιεχομένου, της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας επικρίθηκε.

Άμεσος αποδέκτης ενός στρεβλού διοικητικού συστήματος είναι ο πολίτης – διοικούμενος, ο οποίος δυσανασχετεί και δυσπιστεί κάθε φορά που είναι αναγκασμένος να έρθει σε συναλλαγή με μια δύσκαμπτη δημόσια διοίκηση. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 και μετά, γίνεται προσπάθεια για τον εκδημοκρατισμό της δημόσιας διοίκησης, το διοικητικό και οργανωτικό εκσυγχρονισμό της.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους, δημόσια διοίκηση νοείται το σύνολο διοικητικών υπηρεσιών και οργάνων των ενταγμένων στην εκτελεστική λειτουργία της πολιτείας. Σκοπός της είναι η πραγμάτωση της κυβερνητικής πολιτικής και η θεραπεία του δημοσίου συμφέροντος. Το ζητούμενο είναι η αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη κάλυψη των αναγκών του πολίτη, η απλοποίηση κατά το δυνατό των διαδικασιών συναλλαγής του με το δημόσιο.

Η υγεία, η παιδεία, ο πολιτισμός, η πρόνοια, η εργασία και η ασφάλεια αποτελούν δημόσια αγαθά. Είναι υποχρέωση του κράτους να διαθέτει τους απαραίτητους πόρους και τα μέσα για τη δημιουργία δημοσίων υπηρεσιών οι οποίες θα μπορούν να ανταποκρίνονται στο δικαίωμα των πολιτών για πρόσβαση στα δημόσια αγαθά. Η εγγύηση για την εκπλήρωση βασικών κοινωνικών αναγκών διασφαλίζεται μέσω των δημοσίων υπηρεσιών.

Οι μεταρρυθμιστικές παρεμβάσεις εξυγίανσης, είτε νομοθετικές είτε σε επίπεδο δημόσιας πολιτικής, αντί να θεραπεύουν τα κακώς κείμενα, απορροφήθηκαν από το παθογενές σύστημα του παρελθόντος. Ωστόσο έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές μεταρρυθμίσεις και έχουν επέλθει σημαντικές βελτιώσεις, χωρίς ακόμα να έχει επιτευχθεί το προσδοκώμενο αποτέλεσμα.

Οι προσπάθειες συνεχίζονται με σκοπό να εμπεδωθεί ένα σύστημα δημόσιας διοίκησης που υποστηρίζεται από τη σύγχρονη τεχνολογία, ολοκληρωμένες οργανωτικές δομές, έμπυχο καταρτισμένο προσωπικό που θα διακρίνεται για την γνώση, την κοινωνική ευαισθησία και τη νομιμότητα των διοικητικών ενεργειών. Ο εκδημοκρατισμός αποβλέπει στην πλήρη ενημέρωση του πολίτη για την απόλαυση των δικαιωμάτων αλλά και των υποχρεώσεων του απέναντι στη δημόσια ζωή. Οι υποχρεώσεις του δημοσίου υπαλλήλου – λειτουργού είναι πολλές και τον βαρύνουν ως εφαρμοστή του δικαίου και φύλακα της νομιμότητας του δημοσίου συμφέροντος. Το κράτος έχει την ευθύνη για την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρει στον πολίτη.

Παραδείγματα:

1. Τα σχολεία όλων των βαθμίδων και η διοικητική στελέχωσή τους υπάγονται στις δημόσιες

υπηρεσίες. Αυτό συνιστά υποχρέωση του κράτους να διαθέτει τους απαραίτητους πόρους και τα μέσα για τη αποτελεσματική λειτουργία τους, προκειμένου να παρέχουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες στους πολίτες για την απόλαυση του δικαιώματος της παιδείας.

2. Οι εκπαιδευτικοί, ως δημόσιοι υπάλληλοι, είναι εκτελεστές της θέλησης του Κράτους και υπηρετούν το Λαό. Οφείλουν να συμπεριφέρονται σύμφωνα με τον υπαλληλικό κώδικα με ευπρέπεια, σεβασμό, επαγγελματισμό, ανιδιοτέλεια και ακεραιότητα (άρθρα 24, 25, 26, 27, Ν.3528/2007, ΦΕΚ 26 τ.Α', «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.»).

6.7. Η Λειτουργία των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών

Για πρώτη φορά με το Ν.1599/1986 ως κύρια προτεραιότητα της πολιτικής της χώρας τέθηκε η βελτίωση των σχέσεων των πολιτών με τη διοίκηση, με κατεύθυνση την απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών. Με το νόμο αυτό το κράτος επιχείρησε ένα άνοιγμα προς τους πολίτες. Καθιερώθηκαν τρόποι δεσμευτικής επικοινωνίας διοίκησης - πολιτών με προθεσμίες και κυρώσεις για τη διοίκηση. Επιχειρήθηκε επίσης η μαζική κατάργηση περιττών δικαιολογητικών, όπως τα πιστοποιητικά γέννησης, μέσω κοινών υπουργικών αποφάσεων.

Τα ωφελήματα για τους πολίτες ωστόσο ακυρώθηκαν στην πράξη αφού δεν λειτούργησε ο μηχανισμός ελέγχου. Με τον Ν.1892/1990 επιχειρήθηκε αντίστοιχα η μείωση των υπογραφών στις διοικητικές πράξεις, αλλά και αυτός ο νόμος παρέμεινε ουσιαστικά ανεφάρμοστος, από τη στιγμή που οι υπηρεσίες έκαναν μαζική χρήση των εξαιρέσεων που προέβλεπε.

Με τον Ν.1943/1991 επιχειρήθηκε η καθιέρωση αποκλειστικής προθεσμίας εντός της οποίας πρέπει να απαντά η διοίκηση, αλλά όλες οι υπηρεσίες ζήτησαν και απαλλάχθηκαν από τις ρυθμίσεις. Ο Ν.2539/1997 προέβλεπε την έκδοση κοινών υπουργικών αποφάσεων για την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών. Εκδόθηκαν δεκαπέντε κοινές υπουργικές αποφάσεις με τις οποίες επήλθε ποσοστιαία μείωση έως 58% των απαιτούμενων δικαιολογητικών.

Ώθησε στην πολιτική απλούστευσης έδωσε και ο Ν.3013/2002 όπου επαναλαμβάνεται η δυνατότητα κατάργησης δικαιολογητικών με διαδικασίες που επρόκειτο να ενταχθούν στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (Κ.Ε.Π.). Δημιουργήθηκε έτσι μια ηλεκτρονική βάση δεδομένων με χαρακτηριστήρα «μητρώου διαδικασιών», που «υποχρέωσε» την τυποποίηση των εντύπων στα οποία αποτυπώνονται οι διαδικασίες αυτές.

Έτσι ανασχεδιάστηκαν και τυποποιήθηκαν 875 ηλεκτρονικά έντυπα που βρίσκονται στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών.

Με το Ν.3242/2004 επιχειρήθηκε για πρώτη φορά η θέσπιση ενιαίων κριτηρίων στην απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών, παρόμοια με όσα ισχύουν στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού του συστήματος, φιλοδοξία αποτελεί η μετατροπή των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών σε κέντρα ολοκληρωμένων διοικητικών συναλλαγών. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως οι πολίτες θα καταθέτουν μια αίτηση στα Κ.Ε.Π., μαζί με τα αναγκαία δικαιολογητικά, και τα Κ.Ε.Π. θα είναι υπεύθυνα για την ολοκλήρωση της σχετικής διαδικασίας, καθώς θα διαβιβάζουν τον σχετικό φάκελο στην αρμόδια υπηρεσία. Η διαδικασία αυτή θα οδηγήσει στην απομάκρυνση των πολιτών από τα γκισέ των δημοσίων υπηρεσιών και στην καταπολέμηση της γραφειοκρατίας.

Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών υπήρξαν ένα πολύ σημαντικό βήμα ως προς τον λειτουργικό εξορθολογισμό της ελληνικής δημόσιας διοίκησης. Σήμερα

η πύλη των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών έχει αλλάξει. Η πληροφορία παρέχεται σε τέσσερις γλώσσες και η αναζήτηση γίνεται με πολλαπλούς τρόπους.

Έχουν δημιουργηθεί γεωγραφικοί χάρτες υπηρεσιών, γίνονται ηλεκτρονικές πληρωμές. Μέσω της πύλης και του 1564 γίνεται ηλεκτρονική υποβολή αιτήσεων. Όλη η επικοινωνία γίνεται με https. Η πιστοποίηση της πύλης έχει γίνει από το δίκτυο ΣΥΖΕΥΞΙΣ με SSL πιστοποιητικό.⁵⁰

Ωστόσο, η αξιολόγηση της πύλης των Κ.Ε.Π. γίνεται:

- από τους πολίτες με προτάσεις και ερωτήσεις των πολιτών,
- μέσω ερωτηματολογίου αξιολόγησης όλης της πύλης,
- μέσω αξιολόγησης του περιεχομένου κάθε σελίδας διοικητικής πληροφορίας.

Ο ρόλος της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στοχεύει στη βελτίωση των υπηρεσιών προς τους πολίτες, την ενίσχυση δημοκρατικών διαδικασιών καθώς και των διαδικασιών στήριξης των δημοσίων πολιτικών.

6.8. Οι δημόσιες υπηρεσίες του 21ου αιώνα στην Ελλάδα

«Ο πολίτης δικαιούται και οι Δημόσιες Υπηρεσίες υποχρεούνται»

Υπουργείο Εσωτερικών

Γενική Γραμματεία Δημόσιας Διοίκησης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης

Το κράτος, προκειμένου η δημόσια διοίκηση να είναι περισσότερο αποτελεσματική, αποδοτική και φιλική, προωθεί σε όλα τα Υπουργεία, τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού και τα Νομικά Πρόσωπα δράσεις εκσυγχρονιστικού χαρακτήρα.

Η Ελλάδα, ως χώρα ισότιμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υποχρεώθηκε, μετά τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Διαμεσολαβητή, να υιοθετήσει έναν Κώδικα Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς. Το 2001 ο Διαμεσολαβητής υπέβαλε ειδική έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, και εισηγήθηκε την υιοθέτηση ενός ευρωπαϊκού διοικητικού νόμου, ο οποίος θα εφαρμόζεται από όλους τους θεσμούς και τα όργανα στις σχέσεις τους με τους πολίτες. Τα Κοινοβούλιο με ψήφισμά του υιοθέτησε τον Κώδικα Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς και κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποβάλει πρόταση για έναν ευρωπαϊκό διοικητικό νόμο.

Ο Κώδικας περιλαμβάνει διατάξεις επωφελείς για την εξυπηρέτηση των πολιτών και την αλλαγή στάσης των στελεχών της δημόσιας διοίκησης και των υπαλλήλων σε σχέση με την εξυπηρέτηση του κοινού. Η διοίκηση με τη ορθή εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα καθίσταται ανοικτή, διαφανής και πολύ προσιτή στους Ευρωπαίους πολίτες, ενώ συμβάλλει στον περιορισμό της διαφθοράς, στην αποφυγή της σύγχυσης τόσο για τον πολίτη όσο και για τον δημόσιο λειτουργό.⁵¹

Έτσι η μεταρρύθμιση της Δημόσιας Διοίκησης και για τη χώρα μας αντιμετωπίζεται ως άμεση προτεραιότητα, λόγω της σημαντικής σημασίας που έχει στην επίτευξη ευελιξίας και την ταχύτερη διεκπεραίωση των υποθέσεων των πολιτών και των επιχειρήσεων. Το Υπουργείο Εσωτερικών και η Γενική Γραμματεία Δημόσιας Διοίκησης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης προχωρεί στον εκσυγχρονισμό και τον ανασχεδιασμό των οργανωτικών της δομών της δημόσιας διοίκησης. Ρυθμίζονται οι διαδικασίες και το θεσμικό πλαίσιο, ώστε να αξιοποιούνται πλήρως οι δυνατότητες που οι νέες τεχνολογίες ψηφιακής πληροφορίας και επικοινωνίας παρέχουν.

⁵⁰ Μοσχονάς, Χρ. «Δίκτυο Σύζευξις – Καινοτόμες Δράσεις στο δίκτυο Σύζευξις», Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης – «Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση», Πρακτικά Ημερίδας ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α., Αθήνα 4 Μαΐου 2007

Τα πληροφοριακά συστήματα της δημόσιας διοίκησης επεκτείνονται και μετεξελίσσονται σε ολοκληρωμένα, διαλειτουργικά πληροφοριακά συστήματα. Με το Ν. 3448/2006, για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημοσίου τομέα, άρθρο 6, διάθεση πληροφορίας όπου είναι δυνατό με ηλεκτρονικά μέσα (παρ.1, άρθρο 8, Ν. 3242/2004), όλες οι διοικητικές συναλλαγές διενεργούνται από την αρμόδια υπηρεσία με χρήση ηλεκτρονικών μέσων.

Μια διοίκηση ανοιχτή και φιλική πρέπει να είναι ικανή για την άμεση και επιτόπια διεκπεραίωση και εξυπηρέτηση των αιτημάτων των πολιτών. Η εξυπηρέτησή τους πρέπει να πραγματοποιείται στην πρώτη βαθμίδα επικοινωνίας με τη διοίκηση. Η ευρεία χρήση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών αποτελούν βασικές επιδιώξεις, με τελικό στόχο την παροχή ποιοτικών και αποτελεσματικών υπηρεσιών.

Ένας ακόμα στόχος είναι η αναβάθμιση και δημιουργική αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της διοίκησης. Μέσω της διαρκούς επιμόρφωσης των δημοσίων υπαλλήλων, προωθείται η ανταπόκριση στις σύγχρονες απαιτήσεις μιας ευνομούμενης δημοκρατικής πολιτείας. Κεντρικό ρόλο έχει αναλάβει το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, που έχει ως κύρια αποστολή τη διαρκή βελτίωση της οργάνωσης και λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης. Για την υλοποίηση της αποστολής του, έχει υιοθετήσει Σύστημα Διασφάλισης Ποιότητας και έχει πιστοποιηθεί κατά ISO 9001.

Σε συνδυασμό με τις ρυθμίσεις του νέου Υπαλληλικού Κώδικα (Ν.3528/2007, «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.»), καθώς και τη μέριμνα για την ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού στο Επιχειρησιακό Σχέδιο για τη Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης ενόψει του Δ' Κοινοτικού Προγράμματος Στήριξης, υπάρχει δυνατότητα για τη μεγιστοποίηση των επιδόσεων στους κρίσιμους τομείς σχεδιασμού, εφαρμογής και παροχής υπηρεσιών προς τους πολίτες.

Το Υπουργείο Εσωτερικών για την ενημέρωση των πολιτών και τη δέσμευση της δημοσίων υπηρεσιών έχει τυπώσει το χάρτη των δικαιωμάτων του πολίτη στη δημόσια διοίκηση.

6.9. Παραδείγματα εφαρμογής στην εκπαίδευση

Οι σχέσεις των πολιτών με τις δημόσιες υπηρεσίες διέπονται από συνταγματικές διατάξεις και νομικές ρυθμίσεις. Σύμφωνα με τους νόμους το σχολείο αποτελεί δημόσια υπηρεσία, όμως λόγω της φύσης του έργου του, δεν επιτρέπει να παρευρίσκονται στους χώρους του γονείς ή ενδιαφερόμενοι πολίτες κατά τις ώρες λειτουργίας. Το σχολείο είναι υποχρεωμένο να παρέχει ασφάλεια στους μαθητές, να φροντίζει για την ομαλή και απρόσκοπτη λειτουργία του διασφαλίζοντας αφενός το έργο εκπαιδευτικών και μαθητών και αφετέρου να παρέχει την εξυπηρέτηση των πολιτών.

Οι Διευθυντές των σχολείων οφείλουν να ανακοινώνουν και ενημερώνουν για το χρόνο και τον τρόπο των τακτικών και των έκτακτων επισκέψεων στο χώρο του σχολείου, προκειμένου να μη δημιουργούνται τριβές και προβλήματα με γονείς, συλλόγους και πολίτες.

Ένας από τους στόχους της δημόσιας διοίκησης είναι ο εκσυγχρονισμός και η αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες. Η ισότητα, η ισονομία, η ισοπολιτεία είναι δικαιώματα που πρέπει να τα απολαμβάνει κάθε άτομο.

51 <http://www.euro-ombudsman.eu.int/>, 5.2.1 Ο Ευρωπαϊκός Κώδικας Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς, και 6. Η συμβολή του Ευρωπαϊκού Διαμεσολαβητή στη μάχη κατά της διαφθοράς, προσπελάστηκε στις 25/7/2008.

Κατά τις συναλλαγές με τις υπηρεσίες του δημόσιου τομέα, άτομα με ειδικές ανάγκες πρέπει να τυγχάνουν εξυπηρέτησης και διευκόλυνσης στις καθημερινές τους δραστηριότητες (άρθρο 4 και 21 Σ.). Για το λόγο αυτό τα σχολεία, τα γραφεία εκπαίδευσης περιφερειακά και κεντρικά, είναι υποχρεωμένα να προβαίνουν σε απαραίτητες ενέργειες για την υλοποίηση προγράμματος προσβασιμότητας.

Η αρχή της ορθής πληροφόρησης και της διαφάνειας στη δραστηριότητα της δημόσιας διοίκησης καθιστά το δικαίωμα των πολιτών ουσιαστικό. Επομένως, κάθε πολίτης έχει το δικαίωμα να λαμβάνει γνώση οποιουδήποτε εγγράφου, με απλή αίτησή του, χωρίς να υποχρεώνεται να αιτιολογήσει τους λόγους για τους οποίους ζητά το αντίγραφο ή το πού θα το χρησιμοποιήσει. Οι εξαιρέσεις είναι καθορισμένες με σαφήνεια στο νόμο και δεν υπάρχει περίπτωση παρερμηνείας όπως:

- έγγραφα που αναφέρονται στην οικογενειακή ή ιδιωτική ζωή τρίτων προσώπων ή των μαθητών.
- όταν βλάπτεται το απόρρητο που προβλέπεται από ειδικές διατάξεις (ιατρικό απόρρητο, γνωματεύσεις Κ.Δ.Α.Υ., Ατομικά Δελτία Υγείας των μαθητών, κατατίθενται μόνο στο Διευθυντή του σχολείου).

Η παραβίαση του υπηρεσιακού απορρήτου τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών (άρθρο 252, Ποινικός Κώδικας).

Το σχολείο, ωστόσο, οφείλει να παρέχει πλήρη ενημέρωση στους γονείς των μαθητών και τους πολίτες σχετικά με τις υποχρεώσεις για την όλη λειτουργία του, όπως: το πρόγραμμα, η έναρξη και λήξη λειτουργίας του ημερήσιου προγράμματος, τα διδασκόμενα μαθήματα, οι καινοτομίες που αναλαμβάνονται, τα προβλήματα που απασχολούν τους μαθητές, κ.λπ.

Η συμπεριφορά των εκπαιδευτικών διέπεται από τον κώδικα δημοσίων υπαλλήλων (αμεροληψία: άρθρα 36 και 37, ευεμερία: άρθρο 26 παρ.3, αξιοπρεπής και καλή συμπεριφορά: άρθρο 27, Ν.3528/2007, Φ.Ε.Κ. 26 τ.Α', «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.»).

Οι προσλήψεις προσωρινών αναπληρωτών και ωρομισθίων γίνεται από το ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα για λόγους διαφάνειας. Έτσι τα Περιφερειακά Υπηρεσιακά Συμβούλια πριν από τις προσλήψεις προβαίνουν σε ανακοίνωση με ανάρτηση στους σχετικούς πίνακες των κενών θέσεων, κατά κλάδο και κατηγορία σχολείων (δυσπρόσιτα, νησιωτικά ή μη), που πρόκειται να καλύψουν με βάση τις πιστώσεις που έχουν εγκριθεί.

Σύμφωνα με την ΔΙΑΔΠ/10229/25-5-2005, υπουργική απόφαση του Υπουργείου Εσωτερικών προς το ΥΠ.Ε.Π.Θ., τα πιστοποιητικά: α) γέννησης, β) οικογενειακής κατάστασης, γ) εγγραφής ανδρών στα μητρώα αρρένων, καθώς και τα αντίγραφα (ή αποσπάσματα): 1) ληξιαρχικής πράξης γέννησης, 2) ληξιαρχικής πράξης γάμου, 3) ληξιαρχικής πράξης θανάτου, όταν απαιτούνται ως δικαιολογητικά έκδοσης διοικητικών πράξεων, αναζητούνται αυτεπάγγελτα από τα σχολεία.

Τα σχολεία της χώρας μας ακολουθώντας την εκσυγχρονισμό της διοίκησης, έχουν συνδεθεί με το ηλεκτρονικό σύστημα αποτύπωσης, καταγράφοντας τις δυνατότητες και τις ελλείψεις των σχολικών μονάδων όλης της χώρας.

Επίσης εξοπλίζονται με ηλεκτρονικούς υπολογιστές και έχουν συνδεθεί με το πανελλήνιο σχολικό δίκτυο, έχοντας έτσι άμεση πρόσβαση στην ηλεκτρονική πληροφόρηση και τη γρήγορη διακίνηση εγγράφων.

Κώδικας διοικητικής
διαδικασίας νομιμότητα
διοικητικής δράσης

7^ο Κεφάλαιο

7.1. Εισαγωγή

Η Δημόσια Διοίκηση στοχεύει στην τήρηση της νομιμότητας και στην εύρυθμη λειτουργία του κράτους και ταυτόχρονα επιδιώκει την ανάπτυξη ενός πλαισίου ασφάλειας, προστασίας και εξυπηρέτησης των πολιτών. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκει να δημιουργηθεί μια αμοιβαία εμπιστοσύνη δημοσίων υπηρεσιών και πολιτών, με σκοπό να βελτιωθούν και να εκσυγχρονιστούν οι σχέσεις κράτους-πολίτη.

Στη βάση του σκεπτικού αυτού, καταρτίστηκε ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας με το Ν.2690/1999 (Φ.Ε.Κ. 45/9-3-1999, τ.Α') «*Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις*». Στο συγκεκριμένο νόμο κωδικοποιούνται διάσπαρτες διατάξεις οι οποίες διέπουν διάφορες διοικητικές διαδικασίες. Παράλληλα, εμπεριέχονται και κανόνες της διοικητικής διαδικασίας, οι οποίοι διαμορφώθηκαν με βάση τη νομολογία ιδίως του Συμβουλίου της Επικρατείας, γεγονός που δεν αποκλείει τη δημιουργία νέας νομολογίας, με βάση την ερμηνεία των διατάξεων του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

Αν και για τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας δεν προβλέπεται κάποιος ορισμός, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η διοικητική διαδικασία αποτελεί ένα σύνολο κανόνων που προσδιορίζουν τον τρόπο με τον οποίο τα διοικητικά όργανα οφείλουν να δράσουν. Ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας θέτει τους όρους για την εποικοδομητική επικοινωνία και τη διεκπεραίωση των υποθέσεων των πολιτών στη βάση των αρχών της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και του σεβασμού της προσωπικότητας. Ταυτόχρονα αναβαθμίζονται οι παρεχόμενες υπηρεσίες και η αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης απέναντι στους πολίτες, ενώ κωδικοποιείται η πολυνομία και η πολυπλοκότητα των διαδικασιών, γεγονός που οδηγεί στην αγαστή συνεργασία δημοσίου-πολιτών.

7.2. Νομιμότητα διοικητικής δράσης

Η δημόσια διοίκηση δρα και ενεργεί μέσα στα πλαίσια των κανόνων του Συντάγματος, των κανόνων του Ευρωπαϊκού Δικαίου που έχουν άμεση εφαρμογή, των επικυρωμένων από το ελληνικό κοινοβούλιο διεθνών συνθηκών, των νόμων, των Προεδρικών Διαταγμάτων και των κανονιστικών πράξεων της διοίκησης που εκδίδονται με νομοθετική εξουσιοδότηση. Έτσι, με βάση την αρχή της νομιμότητας, η δημόσια διοίκηση υποχρεούται να ενεργεί πάντα σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τους κανόνες αυτούς και να απέχει από κάθε ενέργεια που απαγορεύεται από τους παραπάνω κανόνες ή αντίκειται σε αυτούς.

Παρ' όλα αυτά, η διοίκηση δε θα πρέπει να περιορίζεται στη γραμματική ερμηνεία των νόμων και των νομοθετικών διατάξεων, αλλά να τους εφαρμόζει υπό το πνεύμα των αρχών της χρηστής διοίκησης, της αναλογικότητας και της επιείκειας, προσαρμόζοντας τις αρχές αυτές στην κάθε ιδιαίτερη περίπτωση κατά τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων.

Η δημόσια διοίκηση εκτελεί τους κανόνες δικαίου που θεσπίζει η Βουλή και υποτάσσεται έμμεσα στο εκλογικό σώμα, το οποίο αποτελεί το φορέα της λαϊκής κυριαρχίας. Έτσι, η αρχή της νομιμότητας αποτελεί συνέπεια της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας. Σημειώνεται ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας δέχθηκε ότι η διοίκηση μπορεί να μη συμμορφωθεί σε κανόνες δικαίου σε εξαιρετικές καταστάσεις, οι οποίες καθιστούν τη συμμόρφωση ασύμφορη για το δημόσιο

συμφέρον, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι καταστρατηγείται η αρχή της νομιμότητας .

Η παραβίαση της αρχής της νομιμότητας από τη διοίκηση μπορεί να οδηγήσει τον πολίτη στην αίτηση επανεξέτασης της υπόθεσής του με διοικητική προσφυγή (αίτηση θεραπείας ή ιεραρχική προσφυγή) και, αν δικαιωθεί, να ανακληθεί ή να ακυρωθεί η ατομική διοικητική πράξη. Το διοικητικό όργανο που εξέδωσε μια παράνομη ή πλημμελή διοικητική πράξη μπορεί να την ανακαλέσει, όταν έχει εκδοθεί κατά πλάνη και πάσχει από ακυρότητα.

Η δράση, λοιπόν, της δημόσιας διοίκησης διέπεται σε όλη της την έκταση από την αρχή της νομιμότητας και ασκείται για την ικανοποίηση του δημόσιου συμφέροντος. Στο πλαίσιο αυτό προκύπτει και η αρχή της προστασίας των διοικούμενων, τα συμφέροντα και δικαιώματα των οποίων –ατομικά και κοινωνικά- προβλέπονται και κατοχυρώνονται νομοθετικά, ενώ τα δημόσια όργανα έχουν υποχρέωση να εξυπηρετούν τα έννομα συμφέροντα των διοικούμενων, καθώς σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 103, παρ. 1) **«οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι εκτελεστές της θέλησης του κράτους και υπηρετούν το Λαό»**.

7.3. Ανάλυση των βασικών διατάξεων του Κώδικα

Ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας περιλαμβάνει έξι κεφάλαια:

- A. Γενικές διατάξεις (άρθρα 1-12)
- B. Συλλογικά Όργανα της Διοίκησης (άρθρα 13-15)
- Γ. Διοικητική Πράξη (άρθρα 16-21)
- Δ. Διοικητική Σύμβαση (άρθρα 22-23)
- E. Διοικητικές Προσφυγές-Αναφορές (άρθρα 24-27) και
- ΣΤ. Τελικές και Μεταβατικές Διατάξεις (άρθρα 28-33).

Η ανάλυση που ακολουθεί περιλαμβάνει τα σημαντικότερα άρθρα του Κώδικα. Η ανάλυση γίνεται κατ' άρθρο και έχει ως εξής:

A. Γενικές διατάξεις (άρθρα 1-12)

Άρθρο 1: Πεδίο Εφαρμογής των διατάξεων του Κώδικα

1. **«Οι διατάξεις του Κώδικα αυτού εφαρμόζονται στο Δημόσιο, στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και στα Ν.Π.Δ.Δ.»**.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Η εφαρμογή του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας δεν αφορά τα συλλογικά κυβερνητικά όργανα –τα οποία διέπονται από ειδικές διατάξεις του Συντάγματος (άρθρο 81, παρ. 1)- ούτε και τα Ν.Π.Ι.Δ. που ανήκουν στο δημόσιο τομέα, όπως οι Δημόσιες Επιχειρήσεις.

Παραδείγματα:

1. Τα νομικά πρόσωπα που ασκούν και δημόσια εξουσία, αλλά ενεργούν και στα πλαίσια του ιδιωτικού δικαίου, όπως η Τράπεζα της Ελλάδος, η Αγροτική Τράπεζα, το Χρηματιστήριο Αξιών,

- ορισμένες επιχειρήσεις των Ο.Τ.Ε., Δ.Ε.Η. κ.λπ. υπάγονται στον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.
- β) Στον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας υπάγονται και οι υπηρεσίες των Ενόπλων Δυνάμεων, της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού και του Πυροσβεστικού Σώματος.
- γ) Ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας δεν υπερισχύει διατάξεων και δεν καταργεί διατάξεις νόμων που εκδίδονται κατ' εφαρμογή του Συντάγματος.
2. Ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας και ο Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (άρθρο 102 του Συντάγματος), ο Ν.1268/1982 για τα Α.Ε.Ι. (άρθρο 16 του Συντάγματος) και ο Κώδικας Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. (άρθρο 103 του Συντάγματος) αποτελούν ειδικούς νόμους και έτσι ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας εφαρμόζεται μόνο συμπληρωματικά.

Άρθρο 2: Αυτεπάγγελτη ενέργεια της Διοίκησης

*«Τα διοικητικά όργανα οφείλουν να προβαίνουν **αυτεπαγγέλτως** στις προβλεπόμενες από τις ισχύουσες διατάξεις ενέργειες μέσα στις τυχόν ειδικώς οριζόμενες προθεσμίες, αλλιώς μέσα σε εύλογο χρόνο».*

Παραδείγματα:

1. Διευθυντές δημοτικών σχολείων εγγράφουν αυτεπάγγελτα τους μαθητές στην επόμενη τάξη μετά την έκδοση των αποτελεσμάτων (Π.Δ.201/1998, άρθρο 7, παρ. 1).
2. Διευθυντής σχολικής μονάδας, που έχει πληροφορηθεί ή διαπιστώσει ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος μαθητή έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, ανακοινώνει αυτεπάγγελτα (δηλαδή μέσα στα πλαίσια των υπηρεσιακών του καθηκόντων) την αξιόποινη πράξη στον αρμόδιο εισαγγελέα ή στην αστυνομική αρχή, σύμφωνα με το άρθρο 23, του Ν.3500/2006 (Φ.Ε.Κ. 232/24-10-2006, τ.Α'), «Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις».

Επισημαίνεται ότι τα διοικητικά όργανα υποχρεούνται να ενεργούν αυτεπάγγελτα μέσα στις νόμιμες προθεσμίες και, αν δεν ορίζονται τέτοιες, μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, πλην των περιπτώσεων που απαιτείται αίτηση των ενδιαφερόμενων.

Άρθρο 3: Αιτήσεις προς τη Διοίκηση

*3. «Για τη διευκόλυνση των ενδιαφερομένων, χρησιμοποιούνται **έντυπα αιτήσεων**, τα οποία χορηγούν υποχρεωτικώς οι **δημόσιες αρχές**, για όλα τα θέματα που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά τους. Στα έντυπα αναγράφονται οι προβλεπόμενες από τη νομοθεσία προϋποθέσεις για την ικανοποίηση του αιτήματος, οι εφαρμοστέες διατάξεις, τα δικαιολογητικά που πρέπει να προσκομίσει ο ενδιαφερόμενος, καθώς και ο χρόνος μέσα στον οποίο θα δοθεί η απάντηση. **Αν ο ενδιαφερόμενος δηλώσει ότι δεν μπορεί να γράψει, ο αρμόδιος υπάλληλος, ύστερα από προφορική έκθεση του αιτήματος του ενδιαφερόμενου, οφείλει να συντάξει ο ίδιος την αίτηση».***

4. «**Τα στοιχεία της ταυτότητας** που αναφέρονται στην αίτηση, όταν πρόκειται για Έλληνες πολίτες, **αποδεικνύονται από το δελτίο ταυτότητας ή τη σχετική προσωρινή βεβαίωση της αρμόδιας αρχής ή το διαβατήριο**. Η ταυτότητα των αλλοδαπών αποδεικνύεται, στην περίπτωση πολιτών Κράτους-Μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από το δελτίο ταυτότητας ή το διαβατήριο, ενώ, στις άλλες περιπτώσεις, από το διαβατήριο, ή άλλο έγγραφο βάσει του οποίου επιτρέπεται η είσοδός τους στη Χώρα, ή τα έγγραφα που έχουν εκδώσει οι αρμόδιες ελληνικές αρχές».

5. «Γεγονότα ή στοιχεία που δεν αποδεικνύονται από το δελτίο ταυτότητας ή από τα αντίστοιχα έγγραφα, αν ειδικές διατάξεις δεν ορίζουν διαφορετικά, **γίνονται δεκτά βάσει υπεύθυνης δήλωσης του ενδιαφερόμενου**, η οποία και διατυπώνεται σε προβλεπόμενο από τις σχετικές διατάξεις έντυπο. Ίδια δήλωση υποβάλλεται και όταν τα στοιχεία του δελτίου ταυτότητας για την οικογενειακή κατάσταση, τη διεύθυνση της κατοικίας και το επάγγελμα έχουν μεταβληθεί».

Παραδείγματα:

1. Ο Διευθυντής σχολικής μονάδας υποχρεούται να χορηγήσει έντυπο αίτησης σε αλλοδαπούς γονείς και να το συμπληρώσει ο ίδιος σε περίπτωση που δε γνωρίζουν ελληνική γραφή.
2. Ο Διευθυντής σχολικής μονάδας υποχρεούται για την εγγραφή μαθητή να κάνει δεκτή υπεύθυνη δήλωση του γονέα ως αποδεικτικό στοιχείο της διαμονής τους εντός των ορίων της σχολικής περιφέρειας του σχολείου.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Το άρθρο στοχεύει στη βελτίωση των σχέσεων κράτους-πολίτη.
- β) Όλοι οι Έλληνες πολίτες που έχουν συμπληρώσει το 14^ο έτος της ηλικίας τους υποχρεούνται να εφοδιαστούν με δελτίο ταυτότητας (Ν.1988/1991, άρθρο 1, παρ. 1).
- γ) Το δελτίο ταυτότητας και το διαβατήριο αποτελούν πλήρη απόδειξη ως προς τα στοιχεία που αναγράφονται. Υπάλληλος που απαιτεί πρόσθετα δικαιολογητικά για την απόδειξη των αναγραφόμενων σε αυτά τα έγγραφα στοιχείων τιμωρείται πειθαρχικώς, για παράβαση καθήκοντος (Ν.1599/1986, άρθρο 7, παρ. 2).
- δ) Οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα στις οποίες υποβάλλονται οι υπεύθυνες δηλώσεις μπορούν να ελέγχουν την ακρίβεια των στοιχείων με τη διασταύρωσή τους με το αρχείο άλλων υπηρεσιών.
- ε) Όποιος χρησιμοποιήσει δελτίο ταυτότητας για την απόδειξη στοιχείου που περιέχεται σε αυτό, εν γνώσει του ότι αυτό το στοιχείο έχει μεταβληθεί, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών (Ν.1599/1986, άρθρο 22, παρ. 2).

Άρθρο 4: Διεκπεραίωση υποθέσεων από τη Διοίκηση

1. «Οι διοικητικές αρχές, όταν υποβάλλονται αιτήσεις, οφείλουν να διεκπεραιώνουν τις υποθέσεις των ενδιαφερομένων και να αποφαίνονται για τα αιτήματά τους μέσα στην προθεσμία που τυχόν καθορίζεται από τις σχετικές ειδικές διατάξεις, αλλιώς μέσα σε προθε-

σμία εξήντα (60) ημερών. Η προθεσμία αρχίζει από την υποβολή της αίτησης στην αρμόδια υπηρεσία. Αν η αίτηση υποβληθεί σε αναρμόδια υπηρεσία, η υπηρεσία αυτή οφείλει, μέσα σε πέντε (5) ημέρες, να τη διαβιβάσει στην αρμόδια υπηρεσία και να γνωστοποιήσει τούτο στον ενδιαφερόμενο. Στην περίπτωση αυτή η προθεσμία αρχίζει από τότε που περιήλθε η αίτηση στην αρμόδια υπηρεσία».

«Αν κάποια υπόθεση δεν μπορεί να διεκπεραιωθεί μέσα στην προθεσμία της προηγούμενης παραγράφου, η αρμόδια υπηρεσία **οφείλει να γνωστοποιήσει εγγράφως στον ενδιαφερόμενο:** α) τους λόγους της καθυστέρησης, β) τον υπάλληλο που έχει αναλάβει την υπόθεση και τον αριθμό τηλεφώνου του, για την παροχή πληροφοριών, γ) τα δικαιολογητικά που τυχόν λείπουν, καθώς και δ) κάθε άλλη χρήσιμη πληροφορία».

4. «**Οι διοικητικές αρχές οφείλουν**, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερόμενου, **να χορηγούν αμέσως πιστοποιητικά και βεβαιώσεις**. Αν η άμεση χορήγηση τούτων δεν είναι δυνατή, αυτά αποστέλλονται ταχυδρομικώς, μέσα σε προθεσμία δέκα (10) ημερών, στη διεύθυνση που έχει δηλωθεί. Η υποχρέωση αυτή δεν υφίσταται αν ο ενδιαφερόμενος, με την αίτησή του, δηλώσει ότι δεν επιθυμεί την ταχυδρομική αποστολή και ότι θα παραλάβει τα έγγραφα αυτά αυτοπροσώπως ή με εξουσιοδοτημένο πρόσωπο».

Επισημαίνεται ότι:

- α) Με βάση το άρθρο 11, παρ. 1, του Ν.3230/2004 (Φ.Ε.Κ. 44/11-2-2004, τ.Α') «Καθιέρωση συστήματος διοίκησης με στόχους, μέτρηση της αποδοτικότητας και άλλες διατάξεις», **οι διοικητικές αρχές οφείλουν να απαντούν σε αιτήσεις πολιτών μέσα σε προθεσμία 50 ημερών.**
- β) Ρυθμίζονται θέματα που αφορούν την υποχρέωση των διοικητικών αρχών ως προς το χρόνο διεκπεραίωσης υποθέσεων από τη διοίκηση.

Άρθρο 5: Πρόσβαση σε έγγραφα

1. «**Κάθε ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα**, ύστερα από γραπτή αίτησή του, **να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων**. Ως διοικητικά έγγραφα νοούνται όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις».

3. «**Το κατά τις προηγούμενες παραγράφους δικαίωμα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή την οικογενειακή ζωή τρίτου, ή αν παραβλάπεται απόρρητο** το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις. Η αρμόδια διοικητική αρχή μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος τούτου αν το έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ή αν η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα δικαστικών, αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικώς με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης».

Παραδείγματα:

1. Ο Διευθυντής σχολικής μονάδας υποχρεούται να χορηγήσει σε γονέα αντίγραφο των πρακτικών συνεδρίασης του συλλόγου διδασκόντων του σχολείου του, κατόπιν έγγραφης αι-

τήσεώς του.

2. Κάθε εκπαιδευτικός έχει δικαίωμα να ζητήσει και να λάβει αντίγραφο των πρακτικών συνεδρίασης του περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου, κατόπιν σχετικής έγγραφης αιτήσεώς του, ακόμα και αν τα θέματα της ημερήσιας διάταξης που συζητήθηκαν δεν αφορούν το πρόσωπό του.
3. Ο Διευθυντής σχολικής μονάδας δε δικαιούται να χορηγήσει σε γονέα, κατόπιν αιτήσεώς του, τη βαθμολογία άλλου μαθητή, καθώς το εν λόγω έγγραφο αφορά στα ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τρίτου προσώπου.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Δεν απαιτείται η προβολή εννόμου συμφέροντος για τη γνώση των διοικητικών εγγράφων, με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, σύμφωνα με το Ν.1599/1986, άρθρο 16, παρ.7.
- β) Σχετικές είναι και οι διατάξεις του Ν.1943/1991, άρθρο 6, για δημοσιότητα της διοικητικής δράσης με σκοπό τη διαφάνεια, καθώς και του Ν.1943/1991, άρθρο 17 για τη σύσταση γραφείων επικοινωνίας και πληροφόρησης των πολιτών.
- γ) Πρόσβαση σε διοικητικές πηγές και αρχεία –με ορισμένους περιορισμούς- έχει η Γενική Γραμματεία Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας (Ν.2392/1996).
- δ) Υπενθυμίζεται η υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας από τους υπαλλήλους για θέματα που χαρακτηρίζονται ως απόρρητα ή για γεγονότα ή πληροφορίες των οποίων λαμβάνουν γνώση κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, υποχρέωση που δεν αντιστρατεύεται στο δικαίωμα των πολιτών να λαμβάνουν γνώση των διοικητικών εγγράφων (Ν.3528/2007, άρθρο 26).

Άρθρο 6: Προηγούμενη ακρόαση του ενδιαφερόμενου

1. «Οι διοικητικές αρχές, πριν από κάθε ενέργεια ή μέτρο σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων συγκεκριμένου προσώπου, **οφείλουν να καλούν τον ενδιαφερόμενο να εκφράσει τις απόψεις του, εγγράφως ή προφορικά, ως προς τα σχετικά ζητήματα**».

2. «**Η κλήση προς ακρόαση είναι έγγραφη, αναφέρει τον τόπο, την ημέρα και την ώρα της ακρόασης, προσδιορίζει δε το αντικείμενο του μέτρου ή της ενέργειας. Η κλήση κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο τουλάχιστον πέντε (5) πλήρεις ημέρες πριν από την ημέρα της ακρόασης. Ο ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα να λάβει γνώση των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων και να προβεί σε ανταπόδειξη. Η τήρηση της προαναφερόμενης διαδικασίας, καθώς και η λήψη υπόψη των απόψεων του ενδιαφερόμενου, πρέπει να προκύπτουν από την αιτιολογία της διοικητικής πράξης. Το υιοθετούμενο μέτρο πρέπει να λαμβάνεται μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα από την ακρόαση του ενδιαφερόμενου**».

Παράδειγμα:

Δεν μπορεί να επιβληθεί πειθαρχική ποινή σε διωκόμενο εκπαιδευτικό, αν προηγουμένως δεν κληθεί εγγράφως σε απολογία. Στο έγγραφο της κλήσης σε απολογία θα πρέπει να ορίζεται με σαφήνεια το πειθαρχικό παράπτωμα, ενώ ο διωκόμενος εκπαιδευτικός έχει δικαίωμα να λάβει γνώση των στοιχείων του φακέλου της πειθαρχικής υπόθεσης, όπως των καταθέσεων,

των πορισμάτων της ανάκρισης κ.λπ. Η κλήση σε απολογία αποτελεί ουσιώδη τύπο της διαδικασίας με ποινή ακυρότητάς της (Ν.3528/2007, άρθρα 134 και 135).

Επισημαίνεται ότι με το άρθρο αυτό ρυθμίζεται το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα ακρόασης του πολίτη από τις διοικητικές αρχές (άρθρο 20, παρ.2, του Συντάγματος) με την κλήση του για διατύπωση των απόψεών του, στην περίπτωση λήψης δυσμενών μέτρων σε βάρος των δικαιωμάτων του.

Άρθρο 7: Αμεροληψία των διοικητικών οργάνων

1. «Τα διοικητικά όργανα, μονομελή ή συλλογικά, πρέπει να παρέχουν **εγγυήσεις αμερόληπτης κρίσης** κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους».

2. «Τα μονομελή όργανα, καθώς και τα μέλη των συλλογικών οργάνων, **οφείλουν να απέχουν** από κάθε ενέργεια ή διαδικασία που συνιστά συμμετοχή σε λήψη απόφασης ή διατύπωση γνώμης ή πρότασης εφόσον: α) η ικανοποίηση προσωπικού συμφέροντός τους συνδέεται με την έκβαση της υπόθεσης ή β) **είναι σύζυγοι ή συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας, κατ' ευθεία μεν γραμμή απεριορίστως, εκ πλαγίου δε έως και τέταρτου βαθμού, με κάποιον από τους ενδιαφερόμενους ή γ) έχουν ιδιαίτερο δεσμό ή ιδιάζουσα σχέση ή εχθρότητα με τους ενδιαφερόμενους**».

3. «Τα οριζόμενα στις προηγούμενες παραγράφους δεν εφαρμόζονται σε περίπτωση που δηλώνεται αποχή, ή ζητείται η εξαίρεση, τόσων μελών συλλογικού οργάνου ώστε τα απομένοντα να μη σχηματίζουν την κατά την παρ. 1 του άρθρου 14 **απαρτία**».

Παραδείγματα:

1. Μέλος περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου που απειλεί εκπαιδευτικό ότι δε θα εισηγηθεί την απόσπασή του στις επικείμενες υπηρεσιακές μεταβολές ως μέσο συμψηφισμού παλαιότερης αντιδικίας συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα, καθώς παραβιάζεται η αρχή της αμεροληψίας (Ν.3528/2007, άρθρο 107, παρ. 1, εδ. γ) και δημιουργείται η πεποίθηση του διαβλητού της διαδικασίας.
2. Αν κρίνεται η υπόθεση του συζύγου τακτικού μέλους του περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου, το μέλος αυτό θα πρέπει να ζητήσει την αυτοεξαίρεσή του (αποχή).
3. Κατά τη διαδικασία της συνέντευξης για την επιλογή Διευθυντών σχολικών μονάδων, ο υποψήφιος δικαιούται να ζητήσει την εξαίρεση μέλους/μελών του υπηρεσιακού συμβουλίου, αν θεωρήσει ότι αυτό είναι εχθρικά κείμενο/α προς το πρόσωπό του.
4. Περιφερειακό υπηρεσιακό συμβούλιο (5μελές) δεν μπορεί να κάνει δεκτή την αίτηση εκπαιδευτικού για εξαίρεση τριών τακτικών μελών του συμβουλίου, μαζί με τους αναπληρωτές τους, κατά την εκδίκαση υπόθεσής του, καθώς με τον τρόπο αυτό κλονίζεται η απαιτούμενη απαρτία του περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου και παράλληλα η αρχή της αμεροληψίας (ΣτΕ 4399/1984).

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Θεσπίζεται και νομοθετικά η γενική αρχή της αμεροληψίας των διοικητικών οργάνων, η παράβαση της οποίας αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα, σύμφωνα με τον υπαλληλικό κώδικα

- (Ν.3528/2007, άρθρο 107, παρ. 1, εδ. γ).
- β) Οι υπάλληλοι οφείλουν να συμπεριφέρονται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να καθίστανται άξιοι κοινής εμπιστοσύνης (Ν.3528/2007, άρθρο 27, παρ. 1), ενώ κατά την άσκηση των καθηκόντων τους δεν επιτρέπεται να κάνουν διακρίσεις σε όφελος ή σε βάρος των πολιτών, εξαιτίας των πολιτικών, φιλοσοφικών ή θρησκευτικών τους πεποιθήσεων (Ν.3528/2007, άρθρο 27, παρ. 3). Άλλωστε, σύμφωνα με το Σύνταγμα, άρθρο 4, παρ.1, οι Έλληνες είναι ίσοι απέναντι του νόμου.
- γ) Επαναλαμβάνονται οι διατάξεις του υπαλληλικού κώδικα (Ν.3528/2007, άρθρο 36) που ορίζουν κώλυμα εκ συμφέροντος για τους δημοσίου υπαλλήλους, κατά την άσκηση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων τους.
- δ) Προβλέπεται και η διαδικασία εξαίρεσης και αυτοεξαίρεσης διοικητικού οργάνου ή μέλους συλλογικού οργάνου, σε περίπτωση που συντρέχει λόγος που επιβάλλει την αποχή του. Εξάλλου, αποσιώπηση λόγου εξαίρεσης υπαλλήλου τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών από το άρθρο 254 του Ποινικού Κώδικα, αν η αποσιώπηση έγινε με σκοπό την αθέμιτη ωφέλεια του ίδιου ή τη βλάβη άλλου.
- ε) Η διαδικασία της εξαίρεσης δεν ακολουθείται, όταν τα εναπομείναντα μέλη του συλλογικού οργάνου δε σχηματίζουν την προβλεπόμενη απαρτία για τη λειτουργία του.

Άρθρο 10: Προθεσμίες προς ενέργεια

1. «**Οι προθεσμίες για την υποβολή αίτησης, αναφοράς, δήλωσης ή άλλου εγγράφου του ενδιαφερόμενου, καθώς και για οποιαδήποτε άλλη ενέργειά του είναι αποκλειστικές, εκτός αν χαρακτηρίζονται ενδεικτικές από τις διατάξεις που τις προβλέπουν.**»

2. «**Ο ενδιαφερόμενος μπορεί, μέσα στην προβλεπόμενη προθεσμία, να υποβάλει την αίτησή του ή άλλο έγγραφο με μηχανικό μέσο εφόσον το μέσο τούτο αφήνει αποτύπωμα που καθιστά αναμφίβολη την αναγνώριση του μηνύματος αποστολής και παραλαβής, καθώς και της ημερομηνίας και ώρας αποστολής και παραλαβής. Στη συνέχεια όμως οφείλει να υποβάλει, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα άρθρα 3 και 11, το αργότερο μέσα σε πέντε (5) ημέρες από τη λήξη της προθεσμίας, έγγραφο, που φέρει την ιδιόχειρη υπογραφή του και έχει όμοιο περιεχόμενο με αυτό το οποίο παρέλαβε, με το μηχανικό μέσο, η υπηρεσία.**»

3. «**Οι προθεσμίες για τη Διοίκηση είναι ενδεικτικές, εκτός αν από τις διατάξεις που τις προβλέπουν προκύπτει ότι είναι αποκλειστικές. Οι προθεσμίες για την έκδοση ατομικών διοικητικών πράξεων, δυσμενών για το πρόσωπο το οποίο αφορούν αμέσως, είναι αποκλειστικές.**»

Παραδείγματα:

1. Οι αιτήσεις μεταθέσεων εκπαιδευτικών υποβάλλονται αποκλειστικά μέσα στο μήνα Νοέμβριο (Π.Δ.50/1996, άρθρο, 6, παρ. 2) και η ανάκλησή τους μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου (Π.Δ.50/1996, άρθρο, 6, παρ. 4).
2. Η ολοκλήρωση πειθαρχικής διαδικασίας διωκόμενου εκπαιδευτικού από την παραπομπή του στο πειθαρχικό υπηρεσιακό συμβούλιο μέχρι την έκδοση πειθαρχικής απόφασης θα πρέπει να συντελεστεί εντός εξαμήνου, άλλως η παραβίαση της προθεσμίας αυτής αποτε-

λεί πειθαρχικό παράπτωμα (3528/2007, άρθρο 122, παρ. 1 και 2).

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Σύμφωνα με τα άρθρα 241 και 242 του Αστικού Κώδικα, η έναρξη της προθεσμίας αρχίζει την επομένη της ημέρας όπου έγινε το γεγονός που αποτελεί την αφετηρία, ενώ η λήξη με την παρέλευση ολόκληρης της τελευταίας ημέρας, η οποία, αν είναι κατά νόμο εορτάσιμη, με την παρέλευση ολόκληρης της επόμενης εργάσιμης.

Παράδειγμα:

Αν η προθεσμία υποβολής αίτησης μετάθεσης εκπαιδευτικών είναι μέχρι τις 30 Νοεμβρίου και η συγκεκριμένη ημέρα είναι Σάββατο, τότε η αίτηση μπορεί να υποβληθεί μέχρι τη λήξη (μεσάνυχτα) της Δευτέρας 2 Δεκεμβρίου (με σφραγίδα ταχυδρομείου) και να θεωρηθεί εμπρόθεσμη.

- β) Η αποτελεσματική και αποδοτική δράση της Δημόσιας Διοίκησης, η ταχύτερη διεκπεραίωση των υποθέσεων και η καλύτερη εξυπηρέτηση των διοικούμενων διασφαλίζεται με την ανταπόκριση της δημόσιας διοίκησης στις απαιτήσεις της σύγχρονης τεχνολογίας, με παράλληλη ρύθμιση βασικών θεμάτων που προκύπτουν από τη μορφή αυτής της επικοινωνίας και αφορούν την αναγνώριση του αποστολέα, την απόδειξη της αποστολής-παραλαβής του μηνύματος, τη διασφάλιση της ακεραιότητας και αποδεικτικής ισχύος του, καθώς και του απόρρητου.

Καθιερώνεται, λοιπόν, η υποβολή αιτήσεων ή άλλων εγγράφων με μηχανικά μέσα –κυρίως με τα ηλεκτρονικά μέσα της τηλεμοιοτυπίας (fax) και του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail)- με την υποχρέωση της υποβολής μέσα σε πέντε ημέρες από τη λήξη της προθεσμίας εγγράφου όμοιου περιεχομένου με ιδιόχειρη υπογραφή. Σημειώνεται ότι από τη διάταξη αυτή δεν επηρεάζονται οι διατάξεις του Ν.2539/1997, άρθρο 22, περί τηλεφωνικών αιτήσεων.

Είναι προφανές ότι αυτός ο τρόπος επικοινωνίας με την απλούστευση και επιτάχυνση των διοικητικών διαδικασιών, τον περιορισμό του λειτουργικού κόστους των υπηρεσιών και την καλύτερη προσέγγιση Δημόσιας Διοίκησης και πολίτη οδηγεί στον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης και στην αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών της.

- γ) Βασική προϋπόθεση για την πλήρη υλοποίηση του τρόπου αυτού επικοινωνίας και των στόχων του αποτελεί η ύπαρξη κατάλληλης τεχνικής υποδομής σε όλες τις υπηρεσίες, με την ανάλογη εκπαίδευση του προσωπικού.
- δ) Τα έγγραφα των οποίων επιτρέπεται η διακίνηση με τηλεμοιοτυπία προσδιορίζονται ενδεικτικά και αφορούν σχεδόν όλες τις κατηγορίες εγγράφων, όπως τις αποφάσεις, τις γνωμοδοτήσεις, τα πιστοποιητικά, τις βεβαιώσεις, τις εγκυκλίους, κ.λπ. (Ν.2672/1998, άρθρο 14, παρ. 3). Αντίθετα, η διακίνηση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αναφέρεται περιοριστικά και αφορά αιτήσεις, εγκυκλίους, οδηγίες, γνωμοδοτήσεις, εκθέσεις, πρακτικά, εισηγήσεις, μελέτες (Ν.2672/1998, άρθρο 14, παρ. 4). Ο λόγος του περιορισμού αυτού είναι ότι δεν πληρούνται ακόμα οι τεχνικές προϋποθέσεις εξασφάλισης της γνησιότητας προέλευσης και περιεχομένου του αποστελλόμενου μηνύματος σε ικανοποιητικό βαθμό.

Τα άρθρα 9 έως 12 του Ν.2672/1998 προβλέπουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις διακίνησης εγγράφων με τηλεμοιοτυπία, όπως είναι το ευκρινές αποτύπωμα της τηλεμοιοτυπικής συσκευής –ώστε να είναι δυνατή η αναγνώρισή της- και το δελτίο αποστολής. Παράλληλα, τα άρθρα

θρα 14 και 15 του ίδιου νόμου καθορίζουν τις προϋποθέσεις διακίνησης των μηνυμάτων με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, όπως η διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αποστολέα και παραλήπτη, η ημερομηνία, το θέμα, ο αριθμός τηλεφώνου, η διεύθυνση κατοικίας –αν πρόκειται για φυσικό πρόσωπο. Η τηλεομοιοτυπία –αν τηρούνται οι προϋποθέσεις έκδοσής της- έχει την αποδεικτική ισχύ του πρωτοτύπου (Ν.2672/1998, άρθρο 14, παρ. 21), ενώ το ηλεκτρονικό μήνυμα –και μέχρι τη διασφάλιση της ηλεκτρονικής υπογραφής με Προεδρικό Διάταγμα- έχει την ισχύ μηχανικής απεικόνισης και επιτρέπεται ανταπόδειξη ως προς την αποστολή, λήψη, ταυτότητα αποστολέα και περιεχομένου μηνύματος.

Παράδειγμα:

Τα έγγραφα που διακινούνται μεταξύ δημοσίων υπηρεσιών –Γραφείων Εκπαίδευσης και σχολικών μονάδων- μέσω τηλεομοιοτυπίας έχουν ισχύ πρωτοτύπου.

ε) Με βάση το Ν.2672/1998, άρθρο 14, παρ. 6, προβλέπονται **εξαιρέσεις στη διακίνηση εγγράφων με ηλεκτρονικά μέσα** οι οποίες αφορούν τα απόρρητα έγγραφα, τις αιτήσεις συμμετοχής σε διαδικασία πρόσληψης ή σε δημόσιο διαγωνισμό, τα ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του πολίτη, τα έγγραφα για τα οποία προβλέπεται υποβολή μόνο σε πρωτότυπα ή επικυρωμένα αντίγραφα, καθώς και τα έγγραφα που χρησιμοποιούνται ως δικαιολογητικά για την εξόφληση τίτλων πληρωμής και στα αποδεικτικά είσπραξης, ανεξαρτήτως ποσού.

Με κοινή υπουργική απόφαση (υπ' αριθμ. 1041022/472/006Δ/26-4-1999, Φ.Ε.Κ. 486/28-4-1999, τ.Β') προστίθενται και τα έγγραφα για τα οποία απαιτείται απόδειξη παραλαβής ή προβλέπεται η επίδοσή τους με δικαστικό επιμελητή.

Παράδειγμα:

Σχολική Επιτροπή δεν μπορεί να κάνει αποδεκτό ως αποδεικτικό πληρωμής τιμολόγιο το οποίο έχει διαβιβαστεί με τηλεομοιοτυπία, καθώς απαιτείται η υποβολή του πρωτοτύπου.

στ) Τα εισερχόμενα με τηλεομοιοτυπία έγγραφα στις υπηρεσίες πρωτοκολλούνται, με την ημερομηνία λήψης τους και κατά τη σειρά λήψης τους (Ν.2672/1998, άρθρο 13). Η τηλεομοιοτυπία έχει ληφθεί πλήρως και κανονικώς, αν ο παραλήπτης δε ζητήσει τηλεφωνικώς ή με άλλο τηλεομοιοτυπία την εκ νέου αποστολή της, σε εύλογο χρονικό διάστημα (Ν.2672/1998, άρθρο 14).

Το μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου έχει ληφθεί, αν υπάρξει ηλεκτρονική επιβεβαίωση (Ν.2672/1998, άρθρο 17). Επίσης, για την εξασφάλιση της ομαλής και ασφαλούς διακίνησης του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, υποχρεούται κάθε υπηρεσία που διαθέτει ηλεκτρονική διεύθυνση να ορίσει συγκεκριμένο υπάλληλο, ο οποίος θα έχει και την ευθύνη διακίνησης και αποθήκευσης των μηνυμάτων (Ν.2672/1998, άρθρο 18).

Παράδειγμα:

Ο σύλλογος διδασκόντων, κατά την ανάθεση αρμοδιοτήτων στην έναρξη του σχολικού έτους, θα πρέπει να ορίζει έναν εκπαιδευτικό ως υπεύθυνο για τη διεκπεραίωση της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας της σχολικής μονάδας.

ζ) Βασική προϋπόθεση για την ηλεκτρονική διακίνηση εγγράφων μεταξύ υπηρεσιών και φυσικών προσώπων είναι η συγκατάθεσή τους, η οποία παρέχεται με αίτηση ή δήλωση. Σε διαφορετική περίπτωση τεκμαίρεται η συγκατάθεση για τη διακίνηση με το ίδιο μέσο υπο-

βολής του αιτήματος (Ν.2672/1998, άρθρο 14, παρ. 5).

Παράδειγμα:

Αν ένας γονέας υποβάλει αίτηση χορήγησης πιστοποιητικού φοίτησης του τέκνου του μέσω τηλεομοιοτυπίας, ο Διευθυντής νομιμοποιείται να αποστείλει το εκδοθέν πιστοποιητικό με το ίδιο μηχανικό μέσο.

Άρθρο 11: Βεβαίωση του γνήσιου της υπογραφής–Επικύρωση των αντιγράφων

1. «Η βεβαίωση του γνήσιου της υπογραφής του ενδιαφερόμενου γίνεται, από οποιαδήποτε διοικητική αρχή, βάσει του δελτίου ταυτότητας ή των αντίστοιχων εγγράφων που προβλέπονται στο άρθρο 3».

2. «Την επικύρωση αντιγράφου από το πρωτότυπο, ή από το ακριβές αντίγραφο της αρχής που εξέδωσε το πρωτότυπο, μπορεί να ζητήσει ο ενδιαφερόμενος από οποιαδήποτε διοικητική αρχή, δικηγόρο ή συμβολαιογράφο. Δεν απαιτείται επικύρωση αντιγράφου ή φωτοαντιγράφου αν τούτο συνοδεύεται από την, κατά την παρ. 5 του άρθρου 3, υπεύθυνη δήλωση, στην οποία ο ενδιαφερόμενος βεβαιώνει την ακρίβεια των στοιχείων».

3. «Οι διοικητικές αρχές οφείλουν να δέχονται επικυρωμένα αντίγραφα πιστοποιητικών, βεβαιώσεων ή άλλων δικαιολογητικών στοιχείων. Τα αντίγραφα αυτά, όπως και εκείνα που συνοδεύονται από την, κατά την παρ. 5 του άρθρου 3, υπεύθυνη δήλωση, γίνονται δεκτά, όπως το πρωτότυπο».

Παραδείγματα:

1. Ο Διευθυντής σχολικής μονάδας υποχρεούται να θεωρήσει το γνήσιο της υπογραφής πολίτη που θα προσέλθει με το δελτίο της αστυνομικής του ταυτότητας.
2. Ο Διευθυντής σχολικής μονάδας υποχρεούται να επικυρώσει αντίγραφο εγγράφου που θα προσκομίσει πολίτης, έπειτα από αντιπαραβολή με το πρωτότυπο.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Δεν απαιτείται θεώρηση του γνήσιου της υπογραφής των πολιτών, όταν οι ίδιοι προσέρχονται για υποθέσεις τους στις υπηρεσίες με το δελτίο ταυτότητας.
- β) Σε κάθε άλλη περίπτωση η θεώρηση γίνεται από οποιαδήποτε διοικητική αρχή και ως τέτοιες νοούνται όλες οι δημόσιες υπηρεσίες, τα Ν.Π.Δ.Δ. και οι Ο.Τ.Α. α΄ και β΄ βαθμού (Ν.1599/1986, άρθρο 14).
- γ) Η επικύρωση γίνεται έπειτα από αντιπαραβολή με το πρωτότυπο ή το ακριβές αντίγραφο που κατέχει ο ενδιαφερόμενος (Ν.1599/1986, άρθρο 14, παρ. 3).
- δ) Όλες οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα υποχρεούνται να δέχονται επικυρωμένα αντίγραφα εγγράφων, καθώς έχουν αποδεικτική ισχύ πρωτότυπου. Παρ' όλα αυτά, οι διατάξεις που προβλέπουν την υποβολή πρωτότυπων εξακολουθούν να ισχύουν (Ν.1599/1986, άρθρο 14, παρ. 4).

Άρθρο 12: Τήρηση πρωτοκόλλου υπηρεσίας–Χορήγηση βεβαίωσης για την καταχώριση εγγράφου

«Κάθε έγγραφο που περιέρχεται στην υπηρεσία με οποιοδήποτε τρόπο, καταχωρίζεται αυθημερόν στο βιβλίο εισερχομένων, κατ' αύξοντα αριθμό, με χαρακτηρισμό και μνεία του θέματος στο οποίο αναφέρεται και του αριθμού των στοιχείων που το συνοδεύουν. Στο ίδιο βιβλίο αναγράφονται επίσης το όργανο προς το οποίο το έγγραφο απευθύνεται, καθώς και η ημερομηνία εισόδου του. Η υπηρεσία οφείλει να χορηγεί **βεβαίωση καταχώρισης του εγγράφου** με όλα τα παραπάνω στοιχεία».

Παράδειγμα:

Ο Διευθυντής σχολικής μονάδας, μετά την καταχώριση στο βιβλίο εισερχομένων αίτησης γονέα, υποχρεούται να του χορηγήσει και τον αντίστοιχο αριθμό πρωτοκόλλου.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Για την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών αλλά και για την προστασία των πολιτών που υποβάλλουν σε αυτές αιτήσεις ή άλλα έγγραφα, οι υπηρεσίες υποχρεούνται να καταχωρούν αυθημερόν κάθε έγγραφο που περιέρχεται σε αυτές στο βιβλίο εισερχομένων και να χορηγούν στον ενδιαφερόμενο βεβαίωση καταχώρισης.
- β) Τα έγγραφα που αποστέλλονται με τηλεομοιοτυπία ή με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο πρωτοκολλούνται με την ημερομηνία που έφτασαν στην υπηρεσία και, αν η αποστολή έγινε μετά το πέρας του ωραρίου, θεωρούνται ότι έφτασαν την επομένη.

B. Συλλογικά Όργανα της Διοίκησης (άρθρα 13–15)**Άρθρο 13: Συγκρότηση**

1. «Για τη νόμιμη συγκρότηση συλλογικού οργάνου απαιτείται ο ορισμός, με πράξη, όλων των μελών (τακτικών και αναπληρωματικών) που προβλέπει ο νόμος. **Ο ορισμός του ίδιου προσώπου με περισσότερες από μία ιδιότητες δεν επιτρέπεται.** Αν ορισμένα μέλη εκλέγονται ή υποδεικνύονται από τρίτους και τα μέλη αυτά δεν έχουν ακόμη εκλεγεί ή υποδειχθεί από τα αρμόδια όργανα, η συγκρότηση είναι νόμιμη αν έχει εγκαίρως ζητηθεί εγγράφως η εκλογή ή η υπόδειξή τους και τα υπόλοιπα μέλη επαρκούν ώστε να υπάρχει απαρτία».

2. «Τα συλλογικά όργανα, αν στο νόμο δεν ορίζεται διαφορετικά, **συγκροτούνται από τρία (3) τουλάχιστον μέλη**».

3. «Το συλλογικό όργανο μπορεί να λειτουργήσει, **όχι όμως πέρα από ένα τρίμηνο**, αν κάποια από τα μέλη του εκλείψουν ή αποχωρήσουν για οποιονδήποτε λόγο ή απολέσουν την ιδιότητα βάσει της οποίας ορίστηκαν, εφόσον, κατά τις συνεδριάσεις του, τα λοιπά μέλη επαρκούν ώστε να υπάρχει απαρτία».

Παραδείγματα:

1. Για να είναι σύννομες οι αποφάσεις περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου θα πρέπει να έχει προηγηθεί η πράξη συγκρότησής του από τον Περιφερειακό Διευθυντή.

2. Προϊστάμενος Γραφείου Εκπαίδευσης που είναι μέλος του υπηρεσιακού συμβουλίου και ταυτόχρονα έχει εκλεγεί ως αιρετός εκπρόσωπος των εκπαιδευτικών για το ίδιο συμβούλιο δεν μπορεί να συμμετέχει και με τις δύο του ιδιότητες.
3. Αν τακτικό μέλος του περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου αποβιώσει ή δεν αποδεχτεί το διορισμό του ή αποχωρήσει για οποιοδήποτε λόγο, το συλλογικό όργανο λειτουργεί με τα λοιπά μέλη –όχι όμως πέραν του τριμήνου– αν με αυτά υπάρχει απαρτία, η οποία υπολογίζεται στο σύνολο των μελών του συλλογικού οργάνου.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Κανείς δεν μπορεί να συμμετέχει σε συλλογικό όργανο με περισσότερες από μία ιδιότητες. Η απαγόρευση της σύμπτωσης στο ίδιο πρόσωπο περισσότερων της μιας ιδιότητας ισχύει για την περίπτωση που προβλέπεται να έχει ψήφο για κάθε ιδιότητα χωριστά, ώστε να αποτραπεί το ίδιο πρόσωπο να έχει διπλή ψήφο.
- β) Μπορεί το ίδιο πρόσωπο να συμμετέχει στο συλλογικό όργανο με δύο ιδιότητες αλλά με μία ψήφο.

Παράδειγμα:

- Είναι δυνατόν να είναι εισηγητής σε μια υπόθεση χωρίς ψήφο, αλλά να είναι μέλος με ψήφο.
- γ) Εφόσον δεν υπάρχει αντίθετη ρύθμιση σε άλλη διάταξη νόμου, ο κανόνας της συγκρότησης του συλλογικού οργάνου είναι ότι αυτό συγκροτείται από τρία (3) τουλάχιστον μέλη, γεγονός που συνάδει με την κρατούσα αντίληψη ότι ο περιττός αριθμός των μελών καθιστά ευχερέστερη τη λειτουργία του συλλογικού οργάνου, κατά τη λήψη των αποφάσεών του. Παρ' όλα αυτά, ο Κώδικας δεν περιέχει γενική διάταξη για τη συγκρότηση των συλλογικών οργάνων με περιττό αριθμό μελών.
 - δ) Με τη διάταξη της παραγράφου 5, διασφαλίζεται η συνέχεια της λειτουργίας του συλλογικού οργάνου. Πηγή έμπνευσης της ρύθμισης αυτής αποτελεί η αντίστοιχη ρύθμιση του Ν.1599/1986, άρθρο 19, παρ. 2.

Άρθρο 14: Σύνοψη – Συνεδριάσεις–Λειτουργία

1. «Το συλλογικό όργανο **συνεδριάζει νομίμως** όταν στη σύνοψή του μετέχουν, ως τακτικά ή αναπληρωματικά μέλη, **περισσότερα από τα μισά των διορισμένων** τακτικών μελών (απαρτία). **Η απαρτία πρέπει να υπάρχει σε όλη τη διάρκεια της συνεδρίασης**. Αν, κατά την πρώτη συνεδρίαση, διαπιστωθεί έλλειψη απαρτίας, το όργανο καλείται εκ νέου σε συνεδρίαση, η οποία πραγματοποιείται το νωρίτερο σε είκοσι τέσσερις (24) ώρες στον ίδιο τόπο και με την ίδια ημερήσια διάταξη. Κατά τη συνεδρίαση αυτή, υπάρχει απαρτία αν μετέχουν στη σύνοψη τακτικά ή αναπληρωματικά μέλη που παριστούν τουλάχιστον το ένα τρίτο (1/3) του συνόλου των διορισμένων τακτικών μελών του και εν πάση περιπτώσει όχι λιγότερα των τριών (3) τακτικών ή αναπληρωματικών μελών. Στα τριμελή συλλογικά όργανα, για την ύπαρξη απαρτίας, απαιτείται η παρουσία και των τριών (3) τακτικών ή αναπληρωματικών μελών».

2. «**Ο πρόεδρος καθορίζει την ημέρα, την ώρα και τον τόπο των συνεδριάσεων και καλεί τα τακτικά και τα αναπληρωματικά μέλη να συμμετάσχουν. Η πρόσκληση, η οποία περιλαμβάνει την ημερήσια διάταξη, γνωστοποιείται, από το γραμματέα, στα μέλη του συλλογικού οργάνου τουλάχιστον σαράντα οκτώ (48) ώρες πριν από τη συνεδρίαση, μπορεί δε να γίνει και με τηλεφώνημα, τηλεγράφημα, τηλεομοιοτυπία ή άλλο πρόσφορο μέσο, εφόσον το γεγονός αυτό αποδεικνύεται από σχετική σημείωση σε ειδικό βιβλίο, η οποία πρέπει να φέρει χρονολογία και την υπογραφή του προσώπου που έκανε την πρόσκληση. Η προθεσμία αυτή μπορεί, σε περίπτωση κατεπείγοντος, να συντμηθεί, η πρόσκληση όμως, τότε, πρέπει να είναι έγγραφη και να βεβαιώνονται σε αυτήν οι λόγοι που κατέστησαν τη σύντμηση αναγκαία. Πρόσκληση των μελών του συλλογικού οργάνου δεν απαιτείται όταν οι συνεδριάσεις γίνονται σε ημερομηνίες τακτές, που ορίζονται με απόφασή του, η οποία και γνωστοποιείται στα μέλη του. Πρόσκληση δεν απαιτείται, επίσης, όταν μέλος έχει δηλώσει, πριν από τη συνεδρίαση, κώλυμα συμμετοχής του σε αυτήν, ή όταν το κώλυμα αυτού είναι γνωστό στον πρόεδρο του συλλογικού οργάνου».**
3. «**Αν κατά τη συνεδρίαση απουσιάσει τακτικό μέλος το οποίο δεν έχει προσκληθεί, η συνεδρίαση είναι παράνομη. Το ίδιο ισχύει ακόμη και αν, αντ' αυτού, είχε μετάσχει το αντίστοιχο αναπληρωματικό μέλος. Αν υπήρξαν πλημμέλειες ως προς την κλήτευση μέλους, το συλλογικό όργανο συνεδριάζει νομίμως αν αυτό είναι παρόν και δεν αντιλέγει για την πραγματοποίηση της συνεδρίασης».**
4. «**Η νομιμότητα της σύνθεσης του συλλογικού οργάνου δεν επηρεάζεται από την τυχόν εναλλαγή των μετεχόντων μελών σε διαδοχικές συνεδριάσεις».**
5. «**Μέλη συλλογικού οργάνου, τα οποία είναι σύζυγοι ή συνδέονται μεταξύ τους με συγγένεια έως και τετάρτου βαθμού εξ αίματος ή αγχιστείας, δεν επιτρέπεται να μετάσχουν στην ίδια συνεδρίαση».**
6. «**Η σύγκληση του συλλογικού οργάνου προς συνεδρίαση είναι υποχρεωτική αν το ένα τρίτο (1/3) τουλάχιστον του συνόλου των τακτικών μελών του το ζητήσει εγγράφως από τον πρόεδρο, προσδιορίζοντας και το προς συζήτηση θέμα».**
7. «**Η ημερήσια διάταξη συντάσσεται από τον πρόεδρο, ο οποίος λαμβάνει προς τούτο υπόψη του και απόψεις που τυχόν διατυπώνονται από μέλη του συλλογικού οργάνου».**
8. «**Αντικείμενο της συνεδρίασης είναι μόνο τα θέματα που περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη. Κατ' εξαίρεση, μπορούν να συζητηθούν και θέματα που δεν περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη αν είναι παρόντα όλα τα τακτικά μέλη και συμφωνούν για τη συζήτησή τους».**
9. «**Οι συνεδριάσεις, αν στο νόμο δεν ορίζεται διαφορετικά, είναι μυστικές. Η κατά τη συζήτηση παρουσία άλλων προσώπων, πλην των μελών και του γραμματέα ή των τυχόν ειδικώς οριζόμενων στο νόμο προσώπων, δεν επιτρέπεται. Το συλλογικό όργανο, όμως, μπορεί να καλέσει, προς παροχή πληροφοριών ή προσαγωγή στοιχείων, υπηρεσιακά ή άλλα πρόσωπα, τα οποία και αποχωρούν πριν την έναρξη της συζήτησης».**

Παραδείγματα:

1. Αν σύλλογος διδασκόντων σχολικής μονάδας απαρτίζεται από 12 εκπαιδευτικούς έχει νόμιμη απαρτία προς συνεδρίαση, αν είναι παρόντες –καθ' όλη τη διάρκεια της συνεδρίασης για κάθε θέμα που συζητείται– τουλάχιστον οι 7 εκπαιδευτικοί.

2. Ο Διευθυντής του σχολείου που είναι και ο Πρόεδρος του συλλόγου διδασκόντων μιας σχολικής μονάδας γνωστοποιεί στους εκπαιδευτικούς τουλάχιστον 48 ώρες πριν τα θέματα της ημερήσιας διάταξης, καθώς και την ημέρα και την ώρα της συνεδρίασης.
3. Είναι παράνομη η λήψη απόφασης Νομαρχιακής Επιτροπής Παιδείας στην οποία συμμετέχουν ως τακτικά μέλη δύο σύζυγοι.
4. Σε σύλλογο διδασκόντων που αποτελείται από 12 εκπαιδευτικούς μπορούν οι 4 από αυτούς να ζητήσουν με έγγραφη αίτησή τους από τον Διευθυντή του σχολείου –και Πρόεδρο του συλλόγου– τη σύγκληση του συλλογικού αυτού οργάνου, αφού φυσικά θα έχουν προσδιορίσει το υπό συζήτηση θέμα.
5. Σε συνεδρίαση του συλλόγου διδασκόντων μιας σχολικής μονάδας, ο Διευθυντής νομιμοποιείται να εισάγει προς συζήτηση θέματα εκτός ημερήσιας διάταξης μόνο αν είναι παρόντες όλοι οι εκπαιδευτικοί και συμφωνήσουν για τη συζήτηση των θεμάτων αυτών.
6. Οι συνεδριάσεις των περιφερειακών υπηρεσιακών συμβουλίων είναι μυστικές, καθώς δεν προβλέπεται σε αυτές η ύπαρξη ακροατηρίου και ο μόνος που νομιμοποιείται να παρευρίσκεται –εκτός των μελών– είναι ο γραμματέας. Σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπως στα πειθαρχικά περιφερειακά υπηρεσιακά συμβούλια, ο διωκόμενος εκπαιδευτικός μπορεί κατά την ημέρα της δίκης να παρευρεθεί ενώπιον του συμβουλίου και μάλιστα με τον δικηγόρο του. Παρ' όλα αυτά, τα πρόσωπα αυτά θα πρέπει να αποχωρήσουν κατά τη συζήτηση της πειθαρχικής απόφασης.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Ρυθμίζονται θέματα απαρτίας και θεσπίζεται η αρχή ότι η απαρτία πρέπει να υπάρχει ως προς καθένα από τα συζητούμενα θέματα, σε όλη τη διάρκεια της συνεδρίασης. Επίσης, ρυθμίζεται λεπτομερειακά η διαδικασία λειτουργίας του οργάνου, σε περίπτωση που διαπιστωθεί έλλειψη απαρτίας κατά την πρώτη συνεδρίαση.
- β) Καθορίζονται οι αρμοδιότητες του προέδρου του συλλογικού οργάνου και ρυθμίζονται περαιτέρω τα σχετικά με την πρόσκληση των μελών και το περιεχόμενό της. Σημειώνουμε την υιοθέτηση των σύγχρονων, ταχείας επικοινωνίας μέσων για την ανακοίνωσή της στα μέλη της.
- γ) Προσδιορίζεται η τύχη της συνεδρίασης, σε περίπτωση απουσίας ή αναπλήρωσης τακτικού μέλους που δεν έχει προσκληθεί.
- δ) Θεσπίζεται κώλυμα συγγένειας των μελών για τη συμμετοχή στην ίδια συνεδρίαση του οργάνου.
- ε) Η μεταβολή της σύνθεσης του συλλογικού οργάνου σε διαδοχικές συνεδριάσεις δεν επηρεάζει τη νομιμότητα της σύνθεσης ούτε προκαλεί ακυρότητα των πράξεων του συλλογικού οργάνου, καθώς στις περιπτώσεις αυτές αποφασίζουν τα μέλη που μετέχουν στην τελευταία συνεδρίαση, αφού ενημερωθούν –γεγονός που τεκμαίρεται από τη συμμετοχή των μελών αυτών στη λήψη της απόφασης.
- στ) Λαμβάνεται πρόνοια ώστε να γίνονται σεβαστές και οι απόψεις των μελών του οργάνου ως προς το υποχρεωτικό της σύγκλησης του συλλογικού οργάνου και τη σύνταξη της ημερήσιας διάταξης.
- ζ) Ρυθμίζεται το θέμα του αντικειμένου της συνεδρίασης και του περιεχομένου της ημερήσιας διάταξης, καθώς και το θέμα της υπό προϋποθέσεις δυνατότητας συζήτησης και θεμάτων που δεν περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη.
- η) Θεσπίζεται το ζήτημα της μυστικότητας των συνεδριάσεων, αν ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά.

Άρθρο 15: Αποφάσεις

1. «**Οι αποφάσεις των συλλογικών οργάνων, αν ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά, λαμβάνονται με την απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών.** Αν δεν καθίσταται δυνατός ο σχηματισμός της πλειοψηφίας αυτής, η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται ωσότου σχηματιστεί απόλυτη πλειοψηφία με την υποχρέωση προσχώρησης, κάθε φορά, εκείνου ή εκείνων που διατυπώνουν την ασθενέστερη γνώμη, σε μία από τις επικρατέστερες. Σε κάθε περίπτωση, αν υπάρξει ισοψηφία, **υπερισχύει η ψήφος του προέδρου, εκτός αν η ψηφοφορία είναι μυστική, οπότε αυτή επαναλαμβάνεται για μία ακόμη φορά, η τυχόν δε νέα ισοψηφία ισοδυναμεί με απόρριψη. Το μέλος που απέχει από την ψηφοφορία ή δίδει λευκή ψήφο θεωρείται απόν.**»

2. «**Αν η συνεδρίαση της υπόθεσης διαρκεί περισσότερες από μία συνεδριάσεις, η απόφαση λαμβάνεται από τα μέλη που μετέχουν στην τελευταία συνεδρίαση, αφού προηγουμένως, τα μέλη που δεν μετείχαν στις προηγούμενες συνεδριάσεις, ενημερωθούν πλήρως ως προς τα ουσιώδη σημεία των κατ' αυτές συζητήσεων. Η ενημέρωση πρέπει να προκύπτει από δήλωση των μελών αυτών, η οποία και καταχωρίζεται στα πρακτικά.**»

3. «**Η ψηφοφορία είναι φανερή, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά από το νόμο.**»

4. «**Για τις συνεδριάσεις του συλλογικού οργάνου συντάσσεται πρακτικό, στο οποίο μνημονεύονται, ιδίως, τα ονόματα και η ιδιότητα των παριστάμενων μελών, ο τόπος και ο χρόνος της συνεδρίασης, τα θέματα που συζητήθηκαν με συνοπτική αλλά περιεκτική αναφορά στο περιεχόμενό τους, η μορφή και τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας και οι αποφάσεις που λήφθηκαν.**»

5. «**Στο πρακτικό καταχωρίζονται οι γνώμες των μελών που μειοψήφησαν, σε περίπτωση δε φανερής ψηφοφορίας και τα ονόματα τούτων.**»

Παραδείγματα:

1. Δεκαμελής σύλλογος διδασκόντων ψηφίζει κατά τη συνεδριάσή του για τη λήψη απόφασης πάνω σε τρεις διαφορετικές προτάσεις που έχουν διατυπωθεί. Αν τα 4 μέλη του συλλόγου ψηφίσουν την α πρόταση, τα άλλα 4 τη β πρόταση και τα 2 μέλη τη γ πρόταση, τότε η ψηφοφορία θα πρέπει να επαναληφθεί με την υποχρέωση των δύο μελών που ψήφισε τη γ πρόταση (ασθενέστερη σε ψήφους) να προσχωρήσει στην α ή στη β πρόταση. Αν και μετά την προσχώρηση των 2 μελών το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας είναι 5 μέλη υπέρ της α πρότασης και 5 μέλη υπέρ της β –εκ των οποίων και ο Διευθυντής του σχολείου και Πρόεδρος του συλλόγου διδασκόντων– τότε γίνεται αποδεκτή κατά πλειοψηφία η β πρόταση, καθώς κατά την ισοψηφία υπερσχύει η ψήφος του Προέδρου. Κατά την ψηφοφορία για τη λήψη απόφασης, όταν συνεδριάζει πειθαρχικό υπηρεσιακό συμβούλιο, αποτελεί πειθαρχικό αδίκημα η άρνηση μέλους να ψηφίσει ή να ψηφίσει λευκό, δηλαδή να θεωρηθεί ως απόν.
2. Σύλλογος διδασκόντων συνεδριάζει χωρίς την παρουσία όλων των εκπαιδευτικών –λόγω χορήγησης σε αυτούς αδειών (κανονικών, αναρρωτικών)– με την ύπαρξη νόμιμης απαρτίας. Αναβάλλεται, όμως, η λήψη απόφασης πάνω σε κάποιο θέμα για την επόμενη συνεδρίαση. Αν κατά την επόμενη συνεδρίαση έχει μεταβληθεί η σύνθεση του συλλόγου διδασκόντων –ενδεχομένως με την επιστροφή εκπαιδευτικών από άδειες– δεν τίθεται ζήτημα

ακυρότητας της απόφασης που θα ληφθεί, αρκεί να υπάρχει και πάλι η νόμιμη απαρτία και να έχουν ενημερωθεί όλα τα παρόντα μέλη για το υπό συζήτηση θέμα, γεγονός που θα πιστοποιείται από δήλωσή τους και από τα πρακτικά της συνεδρίασης.

3. Η ψηφοφορία κατά τις συνεδριάσεις των συλλόγων διδασκόντων ή των υπηρεσιακών συμβουλίων είναι φανερή.
4. Στα πρακτικά συνεδριάσεων του συλλόγου διδασκόντων μιας σχολικής μονάδας θα πρέπει να καταχωρίζονται, περιληπτικά, οι γνώμες των εκπαιδευτικών που μειοψήφησαν, καθώς και τα ονόματά τους, προκειμένου να φαίνεται ο αντίλογος και η δημοκρατικότητα της όλης διαδικασίας.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Ρυθμίζονται θέματα σχετικά με την πλειοψηφία που απαιτείται για τη λήψη αποφάσεων. Ορίζεται, μάλιστα, ότι για τη λήψη απόφασης απαιτείται η απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών (51%), διάταξη αυστηρότερη από αυτή του Ν.1599/1986, άρθρο 19, παρ. 6, που αναφέρεται σε απλή πλειοψηφία. Η εκδοχή της απόλυτης πλειοψηφίας προφανώς επιλέχθηκε, γιατί με αυτόν τον τρόπο η απόφαση του συλλογικού οργάνου είναι κατά τεκμήριο ευρύτερα αποδεκτή.
- β) **Το μέλος που απέχει από την ψηφοφορία ή δίνει λευκή ψήφο θεωρείται απόν και κατά συνέπεια μπορεί να τεθεί θέμα απαρτίας.** Έτσι, αποκλείεται το ενδεχόμενο να περιέλθει η εξουσία για τη λήψη της απόφασης σε μειοψηφίες.
- γ) Η διάταξη περί μυστικής ψηφοφορίας, όταν υπάρξει ισοψηφία, δίνει άλλη μια ευκαιρία σχηματισμού ενδεχόμενης πλειοψηφίας. Στην περίπτωση μη σχηματισμού και πάλι πλειοψηφίας, η νέα ισοψηφία δε θα πρέπει να ισοδυναμεί με αδυναμία λήψης απόφασης, αλλά με απόρριψη, ώστε να μην παραμένουν οι υποθέσεις εκκρεμείς και το συλλογικό όργανο να λαμβάνει οπωσδήποτε απόφαση.
- δ) Ρυθμίζεται η απρόσκοπτη λειτουργία των συλλογικών οργάνων, καθώς προβλέπεται –σε περίπτωση που η συζήτηση κάποιας υπόθεσης διαρκέσει περισσότερο από μία συνεδρίαση– η δυνατότητα στα συλλογικά όργανα να λαμβάνουν αποφάσεις και με τη συμμετοχή μελών τα οποία δε μετείχαν σε προηγούμενες συνεδριάσεις, αφού ενημερωθούν σχετικά για τις συζητήσεις που προηγήθηκαν.
- ε) Γενικά η ρύθμιση αυτή εναρμονίζεται προς την αρχή της φανερής δράσης της Διοίκησης.
- στ) Το πρακτικό της συνεδρίασης του συλλογικού οργάνου έχει μεγάλη σημασία, αφού σε αυτό καταγράφονται όσα έγιναν κατά τις συνεδριάσεις του οργάνου. Έτσι, αποτυπώνεται ο διάλογος, ο λόγος και ο αντίλογος, και αποκαλύπτονται πιθανές ελλείψεις της αιτιολόγησης.

Γ. Διοικητική Πράξη (άρθρα 16–21)

Άρθρο 16: Περιεχόμενο και τύπος

1. «**Η διοικητική πράξη είναι έγγραφη, αναφέρει την εκδούσα αρχή και τις εφαρμοζόμενες διατάξεις, φέρει δε χρονολογία, καθώς και υπογραφή του αρμοδίου οργάνου. Στην ατομική διοικητική πράξη αναφέρεται, επίσης, η τυχόν δυνατότητα άσκησης της, κατ'άρ-**

θρο 25, ειδικής διοικητικής ή ενδικοφανούς προσφυγής, γίνεται δε μνεία του αρμόδιου για την εξέτασή της οργάνου, της προθεσμίας, καθώς και των συνεπειών παράλειψης της άσκησής της. Προσφυγή που ασκείται σύμφωνα με τις προαναφερόμενες πληροφορίες της υπηρεσίας δεν μπορεί να παραγάγει συνέπειες σε βάρος του προσφεύγοντος. Η παράλειψη αναφοράς των εφαρμοζόμενων διατάξεων, καθώς και των κατά τη δεύτερη περίοδο στοιχείων, δεν επάγεται ακυρότητα της πράξης».

2. «**Η ατομική διοικητική πράξη μπορεί, κατ' εξαίρεση, να είναι προφορική**, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο προς επίτευξη του επιδιωκόμενου με αυτήν σκοπού. Προς τούτο, επιτρέπεται, επίσης, η χρήση συμβόλων, εφόσον οι αποδέκτες της πράξης έχουν τη δυνατότητα να κατανοήσουν το περιεχόμενό της».

Παραδείγματα:

1. Στην ατομική διοικητική πράξη περικοπής μισθού εκπαιδευτικού «ως *αχρεωσήτως καταβληθέντος*», θα πρέπει να αναφέρεται ότι ο εκπαιδευτικός δικαιούται να υποβάλει ένσταση ενώπιον του περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου εντός 10 ημερών.
2. Διευθυντής σχολικής μονάδας μπορεί με προφορική εντολή να ζητήσει από εκπαιδευτικό να συμβάλει στην επιτήρηση των μαθητών κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, αν κρίνει ότι οι συνθήκες το απαιτούν, προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλειά τους.
3. Τα φωτεινά σήματα για τους πεζούς και την κυκλοφορία των οχημάτων, οι πινακίδες της τροχαίας σήμανσης και οι υποδείξεις και τα σήματα που δίνουν οι τροχονόμοι για τη ρύθμιση της κυκλοφορίας έχουν χαρακτήρα προφορικής διοικητικής πράξης (Ν.2696/1999, άρθρα 3, 6 και 7).

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Κάθε διοικητική πράξη είναι κατά κανόνα έγγραφη και το έγγραφό της έχει πάντοτε ένα ελάχιστο τυπικό περιεχόμενο.
- β) Η παράλειψη αναφοράς στο σώμα της πράξης των εφαρμοζόμενων διατάξεων και της δυνατότητας άσκησης προσφυγής μπορεί να μη συνεπάγεται τυπική ακυρότητα, καθώς κάτι τέτοιο προκαλεί μόνο βραδύτητα στη διοικητική δράση και ταλαιπωρία των διοικούμενων.
- γ) Όταν η πληροφόρηση του ενδιαφερόμενου για δυνατότητα άσκησης προσφυγής είναι εσφαλμένη, τότε ορίζεται ότι η προσφυγή που ασκείται σύμφωνα με αυτή την πληροφόρηση δεν έχει συνέπειες εις βάρος του προσφεύγοντος.
- δ) Η προφορική διοικητική πράξη προβλέπεται ως κατ' εξαίρεση επιτρεπτή, όταν η τήρηση του έγγραφου τύπου ματαιώνει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, δηλαδή οδηγεί σε χρονοβόρες και συνεπώς μη λειτουργικές διαδικασίες.
- ε) Η Δημόσια Διοίκηση –εκτός από τον προφορικό και το γραπτό λόγο– μπορεί να χρησιμοποιεί και σύμβολα για την έκφραση της βούλησής της, εφόσον τα σύμβολα αυτά είναι γνωστά στους αποδέκτες.

Άρθρο 17: Αιτιολογία

2. «*Η αιτιολογία πρέπει να είναι σαφής, ειδική, επαρκής και να προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, εκτός αν προβλέπεται ρητώς στο νόμο ότι πρέπει να περιέχεται στο σώμα της πράξης*».

3. «*Όταν η διοικητική πράξη εκδίδεται αυτεπαγγέλτως, τα αποδεικτικά στοιχεία συγκεντρώνονται με πρωτοβουλία του αρμόδιου για την έκδοσή του οργάνου. Όταν την έκδοση της διοικητικής πράξης ζητά ο ενδιαφερόμενος, αυτός οφείλει να υποβάλει τα δικαιολογητικά που καθορίζουν οι σχετικές διατάξεις, εκτός αν τα στοιχεία αυτά υπάρχουν στην αρμόδια για την έκδοση της πράξης διοικητική αρχή*».

Παραδείγματα:

1. Η έκδοση διοικητικής πράξης από το Διευθυντή Εκπαίδευσης για δίμηνη απόσπαση εκπαιδευτικού πρέπει να αναφέρει την αιτιολογία, όπως την κάλυψη έκτακτων υπηρεσιακών αναγκών, καθώς και τη νομοθεσία πάνω στην οποία στηρίζεται η συγκεκριμένη διοικητική πράξη.
2. Για την έκδοση ατομικής διοικητικής πράξης τοποθέτησης εκπαιδευτικού μετά την ορκωμοσία του, το πιστοποιητικό ποινικού του μητρώου αναζητείται αυτεπαγγέλτως από την υπηρεσία εκπαίδευσης.
3. Αν εκπαιδευτικός ζητάει από το περιφερειακό υπηρεσιακό συμβούλιο, με αίτησή του αναγνώριση του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών του για τη λήψη σχετικού επιδόματος, είναι υποχρεωμένος να υποβάλει και το σχετικό τίτλο από το πανεπιστήμιο, αν το έγγραφο αυτό δε βρίσκεται στο προσωπικό του μητρώο.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Η διοικητική αρχή έχει την υποχρέωση έκδοσης ατομικών διοικητικών πράξεων πλήρων και ειδικώς αιτιολογημένων.
- β) Για την ανάγκη αιτιολογημένης απάντησης από πλευράς αρχών σε έγγραφες αναφορές πολιτών κάνει λόγο και το άρθρο 10, παρ. 1 του Συντάγματος.

Άρθρο 18: Δημοσίευση

«*Η ατομική διοικητική πράξη τελειούται με την υπογραφή και τη χρονολόγησή της ή τη δημοσίευσή της, αν είναι δημοσιευτέα κατά νόμο. Η κανονιστική διοικητική πράξη τελειούται με τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν προβλέπεται ειδικός τρόπος δημοσιότητας*».

Παράδειγμα:

Η λύση της υπαλληλικής σχέσης εκπαιδευτικού ολοκληρώνεται με την έκδοση διαπιστωτικής πράξης, περίληψη της οποίας δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Επαναλαμβάνεται ο συνταγματικής ισχύος κανόνας ότι οι κανονιστικές πράξεις δημοσιεύονται –πλην των εξαιρέσεων.
- β) Η Εφημερίδα της Κυβερνήσεως εκδίδεται κάθε εργάσιμη ημέρα και σε επείγουσες περιπτώσεις και σε αργία (Ν.301/1976, άρθρο 7, παρ. 1).
- γ) Ο νόμος αρχίζει να ισχύει δέκα ημέρες μετά τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα, άρθρο 103).

Άρθρο 19: Κοινοποίηση

1. «Η ατομική διοικητική πράξη κοινοποιείται στο πρόσωπο το οποίο αφορά».
2. «Με την επιφύλαξη των τυχόν οριζόμενων σε ειδικές διατάξεις, η κοινοποίηση γίνεται με κάθε πρόσφορο τρόπο».

Παραδείγματα:

1. Η κοινοποίηση της κλήσης σε απολογία σε διωκόμενο εκπαιδευτικό για πειθαρχικό παράπτωμα επιδίδεται με δημόσιο όργανο στον ίδιο προσωπικά ή σε πρόσωπο με το οποίο συνοικεί και συντάσσεται αποδεικτικό επίδοσης. Αν δεν καταστεί δυνατή η επίδοση του εγγράφου, αυτό τοιχοκολλείται στην υπηρεσία στην οποία υπηρετεί ο εκπαιδευτικός και συντάσσεται πρωτόκολλο που υπογράφεται από ένα μάρτυρα. Σε περίπτωση άρνησης παραλαβής, συντάσσεται πράξη στην οποία βεβαιώνεται η άρνηση.
2. Η χορήγηση επιδόματος θέσης σε Διευθυντή σχολικής μονάδας ξεκινά από την ημερομηνία υπογραφής της σχετικής ατομικής πράξης και όχι από την ημερομηνία κοινοποίησής της στον ενδιαφερόμενο.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Η κοινοποίηση της ατομικής διοικητικής πράξης στο πρόσωπο το οποίο αφορά, καθίσταται υποχρεωτική για τη Διοίκηση.
- β) Η κοινοποίηση δεν αποτελεί προϋπόθεση για την έναρξη της ουσιαστικής ισχύος της πράξης.
- γ) Αν δεν ορίζεται διαφορετικά, η Διοίκηση επιλέγει τον κατά περίπτωση προσφορότερο τρόπο κοινοποίησης (επίδοση με αρμόδιο όργανο, τηλεομοιοτυπία, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο κ.λπ.).

Άρθρο 21: Ανάκληση

1. «Αρμόδιο για την **ανάκληση ατομικής διοικητικής πράξης** όργανο είναι εκείνο που την εξέδωσε ή που είναι αρμόδιο για την έκδοσή της».
2. «Για την ανάκληση δεν είναι απαραίτητο να τηρείται η διαδικασία που προβλέπεται για την έκδοση της πράξης, εκτός αν ανακαλείται πράξη νόμιμη ή πράξη παράνομη ύστερα από εκτίμηση πραγματικών περιστατικών».

Παράδειγμα:

Η διοικητική πράξη ανάκλησης τοποθέτησης αναπληρωτών εκπαιδευτικών γίνεται από το Διευθυντή Εκπαίδευσης που έχει προβεί και στη διοικητική πράξη πρόσληψής τους.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Με το άρθρο αυτό τίθενται οι διαδικαστικοί κανόνες που διέπουν την ανάκληση των διοικητικών πράξεων και ορίζονται το αρμόδιο όργανο και η διαδικασία που πρέπει να τηρηθεί.
- β) Το έγγραφο με το οποίο υπόθεση παραπέμπεται στο πειθαρχικό υπηρεσιακό συμβούλιο δεν ανακαλείται (Ν.3528/2007, άρθρο 124, παρ. 4).
- γ) Δεν ανακαλείται και η πειθαρχική απόφαση εκτός και υπάρχει πρόδηλη παρανομία (Ν.3528/2007, άρθρο 140, παρ. 5).
- δ) Η αίτηση για ανάκληση πειθαρχικής απόφασης υποβάλλεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία 60 ημερών από την κοινοποίησή της και αν η ανάκλησή της δεν πραγματοποιηθεί εντός τριμήνου, θεωρείται ότι το αίτημα έχει απορριφθεί.
- ε) Η ανάκληση πειθαρχικής απόφασης μονομελούς οργάνου γίνεται έπειτα από σύμφωνη γνώμη του πειθαρχικού συμβουλίου.

Δ. Διοικητική Σύμβαση (άρθρα 22–23)**Άρθρο 22: Τύπος**

*«Η διοικητική σύμβαση υποβάλλεται στον **έγγραφο τύπο**, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά. Για την κατάρτισή της, η πρόταση και αποδοχή είναι δυνατόν να γίνονται με χωριστά έγγραφα».*

Άρθρο 23: Κατάρτιση

*«Η διοικητική σύμβαση, που συνάπτεται ύστερα από διαγωνισμό ή με απευθείας ανάθεση, **καταρτίζεται από και με την επίδοση στον ενδιαφερόμενο της πράξης με την οποία τελειούται ο διαγωνισμός ή της πράξης ανάθεσης, αντιστοίχως, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά**».*

Παράδειγμα:

Η διοικητική σύμβαση μίσθωσης έργου καθαρισμού σχολικής μονάδος απαιτεί έγγραφο τύπο και καταρτίζεται από τον Προϊστάμενο Εκπαίδευσης στη δικαιοδοσία του οποίου ανήκει η σχολική μονάδα και τον εργολάβο καθαρισμού για διάρκεια από 1/9 έως 30/6 του τρέχοντος σχολικού έτους.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Σε αντίθεση με το άτυπο των δικαιοπραξιών που ισχύει στο ιδιωτικό δίκαιο, στο δημόσιο συμβατικό δίκαιο απαιτείται ο έγγραφος τύπος.
- β) Για να χαρακτηριστεί μια σύμβαση διοικητική, θα πρέπει ένα τουλάχιστον από τα συμβαλ-

λόμενα μέρη να είναι το δημόσιο, η σύμβαση να εξυπηρετεί το σκοπό της δημόσιας υπηρεσίας και να παρέχεται στο δημόσιο η δυνατότητα μονομερούς επέμβασης.

- γ) Επιλύεται με σαφήνεια το ζήτημα του ακριβούς χρόνου της κατάρτισης της διοικητικής σύμβασης.

Ε. Διοικητικές Προσφυγές–Αναφορές (άρθρα 24–27)

Άρθρο 24: Αίτηση θεραπείας–Ιεραρχική προσφυγή

1. «Αν από τις σχετικές διατάξεις δεν προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης της, κατά το επόμενο άρθρο, ειδικής διοικητικής, ή ενδικοφανούς, προσφυγής, ο ενδιαφερόμενος, για **την αποκατάσταση υλικής ή ηθικής βλάβης** των έννομων συμφερόντων του που προκαλείται από ατομική διοικητική πράξη μπορεί, για οποιαδήποτε λόγο, με αίτησή του, να ζητήσει, είτε από τη διοικητική αρχή η οποία εξέδωσε την πράξη, την ανάκληση ή την τροποποίησή της (**αίτηση θεραπείας**), είτε, από την αρχή η οποία προΐσταται εκείνης που εξέδωσε την πράξη, την ακύρωσή της (**ιεραρχική προσφυγή**)».

2. «Η διοικητική αρχή στην οποία υποβάλλεται η, κατά την προηγούμενη παράγραφο, αίτηση οφείλει να γνωστοποιήσει στον ενδιαφερόμενο την απόφασή της για την αίτηση αυτή **το αργότερο μέσα σε τριάντα (30) ημέρες**, εκτός αν από ειδικές διατάξεις προβλέπεται διαφορετική προθεσμία».

3. «Αν η πράξη ακυρωθεί, η υπόθεση επανέρχεται στην αρχή που εξέδωσε την πράξη, εκτός αν οι σχετικές διατάξεις προβλέπουν αρμοδιότητα της προϊστάμενης αρχής για την έκδοσή της».

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Αναφέρονται οι ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις του διοικητικού δικαίου σχετικά με τις απλές διοικητικές προσφυγές, οι οποίες διακρίνονται σε αιτήσεις θεραπείας –όταν απευθύνονται στη διοικητική αρχή που εξέδωσε τη βλαπτική για τον αιτούντα ατομική διοικητική πράξη– και σε ιεραρχικές προσφυγές –όταν απευθύνονται στην αρχή που προΐσταται εκείνης που εξέδωσε την πράξη.
- β) Η αίτηση θεραπείας ή η ιεραρχική προσφυγή ασκείται για την αποκατάσταση της βλάβης των έννομων συμφερόντων που προκάλεσε η έκδοση ατομικής διοικητικής πράξης και, συνεπώς, δεν μπορεί να ασκηθεί κατά παραλείψεων και κατά κανονιστικών πράξεων.
- γ) Η Διοίκηση θα πρέπει να απαντήσει μέσα σε προθεσμία 30 ημερών, διάταξη η οποία εναρμονίζεται και με το άρθρο 46, παρ. 2 του Π.Δ.18/1989, σύμφωνα με το οποίο η υποβολή της αίτησης θεραπείας διακόπτει την προθεσμία για την άσκηση της αίτησης ακύρωσεως.
- δ) Στην περίπτωση που η ιεραρχική προσφυγή γίνει δεκτή, η υπόθεση συνήθως επανέρχεται αυτοδίκαια στην αρχή που εξέδωσε την ακυρωθείσα διοικητική πράξη, η οποία και έχει την αρμοδιότητα έκδοσης ή μη νέας διοικητικής πράξης με το ίδιο ή διαφορετικό ρυθμιστικό περιεχόμενο.

Άρθρο 25: Ειδική διοικητική προσφυγή–Ενδικοφανής προσφυγή

1. «Όπου προβλέπεται από ειδικές διατάξεις, ο ενδιαφερόμενος, για την αποκατάσταση υλικής ή ηθικής βλάβης των έννομων συμφερόντων του που προκαλείται από διοικητική πράξη, μπορεί, με **προσφυγή** του, η οποία ασκείται ενώπιον του προβλεπόμενου από τις διατάξεις αυτές διοικητικού οργάνου και μέσα στην οριζόμενη από τις ίδιες προθεσμία, να ζητήσει, κατά περίπτωση, **την ακύρωση ή την τροποποίηση της πράξης**».

2. «Το διοικητικό όργανο, ανάλογα με την πρόβλεψη των σχετικών διατάξεων, είτε εξετάζει μόνο τη νομιμότητα της πράξης, οπότε και μπορεί να την ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει ή να απορρίψει την προσφυγή (**ειδική διοικητική προσφυγή**), είτε εξετάζει τόσο τη νομιμότητα της πράξης όσο και την ουσία της υπόθεσης, οπότε και μπορεί να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει ή να τροποποιήσει την πράξη ή να απορρίψει την προσφυγή (**ενδικοφανής προσφυγή**). Το αρμόδιο όργανο οφείλει να γνωστοποιήσει στον προσφεύγοντα την απόφασή του μέσα στην προθεσμία που τυχόν τάσσουν οι σχετικές διατάξεις, αλλιώς, στην περίπτωση μεν της ειδικής προσφυγής, το αργότερο μέσα σε τριάντα (30) ημέρες, στην περίπτωση δε της ενδικοφανούς προσφυγής, το αργότερο μέσα σε τρεις (3) μήνες».

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Γίνεται λόγος για τη δυνατότητα που έχει ο πολίτης για την άσκηση ειδικής διοικητικής ή ενδικοφανούς προσφυγής, όταν προβλέπεται από ειδικές διατάξεις, για την αποκατάσταση υλικής ή ηθικής βλάβης των έννομων συμφερόντων του, που προκαλείται από ατομική ή κανονιστική διοικητική πράξη.
- β) Για να χαρακτηριστεί μια διοικητική προσφυγή ως ειδική ή ως ενδικοφανής, θα πρέπει η άσκησή της να προβλέπεται από σχετική διάταξη, η οποία καθορίζει και το διοικητικό όργανο προς το οποίο θα ασκηθεί και την προθεσμία άσκησής της. Στην περίπτωση της ειδικής διοικητικής προσφυγής, εξετάζεται μόνο η νομιμότητα της πράξης, η οποία μπορεί να ακυρωθεί ολικώς ή μερικώς ή να απορριφθεί η προσφυγή. Στην ενδικοφανή προσφυγή εξετάζεται τόσο η νομιμότητα της πράξης, όσο και η ουσία της υπόθεσης και μπορεί να ακυρωθεί ολικώς ή μερικώς ή να τροποποιηθεί η πράξη ή να απορριφθεί η προσφυγή. Η προθεσμία των 30 ημερών προς έκδοση της απόφασης για την ειδική διοικητική πράξη εναρμονίζεται και με το άρθρο 46, παρ. 2 του Π.Δ.18/1989, σύμφωνα με το οποίο η υποβολή της αίτησης θεραπείας διακόπτει την προθεσμία για την άσκηση της αίτησης ακυρώσεως.

Άρθρο 26: Κοινές διατάξεις

«Όταν ασκηθεί διοικητική προσφυγή, η αρμόδια για την εξέτασή της διοικητική αρχή μπορεί, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερόμενου ή και αυτεπαγγέλτως, να **αναστείλει την εκτέλεση της διοικητικής πράξης** ωσότου αποφανθεί για την προσφυγή και, πάντως, όχι πέρα από την προθεσμία που ορίζεται για την έκδοση της απόφασής της».

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Αν ασκηθεί αίτηση θεραπείας ή ιεραρχική προσφυγή ή ενδικοφανής προσφυγή, προβλέπεται η δυνατότητα της αρμόδιας για την εξέταση διοικητικής αρχής να αναστείλει την εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης, είτε αυτεπάγγελα είτε κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου και για χρονικό διάστημα που δεν μπορεί να υπερβεί τις 30 ημέρες.
- β) Σύμφωνα με το δημοσιοϋπαλληλικό κώδικα (Ν.3528/2007, άρθρο 142), προσφυγή ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δικαιούται να ασκήσει ο υπάλληλος που τιμωρήθηκε.
- γ) Η προθεσμία για την άσκηση προσφυγής και η άσκησή της αναστέλλουν την εκτέλεση της πειθαρχικής απόφασης.
- δ) Το Συμβούλιο της Επικρατείας όταν κρίνει μετά από προσφυγή, δεν μπορεί να χειροτερεύσει τη θέση του υπαλλήλου.

Άρθρο 27: Αναφορά

«Αν δεν είναι δυνατή η άσκηση, σύμφωνα με τα άρθρα 24-26, διοικητικής προσφυγής, ο ενδιαφερόμενος, για την αποκατάσταση υλικής ή ηθικής βλάβης των έννομων συμφερόντων του που προκαλείται από ενέργεια ή παράλειψη ενέργειας διοικητικής αρχής, μπορεί, με αίτησή του προς την αρχή αυτή, να ζητήσει την επανόρθωση ή την ανατροπή της βλάβης. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται, και στην περίπτωση αυτή, όσα ορίζονται στις παρ. 1-3 του άρθρου 4».

Παράδειγμα:

Διευθυντής σχολικής μονάδας υποχρεούται να παραλάβει αναφορά γονέα/πολίτη με έννομο συμφέρον για κάποιο θέμα της αρμοδιότητάς του και να απαντήσει εγγράφως και αιτιολογημένα.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Η διάταξη αυτή είναι αναγκαία σύμφωνα με το άρθρο 10 του Συντάγματος, καθώς όλοι οι πολίτες έχουν δικαίωμα να αναφέρονται εγγράφως στις αρχές, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να ενεργούν σύντομα και να απαντούν αιτιολογημένα στον πολίτη που υπέβαλε την αναφορά.
- β) Καλύπτονται όλες οι ενέργειες ή παραλήψεις της Διοίκησης κατά των οποίων δεν μπορεί να ασκηθεί διοικητική προσφυγή.
- γ) Η αναφορά για την υποβολή της αίτησης απαιτεί έννομο συμφέρον και το αντικείμενό της είναι η επανόρθωση ή η ανατροπή βλάβης που προκαλείται από ενέργειες ή παραλήψεις της Διοίκησης.
- δ) Υπογραμμίζουμε και το ρόλο του Συνηγόρου του Πολίτη, ο οποίος σύμφωνα με το Ν.2477/1997, άρθρο 4, επιλαμβάνεται κάθε θέματος που εμπίπτει στην αρμοδιότητά του –ύστερα από ενυπόγραφη αναφορά κάθε άμεσα ενδιαφερόμενου.

ΣΤ. Τελικές και Μεταβατικές Διατάξεις (άρθρα 28–33)

Άρθρο 28: Διάρκεια προθεσμιών

«Η διάρκεια των προθεσμιών που είχαν αρχίσει πριν από την έναρξη της ισχύος του Κώδικα υπολογίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του μόνο αν η προβλεπόμενη από αυτές διάρκεια τους είναι μεγαλύτερη από εκείνη που προβλεπόταν από τις ισχύουσες διατάξεις.»

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Σύμφωνα με τη γνωστή ερμηνευτική αρχή, οι νεότερες γενικές διατάξεις δεν καταργούν προηγούμενες ειδικές διατάξεις.
- β) Όπου το πεδίο εφαρμογής κάποιας διάταξης που ήδη ισχύει είναι ευρύτερο από το πεδίο εφαρμογής του Κώδικα, γιατί ενδεχομένως περιλαμβάνει το δημόσιο, τους Ο.Τ.Α., τα Ν.Π.Δ.Δ. και τα Ν.Π.Ι.Δ. που ανήκουν στο δημόσιο, η διάταξη αυτή παύει να εφαρμόζεται στο δημόσιο, τους Ο.Τ.Α. και τα Ν.Π.Δ.Δ., ισχύει όμως στα άλλα Ν.Π.Ι.Δ. του δημόσιου τομέα.

Άρθρο 30: Επεξήγηση όρων

«Όπου στον Κώδικα αναφέρεται ο όρος ‘διοικητική πράξη’, νοείται η εκτελεστή διοικητική πράξη.»

Παράδειγμα:

Στις προσβαλλόμενες πράξεις, σύμφωνα με το Π.Δ. 18/1989, άρθρο 45, η αίτηση ακυρώσεως για υπέρβαση εξουσίας ή παράβαση νόμου επιτρέπεται μόνο κατά των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.

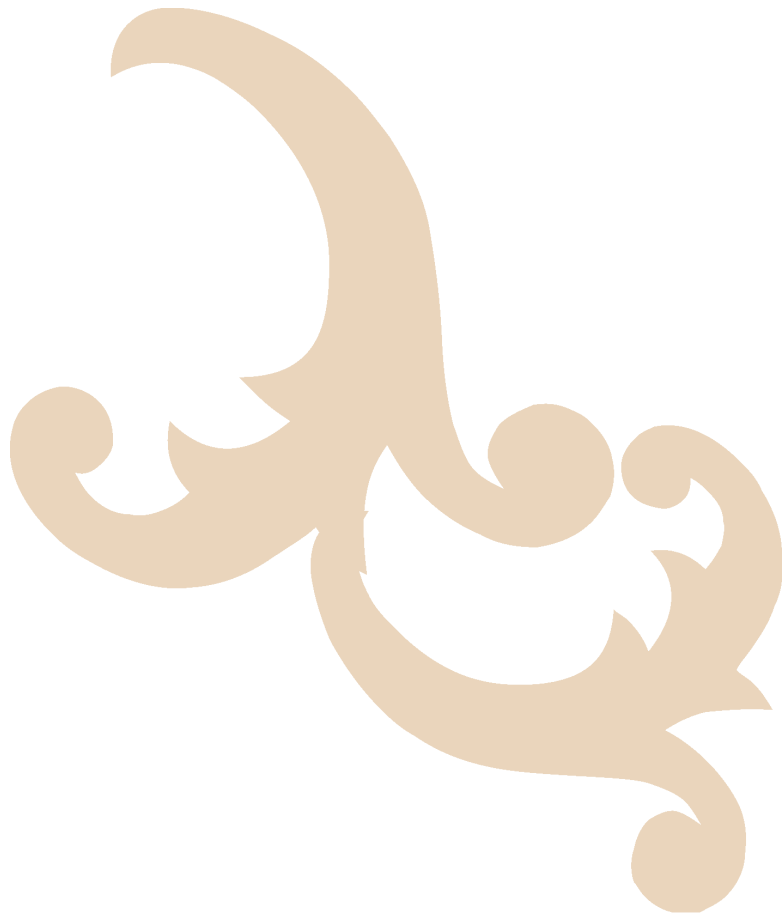
Τέλος, στο άρθρο δεύτερο, παρ. 1, γίνεται αναφορά στη **δυνατότητα κατάρτισης Χαρτών Υποχρεώσεων** των υπουργείων, των περιφερειών, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ν.Π.Ι.Δ. προς τους πολίτες με τους οποίους συναλλάσσονται.

Επισημαίνονται τα εξής:

- α) Οι Χάρτες Υποχρεώσεων μπορούν να προσδιορίζουν οποιεσδήποτε δεσμεύσεις, χρονικές ή άλλες, της υπηρεσίας ή του φορέα που τους κατάρτισε, προς τους πολίτες, σε σχέση με την ποιότητα των παρεχόμενων, σε αυτούς, αγαθών ή υπηρεσιών.
- β) Οι εν λόγω δεσμεύσεις αποτελούν υποχρεώσεις πέραν εκείνων που προβλέπονται από τις οικείες κανονιστικές ρυθμίσεις.
- γ) Μπορεί ακόμα να προβλεφθεί η υποχρέωση άμεσης ή εντός ρητής ή αποκλειστικής προθεσμίας καταβολής, συγκεκριμένου, κατά περίπτωση, χρηματικού ποσού ή άλλου είδους αποζημίωσης–αποκατάστασης του πολίτη για την πλημμελή εκπλήρωση των υποχρεώσεων, που έχουν αναληφθεί με τον οικείο Χάρτη Υποχρεώσεων.
- δ) Οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνουν οι οικείες υπηρεσίες ή φορείς με τους Χάρτες Υποχρεώσεων ισχύουν αποκλειστικά και μόνο για την υπηρεσία ή φορέα που τον εξέδωσε, που μπορεί να τον συμπληρώσει ή να τον τροποποιήσει.

Διοικητικά Όργανα

8^ο Κεφάλαιο

8.1. Εισαγωγή

Η ανάγκη έννομης προστασίας μιας Δημοκρατικής Πολιτείας επέβαλε τον καταμερισμό των λειτουργιών της σε νομοθετική, εκτελεστική (διοικητική) και δικαστική.

Διάγραμμα 8.1

Διάκριση των λειτουργιών		Όργανα άσκησης των λειτουργιών
Νομοθετική λειτουργία	Βουλή και Πρόεδρος Δημοκρατίας	Βουλευτές Πρόεδρος της Δημοκρατίας
Εκτελεστική λειτουργία	Πρόεδρος Δημοκρατίας και Κυβέρνηση	Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Πρωθυπουργός, Υπουργοί, Υφυπουργοί και κρατικά όργανα
Δικαστική λειτουργία	Δικαστήρια	Δικαστές

Η εκτελεστική (διοικητική) λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση, ενώ τα διοικητικά όργανα είναι όργανα του Κράτους και «εκτελεστές της θέλησης του κράτους» (Σύνταγμα του 1975/1986/2001, άρθρο 103, παρ. 1). Έτσι, σύμφωνα με το ισχύον Σύνταγμα διοικητικά όργανα είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Πρωθυπουργός, οι Υπουργοί, οι Υφυπουργοί και όσα κρατικά όργανα προβλέπονται από τη νομοθεσία να ασκούν δημόσια εξουσία. Πάντως, τα διοικητικά όργανα δεν ανήκουν στη νομοθετική ή στη δικαστική εξουσία.

Η Πολιτεία, ως νομικό πρόσωπο, εκδηλώνει τη βούληση και τις ενέργειές της μέσω φυσικών προσώπων, τα οποία ονομάζονται διοικητικά όργανα της Πολιτείας. Τέτοια διοικητικά όργανα, για παράδειγμα, είναι οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι οποίοι ανήκουν στις διάφορες δημόσιες υπηρεσίες του Κράτους. Αυτές οι υπηρεσίες, που είναι ενταγμένες στην εκτελεστική εξουσία, ονομάζονται διοικητικές υπηρεσίες και αποτελούν τη Δημόσια Διοίκηση.

Τα διοικητικά όργανα –όπως και κάθε άλλο δημόσιο όργανο- έχουν πάντα μια ορισμένη αρμοδιότητα και μπορούν να ενεργοποιούνται με στόχο την εκτέλεση των καθηκόντων τους, πάντα, μέσα στο πλαίσιο όσων ορίζονται από τη νομοθεσία. Σε περίπτωση που ένα διοικητικό όργανο εκδώσει εντολή για την οποία είναι αρμόδιο άλλο όργανο, τότε έχουμε υπέρβαση καθήκοντος.

Παράδειγμα:

Είναι υπέρβαση καθήκοντος, όταν διευθυντής σχολείου εκδώσει πιστοποιητικό αποφοίτησης για άτομο που δε φοιτούσε στη σχολική μονάδα την οποία διευθύνει.

8.2. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα διοικητικών οργάνων

Βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των διοικητικών οργάνων είναι:

- η ιεραρχική εξάρτηση,
- ο ιεραρχικός έλεγχος και
- η υπακοή.

Με βάση τα παραπάνω, οι πράξεις κάθε διοικητικού οργάνου κρίνονται και ελέγχονται από άλλο διοικητικό όργανο, που κατέχει ανώτερη βαθμίδα στην ιεραρχική δομή της δημόσιας διοίκησης. Το ιεραρχικά προϊστάμενο όργανο εκδίδει υπηρεσιακές διαταγές, στις οποίες τα υφιστάμενα όργανα οφείλουν να συμμορφώνονται, εκτός και αν ο ιεραρχικά υφιστάμενος λάβει εντολή να προβεί σε αντισυνταγματική ή αξιόποινη πράξη, οπότε δικαιούται να μην υπακούσει και να το αναφέρει χωρίς αναβολή στην προϊστάμενη αρχή εκείνου που το διέταξε (Ν.3528/2007, άρθρο 25, παρ. 3). Έτσι, οι δημόσιοι υπάλληλοι οφείλουν να υπακούουν και να συμμορφώνονται με τις εντολές των προϊσταμένων τους και, αν θεωρούν πως αυτές είναι παράνομες, να αναφέρουν εγγράφως την αντίθετη γνώμη τους.

Σημειώνεται ότι ο πρωθυπουργός είναι αυτός που κατευθύνει τους υπουργούς του⁵² και γενικά τις δημόσιες υπηρεσίες, δηλαδή είναι προϊστάμενος ολόκληρης της Δημόσιας Διοίκησης.

Συνέπεια των όσων προαναφέρονται σχετικά με την ιεραρχία είναι το δικαίωμα των προϊσταμένων να ασκούν έλεγχο νομιμότητας-σκοπιμότητας στις ενέργειες των υφισταμένων τους, με στόχο την εξασφάλιση της αρχής της ενότητας της δράσης των οργάνων της κρατικής εξουσίας. Μάλιστα, το άρθρο 101 του Συντάγματος ορίζει ότι τα κεντρικά όργανα του Κράτους έχουν και τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των περιφερειακών οργάνων.

Εικόνα 8.1: Βουλή των Ελλήνων, Πλατεία Συντάγματος, Αθήνα

8.3. Κατηγοριοποίηση διοικητικών οργάνων

Τα διοικητικά όργανα διακρίνονται με βάση την εξουσία που διαθέτουν σε:

- **άμεσα και έμμεσα:** Τα άμεσα διοικητικά όργανα ασκούν την κρατική εξουσία, χωρίς η έκφραση της βούλησής τους να εξαρτάται από τη βούληση άλλου ιεραρχικά ανώτερου οργάνου, ενώ τα έμμεσα υπόκεινται σε σχέση εξάρτησης ή υποταγής με άλλο όργανο.

Παράδειγμα:

Άμεσο διοικητικό όργανο είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και ο Πρωθυπουργός, ενώ έμμεσο οι υπουργοί, οι υφυπουργοί, οι γενικοί γραμματείς των υπουργείων, οι δημόσιοι υπάλληλοι κ.λπ.

- **αποφασιστικά και γνωμοδοτικά,** με βάση τη δραστηριότητά τους.

Παράδειγμα:

Διευθυντές Εκπαίδευσης ή οι Διευθυντές σχολικών μονάδων αποτελούν αποφασιστικά μονομελή διοικητικά όργανα.

- **κεντρικά και περιφερειακά,** με βάση το εύρος των αρμοδιοτήτων τους. Τα κεντρικά όργανα έχουν εύρος αρμοδιοτήτων σε ολόκληρη την επικράτεια, και τέτοια είναι: ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Πρωθυπουργός, οι Υπουργοί, ενώ τα περιφερειακά έχουν αρμοδιότη-

Εικόνα 8.2: Προεδρικό Μέγαρο Μαξίμου στην Ηρώδου Αττικού

⁵² Οι υπουργοί δεν υπόκεινται σε ιεραρχική εξάρτηση, παρά μόνο σε πολιτική εξάρτηση.

τα σε ένα μέρος της επικράτειας, την περιφέρεια, και τέτοια είναι: οι Περιφερειάρχες, οι Νομάρχες, οι Περιφερειακοί Διευθυντές Εκπαίδευσης, οι Προϊστάμενοι Γραφείων κ.λπ.

- **μονομελή και συλλογικά**, με βάση τον αριθμό των φυσικών προσώπων από τα οποία συγκροτούνται. Μονομελές όργανο είναι ο διευθυντής μιας σχολικής μονάδας και συλλογικό ο σύλλογος διδασκόντων αυτής.

8.4. Ατομικά και σύνθετα διοικητικά όργανα

Εικόνα 8.2: Πρωθυπουργικό Μέγαρο Μαξίμου στην Ηρώδου Αττικού.

Τα ατομικά, μονομελή ή μονοπρόσωπα διοικητικά όργανα είναι αυτά στα οποία απαιτείται ένα μόνο φυσικό πρόσωπο για τη συγκρότηση και λειτουργία τους. Ατομικά διοικητικά όργανα είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Πρωθυπουργός, ο νομάρχης, ο διευθυντής εκπαίδευσης, ο διευθυντής σχολείου κ.λπ.

Σημειώνεται ότι το Σύνταγμα επέλεξε το ατομικό, πρωθυπουργικό σύστημα οργάνωσης της κυβέρνησης και, συνεπώς, ο πρωθυπουργός δεν είναι *primus inter pares* (πρώτος μεταξύ ίσων) αλλά ο ανώτατος προϊστάμενος της δημόσιας διοίκησης.

Πλεονέκτημα των ατομικών οργάνων αποτελεί η ταχύτητα λήψης των αποφάσεων και των απαιτούμενων ενεργειών, ενώ μειονέκτημα αποτελεί το ενδεχόμενο διάπραξης σφάλματος εξαιτίας της απουσίας ποικιλίας προσεγγίσεων ενός θέματος από διαφορετικές οπτικές.

Όταν δύο ή περισσότερα διοικητικά όργανα συμπράττουν αυτοτελώς για την παραγωγή έννομου αποτελέσματος, τότε έχουμε ένα σύνθετο διοικητικό όργανο. Περιπτώσεις σύνθετου διοικητικού οργάνου αποτελούν η σύμπραξη δύο ή περισσότερων υπουργών για την έκδοση κοινής υπουργικής απόφασης ή η σύμπραξη του αρμόδιου καθ' ύλην υπουργού με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για την έκδοση Προεδρικού Διατάγματος.

8.4.1. Αρμοδιότητες διοικητικών οργάνων

Διάγραμμα 8.1: Διακρίσεις αρμοδιοτήτων των διοικητικών οργάνων

Αρμοδιότητα ονομάζεται η ικανότητα που έχει το διοικητικό όργανο να προβαίνει με πράξεις στη θέσπιση κανόνων δικαίου, μονομερώς ή με συμβάσεις, και προκύπτει από την αρχή της νομιμότητας, που πρέπει να διακρίνει τη Δημόσια Διοίκηση.

Οι αρμοδιότητες των διοικητικών οργάνων διακρίνονται:

- Στις **καθ' ύλην αρμοδιότητες**, οι οποίες αναφέρονται στην ικανότητα του διοικητικού οργάνου να εκδίδει διοικητικές πράξεις.

Παράδειγμα:

Ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων έχει καθ' ύλην αρμοδιότητα για ζητήματα Παιδείας και εκκλησιαστικά θέματα.

- Στις **κατά κλάδο αρμοδιότητες**, οι οποίες αναφέρονται σε έναν τομέα του διοικητικού έργου.

Παράδειγμα:

Ο Διευθυντής Προσωπικού Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ. έχει αρμοδιότητα για το προσωπικό της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και τις υπηρεσιακές του μεταβολές και όχι για ζητήματα σπουδών – αρμοδιότητα που έχει ο Διευθυντής της Διεύθυνσης Σπουδών του ίδιου υπουργείου.

Στις **κατά τόπο αρμοδιότητες**, οι οποίες περιορίζονται σε μια εδαφική περιοχή μέσα στην οποία το διοικητικό όργανο ασκεί την καθ' ύλην αρμοδιότητά του.

Παράδειγμα:

Το Υπουργείο Μακεδονίας-Θράκης ή οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ή οι Διευθύνσεις Εκπαίδευσης έχουν κατά τόπο αρμοδιότητα, καθώς η αρμοδιότητά τους περιορίζεται στη συγκεκριμένη εδαφική περιοχή.

Αν και η δημόσια διοίκηση δεσμεύεται από την κείμενη νομοθεσία, ο νομοθέτης δεν είναι δυνατόν να προβλέψει εξαντλητικά όλες τις περιπτώσεις που μπορεί να προκύψουν στο μέλλον και έτσι η νομοθεσία άλλοτε δεσμεύει πλήρως τη διοίκηση και άλλοτε της παρέχει τη δυνατότητα ευελιξίας για τη χρηστή αντιμετώπιση των ποικίλων περιπτώσεων που παρουσιάζονται. Έτσι, η καθ' ύλην αρμοδιότητα διοικητικού οργάνου μπορεί να χωριστεί σε:

- δέσμια αρμοδιότητα και
- σε διακριτική ευχέρεια ή εξουσία.

Στη **δέσμια αρμοδιότητα**, το διοικητικό όργανο είναι υποχρεωμένο να εκδώσει διοικητική πράξη, όταν διαπιστώσει ότι συντρέχει λόγος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τη νομοθεσία.

Παράδειγμα:

Με τη συμπλήρωση του προβλεπόμενου ορίου ηλικίας και της τριακονταπενταετούς υπηρεσίας, το διοικητικό όργανο υποχρεούται στην έκδοση διαπιστωτικής πράξης απόλυσης για λύση της δημοσιοϋπαλληλικής σχέσης και απόλυση λόγω ορίου ηλικίας ή με τη συμπλήρωση του απαιτούμενου χρόνου στη χορήγηση μισθολογικού κλιμακίου ή χρονοεπιδόματος στον υπάλληλο.

Όταν οι κανόνες που καθορίζουν την αρμοδιότητα δεν προσδιορίζουν επακριβώς την ενέργεια του διοικητικού οργάνου και το αφήνουν ελεύθερο να ενεργήσει κατά την εκτίμησή του, τότε έχουμε την έννοια της **διακριτικής ευχέρειας** ή εξουσίας στην άσκηση της αρμοδιότητας. Στην περίπτωση αυτή η διοίκηση έχει τη νομική δυνατότητα να επιλέγει ανάμεσα σε διάφορες νόμιμες λύσεις – οι οποίες δε βλάπτουν το δημόσιο συμφέρον – για το αν, το πότε και το πώς των αποφάσεων.

Παράδειγμα:

Τα κεντρικά και τα περιφερειακά υπηρεσιακά συμβούλια πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν τη διακριτική ευχέρεια ικανοποίησης αιτήματος απόσπασης εκπαιδευτικού με βάση την εκτίμηση των εξαιρετικών υπηρεσιακών αναγκών ή των εξαιρετικών οικογενειακών λόγων που ενδεχομένως προβληθούν (Ν.1566/1985, άρθρο 16, κεφ. Γ', παρ.1 και παρ. 5), καθώς μπορούν, αλλά δεν έχουν υποχρέωση ικανοποίησής του.

Πάντως, όταν η διοίκηση ενεργεί στα πλαίσια της διακριτικής ευχέρειας, οφείλει να διαφυλάξει την αρχή της χρηστής διοίκησης και μαζί με αυτήν τα έννομα συμφέροντα των πολιτών και να τους διευκολύνει στην άσκηση των δικαιωμάτων τους.

8.4.1.1. Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων

Η **μεταβίβαση αρμοδιότητας** είναι η αρμοδιότητα που παραχωρείται από ένα διοικητικό όργανο που την ασκεί σε ένα άλλο.

Παραδείγματα:

1. Ενώ η απόσπαση εκπαιδευτικού για διάστημα μέχρι δύο μηνών σε σχολικές μονάδες του ίδιου νομού γινόταν με απόφαση του νομάρχη, ύστερα από εισήγηση του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης (Ν.1566/1985, άρθρο 16, κεφ. Γ', παρ.1), η αρμοδιότητα αυτή στη συνέχεια μεταβιβάστηκε στους Διευθυντές Εκπαίδευσης.
2. Ενώ άδεια άνευ αποδοχών σε εκπαιδευτικούς χορηγούσε με απόφαση ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ύστερα από πρόταση του Κεντρικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Ν.1566/1985, άρθρο 16, κεφ. Δ', παρ.1), στη συνέχεια η αρμοδιότητα αυτή μεταβιβάστηκε στους Περιφερειακούς Διευθυντές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και στα Α.Π.Υ.Σ.Π.Ε.

Το όργανο στο οποίο μεταβιβάζεται η αρμοδιότητα είναι πλέον αποκλειστικά υπεύθυνο για την άσκησή της, εκτός και αν ο νόμος ορίζει η αρμοδιότητα να ασκείται παράλληλα και από το όργανο που τη μεταβίβασε (Ν.2690/1999, άρθρο 9, παρ. 2).

Σημειώνεται ότι η **εξουσιοδότηση υπογραφής** διαφέρει από τη μεταβίβαση αρμοδιότητας, καθώς στην εξουσιοδότηση υπογραφής παρέχεται εξουσιοδότηση με κανονιστική πράξη από ένα ιεραρχικά ανώτερο όργανο σε ένα υφιστάμενο να υπογράψει με εντολή του ορισμένα έγγραφα αρμοδιότητάς του.

Παραδείγματα:

1. Οι Διευθυντές Εκπαίδευσης με εντολή υπουργού υπογράφουν τη χορήγηση μισθολογικών κλιμακίων και χρονοεπιδομάτων στους εκπαιδευτικούς και τους διοικητικούς υπαλλήλους που ανήκουν στις υπηρεσίες τους
2. Οι Διευθυντές Εκπαίδευσης με εντολή υπουργού συγκροτούν επιτροπές σχολικών δραστηριοτήτων (Υπουργική Απόφαση ΣΤ5/56/2000 Φ.Ε.Κ.1409/17-11-2000, τ.Β'). Φυσικά, οι διοικητικές πράξεις του εξουσιοδοτημένου οργάνου θεωρούνται πράξεις του οργάνου που έδωσε την εντολή εξουσιοδότησης. Επίσης, το διοικητικό όργανο που απουσιάζει ή κωλύεται αναπληρώνεται από τον ιεραρχικά ανώτερο κατά βαθμό Προϊστάμενο των υποκείμενων σε αυτόν οργανικών μονάδων (Ν.2690/1999, άρθρο 8).

Παράδειγμα:

Όταν απουσιάζει ή κωλύεται ο Διευθυντής Εκπαίδευσης αναπληρώνεται από Προϊστάμενο Γρα-

φείου ή από διευθυντή σχολείου (Ν.1304/1982, άρθρο 15, όπως αντικαταστάθηκε από το Ν.1566/1985, άρθρο 56).

8.5. Συλλογικά διοικητικά όργανα

Τα συλλογικά διοικητικά όργανα είναι αυτά για τα οποία απαιτείται η σύμπραξη περισσότερων του ενός φυσικών προσώπων για τη συγκρότηση και λειτουργία τους. Στα συλλογικά όργανα την ιδιότητα του οργάνου έχει μόνο το σύνολο, ο σύλλογος των φυσικών προσώπων, ενώ τα μέλη του δεν ενεργούν αυτοτελώς. Κάθε συλλογικό όργανο είναι ενιαίο, τα μέλη του συμπράττουν ισότιμα και εκδίδουν από κοινού αποφάσεις. Τα συλλογικά όργανα του δημοσίου και των Ν.Π.Δ.Δ. είναι τα συλλογικά όργανα της διοίκησης και εφαρμόζουν το κυβερνητικό πρόγραμμα μέσα στα πλαίσια της κείμενης νομοθεσίας.

Τα συλλογικά διοικητικά όργανα φέρουν ειδική ονομασία που δηλώνει την αρμοδιότητά τους. Συλλογικά διοικητικά όργανα είναι η Βουλή, το νομαρχιακό, δημοτικό και κοινοτικό συμβούλιο, οι νομαρχιακές επιτροπές, τα υπηρεσιακά συμβούλια των δημοσίων υπηρεσιών και των Ν.Π.Δ.Δ., οι νομοπαρασκευαστικές επιτροπές, τα διάφορα επιστημονικά και γνωμοδοτικά συμβούλια κ.λπ.

Στο χώρο της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης –σύμφωνα με το Π.Δ.1/2003 (Φ.Ε.Κ. 1/3-1-2003, τ.Α') «*Σύνθεση, συγκρότηση και λειτουργία υπηρεσιακών συμβουλίων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής, αρμοδιότητες αυτών, όροι, προϋποθέσεις και διαδικασία εκλογής των αιρετών τακτικών και αναπληρωτών μελών των συμβουλίων αυτών*»- συλλογικά διοικητικά όργανα (υπηρεσιακά και πειθαρχικά) είναι:

- Τα Κεντρικά Υπηρεσιακά Συμβούλια Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Κ.Υ.Σ.Π.Ε. και Κ.Υ.Σ.Δ.Ε.),
- Τα Ανώτερα Υπηρεσιακά Συμβούλια Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Α.Π.Υ.Σ.Π.Ε. και Α.Π.Υ.Σ.Δ.Ε.),
- Τα Περιφερειακά Υπηρεσιακά Συμβούλια Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Π.Υ.Σ.Π.Ε. και Π.Υ.Σ.Δ.Ε.),
- Τα Περιφερειακά Υπηρεσιακά Συμβούλια Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Π.Υ.Σ.Ε.Ε.Π.) και
- Το Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Υ.Σ.Ε.Ε.Π.).

Επίσης, συλλογικά διοικητικά όργανα είναι:

- Ο Σύλλογος Διδασκόντων των σχολικών μονάδων (Ν.1566/1985, άρθρο 11, κεφ. Στ') και
- Οι Σχολικές Επιτροπές (Ν.1566/1985, άρθρο 52).

Εισηγητικά συλλογικά διοικητικά όργανα είναι:

- Το Σχολικό Συμβούλιο (Ν.1566/1985, άρθρο 51),
- Το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας,
- Οι Νομαρχιακές και οι Επαρχιακές Επιτροπές Παιδείας και
- Οι Δημοτικές και οι Κοινοτικές Επιτροπές Παιδείας (Ν.1566/1985, άρθρα 48, 49, 50).

Γνωμοδοτικά συλλογικά διοικητικά όργανα (Ν.1566/1985, άρθρο 22) αποτελούν:

- Το Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης,
- Το Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και

- Το Συμβούλιο Ειδικής Αγωγής.

Ορισμένα συλλογικά όργανα προβλέπονται ρητά από το Σύνταγμα, όπως:

- Η Ιερά και η Διαρκής Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος (άρθρο 3, παρ.1).
- Η αυτοδιοίκηση των Α.Ε.Ι. (άρθρο 16, παρ.5) από τη Σύγκλητο και το Πρυτανικό Συμβούλιο.
- Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (άρθρο 102) και
- Τα υπηρεσιακά συμβούλια των δημοσίων υπαλλήλων (άρθρο 103, παρ.4).

Τα συλλογικά όργανα άλλοτε έχουν αποφασιστικές αρμοδιότητες –όταν εκδίδουν εκτελεστές πράξεις- και άλλοτε γνωμοδοτικές –όταν εκδίδουν προπαρασκευαστικές πράξεις.

Το πλεονέκτημα των συλλογικών οργάνων είναι ότι οι αποφάσεις και οι ενέργειές τους είναι ορθότερες, λόγω της ύπαρξης ποικιλίας προσεγγίσεων ενός θέματος από διαφορετικές οπτικές. Στα μειονέκτημα συγκαταλέγεται η βραδύτητα λήψης των αποφάσεων και κάποιες φορές το άκαιρο των ενεργειών τους. Πάντως η οργάνωση και λειτουργία των συλλογικών οργάνων συμβάλλει στη νομιμοποίηση της διοικητικής δράσης και την καθιστά πιο αποτελεσματική.

Οι νομικοί κανόνες που διέπουν τα συλλογικά όργανα του δημοσίου, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Ν.Π.Δ.Δ. κωδικοποιήθηκαν στο Ν.2690/99, τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

8.5.1. Συγκρότηση – σύνθεση -λειτουργία συλλογικών διοικητικών οργάνων

8.5.1.1. Συγκρότηση συλλογικών διοικητικών οργάνων

Για να μπορέσει να λειτουργήσει ένα συλλογικό όργανο νόμιμα και οι πράξεις του να έχουν εγκυρότητα θα πρέπει να έχει νόμιμη υπόσταση, δηλαδή να έχει διοριστεί με πράξη ή, αν πρόκειται για αιρετό όργανο, να έχει εκλεγεί και να έχει επικυρωθεί αυτή η εκλογή. Αν δεν υπάρχει η πράξη διορισμού ή εκλογής του οργάνου, τότε αυτό δεν εκφράζει πολιτειακή βούληση αλλά βούληση ιδιώτη και οι πράξεις του δεν είναι απλώς άκυρες αλλά και ανυπόστατες.

Έτσι, τα Υπηρεσιακά Συμβούλια πρέπει να έχουν πάγια ίδρυση-συγκρότηση και να μην ιδρύονται εξαιρετικά και πρόσκαιρα για την κρίση ορισμένων υποθέσεων, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η αντικειμενικότητα και η αμεροληψία κρίσης και αποφάσεων και να επιβάλλεται η αρχή της ισότητας (άρθρο 4, παρ. 1 του Συντάγματος). Η συγκρότηση του συλλογικού οργάνου πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τρία μέλη, αν ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά (Ν.2690/1999).

Η σύσταση συλλογικού οργάνου πρέπει να προβλέπεται από το Σύνταγμα, ενώ η ίδρυσή του γίνεται με νομοθετική ή κανονιστική πράξη που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ύστερα από νομοθετική εξουσιοδότηση.

Παράδειγμα:

Η περίπτωση της σύστασης και συγκρότησης των Σχολικών Επιτροπών. Επίσης, με το Ν.1566/1985, άρθρο 21 προβλέπεται η σύσταση υπηρεσιακών και πειθαρχικών συμβουλίων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ για τη συγκρότησή τους εκδόθηκε το Π.Δ.1/2003.

Με την ιδρυτική πράξη καθορίζονται και οι δραστηριότητες που αναλαμβάνει να ασκήσει το συγκεκριμένο διοικητικό όργανο. Η κατάργηση του διοικητικού οργάνου γίνεται με την ίδια διαδικασία με την οποία ιδρύθηκε, κυρίως όταν αυτό δεν ασκεί πλέον τις αρμοδιότητες που

έχουν καθοριστεί, λόγω ανάθεσης της διοικητικής δραστηριότητάς του σε άλλο όργανο.

Σημειώνεται ότι υπάρχει εννοιολογική διαφορά μεταξύ σύστασης και συγκρότησης συλλογικού οργάνου. Η σύσταση, αποτελεί την πρόβλεψη του συλλογικού οργάνου από τις σχετικές διατάξεις, ενώ η συγκρότηση αποτελεί το λεπτομερή καθορισμό του αριθμού των φυσικών προσώπων και της συγκεκριμένης ιδιότητας των μελών του, ανεξάρτητα αν αυτά τα μέλη διορίζονται ή εκλέγονται (αιρετά μέλη).

Συνεπώς, η πράξη συγκρότησης συλλογικού οργάνου αποτελεί ατομική διοικητική πράξη, καθώς πρέπει να αναφέρει τα ονόματα των διοριζόμενων μελών, τακτικών ή και αναπληρωτών. Επισημαίνεται ότι δεν απαιτείται η δημοσίευση της ατομικής διοικητικής πράξης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν κάτι τέτοιο ορίζεται ρητά από τη νομοθεσία, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση συγκρότησης διοικητικού συμβουλίου Ν.Π.Δ.Δ. ή δημοσίου οργανισμού.

Πάντως, για να είναι νόμιμα συγκροτημένο ένα συλλογικό όργανο της διοίκησης, θα πρέπει να έχουν οριστεί όλα τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη. Εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση που αναφέρεται στο Ν.2690/1999, άρθρο 13, εδ. β', όπου ορίζεται ότι το συλλογικό όργανο στο οποίο μετέχουν μέλη που εκλέγονται ή υποδεικνύονται από τρίτους, λογίζεται ότι έχει συγκροτηθεί και μπορεί να λειτουργήσει ακόμα και όταν μερικά από τα τακτικά ή αναπληρωματικά του μέλη δεν έχουν υποδειχθεί αν και έχει ζητηθεί κάτι τέτοιο. Την εξαίρεση αυτή επισημαίνει ο νομοθέτης, προκειμένου να ξεπεραστεί η αδράνεια ή η κακή λειτουργία των συλλογικών οργάνων από τη μη υπόδειξη μελών.

Παράδειγμα:

Η Γενική Συνέλευση Τμήματος Α.Ε.Ι. μπορεί να λειτουργήσει νόμιμα ακόμα και στην περίπτωση που ο οικείος σύλλογος φοιτητών δεν έχει υποδείξει εκπροσώπους για το συλλογικό αυτό όργανο. Φυσικά, τα αναπληρωματικά μέλη θα πρέπει να έχουν την ίδια ιδιότητα με τα τακτικά μέλη.

Στην πράξη διορισμού των μελών ενός συλλογικού διοικητικού οργάνου ορίζεται ο Πρόεδρος και ο Γραμματέας του, ενώ το συλλογικό όργανο δεν έχει νόμιμη συγκρότηση και δεν μπορεί να λειτουργήσει περισσότερο από τρεις μήνες, αν κάποια από τα μέλη του εκλείψουν ή χάσουν την ιδιότητα του μέλους ή αποχωρήσουν (π.χ. απολυθούν ή συνταξιοδοτηθούν ή παραιτηθούν, Ν.2690/1999, άρθρο 13).

8.5.1.2. Σύνθεση συλλογικών διοικητικών οργάνων

Τα συλλογικά όργανα απαρτίζονται από δημοσίους υπαλλήλους, όταν πρόκειται για Υπηρεσιακά Συμβούλια (άρθρο 103, παρ. 3, του Συντάγματος), ή από αιρετούς εκπροσώπους, όταν πρόκειται για συλλογικά όργανα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (άρθρο 102, παρ. 2β, του Συντάγματος), –με την εξαίρεση της συμμετοχής τακτικών δικαστών (δημοσίων υπαλλήλων) στα τελευταία (άρθρο 102, παρ. 4, του Συντάγματος).

Στα Υπηρεσιακά Συμβούλια των δημοσίων οργανισμών και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (άρθρο 6, παρ. 1α, του Ν.2839/2000) (Φ.Ε.Κ. 196/12-9-2000, τ.Α') καθιερώθηκε –και διασφαλίστηκε- η ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, με την κατ' ελάχιστο συμμετοχή στο 1/3 για κάθε φύλο, εφόσον στην οικεία υπηρεσία υπηρετεί επαρκής αριθμός υπαλλήλων που συγκεντρώνει τις νόμιμες προϋποθέσεις για ορισμό και εφόσον τα μέλη που ορίζονται είναι πάνω από ένα.

Η νομική υπόσταση του συλλογικού οργάνου διαρκεί μέχρι την ανάκληση ή την ακύρωση της

πράξης διορισμού του και συνεπώς κάθε πράξη που εκδίδεται μετά τη λήξη της νομικής υπόστασής του πάσχει ακυρότητας. Επίσης, διοικητική αρχή, για να προβεί στη σύσταση ή και συγκρότηση συλλογικού οργάνου, θα πρέπει να είναι αρμόδια, διαφορετικά το συλλογικό όργανο στερείται νομίμου υποστάσεως.

Παράδειγμα:

Η συγκρότηση των Περιφερειακών Υπηρεσιακών Συμβουλίων Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Π.Υ.Σ.Π.Ε. ή Π.Υ.Σ.Δ.Ε.) γίνεται από τον Περιφερειακό Διευθυντή Εκπαίδευσης και όχι από τον οικείο νομάρχη.

8.5.1.3. Λειτουργία συλλογικών διοικητικών οργάνων

Όταν συνεδριάζει ένα συλλογικό όργανο, πρέπει να μετέχουν σε αυτό τα τακτικά ή τα αναπληρωματικά του μέλη –όταν απουσιάζουν ή κωλύονται τα τακτικά- και να υπάρχει απαρτία στη σύνθεσή του. Έτσι, σύμφωνα με νομολογία, η πρόσκληση μέλους ασθενούς από γρίπη και η περαιτέρω αναπλήρωσή του δημιουργούν πλημμέλεια στη σύνθεση του οργάνου, καθώς η φύση της ασθένειας δεν καθιστά αδύνατη την προσέλευση του μέλους (ΣτΕ 598/1962). Απαρτία υπάρχει όταν τα παρόντα μέλη είναι περισσότερα απ' αυτά που απουσιάζουν, ενώ η απαρτία αυτή θα πρέπει να διατηρείται καθ' όλη τη διάρκεια της συνεδρίασης του οργάνου.

Σε περίπτωση που το συλλογικό όργανο αποτελείται από τρία μέλη, απαρτία υπάρχει όταν είναι παρόντα όλα του τα μέλη (Ν.2690/1999).

8.5.2. Νομιμότητα των αποφάσεων συλλογικών διοικητικών οργάνων

8.5.2.1. Προϋποθέσεις νομιμότητας των αποφάσεων συλλογικών διοικητικών οργάνων

Κάθε όργανο για να λειτουργήσει νόμιμα, θα πρέπει να τηρεί όλα τα προβλεπόμενα από τους κανόνες δικαίου. Μόνο τότε αποκτά νομιμότητα υπόστασης και νομιμότητα διοικητικών πράξεων. Η μη νόμιμη υπόσταση του διοικητικού οργάνου έχει ως συνέπεια οι πράξεις του να θεωρούνται ανυπόστατες.

Επίσης, όταν ένα φυσικό πρόσωπο ενεργεί χωρίς να έχει αποκτήσει την ιδιότητα διοικητικού οργάνου, τότε η ενέργειά του αυτή θεωρείται παράνομη και ονομάζεται νόσφιση εξουσίας. Η νόμιμη υπόσταση του οργάνου υπάρχει μέχρι την ανάκληση ή την ακύρωση ή τη λήξη της ισχύος της πράξης διορισμού ή εκλογής του. Πράξη που εκδίδεται μετά τη νόμιμη υπόσταση του οργάνου πάσχει ακυρότητας.

Αν ο διορισμός φυσικού προσώπου σε συγκεκριμένη θέση συνεπάγεται αυτόματα (ex officio) και το διορισμό του σε συλλογικό όργανο και ο διορισμός του έχει πρόβλημα νομιμότητας, η συγκρότηση του συλλογικού οργάνου θεωρείται νόμιμη και οι πράξεις του είναι νομικά δεσμευτικές (ΣτΕ 2802/1984).

Παράδειγμα:

Αν στη συγκρότηση ενός υπηρεσιακού συμβουλίου συμμετέχουν λόγω θέσης (Προϊστάμενοι Γραφείου) δύο σύζυγοι και συμμετέχουν μάλιστα και στην ίδια συνεδρίαση, οι πράξεις του συμβουλίου είναι νομικά δεσμευτικές, έστω και αν η σύνθεση του συμβουλίου δεν είναι νόμιμη, σύμφωνα με το Ν.2690/1999, άρθρο 14, παρ. 6, ο οποίος προβλέπει ότι: «**μέλη συλλογι-**

κών οργάνων, τα οποία είναι σύζυγοι ή συνδέονται μεταξύ τους με συγγένεια, δεν επιτρέπεται να μετάσχουν στην ίδια συνεδρίαση».

Τα διοικητικά όργανα έχουν υπέρ αυτών το τεκμήριο της νομιμότητας και συνεπώς το κύρος των διοικητικών πράξεων έχει αυξημένη νομική αξιοπιστία, έτσι ώστε ακόμα και αν είναι παράνομες, παράγουν έννομο αποτέλεσμα, μέχρι να ακυρωθούν από την αρμόδια δικαστική αρχή ή να ανακληθούν από την αρμόδια διοικητική αρχή.

Παράδειγμα:

Η παράνομη κατάταξη αναπληρωτών εκπαιδευτικών από Υπηρεσιακό Συμβούλιο σε πίνακα εκπαιδευτικών για σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής και στη συνέχεια η κλήση, τοποθέτηση και υπηρέτηση εκπαιδευτικού σε σχολική μονάδα, χωρίς τα απαιτούμενα προσόντα, παράγει το έννομο αποτέλεσμα του εκπαιδευτικού για χρόνο προϋπηρεσίας, εκτός και αν η συγκεκριμένη ατομική διοικητική πράξη τοποθέτησης ανακληθεί από το Διευθυντή Εκπαίδευσης που την εξέδωσε, οπότε θεωρείται ως ουδέποτε εκδοθείσα, δηλαδή ως ανύπαρκτη.

Την ημέρα, την ώρα και τον τόπο⁵³ των συνεδριάσεων του συλλογικού οργάνου την καθορίζει ο Πρόεδρός του με πρόσκληση των τακτικών και αναπληρωματικών μελών να συμμετέχουν στη συνεδρίαση. Στην πρόσκληση αναγράφονται και τα θέματα της ημερήσιας διάταξης και γνωστοποιείται από το Γραμματέα του οργάνου στα μέλη 48 ώρες πριν τη συνεδρίαση.

Στις περιπτώσεις που έχουν οριστεί τακτικές συνεδριάσεις σε τακτές ημερομηνίες, δεν απαιτείται πρόσκληση των μελών. Επισημαίνεται ότι δεν απαιτείται πρόσκληση των μελών, όταν αυτά απουσιάζουν με κανονική ή αναρρωτική άδεια, όταν βρίσκονται εκτός έδρας ή στο εξωτερικό ή όταν τελούν σε διαθεσιμότητα ή αργία.

Εκτάκτως το συλλογικό όργανο μπορεί να προσκληθεί και τηλεφωνικά σε μικρότερο από 48 ώρες διάστημα, αρκεί η γνωστοποίηση της πρόσκλησης να αναγράφεται σε ειδικό βιβλίο, το οποίο υπογράφεται από τον κλητεύσαντα. Δεν αποδεικνύει νομότυπη πρόσκληση του αναπληρωματικού μέλους η βεβαίωση τακτικού μέλους ότι ειδοποίησε τον αναπληρωτή του να παραστεί. Πάντως, όπως κι αν έχει, το βάρος της απόδειξης του νομότυπου της διαδικασίας πρόσκλησης των μελών του οργάνου φέρει η διοίκηση. Αν τακτικό μέλος δηλώσει κώλυμα, το αναπληρωματικό υποχρεούται να προσέλθει έστω και αν αμφισβητήσει το βάσιμο του κωλύματος.

8.5.2.2. Κανόνες νομιμότητας των αποφάσεων συλλογικών διοικητικών οργάνων

Κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων τα μέλη του οργάνου θα πρέπει να τα διακρίνει η διοικητική αρχή της αμεροληψίας, ώστε να παρέχονται οι απαραίτητες εγγυήσεις για αμερόληπτη και απροκατάληπτη κρίση του οργάνου, χωρίς ξένες προς το δημόσιο συμφέρον επιρροές. Έτσι, όταν κρίνονται υποθέσεις προσώπων με τα οποία τα συμμετέχοντα μέλη έχουν δεσμούς φιλίας, έχθρας ή ιδιαίτερο συμφέρον, πρέπει να απέχουν των συνεδριάσεων, με την υποβολή αιτήσεως εξαίρεσης ή αυτοεξαίρεσης, ώστε να μην υπάρχει τεκμήριο επηρεασμού και μεροληψίας, που παρεμποδίζει την ελεύθερη εκτίμηση πραγμάτων και προσώπων.

Παράδειγμα:

Αν κατά την κρίση διευθυντών σχολικών μονάδων κάποιο μέλος του Π.Υ.Σ.Π.Ε. έχει δεσμό μέ-

⁵³ Με το Ν.3242/2004, άρθρο 6, παρ. 7, παρέχεται η δυνατότητα στα συλλογικά όργανα να συνεδριάζουν και με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων (τηλεδιάσκεψη).

χρι τρίτου βαθμού συγγενείας με τον υποψήφιο, το μέλος αυτό θα πρέπει να δηλώσει κώλυμα και να αντικατασταθεί από τον αναπληρωτή του. Παρ' όλα αυτά, αν εκδοθεί διοικητική πράξη επέρχεται ακυρότητα αυτής, διότι δημιουργείται τεκμήριο επηρεασμού του οργάνου, χωρίς να χρειάζεται να αποδειχθεί ότι η απόφαση που ελήφθη ήταν μεροληπτική.

Επίσης, στις περιπτώσεις που ένα μέλος ενός συλλογικού οργάνου αποσιωπήσει εν γνώσει του κάποιο νόμιμο λόγο εξαίρεσής του από κάποια υπόθεση και συμμετέχει σε αυτή ενεργά, τελεί αξιόποινη πράξη και τιμωρείται, στην περίπτωση που η αποσιώπηση γίνεται για την απόκτηση αθέμιτου οφέλους ή την πρόκληση βλάβης σε τρίτους.

Παράδειγμα:

Αν υπάλληλος που έχει οριστεί ανακριτής σε Ένορκη Διοικητική Εξέταση (Ε.Δ.Ε.) αποσιωπήσει την ιδιάζουσα φιλία ή και οικειότητα με διωκόμενο και ενεργήσει ανακριτικές πράξεις, έχει πειθαρχική ευθύνη.

Επίσης, αν ένα μονομελές πειθαρχικό όργανο που έκρινε πειθαρχική υπόθεση έχει αποσιωπήσει λόγους εξαίρεσης, τότε έχει παραβιάσει την αρχή της αμεροληψίας. Πάντως, η αρχή της αμεροληψίας κλονίζεται και κάμπτεται στις περιπτώσεις που ζητείται η εξαίρεση τόσων μελών, ώστε με τα εναπομείναντα να μη σχηματίζεται απαρτία. Σημειώνεται ότι αμεροληψία δε σημαίνει και ουδετερότητα, αλλά ενέργεια των νόμιμων διαδικασιών χωρίς προσωποληψίες και προκαταλήψεις.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας κατά το παρελθόν είχε υπαινιχθεί την αρχή της αμεροληψίας των διοικητικών οργάνων για τη σύνθεσή τους, καθώς η συγκρότηση των υπηρεσιακών συμβουλίων στις αρχές της δεκαετίας γινόταν –παρανόμως- από τους αιρετούς νομάρχες.

Παράδειγμα:

Η απόφαση οριστικής παύσης εκπαιδευτικού από πειθαρχικό υπηρεσιακό συμβούλιο λόγω πλημμελούς άσκησης των καθηκόντων του ακυρώθηκε, κατόπιν προσφυγής του διωκόμενου στο Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ 2468/14-5-2001), με συνέπεια να μην έχει πλέον ισχύ ως διοικητική πράξη. Η συγκεκριμένη ακύρωση στηρίχθηκε στο σκεπτικό του μη νόμιμου της συγκρότησης και του διορισμού των μελών του πειθαρχικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου, το οποίο δεν είχε συγκροτηθεί από κάποιο κρατικό όργανο αλλά από το νομάρχη, δηλαδή από ένα αιρετό όργανο της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης. Συνεπώς, κρίθηκε ως αντισυνταγματική η αναγνώριση σε όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης της αρμοδιότητας συγκρότησης πειθαρχικών συμβουλίων για τον πειθαρχικό έλεγχο των εκπαιδευτικών λειτουργών της δημόσιας εκπαίδευσης, οι οποίοι είναι μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι.

8.5.2.2.1. Ειδικές επισημάνσεις νομιμότητας των αποφάσεων συλλογικών διοικητικών οργάνων

Οι υφιστάμενοι μόνο ως μονοπρόσωπα όργανα της διοίκησης οφείλουν υπακοή στις εντολές των προϊσταμένων τους. Ως μέλη συλλογικών οργάνων δεν οφείλουν υπακοή σε εντολή προϊσταμένων, καθώς στην περίπτωση αυτή ο υπάλληλος εκφράζει τη βούλησή του, κατά συνείδηση και αμερόληπτα, σύμφωνα με την υποκειμενική του κρίση.

Η παρουσία τρίτων προσώπων, πλην των μελών και του Γραμματέα, κατά τη συνεδρίαση απαγορεύεται. Παρ' όλα αυτά μπορεί να παραστεί ο εισηγητής μιας υπόθεσης που δεν είναι μέλος του συλλογικού οργάνου ή σε πειθαρχική υπόθεση να κληθεί να παραστεί ο διωκόμενος μετά ή διά του πληρεξούσιου δικηγόρου του (Ν.3528/2007, άρθρο 136, παρ.2).

Η σύνθεση του οργάνου θα πρέπει να παραμένει αμετάβλητη –ιδιαίτερα όταν αυτό λειτουργεί ως πειθαρχικό όργανο- παρέχοντας έτσι μια επιπλέον εγγύηση περί της σφαιρικότητας της αντίληψης των μελών και κατά συνέπεια της ορθότερης κρίσης τους.

Επίσης, μέλος του οργάνου που παραιτήθηκε, αλλά δεν εκδόθηκε ακόμα η αποδοχή της παραιτήσής του και, συνεπώς, διατηρεί την ιδιότητά του, θεωρείται ότι καλώς μετέχει στο όργανο. Δεν επιτρέπεται να συμμετέχει ως μέλος πειθαρχικού συμβουλίου που θα αποφασίσει για την ενοχή ή όχι κάποιου το ίδιο πρόσωπο που άσκησε την πειθαρχική δίωξη (παραπομπή) του διωκόμενου.

Παράδειγμα:

Σε περίπτωση άσκησης πειθαρχικής δίωξης εκπαιδευτικού από Προϊστάμενο Γραφείου, στο πειθαρχικό συμβούλιο το οποίο θα αποφασίσει τελικά περί της ενοχής ή μη του εκπαιδευτικού, δεν μπορεί να συμμετέχει ως μέλος και ο Προϊστάμενος του Γραφείου ο οποίος άσκησε την πειθαρχική δίωξη, αλλά ο νόμιμος αναπληρωτής του.

Οι αποφάσεις λαμβάνονται με την απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών. Αν εκδηλωθούν περισσότερες των δύο γνώμων, οι ψηφίσαντες την ασθενέστερη αριθμητικά οφείλουν να προσχωρήσουν σε μία από τις επικρατέστερες αριθμητικά, μέχρι οι γνώμες να περιοριστούν σε δύο, οπότε η πλειοψηφούσα αποτελεί και την απόφαση. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του Προέδρου, γεγονός που αποτελεί εξαίρεση από τον κανόνα της ισοδυναμίας της ψήφου των μελών συλλογικού οργάνου.

Τα μέλη ψηφίζουν κατά σειρά αντίστροφη της απόφασης συγκρότησης του συλλογικού οργάνου. Έτσι, ο Πρόεδρος ψηφίζει τελευταίος, για να μην επηρεάσει την ψήφο των υπολοίπων μελών. Το μέλος που απέχει από την ψηφοφορία ή δίνει λευκή ψήφο θεωρείται απόν (Ν.2690/1999, άρθρο 15, παρ. 1). Με τη διάταξη αυτή ο νομοθέτης φαίνεται ότι δε θέλησε να απαγορεύσει ρητά την αποχή και τη λευκή ψήφο, αλλά να την περιορίσει, ασκώντας έμμεσο εξαναγκασμό προς τα μέλη του οργάνου να συμμετέχουν στην ψηφοφορία. Με τον τρόπο αυτό, θεωρώντας τον απέχοντα ως απόντα—με την καταγραφή της αντίστοιχης δήλωσης στα πρακτικά- και θέτοντάς τον εκτός συμβουλίου, επιδιώκεται ο μη επηρεασμός της έκβασης των υποθέσεων, αφού αυτές εναπόκεινται πλέον στην κρίση των υπολοίπων παρόντων μελών.

Σημειώνεται ότι κατά τη λειτουργία πειθαρχικού συλλογικού οργάνου δεν επιτρέπεται η άρνηση ψήφου από μέλος του πειθαρχικού συμβουλίου, καθώς μια τέτοια ενέργεια αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα, αφού συνιστά παράβαση καθήκοντος (Ν.3528/2007, άρθρο 106, παρ. 1, 2 και 3). Στις περιπτώσεις αυτές την πειθαρχική δίωξη του μέλους αυτού ασκεί ο Γενικός ή Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, στον οποίο κοινοποιούνται υποχρεωτικά όλες οι πειθαρχικές αποφάσεις (Ν.3074/2002, άρθρο 1, Ν.3491/2006, άρθρο 4, Ν.3528/2007, άρθρο 116).

Αν κατά τη συνεδρίαση συλλογικού οργάνου κάποιο μέλος εξέρχεται του θέματος σκόπιμα, με στόχο την παρεμπόδιση της ομαλής διεξαγωγής της συνεδρίασης, ο Πρόεδρος μπορεί να το ανακαλέσει στην τάξη ή και να του αφαιρέσει το λόγο προσωρινά έως την αποκατάσταση της ευρυθμίας. Το μέτρο αυτό είναι πειθαρχικό, καταγράφεται στα πρακτικά της συνεδρίασης και, στη συνέχεια, με βάση το συνταχθέν πρακτικό, μπορεί να κινηθεί διαδικασία πειθαρχικού ελέγχου του μέλους.

Τα πρακτικά των συνεδριάσεων που συντάσσονται από το Γραμματέα και επικυρώνονται από τον Πρόεδρο (Ν.2690/1999, άρθρο 15, παρ. 7) δημιουργούν τεκμήριο αληθείας –κατά πάγια νομολογία- και αποτελούν πλήρη απόδειξη των περιεχομένων σ' αυτά, τα οποία θεωρούνται αληθή γεγονότα και καταρρίπτονται μόνο αν τα πρακτικά προσβληθούν κατά νόμιμο τρόπο ως πλαστά.

Δομή, οργάνωση, λειτουργία υπηρεσιών της εκπαίδευσης

9^ο Κεφάλαιο

9.1. Εισαγωγή

Η διοικητική οργάνωση του Κράτους χωρίζεται σε κεντρική και περιφερειακή. Στην κεντρική διοίκηση οι αποφασιστικές αρμοδιότητες ασκούνται από το κέντρο, την πρωτεύουσα του κράτους, και το δημόσιο νομικό πρόσωπο οργανώνεται σύμφωνα με το συγκεντρωτικό σύστημα. Στην περιφερειακή διοίκηση επιχειρείται η άμεση επίλυση των τοπικών προβλημάτων της συγκεκριμένης εδαφικής περιφέρειας από τα τοπικά όργανα διοίκησης και το δημόσιο νομικό πρόσωπο οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα. Έτσι, τα κεντρικά όργανα έχουν τη γενική κατεύθυνση, το συντονισμό και τον έλεγχο των περιφερειακών οργάνων.

Με βάση το Σύνταγμα, άρθρο 101, παρ. 1, «*Η διοίκηση του Κράτους οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα*», ενώ «*τα περιφερειακά όργανα του Κράτους έχουν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειάς τους. Τα κεντρικά όργανα του Κράτους, εκτός από ειδικές αρμοδιότητες, έχουν τη γενική κατεύθυνση, το συντονισμό και τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των περιφερειακών οργάνων, όπως ορίζει ο νόμος*». Συνεπώς, η οργάνωση του Κράτους περιλαμβάνει κεντρικά όργανα και υπηρεσίες που εξαρτώνται από αυτά και τα οποία διαρθρώνονται σε ευρείες οργανωτικές μονάδες, τα υπουργεία, και περιφερειακά όργανα.

Στην περίπτωση της εκπαίδευσης, το οργανωτικό της σχήμα όπως αυτό έχει διαρθρωθεί και λειτουργεί σήμερα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.2817/2000, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε από το Ν.2986/2002, διακρίνεται στα παρακάτω επίπεδα:

- α) σε εθνικό, όπου την οργανωτική δομή της εκπαίδευσης σε ολόκληρη την επικράτεια ασκεί η κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, η οποία και αποτελεί την έδρα κάθε δραστηριότητας που αφορά ζητήματα εκπαίδευσης,
- β) σε περιφερειακό, όπου κάποιες ειδικότερες αρμοδιότητες ασκούνται από τις 13 Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που εδρεύουν στις έδρες κάθε μιας από τις αντίστοιχες διοικητικές Περιφέρειες,
- γ) σε νομαρχιακό, όπου καλύπτονται θέματα σχολικής εκπαίδευσης της διοικητικής περιφέρειας του νομού από τις 58 Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και τις αντίστοιχες Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, που εδρεύουν στις πρωτεύουσες των αντίστοιχων νομών και νομαρχιακών διαμερισμάτων και
- δ) σε τοπικό, όπου καλύπτονται θέματα οργάνωσης και διοίκησης της σχολικής μονάδας.

9.2. Η Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας – το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

9.2.1. Η Κεντρική Υπηρεσία Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (Κ.Υ. του ΥΠ.Ε.Π.Θ.)

Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠ.Ε.Π.Θ.) έχει μακρά ιστορική παράδοση. Εμφανίζεται από το 1822 στην Α' Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου, όπου μεταξύ των οκτώ υπουργών του εκτελεστικού σώματος, «*Ο της Θρησκείας*» ήταν έβδομος τη τάξει και αρμόδιος

για θέματα Παιδείας και Θρησκείας. Η οριστική ίδρυση του προβλέφθηκε με το Διάταγμα της 3/15 Απριλίου 1833 «Περί σχηματισμού των Γραμματειών της Επικράτειας» και με την ονομασία «η επί των Εκκλησιαστικών και της Δημόσιας Εκπαιδύσεως Γραμματεία», ενώ ήταν αρμόδιο για τα Εκκλησιαστικά και τα Εκπαιδευτικά θέματα.

Από τότε μέχρι σήμερα επήλθαν πολλές μεταβολές στο όνομα κυρίως του Υπουργείου, και σήμερα το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ως υπεύθυνο κατά συνταγματική επιταγή (άρθρο 16, παρ. 2 του Συντάγματος)⁵⁴ για την Παιδεία και την εκπαίδευση βρίσκεται στην έβδομη σειρά τάξεως των υπουργείων⁵⁵, και διαμορφώνει την εκπαιδευτική πολιτική.

Η δομή του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων προσδιορίζεται με το Π.Δ.147/1976 (Φ.Ε.Κ. 56/15-3-1976, τ.Α') «Περί του Οργανισμού της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων». Βασικό χαρακτηριστικό της τυπικής οργάνωσής του είναι η πυραμιδοειδής διάταξη, η οποία στηρίζεται στο πρότυπο ορθολογικής οργάνωσης του γραφειοκρατικού συστήματος. Στη βάση της πυραμίδας βρίσκονται τα τμήματα και τα αυτοτελή γραφεία και στην κορυφή ο Υπουργός, πλαισιωμένος από τους δύο Υφυπουργούς και τους Γενικούς Γραμματείς, που αποτελούν και την πολιτική ηγεσία του Υπουργείου.

Η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων αναβαθμίστηκε και μετονομάστηκε σε Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης, ενώ ανασυγκροτήθηκαν οι έξι Ειδικές Γραμματείες και περιορίστηκαν στις εξής τέσσερις:

- την Ειδική Γραμματεία Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης,
- την Ειδική Γραμματεία Ανώτατης Εκπαίδευσης,
- την Ειδική Γραμματεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης,
- την Ειδική Γραμματεία του Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Διαχείρισης Προγραμμάτων Κοινωνικού Πλαισίου.

Σε ό,τι αφορά την **πρωτοβάθμια και την δευτεροβάθμια εκπαίδευση**, οι βασικές υπηρεσιακές μονάδες της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων είναι **οι παρακάτω Διευθύνσεις:**

- **Διεύθυνση Σπουδών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης:** έχει αρμοδιότητα σε θέματα που αφορούν την εφαρμογή προγραμμάτων σπουδών στα νηπιαγωγεία και τα δημοτικά σχολεία (κλασικά και ολοήμερα), την έγκριση ερευνών που πραγματοποιούνται σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Είναι υπεύθυνη για την προώθηση αποφάσεων για έκδοση από τον Οργανισμό Έκδοσης Διδακτικών Βιβλίων των σχολικών βιβλίων που εγκρίνονται με ευθύνη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Από τα βασικά αντικείμενά της είναι γενικά τα θέματα που σχετίζονται με τη φοίτηση των μαθητών. Συνεργάζεται με το Παιδαγωγικό Ινστι-

Εικόνα 9.1: Το καινούργιο κτίριο του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ανδρέα Παπανδρέου 37, Μαρούσι

⁵⁴ Σύμφωνα με αυτή τη διάταξη του Συντάγματος: «Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες».

⁵⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 23 του Ν.1558/1985 μπορεί «με απόφαση του Πρωθυπουργού που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως να μεταβάλλεται η σειρά τάξεως και ο τίτλος των Υπουργείων».

τούτο και με άλλους φορείς.

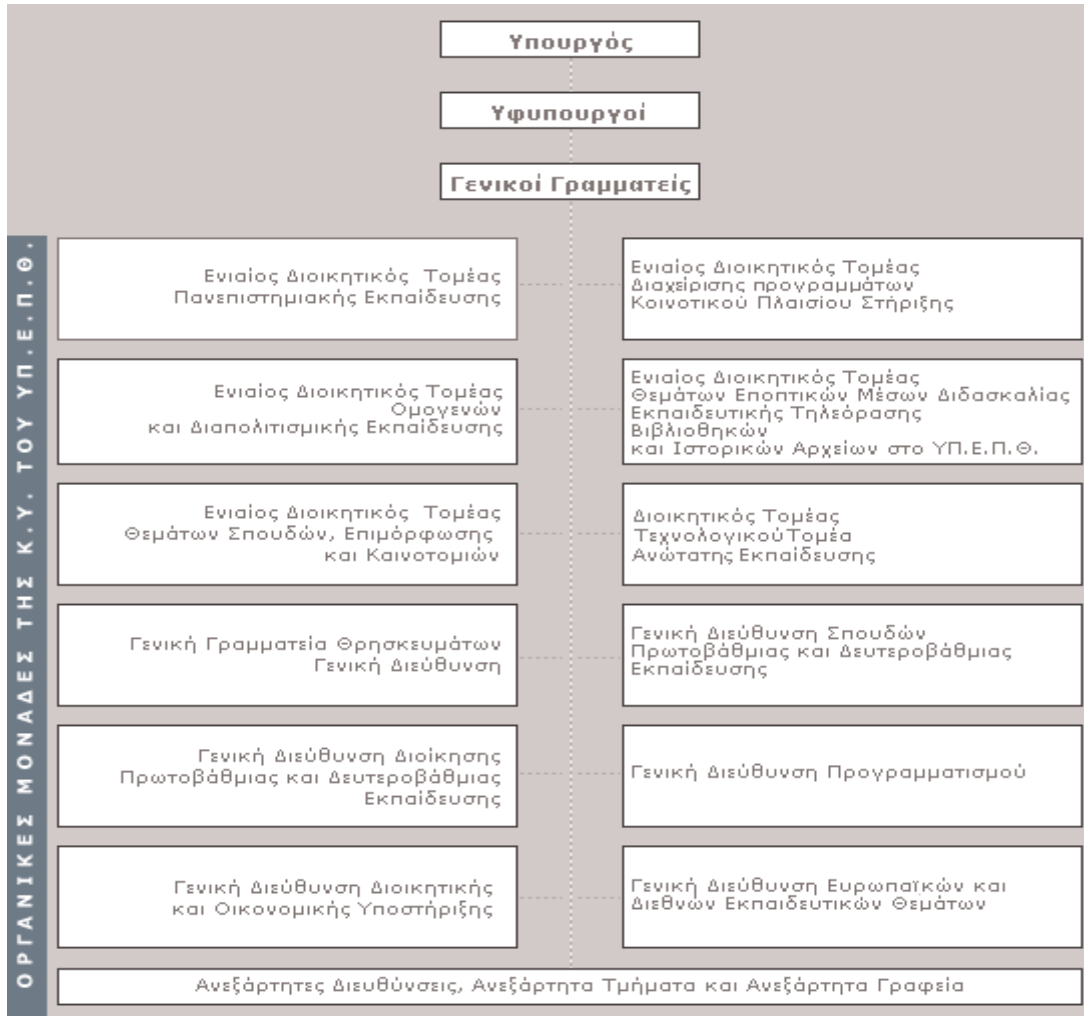
- **Διεύθυνση Προσωπικού Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης:** υπεύθυνη για το διορισμό και την υπηρεσιακή κατάσταση του εκπαιδευτικού προσωπικού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- **Διεύθυνση Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης:** υπεύθυνη για θέματα σπουδών όλων των σχολείων και των σχολών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- **Διεύθυνση Προσωπικού Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης:** υπεύθυνη για το διορισμό και την υπηρεσιακή κατάσταση του εκπαιδευτικού προσωπικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- **Διεύθυνση Συμβουλευτικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων:** υπεύθυνη για θέματα που αφορούν το Συμβουλευτικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό, την Αγωγή Υγείας, την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, τις Καινοτομίες, τις Σχολικές Βιβλιοθήκες, τα Πολιτιστικά Προγράμματα, τους πανελλήνιους μαθητικούς και καλλιτεχνικούς Αγώνες.
- **Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής:** υπεύθυνη για τα θέματα που αφορούν τα άτομα με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες. Έχει υπό την εποπτεία της όλες τις σχολικές μονάδες Ειδικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με ηλικίες μαθητών 4 –22 ετών.
- **Διεύθυνση Φυσικής Αγωγής:** έχει κύριο έργο την εισήγηση και υλοποίηση εκπαιδευτικών δομών που κρίνονται αναγκαίες για την ανάπτυξη του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης. Προτείνει αναγκαίες ρυθμίσεις για τη εύρυθμη λειτουργία της Φυσικής Αγωγής και του Σχολικού Αθλητισμού. Ασχολείται με τα αναλυτικά προγράμματα στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Συνεργάζεται με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, τα ΤΕΦΑΑ της χώρας και τους Σχολικούς Συμβούλους, μελετά και επεξεργάζεται τα προγράμματα για τη Φυσική Αγωγή στα Ειδικά Σχολεία.
- **Διεύθυνση Διοικητικών υποθέσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης:** υπεύθυνη για την ίδρυση και οργάνωση των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τη σύσταση θέσεων εκπαιδευτικού προσωπικού, τα σχολικά κυκλεία, τη μαθητική μέριμνα και άλλα θέματα διοικητικής λειτουργίας των σχολικών μονάδων σε συνεργασία με τις Διευθύνσεις Σπουδών.
- **Διεύθυνση Εποπτικών Μέσων Διδασκαλίας:** υπεύθυνη για την επεξεργασία προγραμμάτων κατασκευής και επισκευής εποπτικών μέσων διδασκαλίας, την κατανομή των δημοσίων επενδύσεων ως προς τα εξοπλιστικά μέσα και την κοστολόγησή τους.
- **Διεύθυνση Οικονομικών Υποθέσεων:** υπεύθυνη για τα οικονομικά θέματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όπως την κατάρτιση και παρακολούθηση της εκτέλεσης του προϋπολογισμού δαπανών, τη μέριμνα για την προμήθεια του εξοπλισμού των σχολικών μονάδων κ.λπ.

Πιο αναλυτικά, η Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων διαρθρώνεται σε:

- Πέντε ενιαίους διοικητικούς τομείς και συγκεκριμένα:
 - Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης,

34 Σπλιωτόπουλος, Ε. (1997). *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, σ. 249-250. Αθήνα – Κομοτηνή: Σάκκουλα

Διάγραμμα 9.1: Οργανικές μονάδες της Κ.Υ. του ΥΠ. Ε.Π.Θ.

- ▶ Θεμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης και Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης,
- ▶ Θεμάτων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ.,
- ▶ Εξοπλιστικών Μέσων Διδασκαλίας Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης,
- ▶ Θεμάτων Σπουδών, Επιμόρφωσης και Καινοτομιών.
- Ένα διοικητικό τομέα και συγκεκριμένα για το διοικητικό τομέα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.
- Στη Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων.
- Πέντε Γενικές Διευθύνσεις και συγκεκριμένα:
 - ▶ Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης,
 - ▶ Διοίκησης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης,
 - ▶ Προγραμματισμού,
 - ▶ Διοικητικής και Οικονομικής Υποστήριξης,
 - ▶ Διεθνών Εκπαιδευτικών Σχέσεων.

Επίσης, στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων εντάσσονται οι παρακάτω **δέκα Ανεξάρτητες Διευθύνσεις**:

- Ιδιωτικής Εκπαίδευσης,
- Πολιτικής Σχεδίασης Έκτακτης Ανάγκης (Π.Σ.Ε.Α.),
- Εφαρμογής Προγραμμάτων Σχολών Εκπαίδευσης Διδακτικού Προσωπικού,
- Προσωπικού Ετέρων Κλάδων Δημόσιας Γενικής Εκπαίδευσης πλην Δημοτικής και Μέσης,
- Θεμάτων Σπουδάζουσας Νεότητας και Εξωσχολικών Οργανώσεων
- Επιθεώρησης
- Διοικητικής και Παιδαγωγικής Στήριξης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου,
- Πιστοποίησης της Γνώσης Ξένων Γλωσσών,
- Οργάνωσης και Διεξαγωγής Εξετάσεων,
- Γραμματείας Ινστιτούτου Τεχνολογικής Εκπαίδευσης.

Επιπλέον, λειτουργούν

- το Ανεξάρτητο Τμήμα Κοινοβουλευτικού Ελέγχου,
- καθώς και τα Ανεξάρτητα Γραφεία: α) Επικοινωνίας και Πληροφόρησης Πολιτών και β) Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων.

Στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων υπάγεται και ένας **μεγάλος αριθμός αυτοτελών δημοσίων υπηρεσιών, Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ.** των οποίων την εποπτεία ασκεί ο εκάστοτε Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Δεδομένου του συγκεντρωτικού ρόλου της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, οι αρμοδιότητές της –σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Δ.45/1993– αφορούν ένα πλήθος θεμάτων, όπως: εκκλησιαστικής διοίκησης, ετεροδόξων και ετεροθρήσκων, μελετών στατιστικής και οργάνωσης, προσωπικού Α.Ε.Ι., Α.Τ.Ε.Ι. και της Ακαδημίας Αθηνών, σπουδών και φοιτητικής μέριμνας, θεμάτων σπουδών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης –δημόσιας και ιδιωτικής– Φυσικής Αγωγής και Ειδικής Αγωγής, μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, διορισμού, μεταθέσεων, αποσπάσεων, μετατάξεων προσωπικού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, διεθνών εκπαιδευτικών σχέσεων, ξένων και μειονοτικών σχολείων, εκπαίδευσης ελληνοπαίδων του εξωτερικού, Ευρωπαϊκής Ένωσης, Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, βιβλιοθηκών και πολλές άλλες. Παρ' όλα αυτά, ένα μέρος αρμοδιοτήτων κανονιστικού περιεχομένου ασκούνται από τις αποκεντρωμένες υπηρεσίες του ΥΠ.Ε.Π.Θ. σε επίπεδο περιφέρειας ή νομού, αντικείμενο με το οποίο θα ασχοληθούμε στο κεφάλαιο 9.2.

9.2.2. Το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (Ε.ΣΥ.Π.)

Το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας αρχικά ιδρύθηκε με το άρθρο 48 του Ν.1566/1985 και εντάχθηκε στα όργανα λαϊκής συμμετοχής, με σκοπό την εισήγηση στην κυβέρνηση θεμάτων εκπαιδευτικής πολιτικής για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, παιδείας, συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και λαϊκής επιμόρφωσης. Στη συνέχεια επανιδρύθηκε με το Ν.2327/1995 (Φ.Ε.Κ. 156/31–7–1995, τ.Α') «Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, ρύθμιση θεμάτων έρευνας, παιδείας και μετεκπαίδευσης εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις», ενώ με τις διατάξεις του άρθρου 15,

παρ. 2, εδ. θ' του Ν.2817/2000, το συμβούλιο καταργήθηκε και έκτοτε λειτουργεί ως γνωμοδοτικό όργανο προς τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για θέματα εκπαιδευτικού σχεδιασμού και εκπαιδευτικής πολιτικής.

Με το άρθρο 13, παρ. 49 του Ν.3149/2003 (Φ.Ε.Κ. 141/10-6-2003, τ.Α') το Ε.ΣΥ.Π. –στο πλαίσιο λειτουργίας του– περιλαμβάνει τρία επιμέρους γνωμοδοτικά συμβούλια προς τον Υπουργό του ΥΠ.Ε.Π.Θ. Πρόκειται για το Συμβούλιο Ανώτατης Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (Σ.Α.Π.Ε.), για το Συμβούλιο Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Σ.Α.Τ.Ε.) και για το Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Σ.Π.Δ.Ε.).

Πρόεδρος του Ε.ΣΥ.Π. είναι καθηγητής Α.Ε.Ι. ή Ακαδημαϊκός ή προσωπικότητα κύρους και διορίζεται για τριετή θητεία με απόφαση του Υπουργού του ΥΠ.Ε.Π.Θ. μετά από πρόταση της Διαρκούς Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής. Οι Πρόεδροι των επιμέρους συμβουλίων είναι στελέχη αναγνωρισμένου κύρους σε θέματα εκπαιδευτικού σχεδιασμού, εκπαιδευτικής πολιτικής και διοίκησης της εκπαίδευσης και διορίζονται με τριετή θητεία μετά από απόφαση του Υπουργού του ΥΠ.Ε.Π.Θ. και κατόπιν εισήγησης του Προέδρου του Ε.ΣΥ.Π. Τέλος, με το Π.Δ.127/2003 (Φ.Ε.Κ. 114/12-5-2003, τ.Α') «Συγκρότηση, Οργάνωση, Λειτουργία, Διοικητική Υποστήριξη και έδρα του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας», ρυθμίζονται θέματα οργάνωσης και λειτουργίας του Ε.ΣΥ.Π. και των επιμέρους Συμβουλίων του, ενώ έδρα τους ορίζεται η Αθήνα.

9.2.3. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο αρχικά ιδρύθηκε με το Ν.Δ. 4379/1964, από τον Πρωθυπουργό και Υπουργό Εθνικής Παιδείας Γεώργιο Παπανδρέου και οργανώθηκε κατά τα πρότυπα του Συμβουλίου της Επικρατείας, με Τμήματα αρμοδιοτήτων στα οποία υπηρετούσαν Σύμβουλοι και Πάρεδροι. Αρχικός σκοπός του ήταν ο σχεδιασμός και η στήριξη της επιχειρούμενης εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης.

Με τον αναγκαστικό νόμο (Α.Ν.) 59/1967, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο καταργήθηκε και έδωσε τη θέση του στο Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης (Κ.Ε.Μ.Ε.), το οποίο ιδρύθηκε στη μεταπολίτευση με το Ν.186/1975, με αρμοδιότητες αντίστοιχες αυτών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Με το Ν.1566/1985, άρθρα 23-27, όμως, επανιδρύθηκε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο προς αντικατάσταση του Κ.Ε.Μ.Ε.

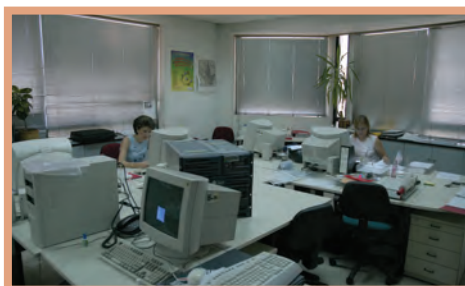
Εικόνα 9.2: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Μεσογείων 400 και Αιγαίου Πελάγους 1, Αγία Παρασκευή

Εικόνα 9.3: Βιβλιοθήκη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Εικόνα 9.4: Γραφεία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Εικόνα 9.5: Server του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο αποτελεί ανεξάρτητη δημόσια υπηρεσία, η οποία εδρεύει στην Αθήνα και υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ως κύριο έργο του έχει την πολύπλευρη επιστημονική μελέτη του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, την έρευνα και μελέτη θεμάτων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης, ως έργο του έχει την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής πράξης, την υποβολή προτάσεων, γνωμοδοτήσεων και εισηγήσεων προς τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για εκπαιδευτικά ζητήματα, την εφαρμογή των αποφάσεων της εκπαιδευτικής πολιτικής σε εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό επίπεδο.

Έργο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου είναι ακόμα η παρακολούθηση της εξέλιξης της εκπαιδευτικής τεχνολογίας, ο σχεδιασμός και η εκπόνηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την αξιολόγησή τους, η σύνταξη ωρολογίων και αναλυτικών προγραμμάτων και η εποπτεία των ομάδων συγγραφής σχολικών βιβλίων. Με τη λήξη του σχολικού έτους το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο υποβάλλει στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων έκθεση αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής πράξης με προτάσεις για την αποτελεσματικότερη λειτουργία του.

Τα όργανα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου είναι: α) η Ολομέλεια, β) το Συντονιστικό Συμβούλιο, γ) τα Τμήματα, δ) ο Πρόεδρος και ε) οι Αντιπρόεδροι.

Η Ολομέλεια αποτελείται από τον Πρόεδρο, τους Αντιπροέδρους και τους Συμβούλους και βρίσκεται σε απαρτία, όταν τα παρόντα μέλη είναι περισσότερα από τα απόντα. Ο Πρόεδρος –που είναι και προϊστάμενος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου– και οι επτά Αντιπρόεδροι διορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και μπορεί να είναι καθηγητές Α.Ε.Ι. ή Α.Τ.Ε.Ι., Σύμβουλοι του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ή προσωπικότητες με αναγνωρισμένη προσφορά στην εκπαίδευση.

Το Συντονιστικό Συμβούλιο αποτελείται από τον Πρόεδρο, τους Αντιπροέδρους και έναν εκπρόσωπο από κάθε Τμήμα.

Τα Τμήματα, τα οποία μπορούν να λειτουργούν και κατά Τομείς, ασκούν τις αρμοδιότητες που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 24, παρ. 1 του Ν.1566/1985 και είναι τα παρακάτω **επτά**:

- Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, με τομείς την προσχολική αγωγή και τη δημοτική εκπαίδευση,
- Δευτεροβάθμιας Γενικής Εκπαίδευσης, με τομείς τη γενική εκπαίδευση, την ειδική γενική εκπαίδευση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών,
- Δευτεροβάθμιας Τεχνικής–Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών και Σχολικού Προσανατολισμού,
- Ερευνών, Τεκμηρίωσης και Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας,
- Αξιολόγησης και Επιμόρφωσης,
- Ποιότητας της Εκπαίδευσης,
- Ειδικής Αγωγής.

Κάθε Τμήματος προεδρεύει Αντιπρόεδρος, ενώ τα Τμήματα αποτελούνται από μόνιμους συμβούλους και από παρέδρους, οι οποίοι είναι μόνιμοι και με θητεία. Οι σύμβουλοι και οι παρέδροι αποτελούν το κύριο προσωπικό του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ενώ το επικουρικό αποτελείται από ειδικούς που προσλαμβάνονται με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου, αορίστου

ή ορισμένου χρόνου.

Στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο λειτουργεί γραμματεία για τη γραμματειακή υποστήριξη, στην οποία υπηρετούν υπάλληλοι της Κ.Υ. του ΥΠ.Ε.Π.Θ. και αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ στην Κ.Υ. του ΥΠ.Ε.Π.Θ. με το άρθρο 12 του Ν.2817/2000 συστάθηκε Διεύθυνση Διοικητικής και Οικονομικής Στήριξης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, η οποία αποτελείται από τα τμήματα διοικητικών και οικονομικών υποθέσεων.

9.3. Περιφερειακές Διευθύνσεις – Σχολικοί Σύμβουλοι, Διευθύνσεις και Γραφεία Εκπαίδευσης

9.3.1. Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης

Η οργάνωση και διοίκηση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε επίπεδο περιφέρειας περιλαμβάνει την οργανωτική δομή της Περιφερειακής Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και την οργανωτική δομή της εκπαίδευσης σε επίπεδο νομού ή νομαρχίας.

Με βάση τη διοικητική αποκέντρωση, η Περιφέρεια αποτελεί ενιαία αποκεντρωμένη μονάδα διοίκησης του Κράτους (Ν.2503/1997), ενώ για την περιφερειακή ανάπτυξη καθορίστηκαν 13 διοικητικές περιφέρειες, επικεφαλής των οποίων τέθηκαν οι Γενικοί Γραμματείς της Περιφέρειας (Ν.1622/1986).

Σε επίπεδο εκπαίδευσης η Περιφέρεια συνέχισε να λειτουργεί ως αποκεντρωμένη υπηρεσία του ΥΠ.Ε.Π.Θ. Έτσι, με το Ν.2817/2000, άρθρο 14, παρ. 29, περ. ε', ιδρύονται Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην έδρα κάθε Περιφέρειας του Κράτους, οι οποίες υπάγονται ιεραρχικά στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, χωρίς να υφίσταται καμία ιεραρχική σχέση με την Περιφέρεια και τους Γενικούς Γραμματείς της.

Με το Ν.2986/2002, άρθρο 1, οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης «αποτελούν αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων», ενώ με το άρθρο 1, 2 και 3 εξειδικεύεται η οργάνωση, η διάρθρωση και οι αρμοδιότητες των περιφερειακών αυτών υπηρεσιών, εξομαλύνοντας –μέχρι ενός σημείου– τον έντονο υπερσυγκεντρωτισμό εξουσιών, που διέκρινε το εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Των Περιφερειακών Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης προϊστάται Περιφερειακοί Διευθυντές Εκπαίδευσης, οι οποίοι είναι μετακλητοί δημόσιοι υπάλληλοι και συγκεκριμένα εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που διορίζονται και παύονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Η επιλογή γίνεται από κατάλογο υποψηφίων με απαραίτητα προσόντα πτυχίο τρίτοβάθμιας εκπαίδευσης, 15ετή τουλάχιστον εκπαιδευτική υπηρεσία και σημαντικό διοικητικό και επιστημονικό έργο. Τον Περιφερειακό Διευθυντή Εκπαίδευσης αναπληρώνει ένας από τους Προϊσταμένους των Τμημάτων Επιστημονικής-Παιδαγωγικής Καθοδήγησης της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης με απόφαση του Υπουργού.

Οι Περιφερειακοί Διευθυντές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ασκούν τη δι-

οίκηση, τον έλεγχο και την εποπτεία των Διευθύνσεων και Γραφείων Εκπαίδευσης των νομών, των Γραφείων Φυσικής Αγωγής και των Γραφείων Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, των Περιφερειακών Επιμορφωτικών Κέντρων, των Κέντρων Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Κ.Δ.Α.Υ.), των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Κ.Π.Ε.), των Περιφερειακών Κέντρων Στήριξης και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (Π.Ε.Κ.Σ.Ε.Σ.), των δημόσιων και ιδιωτικών σχολικών μονάδων, των Κέντρων Ξένων Γλωσσών και Φροντιστηρίων, των Εργαστηρίων Ελευθέρων Σπουδών, των Σχολικών Συμβούλων Προσχολικής Αγωγής, Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής, καθώς και όλων των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Περιφέρειάς τους.

Κάθε Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης διαρθρώνεται σε τρεις οργανικές μονάδες:

- α) στο Τμήμα Διοίκησης, το οποίο είναι υπεύθυνο για τη διοικητική στήριξη της περιφερειακής διεύθυνσης,**
- β) στο Τμήμα Επιστημονικής–Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και**
- γ) στο Τμήμα Επιστημονικής– Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.**

Τα δύο τελευταία τμήματα εποπτεύουν, συντονίζουν, παρακολουθούν και αξιολογούν το έργο των Σχολικών Συμβούλων της οικείας βαθμίδας.

Στο Τμήμα Διοίκησης της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης προΐσταται διοικητικός υπάλληλος με βαθμό Διευθυντή, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και έπειτα από πρόταση του Κεντρικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου Διοικητικού Προσωπικού (Κ.Υ.Σ.ΔΙ.Π.). Με απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης ορίζεται διοικητικός υπάλληλος που υπηρετεί στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης ως αναπληρωτής του Προϊσταμένου του Τμήματος Διοίκησης.

Στα Τμήματα Επιστημονικής–Παιδαγωγικής Καθοδήγησης προΐστανται Σχολικοί Σύμβουλοι της οικείας βαθμίδας, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, κατόπιν εισήγησης του Συμβουλίου Επιλογής Σχολικών Συμβούλων, μετά από σχετική πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Αναπληρωτές τους ορίζονται Σχολικοί Σύμβουλοι που υπηρετούν στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης με απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης.

Τα ειδικότερα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των Περιφερειακών Διευθυντών Εκπαίδευσης καθορίζονται στην υπουργική απόφαση Φ.353.1/324/105657/Δ1 (Φ.Ε.Κ. 1340/16–10–2002, τ.Β') «Καθορισμός των ειδικότερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, των διευθυντών και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και ΣΕΚ και των συλλόγων των διδασκόντων».

Σε κάθε Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης εδρεύουν και λειτουργούν και τα **ανώτερα υπηρεσιακά και πειθαρχικά συμβούλια**, τα οποία ασχολούνται με θέματα υπηρεσιακής κατάστασης και πειθαρχικού δικαίου του προσωπικού –εκπαιδευτικού και διοικητικού– της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης και είναι:

- α) το Ανώτερο Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Α.Π.Υ.Σ.Π.Ε.),**
- β) το Ανώτερο Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Α.Π.Υ.Σ.Δ.Ε.),**
- γ) το Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Διοικητικού Προσωπικού (Π.Υ.Σ.ΔΙ.Π.) και**
- δ) το Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Π.Υ.Σ.Ε.Ε.Π.).**

9.3.2. Οι Σχολικοί Σύμβουλοι

Με το Ν.1304/1982 διαχωρίστηκε η διοίκηση από την παιδαγωγική εποπτεία και έτσι «η διοίκηση και ο έλεγχος λειτουργίας των σχολείων ασκείται από τους προϊσταμένους των Διευθύνσεων ή Γραφείων Εκπαίδευσης» (άρθρο 2, παρ. 1), ενώ «η επιστημονική–παιδαγωγική καθοδήγηση και η συμμετοχή στην αξιολόγηση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, καθώς και η ενθάρρυνση κάθε προσπάθειας για επιστημονική έρευνα στο χώρο της εκπαίδευσης» είναι έργο των Σχολικών Συμβούλων (άρθρο 1, παρ. 1). Έτσι εισάγεται ο θεσμός των Σχολικών Συμβούλων, αντικαθιστώντας τον μέχρι τότε θεσμό των Επιθεωρητών της Στοιχειώδους Εκπαίδευσης και των Γενικών Επιθεωρητών της Μέσης Εκπαίδευσης που προέβλεπε ο Ν.309/1976 (Φ.Ε.Κ. 100/30–4–1976, τ.Α') «Περί οργάνωσης και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδεύσεως».

Στα βασικά καθήκοντα των Σχολικών Συμβούλων είναι η συνεργασία τους με το διδακτικό προσωπικό των σχολικών μονάδων, τους διευθυντές και τους Προϊσταμένους των Διευθύνσεων και των Γραφείων Εκπαίδευσης για θέματα που αφορούν την αποτελεσματική λειτουργία των σχολείων, η επίσκεψη στα σχολεία ευθύνης τους και η κατεύθυνση του παιδαγωγικού έργου των εκπαιδευτικών, η διοργάνωση παιδαγωγικών συναντήσεων και η συμμετοχή τους σε διάφορα προγράμματα.

Με το Ν.2525/1997 (Φ.Ε.Κ. 188/23–9–1997, τ.Α') ο θεσμός των Σχολικών Συμβούλων ενισχύθηκε, ειδικότερα με τη σύνταξη αξιολογικών εκθέσεων για θέματα που αφορούν την επιστημονική και διδακτική επάρκεια των εκπαιδευτικών. Επίσης, ενισχύθηκε και με το άρθρο 1, παρ. 2 του Ν.2986/2002, όπου οι Σχολικοί Σύμβουλοι υπάγονται στην οικεία Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης, ενώ με το άρθρο 3, παρ. 3 του ίδιου νόμου προβλέπεται η τοποθέτηση συμβούλων σε θέση Προϊσταμένων Τμημάτων Επιστημονικής – Παιδαγωγικής Καθοδήγησης.

Οι Σχολικοί Σύμβουλοι διακρίνονται σε Σχολικούς Συμβούλους Προσχολικής Αγωγής, Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Ειδικής Αγωγής και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά κλάδους και ειδικότητες και συνεργάζονται με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Η επιλογή τους γίνεται από ειδικά συμβούλια επιλογής Σχολικών Συμβούλων, σύμφωνα με το Ν.3467/2006 (Φ.Ε.Κ. 128/21–6–2006, τ.Α') «Επιλογή στελεχών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ρύθμιση θεμάτων διοίκησης και εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις», η θητεία τους είναι 4ετής, ενώ δικαίωμα υποψηφιότητας έχουν οι εκπαιδευτικοί με βαθμό Α', 16ετή συνολική εκπαιδευτική υπηρεσία και 10ετή τουλάχιστον άσκηση διδακτικών καθηκόντων σε σχολεία της οικείας βαθμίδας.

Η επιλογή των Σχολικών Συμβούλων –όπως και των άλλων στελεχών εκπαίδευσης, Διευθυντών Εκπαίδευσης, Προϊσταμένων Γραφείων, Διευθυντών Σχολικών Μονάδων– γίνεται με βάση συγκεκριμένα μοριοδοτούμενα κριτήρια, τα οποία χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: Υπηρεσιακή κατάσταση–διδακτική εμπειρία, επιστημονική–παιδαγωγική συγκρότηση, προσωπικότητα–γενική συγκρότηση, καθώς και με βάση την απόδοσή τους σε προσωπική συνέντευξη κατά την οποία εκτιμάται, μεταξύ των άλλων, η ικανότητά τους να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, να επιλύουν προβλήματα (διοικητικά, διδακτικά, οργανωτικά, λειτουργικά κ.λπ.), να δημιουργούν κατάλληλο παιδαγωγικό περιβάλλον και να εμπνέουν τους εκπαιδευτικούς στην άσκηση των καθηκόντων τους.

Επίσης, προβλέπεται να λαμβάνεται υπόψη και η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, όπως

αυτό συνάγεται από τις αξιολογικές εκθέσεις των υποψηφίων. Τέλος, για την επιλογή των Σχολικών Συμβούλων μοριοδοτείται και το αυτόνομο συγγραφικό και ερευνητικό έργο, γεγονός που δεν ισχύει για τα άλλα στελέχη της εκπαίδευσης.

Για την τοποθέτηση των Σχολικών Συμβούλων μετά τη λήξη της θητείας τους εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 8, παρ. 5 του Ν.1966/1991.

Τέλος, υπογραμμίζεται ο σημαντικός ρόλος των Σχολικών Συμβούλων ως οργάνων επιστημονικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης των εκπαιδευτικών, αλλά και αξιολόγησης των εκπαιδευτικών και του διδακτικού τους έργου.

9.3.3. Οι Διευθύνσεις και τα Γραφεία Εκπαίδευσης

Οι οργανωτικές δομές της εκπαίδευσης σε επίπεδο νομού ή νομαρχίας περιλαμβάνουν τις Διευθύνσεις και τα Γραφεία Εκπαίδευσης, καθώς και τις σχολικές μονάδες.

Με την ενεργοποίηση του θεσμού της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης (Ν.2218/1994), ο νομάρχης ως αιρετός πλέον έπαψε να ασκεί την εποπτεία και τη διοίκηση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, την οποία ασκούσε μέχρι τότε ως μετακλητό όργανο του Κράτους. Οι αρμοδιότητές του σχετικά με την εκπαίδευση περιορίστηκαν σε θέματα τοπικού ενδιαφέροντος, όπως στέγαση, συστέγαση, συντήρηση και μίσθωση σχολικών μονάδων, απαλλοτρίωση οικοπέδων για τις ανάγκες σχολικής στέγης και ανέγερση σχολικών κτιρίων, στέγαση των περιφερειακών υπηρεσιών του ΥΠ.Ε.Π.Θ και αντιμετώπιση των λειτουργικών δαπανών των υπηρεσιών αυτών, δωρεάν μεταφορά μαθητών από τον τόπο διαμονής τους στον τόπο φοίτησης και αντίστροφα, συγκρότηση Νομαρχιακής Επιτροπής Παιδείας, διακοπή μαθημάτων λόγω εκτάκτων συνθηκών ή επιδημικής νόσου κ.λπ., όπως αυτές περιγράφονται στο Π.Δ.161/2000. Έτσι, σύμφωνα με το Ν.2986/2002, άρθρο 1, οι Διευθύνσεις και τα Γραφεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, οι Διευθύνσεις και τα Γραφεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τα Γραφεία Φυσικής Αγωγής και τα Γραφεία Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης *«αποτελούν αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων»*.

Πιο συγκεκριμένα, οι Διευθύνσεις Εκπαίδευσης έχουν έδρα την πρωτεύουσα του νομού ή του νομαρχιακού διαμερίσματος και υπάγονται ιεραρχικά στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης. Η οργανωτική τους δομή διαρθρώνεται σε δύο τμήματα: το Τμήμα Εκπαιδευτικών Θεμάτων και το Τμήμα Διοικητικών Θεμάτων. Των Διευθύνσεων Εκπαίδευσης προϊστάται οι Διευθυντές Εκπαίδευσης, οι οποίοι είναι εκπαιδευτικοί της δημόσιας εκπαίδευσης και της αντίστοιχης εκπαιδευτικής βαθμίδας, με βαθμό Α', με τουλάχιστον 18ετή εκπαιδευτική υπηρεσία εκ των οποίων τα 15 σε θέση μόνιμου εκπαιδευτικού και με διδακτική υπηρεσία τουλάχιστον 10 ετών. Οι Διευθυντές Εκπαίδευσης επιλέγονται από Συμβούλια Επιλογής Διευθυντών και Προϊσταμένων Γραφείων –σύμφωνα με το Ν.3467/2006– και η θητεία τους είναι 4ετής.

Τα Γραφεία Εκπαίδευσης έχουν έδρα είτε την πρωτεύουσα του νομού ή του νομαρχιακού διαμερίσματος είτε πόλεις ή κωμοπόλεις και υπάγονται ιεραρχικά στις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης. Των Γραφείων Εκπαίδευσης προϊστάται οι Προϊστάμενοι Γραφείων, οι οποίοι είναι εκπαιδευτικοί της δημόσιας εκπαίδευσης και της αντίστοιχης εκπαιδευτικής βαθμίδας, με βαθμό Α', με τουλάχιστον 16ετή εκπαιδευτική υπηρεσία εκ των οποίων τα 12 σε θέση μόνιμου εκπαιδευτικού και με διδακτική υπηρεσία τουλάχιστον 10 ετών. Οι Προϊστάμενοι Γραφείων επιλέγονται

από Συμβούλια Επιλογής Διευθυντών και Προϊσταμένων Γραφείων –σύμφωνα με το Ν.3467/2006– και η θητεία τους είναι 4ετής.

Οι αρμοδιότητες των Διευθυντών Εκπαίδευσης είναι κυρίως εποπτικές, ελεγκτικές, αποφασιστικές και πειθαρχικές. Έτσι, οι Διευθυντές Εκπαίδευσης εποπτεύουν τη λειτουργία των Γραφείων Εκπαίδευσης του νομού ή του νομαρχιακού διαμερίσματος, ελέγχουν την καλή λειτουργία ιδιωτικών σχολείων, φροντιστηρίων και κέντρων ελευθέρων σπουδών. Εποπτεύουν θέματα διδακτηριακών εγκαταστάσεων και εξοπλισμού των σχολείων, εκδίδουν διοικητικές πράξεις προσωρινής τοποθέτησης νεοδιόριστων εκπαιδευτικών κατόπιν πρότασης του οικείου περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου. Επίσης, εισηγούνται την ίδρυση, προαγωγή, υποβιβασμό, μετονομασία και κατάργηση σχολικών μονάδων, μεριμνούν για την πρόσληψη προσωρινών αναπληρωτών και ωρομισθίων εκπαιδευτικών, συνεργάζονται με τις ενώσεις γονέων και τους συλλόγους εκπαιδευτικών κ.λπ.

Οι Προϊστάμενοι Γραφείων παρέχουν οδηγίες στους διευθυντές σχετικά με τη διοίκηση και λειτουργία των σχολικών μονάδων, ενώ παρακολουθούν και ελέγχουν την εφαρμογή των διατάξεων που ισχύουν για τα δημόσια και ιδιωτικά σχολεία. Συνεργάζονται με τους συλλόγους εκπαιδευτικών, τους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων και τους σχολικούς συμβούλους. Επιλαμβάνονται θεμάτων που αφορούν την υπηρεσιακή κατάσταση των εκπαιδευτικών των σχολικών μονάδων της περιοχής τους, καθώς και των διοικητικών υπαλλήλων του Γραφείου τους κ.λπ.

Πιο αναλυτικά, τα ειδικότερα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των Διευθυντών Εκπαίδευσης και των Προϊσταμένων Γραφείων καθορίζονται στην υπουργική απόφαση Φ.353.1/324/105657/Δ1 (Φ.Ε.Κ. 1340/16–10–2002, τ.Β').

Τέλος, στην έδρα κάθε Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης λειτουργεί το Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Π.Υ.Σ.Π.Ε.) και σε κάθε έδρα Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης το Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Π.Υ.Σ.Δ.Ε.), τα οποία είναι αρμόδια για το υπηρεσιακό και πειθαρχικό καθεστώς των εκπαιδευτικών των αντίστοιχων βαθμίδων.

9.4. Οι σχολικές μονάδες

Το σχολείο έχει ως σκοπό την παροχή αγαθών ή υπηρεσιών για την ικανοποίηση μιας βασικής ανάγκης της κοινωνίας που λέγεται εκπαίδευση και ως εκ τούτου η συνταγματική επιταγή (άρθρο 16, παρ. 3) προβλέπει εννεαετή υποχρεωτική εκπαίδευση. Έτσι το σχολείο, ως δημόσια υπηρεσία, διέπεται από την αρχή της συνέχειας και της διάρκειας, ώστε να μην υπάρξει διακοπή και να μπορέσει να ανταποκριθεί στην υψηλή του αποστολή.

Η οργανωτική δομή μιας σχολικής μονάδας περιλαμβάνει την οργανικότητα των θέσεων, η οποία προβλέπεται από νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις –όπως ο Ν.1566/1985, άρθρο 3, παρ. 5, άρθρο 4, παρ. 6, άρθρο 5, παρ. 4 και άρθρο 6 και 8, το Π.Δ.200/1998 και το Π.Δ.201/1998– και τα όργανα διοίκησης του σχολείου. Επίσης, οι σχολικές μονάδες έχουν συγκεκριμένη σχολική περιφέρεια, η οποία ορίζεται από διοικητικές πράξεις των Διευθυντών Εκπαίδευσης ή των Προϊσταμένων Γραφείων.

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία και συγκεκριμένα με το Ν.1566/85 (Φ.Ε.Κ. 167/30–9–1985, τ.Α'), κεφ. Δ', άρθρο 11, την καθημερινή διοίκηση της σχολικής μονάδας

Εικόνα 9.6: Α' Δημοτικό Σχολείο Λεωνιδίου Αρκαδίας**Εικόνα 9.7:** Σχολείο Παρανεστίου Δράμας

ασκούν: ο διευθυντής και ο υποδιευθυντής –ως μονομελή όργανα– και ο σύλλογος διδασκόντων –ως πολυμελές όργανο. Ο διευθυντής αποτελεί το ιεραρχικά προϊστάμενο όργανο όλου του προσωπικού που υπηρετεί στη σχολική μονάδα και είναι «ιδίως υπεύθυνος για την ομαλή λειτουργία του σχολείου, το συντονισμό της σχολικής ζωής, την τήρηση των νόμων, των εγκυκλίων και των υπηρεσιακών εντολών και την εφαρμογή των αποφάσεων του συλλόγου των διδασκόντων» (Ν.1566/1985, άρθρο 11, κεφ. Δ', παρ. 1).

Ο διευθυντής, για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, είναι εκπαιδευτικός του κλάδου ΠΕ 70 (δάσκαλος), με βαθμό Α', καθώς και εκπαιδευτικοί που αναφέρονται στο ΠΔ. 323/1993 (ΦΕΚ 139 τ.Α') με 12ετή τουλάχιστον εκπαιδευτική υπηρεσία, από την οποία τα 8 τουλάχιστον έτη σε θέση μόνιμου εκπαιδευτικού και με άσκηση επί μια 4ετία τουλάχιστον διδακτικών καθηκόντων σε σχολεία της οικείας βαθμίδας⁵⁶ (Ν.3467/2006, άρθρο 7, κεφ. Γ, παρ. 1). Για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι εκπαιδευτικός των κλάδων ΠΕ 01 έως και 20 (για γυμνάσια, ενιαία λύκεια και τεχνικά εκπαιδευτικά εκπαιδευτήρια) και των κλάδων ΠΕ 12, 14, 17 έως και 20 (για σχολικά εργαστηριακά κέντρα) και ελλείψει

αυτών είναι εκπαιδευτικός κλάδου ΤΕ 01. Οι διευθυντές θεωρούνται στελέχη της εκπαίδευσης και για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση τοποθετούνται σε σχολικές μονάδες οργανικότητας τετραθεσίου και άνω.

Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των διευθυντών καθορίζονται πιο συγκεκριμένα με την Υπουργική Απόφαση Φ.353.1/324/105657/Δ1 (Φ.Ε.Κ.1340/16–10–2002, τ.Β'), όπου στο άρθρο 27, παρ. 1 αναφέρεται πως: «Ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας βρίσκεται στην κορυφή της σχολικής κοινότητας και είναι διοικητικός αλλά και επιστημονικός–παιδαγωγικός υπεύθυνος στο χώρο αυτό». Βασικοί άξονες του έργου των Διευθυντών των σχολικών μονάδων είναι η καθοδήγηση της σχολικής κοινότητας και ειδικότερα των εκπαιδευτικών, η ανάληψη πρωτοβουλιών εκπαιδευτικού και παιδαγωγικού χαρακτήρα, ο συντονισμός του έργου των εκπαιδευτικών, η ενθάρρυνση πρωτοβουλιών των εκπαιδευτικών και η παροχή θετικών κινήτρων, ο έλεγχος της πορείας των εκπαιδευτικών, η διατήρηση και ενίσχυση της συνοχής του Συλλόγου Διδασκόντων (άρθρο 27, παρ.2).

Επίσης, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, ο διευθυντής «αξιολογεί τους εκπαιδευτικούς, όπως η νομοθεσία ορίζει, έχοντας ως γνώμονα της αξιολόγησής του τους στόχους της αξιολόγησης», ενώ σύμφωνα με το άρθρο 28, παράγραφος 2, εδάφιο στ', «συντάσσει τις αξιολογικές εκθέσεις για το διδακτικό και διοικητικό προσωπικό, όπως προβλέπει η νομοθεσία». Στο άρθρο 28, παρ. 1 επισημαίνεται ότι «Ο Διευθυντής ή ο Προϊστάμενος σχολείου συνεργάζεται με τους Σχολικούς Συμβούλους, τα Στελέχη της Διοίκησης, τους εκπαιδευτικούς, καθώς και τους μαθητές και τους γονείς για την από κοινού επίτευξη των παιδαγωγικών στόχων» και στην παρ. 2, εδάφιο γ' αναφέρεται ότι «εφαρμόζει τους νόμους, τα προεδρικά διατάγματα, τις κανονιστικές αποφάσεις, τις εγκυκλίους και τις υπηρεσιακές εντολές των Στελεχών Διοίκησης, είναι υπεύ-

⁵⁶ Πρόκειται για τις θέσεις εκπαιδευτικών Αγγλικής Γλώσσας Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

θυνος για την τήρησή τους και υλοποιεί τις αποφάσεις του Συλλόγου Διδασκόντων».

Επιπροσθέτως, προωθεί εκπαιδευτικές καινοτομίες, συγκροτεί επιτροπές εξετάσεων, ενημερώνει το διδακτικό προσωπικό, τους γονείς και τους μαθητές για την εκπαιδευτική πολιτική, τους στόχους και το έργο του σχολείου, συνεργάζεται με τον υποδιευθυντή και τη γραμματεία του σχολείου και γενικότερα φροντίζει για την ομαλή λειτουργία και το συντονισμό της σχολικής ζωής (άρθρο 28, παρ.2). Παράλληλα, προεδρεύει των συνεδριάσεων του Συλλόγου Διδασκόντων, συντάσσει σε συνεργασία με τους διδάσκοντες το ωρολόγιο πρόγραμμα και φροντίζει για την προμήθεια εποπτικού υλικού. Είναι υπεύθυνος για την τήρηση των καθηκόντων και υποχρεώσεων από πλευράς εκπαιδευτικών και απευθύνει συστάσεις προφορικές ή γραπτές, όταν το κρίνει απαραίτητο (άρθρο 29), ενώ προωθεί επιμορφωτικά προγράμματα και συμμετέχει σε αυτά (άρθρο 30).

Επίσης, καλεί τα μέλη του Σχολικού Συμβουλίου⁵⁷ στις συνεδριάσεις του οργάνου και ενημερώνει τους γονείς και κηδεμόνες των μαθητών (άρθρο 32), εγκρίνει τις μετεγγραφές των μαθητών και εφαρμόζει τις ισχύουσες διατάξεις για την υποχρεωτική φοίτησή τους στο σχολείο (άρθρο 31).

Συνοπτικά, λοιπόν, ο διευθυντής είναι υπεύθυνος για τον προγραμματισμό, την οργάνωση, τη διεύθυνση και τον έλεγχο όλων των συντελεστών της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε επίπεδο σχολικής μονάδας.

Για τη στήριξη της διοικητικής λειτουργίας των σχολικών μονάδων όπως είναι: η διαχείριση των πιστώσεων που διατίθενται στις σχολικές μονάδες για την κάλυψη λειτουργικών δαπανών (θέρμανση, φωτισμός, ύδρευση, τηλέφωνο, αγορά αναλώσιμων αγαθών κ.λπ.), η αμοιβή των καθαριστριών –όπου έχει υπογραφεί σύμβαση μίσθωσης έργου καθαρισμού– η διαχείριση των εσόδων από την ενδεχόμενη εκμετάλλευση σχολικού κυλικείου, η εκτέλεση έργων επισκευής και συντήρησης του σχολείου, καθώς και η λήψη κάθε άλλου μέτρου που κρίνεται αναγκαίο συνιστώνται Ν.Π.Δ.Δ. με την επωνυμία «Σχολικές Επιτροπές», σύμφωνα με το Π.Δ.323/1989 «*Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας*», όπως αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 11 του Ν.2130/1993.

Κάθε Σχολική Επιτροπή συγκροτείται με απόφαση του Δημάρχου ή του Προέδρου της Κοινότητας και αποτελείται από πέντε έως δεκαπέντε μέλη. Συμμετέχουν υποχρεωτικά ο Διευθυντής του σχολείου και ένας εκπρόσωπος του συλλόγου γονέων, ενώ για τις σχολικές επιτροπές σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συμμετέχει και εκπρόσωπος των μαθητικών κοινοτήτων. Οι σχολικές επιτροπές, λόγω της νομικής τους μορφής, έχουν υποχρέωση τήρησης φορολογικού μητρώου (Α.Φ.Μ.) και υποβολής φορολογικής δήλωσης.

Οι σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης χωρίζονται σε τύπους σχολείων, τα οποία έχουν όργανα διοίκησης, τη δική τους σχολική περιουσία και υπόκεινται σε διοικητικό έλεγχο.

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει:

- Τα νηπιαγωγεία στα οποία παρέχεται προσχολική αγωγή, η οργάνωση και λειτουργία των οποί-

⁵⁷ Το Σχολικό Συμβούλιο (Ν.1566/1985, άρθρο 51) αποτελείται από το Σύλλογο Διδασκόντων, τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου Γονέων και τον εκπρόσωπο του Ο.Τ.Α. στη Σχολική Επιτροπή, ενώ στα σχολικά συμβούλια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μετέχουν και τρεις εκπρόσωποι των μαθητικών κοινοτήτων. Πρόεδρος του Σχολικού Συμβουλίου είναι ο Διευθυντής του σχολείου. Έργο του Σχολικού Συμβουλίου είναι η εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας του σχολείου, η καθιέρωση τρόπων αμοιβαίας επικοινωνίας διδασκόντων και των οικογενειών των μαθητών, καθώς και η υγιεινή των μαθητών και του σχολικού περιβάλλοντος.

ων προβλέπεται από το άρθρο 3, του Ν.1566/1985 και το εκτελεστικό του νόμου Π.Δ.200/1998. Διακρίνονται σε μονοθέσια (στα οποία φοιτούν από 7 έως 25 νήπια) και σε διθέσια (από 26 έως 50 νήπια). Σημειώνεται ότι η φοίτηση των νηπίων στο νηπιαγωγείο από το σχολικό έτος 2007–2008 είναι υποχρεωτική (Ν. 3518/2006, ΦΕΚ 272/21–12–2006, τ.Α', άρθρο 73).

- Τα ολοήμερα νηπιαγωγεία, η λειτουργία των οποίων προβλέπεται από το άρθρο 3, του Ν.2525/1997, και στοχεύει στην αναβάθμιση της προσχολικής αγωγής, στη μείωση των μορφωτικών και κοινωνικών διακρίσεων, στην προετοιμασία των νηπίων για το δημοτικό και στην εξυπηρέτηση των εργαζόμενων γονέων.
- Τα δημοτικά σχολεία στα οποία παρέχεται 6ετής υποχρεωτική φοίτηση, η οργάνωση και λειτουργία των οποίων προβλέπεται από το άρθρο 4, του Ν.1566/1985, και το εκτελεστικό του νόμου Π.Δ.201/1998.
- Τα ολοήμερα δημοτικά σχολεία, η λειτουργία των οποίων προβλέπεται από το άρθρο 4, του Ν.2525/1997, έχουν έντονο εκπαιδευτικό και κοινωνικό περιεχόμενο. Περιλαμβάνουν μελέτη και προετοιμασία των μαθημάτων στην Ελληνική Γλώσσα και τα Μαθηματικά για την επόμενη ημέρα και επιλογές σε μαθήματα και δραστηριότητες που διαμορφώνουν συνθήκες ανοικτού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος.
- Τα πειραματικά σχολεία, η λειτουργία των οποίων προβλέπεται από το άρθρο 31, παρ. 1, του Ν.1566/1985, και έχουν σκοπό την πρακτική παιδαγωγική επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού και την πειραματική εφαρμογή προγραμμάτων, μεθόδων διδασκαλίας, σχολικών βιβλίων κ.λπ.
- Τα σχολεία ειδικής αγωγής, την κατηγορία των οποίων προβλέπει ο Ν.1566/1985 στα άρθρα 32–36, με διατάξεις που αναφέρονται στην Ειδική Αγωγή των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Η οργάνωση και λειτουργία των σχολικών μονάδων Ειδικής Αγωγής προβλέπονται από τις διατάξεις των άρθρων 1 και 2 του Ν. 2817/2000. Στοχεύει στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων και ικανοτήτων ατόμων με ειδικές ανάγκες, στην ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο και στην παραγωγική διαδικασία.

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει:

- Τα γυμνάσια στα οποία παρέχεται 3ετής υποχρεωτική φοίτηση και εγγράφονται απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου, χωρίς εισιτήριες εξετάσεις. Διακρίνονται σε ημερήσια και εσπερινά. Ειδικότερα στα εσπερινά γίνονται δεκτοί εργαζόμενοι μαθητές, οι οποίοι έχουν συμπληρώσει το 14^ο έτος της ηλικίας τους.
- Η οργάνωση και λειτουργία των γυμνασίων ορίζεται από το άρθρο 5, του Ν.1566/1985, ενώ επιτρέπεται η σύσταση μουσικών και αθλητικών γυμνασίων σε ορισμένες πόλεις της χώρας. Σημειώνεται επίσης ότι λειτουργούν εννέα Διαπολιτισμικά γυμνάσια για την υποστήριξη αλλοδαπών μαθητών.
- Τα γενικά λύκεια (ΓΕ.Λ.) στα οποία παρέχεται 3ετής φοίτηση γενικής παιδείας και τα εσπερινά 4ετούς φοίτησης για εργαζόμενους μαθητές. Λειτουργούν Πειραματικά, Μουσικά, Διαπολιτισμικά, Εκκλησιαστικά Λύκεια, καθώς και ειδικά τμήματα Αθλητικής διευκόλυνσης Λυκείου. Με το Ν.2525/1997 επήλθαν σημαντικές αλλαγές στην οργάνωση και λειτουργία του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Τα επαγγελματικά λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) και τις επαγγελματικές σχολές (ΕΠΑ.Σ.). Τα επαγγελματικά λύκεια διακρίνονται σε ημερήσια και εσπερινά. Η φοίτηση στα ημερήσια είναι τριετής

και στα εσπερινά τετραετή και σε αυτά φοιτούν εργαζόμενοι μαθητές. Τα προγράμματα διδασκαλίας περιλαμβάνουν μαθήματα γενικής παιδείας και τεχνικά επαγγελματικά και εργαστηριακές ασκήσεις. Η οργάνωση και λειτουργία τους προβλέπεται από το Ν.3475/2006 (Φ.Ε.Κ. 146/13-7-2006, τ.Α' «*Οργάνωση και λειτουργία της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*»).

- Τα γυμνάσια και τα ενιαία λύκεια ειδικής αγωγής, η οργάνωση και λειτουργία των οποίων προβλέπεται από το Ν.2817/2000. Σ' αυτά παρέχεται 4ετής φοίτηση –με προκαταρκτική τάξη– σε κάθε κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στα άτομα που έχουν ειδικές ανάγκες παρέχεται ειδική αγωγή και επαγγελματική εκπαίδευση με την εφαρμογή ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Για τους μαθητές που έχουν υπερβεί το 18^ο έτος της ηλικίας τους και δεν μπόρεσαν να ολοκληρώσουν την υποχρεωτική 9χρονη εκπαίδευσή τους, με το Ν.2525/1997 ιδρύθηκαν και λειτουργούν **Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας**, όπου εφαρμόζονται ειδικά προγράμματα ταχύρρυθμης δημοτικής και γυμνασιακής εκπαίδευσης.

Ζητήματα **εκκλησιαστικής εκπαίδευσης** για τη θεωρητική και πρακτική κατάρτιση των κληρικών ρυθμίζονται από τις διατάξεις του Ν.476/1976, του Π.Δ.292/1977 και του Ν.1566/1985, άρθρα 5, παρ.11, 8, παρ. 9 και 69, ενώ η οργανωτική δομή της περιλαμβάνει:

- Τα μέσα εκκλησιαστικά φροντιστήρια στα οποία φοιτούν μαθητές ή κληρικοί απόφοιτοι δημοτικού ή κάτοχοι ενδεικτικού γυμνασιακών τάξεων.
- Τα εκκλησιαστικά γυμνάσια στα οποία φοιτούν μαθητές ή κληρικοί απόφοιτοι δημοτικού ή κάτοχοι ενδεικτικού γυμνασιακών τάξεων.
- Τα ενιαία εκκλησιαστικά λύκεια στα οποία φοιτούν κληρικοί κάτοχοι απολυτηρίου γυμνασίου ή τεχνικών επαγγελματικών σχολών.
- Τις ανώτερες εκκλησιαστικές σχολές τριετούς φοίτησης στις οποίες εισάγονται απόφοιτοι λυκείου, κατόπιν ειδικών εισαγωγικών εξετάσεων.

Το Ελληνικό Σύνταγμα (άρθρο 16, παρ. 8) επιτρέπει τη συνύπαρξη δημόσιας και ιδιωτικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μάλιστα κατ' επιταγή του Συντάγματος εκδόθηκε ο Ν.682/1977 (Φ.Ε.Κ. 244/1-9-1977, τ.Α') «*Περί Ιδιωτικών σχολείων Γενικής Εκπαιδύσεως και Σχολικών Οικοτροφείων*», για τη ρύθμιση θεμάτων ιδιωτικών σχολείων. Η άδεια ίδρυσης ιδιωτικού σχολείου απαιτεί απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και η λειτουργία του ετήσια άδεια της οικείας Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Τέλος, η **μειονοτική εκπαίδευση**, η οποία διέπεται από το ιδιότυπο νομικό καθεστώς της συνθήκης της Λοζάνης του 1923, της Μορφωτικής Συμφωνίας του 1951 και του ελληνοτουρκικού πρωτόκολλου του 1968 και αναγνωρίζεται και από το Ελληνικό Σύνταγμα (άρθρο 4 και 16) επιτρέπει τη σύσταση, οργάνωση και λειτουργία μειονοτικών σχολείων στην περιοχή της Δυτικής Θράκης για την εκπαίδευση των μουσουλμανοπαίδων. Διέπεται κύρια από το Ν.694/1977, το Ν.695/1977 και το Ν.2341/1995. Το συντονισμό, την οργάνωση και την εύρυθμη λειτουργία των μειονοτικών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Θράκης έχει το Συντονιστικό Γραφείο που εδρεύει στην Κομοτηνή και του οποίου προϊστάται ο Συντονιστής Μειονοτικών Σχολείων.

Σημειώνεται ότι οι Μουσουλμάνοι δάσκαλοι της ημεδαπής μορφώνονται και επιμορφώνονται στην **Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης**, η οποία ιδρύθηκε με το Β.Δ.31/1969.

Εποπτευόμενοι φορείς και
υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής
Παιδείας και Θρησκευμάτων

10^ο Κεφάλαιο

10.1. Εισαγωγή

Όπως αναφέρθηκε στο υποκεφάλαιο 9.2.1., στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων υπάγεται και ένας μεγάλος αριθμός αυτοτελών δημόσιων υπηρεσιών, Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) των οποίων την εποπτεία ασκεί ο εκάστοτε Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

■ Αυτοτελείς δημόσιες υπηρεσίες είναι:

- το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (βλ. υποκεφ. 9.2.3.)
- το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.)
- το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (Ε.ΣΥ.Π.) (βλ. υποκεφ. 9.2.2.)
- τα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.)

■ Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) είναι:

- η Ακαδημία Αθηνών
- η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας (Ε.Β.Ε.)
- τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.)
- τα Ανώτατα Τεχνολογικά Ιδρύματα (Α.Τ.Ε.Ι.)
- η Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.)
- ο Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων (Ο.Ε.Δ.Β.)
- ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ.)
- τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.)

■ Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) είναι:

- ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων (Ο.Σ.Κ.)
- το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (Κ.Ε.Ε.)
- το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)
- ο Οργανισμός Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ.)
- το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας (Ε.Ι.Ν.)
- το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.)
- ο Οργανισμός Παιδικών και Εφηβικών Βιβλιοθηκών (Ο.Π.Ε.Β.).

Στη συνέχεια εξετάζονται μερικοί από τους παραπάνω εποπτευόμενους φορείς και υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

10.2. Αυτοτελείς δημόσιες υπηρεσίες εποπτευόμενες από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

10.2.1. Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.)

Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.) θεσμοθετήθηκε με τον Α.Ν.1825/1951 (Φ.Ε.Κ. 150/28-5-1951) «Περί συστάσεως Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.)», με σκοπό τη χορήγηση

οικονομικής ενίσχυσης και υποτροφιών εσωτερικού και εξωτερικού σε εκλεκτούς σπουδαστές και νέους επιστήμονες που δε διέθεταν οικονομική επάρκεια για την περάτωση ή και τη συνέχιση των σπουδών τους, για τη διεύρυνση των επιστημονικών τους οριζόντων και την αξιοποίηση των ικανοτήτων τους, ώστε να προσφέρουν καλύτερες υπηρεσίες στο κοινωνικό σύνολο.

Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών, λοιπόν, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του και της πολυετούς προσφοράς του, σχεδιάζει, προκηρύσσει και υλοποιεί ετησίως ένα μεγάλο αριθμό προγραμμάτων υποτροφιών, μέσω των οποίων οι Έλληνες, οι ομογενείς, αλλά και αλλογενείς μαθητές, φοιτητές, ερευνητές και καλλιτέχνες ενισχύονται οικονομικά, προκειμένου να αποκτήσουν ανώτερους τίτλους σπουδών στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό και να διακριθούν επιστημονικά και επαγγελματικά.

Το Ι.Κ.Υ., επίσης, διαχειρίζεται και υλοποιεί τα Ευρωπαϊκά Εκπαιδευτικά Προγράμματα Erasmus, Lingua, Σωκράτης I και II. Το 2007 ορίστηκε από το ΥΠ.Ε.Π.Θ. ως η εθνική μονάδα συντονισμού του μεγαλύτερου μέρους του νέου Ευρωπαϊκού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την επωνυμία: «*Διά Βίου Μάθηση*», με τα τομεακά προγράμματα Comenius (για τη σχολική εκπαίδευση), Erasmus (για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση), Leonardo (για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση) και με το Grundtvig (για την εκπαίδευση ενηλίκων). Στόχος του προγράμματος είναι η ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με τη διά βίου μάθηση και την ενίσχυση των ανταλλαγών, της συνεργασίας και της κινητικότητας μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων της Κοινότητας.

Τέλος, από το 1996, υλοποιεί τα προγράμματα υποτροφιών που χρηματοδοτούνται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.) και το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.), με στόχο την ενίσχυση του επιστημονικού κεφαλαίου της χώρας μας με νέες επιστημονικές ειδικότητες.

Το Ι.Κ.Υ. είναι αυτοτελής δημόσια υπηρεσία, που εποπτεύεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο, που αποτελείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο και τα μέλη. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου είναι μέλη Δ.Ε.Π. Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

Οι προοπτικές για επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών μέσω του θεσμού των κρατικών υποτροφιών ήταν ευοίωνες, καθώς ένας μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μετέβη για μεταπτυχιακές σπουδές σε πανεπιστήμια του εξωτερικού. Μάλιστα, με το Ν.1811/1951 καθιερώθηκε η χορήγηση εκπαιδευτικής άδειας σε όλους τους δημοσίους υπαλλήλους που είχαν 5ετή πραγματική υπηρεσία και ηλικία κάτω των 40 ετών.

Ανάλογο καθεστώς αδειών υπηρεσιακής εκπαίδευσης εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα για υπαλλήλους που έχουν συμπληρώσει τη δοκιμαστική υπηρεσία, σύμφωνα με τις νέες διατάξεις του Ν.3528/2007, άρθρο 58 (Φ.Ε.Κ. 26/9-2-2007, τ.Α') «*Κύρωση του Κώδικα Κατάστα-*

Εικόνα 10.1: Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών στην Πλάκα.

σης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.». Η άδεια χορηγείται υποχρεωτικά, αν ο υπάλληλος έχει λάβει υποτροφία από το Ι.Κ.Υ., σύμφωνα με το άρθρο 58, παρ. 3, του Ν.3528/2007.

10.2.2. Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.)

Σύμφωνα με το άρθρο 9, του Ν.1946/1991 «Γενικά Αρχεία του Κράτους και άλλες διατάξεις» ιδρύεται ενιαία υπηρεσία με τίτλο: «Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.)» στην οποία **υπάγονται**:

- Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους,
- Τα Ιστορικά Αρχεία,
- Τα Τοπικά Ιστορικά Αρχεία,
- Τα Μόνιμα Τοπικά Ιστορικά Αρχεία της χώρας.

Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους συγκροτούνται από την Κεντρική Υπηρεσία και τις περιφερειακές υπηρεσίες και αποτελούν αυτοτελή δημόσια υπηρεσία, που υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Ο **σκοπός** της υπηρεσίας των Γενικών Αρχείων του Κράτους είναι η εποπτεία, η διάσωση, η συγκέντρωση, η συντήρηση, η καταγραφή, η μικροφωτογράφιση, η ταξινόμηση και η ευρετηρίαση (σύνταξη ευρετηρίου) του αρχειακού υλικού της χώρας. Επίσης η διάθεση προς μελέτη όλων των δημόσιων και ιδιωτικών αρχείων, εγγράφων και χειρογράφων, τα οποία αναφέρονται στην ιστορία και στην πολιτιστική κληρονομιά του ελληνικού έθνους και σε ό,τι έχει σχέση με τη διοικητική, οικονομική και κοινωνική ζωή του ελληνικού κράτους.

Στον τομέα αυτό συμβάλλει η συνεργασία με την Εκκλησία, με τα εκκλησιαστικά και μοναστηριακά ιδρύματα για τη διάσωση του αρχειακού υλικού, η συνεργασία με τους κατόχους ιδιωτικών αρχείων που παρουσιάζουν ιστορικό ενδιαφέρον, καθώς και ο εμπλουτισμός με αγορά ή αποδοχή δωρεάς αρχειακού υλικού από τους κατόχους του και ομοιοτύπων αρχειακού υλικού που βρίσκονται σε ξένα κράτη ή οργανισμούς.

Σύμφωνα με το άρθρο 10, του Ν.1946/1991, η Κεντρική Υπηρεσία (Κ.Υ.) των Γενικών Αρχείων του Κράτους λειτουργεί ως Διεύθυνση και διαρθρώνεται ως ακολούθως:

- Τμήμα Γενικού Ευρετηρίου,
- Τμήμα Σύγχρονων Αρχείων,
- Τμήμα Οργάνωσης και Μελετών,
- Τμήμα Γραμματείας και Λογιστηρίου,
- Τμήμα Συντήρησης και Αναπαραγωγής,
- Γραφείο Βιβλιοθήκης και Αναγνωστηρίου.

Οι **περιφερειακές υπηρεσίες των Γ.Α.Κ.** διακρίνονται σε:

- Αρχεία του Νομού, με έδρα την πρωτεύουσα του νομού,
- Αρχεία, με έδρα πόλη εκτός της πρωτεύουσας του νομού.

Σε δήμο ή κοινότητα που διαθέτει αξιόλογο αρχειακό υλικό μπορεί να συγκροτηθεί τοπική αρ-

χειακή συλλογή υπό την εποπτεία της υπηρεσίας των Αρχείων του νομού. Η ίδρυση τοπικής αρχειακής συλλογής πραγματοποιείται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μετά από εισήγηση της Εφορείας των Γενικών Αρχείων του Κράτους.

Σύμφωνα με το άρθρο 20, του Ν.1946/1991, ο Προϊστάμενος της Κεντρικής Υπηρεσίας των Γενικών Αρχείων του Κράτους είναι δημόσιος λειτουργός με καθήκοντα Διευθυντή και διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, με τριετή θητεία, η οποία μπορεί να ανανεώνεται.

Στα Γ.Α.Κ. λειτουργεί η Εφορεία των Γενικών Αρχείων του Κράτους, το οποίο είναι συλλογικό όργανο. Η σύνθεσή της είναι 9μελής και αποτελείται από τον Προϊστάμενο της αρμόδιας για τα Γ.Α.Κ. υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και από οκτώ μέλη, τα οποία έχουν αποδεδειγμένα ασχοληθεί με θέματα αρχείων και έχουν δημοσιεύσει αρχειακές έρευνες και μελέτες ή έρευνες και μελέτες της μεσαιωνικής και νεότερης ελληνικής ιστορίας. Η διάρκεια της θητείας των μελών της Εφορείας είναι 3ετής.

10.3. Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου εποπτευόμενα από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

10.3.1. Η Ακαδημία Αθηνών

Η Ακαδημία Αθηνών ιδρύθηκε με τη Συντακτική Απόφαση «Περί Οργανισμού της Ακαδημίας Αθηνών», στις 18 Μαρτίου 1926 επί κυβερνήσεως Θεοδώρου Παγκάλου και κυρώθηκε με το Ν.4398/1929, της κυβερνήσεως Ελευθερίου Βενιζέλου. Είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και εποπτεύεται από το ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Η Ακαδημία Αθηνών, που ιδρύθηκε ως «Ακαδημία των Επιστημών, των Γραμμάτων και των Καλών Τεχνών». Εδρεύει στην Αθήνα και συνεδριάζει στο μέγαρο της Σιναίας Ακαδημίας, δωρεά του Σίμωνος και της Ιφιγένειας Σίνα, κτίριο το οποίο η Ακαδημία Αθηνών κατέχει με πλήρη ιδιοκτησιακά δικαιώματα. Με την ίδια συντακτική απόφαση διορίστηκαν και τα πρώτα μέλη της, διακεκριμένοι εκπρόσωποι της επιστήμης και της πνευματικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας της εποχής.

Η σύνθεση του πρώτου προεδρείου της Ακαδημίας ήταν: Πρόεδρος, ο Φωκίων Νέγρης, Αντιπρόεδρος, ο Γεώργιος Χατζιδάκις, Γενικός Γραμματεύς, ο Σίμος Μενάρδος, Γραμματεύς επί των πρακτικών, ο Κωστής Παλαμάς και Γραμματεύς επί των δημοσιευμάτων, ο Γεώργιος Δροσίνης. Η επωνυμία της Ακαδημίας Αθηνών προφανώς απηχεί την Ακαδημία του Πλάτωνος και την πνευματική αίγλη της αρχαίας Αθήνας.

Κύριος σκοπός της Ακαδημίας Αθηνών είναι η καλλιέργεια και προαγωγή των Επιστημών, των Γραμμάτων και των Καλών Τεχνών. Επίσης, στους σκοπούς της εντάσσονται η επικοινωνία του ιδρύματος με τις άλλες ακαδημίες για ανταλλαγή απόψεων, η έρευνα των στοιχείων, των προϊόντων και της φύσης της χώρας μας και η επιστημονική υποστήριξη και ενίσχυση πλουτοπαραγωγικών της κλάδων για την προαγωγή της Εθνικής Οικονομίας, καθώς και η γνωμοδότηση και διαφώτιση των κρατικών οργάνων και Αρχών.

Εικόνα 10.2: Ακαδημία Αθηνών, Πανεπιστημίου 28, Αθήνα

Οι σκοποί αυτοί επιτυγχάνονται με ανακοινώσεις, συζητήσεις, ομιλίες, δημοσιεύσεις, με την ίδρυση εργαστηρίων επιστημονικής έρευνας, με την ενθάρρυνση ανασκαφών, ερευνών και μελετών, με την προκήρυξη διαγωνισμών και απονομής βραβείων, υποτροφιών και χρηματικών επάθλων, ηθικών και υλικών αμοιβών, με συνέδρια και με τη διοργάνωση αποστολών.

Στο πλαίσιο αυτό, πλείστες φορές η Ακαδημία Αθηνών παρενέβη σε διεθνείς οργανισμούς για ζητήματα πολιτισμού, περιβάλλοντος, πανανθρώπινων αξιών, εθνικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως η καταγγελία των διωγμών των Εβραίων κατά την περίοδο του β' Παγκοσμίου Πολέμου και η υπεράσπιση του δικαιώματος των Κυπρίων για αυτοδιάθεση. Σε κρίσιμες περιόδους, όπως η κατοχή και οι περίοδοι αναστολής των κοινοβουλευτικών θεσμών, αγωνίστηκε για την ηθική και πνευματική της αυτοτέλεια.

Το Προεδρείο της Ακαδημίας Αθηνών αποτελείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο, το Γενικό Γραμματέα, το Γραμματέα επί των πρακτικών και το Γραμματέα επί των δημοσιευμάτων. Πρόεδρος της Ακαδημίας γίνεται αυτοδίκαια ο Αντιπρόεδρος του προηγούμενου έτους και η θητεία του είναι ετήσια.

Η Σύγκλητος της Ακαδημίας Αθηνών αποτελείται από το Προεδρείο της Ακαδημίας, τον Πρόεδρο του προηγούμενου έτους και τους Προέδρους των τριών Τάξεων. Οι συνεδριάσεις της Συγκλήτου στις οποίες προεδρεύει ο Πρόεδρος της Ακαδημίας είναι μυστικές.

Η Ακαδημία συγκροτείται από τρεις Τάξεις: την Τάξη των Θετικών Επιστημών, την Τάξη των Γραμμάτων και των Καλών Τεχνών και την Τάξη των ηθικών και πολιτικών επιστημών. Κάθε Τάξη έχει Πρόεδρο, Αντιπρόεδρο και Γραμματέα.

Τα μέλη της Ακαδημίας είναι τακτικά, επίτιμα, πρόσεδρα, ξένοι εταίροι και αντεπιστέλλοντα. Τα τακτικά μέλη είναι 65: της πρώτης Τάξης 25, της δεύτερης Τάξης 25 και της τρίτης Τάξης 15. Τα πρόσεδρα μέλη είναι 40, οι ξένοι εταίροι 40 και τα αντεπιστέλλοντα μέλη 250.

Τακτικά μέλη εκλέγονται Έλληνες που έχουν διακριθεί στις επιστήμες ή στα γράμματα ή στις καλές τέχνες με σπουδαία έργα. Τα έργα των υποψηφίων κρίνονται και αξιολογούνται από τριμελή επιτροπή ακαδημαϊκών και η οικεία Τάξη αποφασίζει με μυστική ψηφοφορία αν οι υποψηφιότητες θα διαβιβαστούν στην Ολομέλεια για τελική κρίση και εκλογή. Σε μυστική συνεδρία γίνεται η ψηφοφορία για την εκλογή, οπότε και ο υποψήφιος απαιτείται να λάβει την απόλυτη πλειοψηφία των ενεργών ακαδημαϊκών, προκειμένου να εκλεγεί.

Σήμερα στην Ακαδημία Αθηνών λειτουργούν 14 Ερευνητικά Κέντρα, όπως το Κέντρο Έρευνας της Ελληνικής Λαογραφίας, το Κέντρο Έρευνας του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού, το Κέντρο Έρευνας της Ελληνικής Φιλοσοφίας, το Κέντρο Έρευνας Θεωρητικών και Εφαρμοσμένων Μαθηματικών κ.λπ. Λειτουργούν ακόμα 10 Γραφεία Ερευνών, όπως το Γραφείο Ερευνών της Αρχιτεκτονικής, το Γραφείο Διαστημικής Έρευνας και Τεχνολογίας, το Γραφείο Έρευνας Νεοελληνικής Τέχνης, το Γραφείο Έρευνας Διεθνών και Συνταγματικών Θεσμών κ.λπ. Επίσης, στα Ερευνητικά Κέντρα και στα Γραφεία Ερευνών λειτουργούν εξειδικευμένες βιβλιοθήκες, καθώς και μια κεντρική βιβλιοθήκη με την επωνυμία «Βιβλιοθήκη Ιωάννης Συκουτρής».

Με τη διαχείριση δωρεών και κληροδοτημάτων ιδιωτών και φορέων προς την Ακαδημία Αθηνών μπορεί αυτή να ενισχύει την επιστημονική έρευνα, να χρηματοδοτεί εκδόσεις, να χορηγεί υποτροφίες και να απονέμει βραβεία και αριστεία. Τα βραβεία που έχουν προκηρυχθεί απονέμονται κατά τη συνεδρίαση της Ολομέλειας την παραμονή του νέου έτους, ενώ τα αριστεία κατά τη συνεδρία εορτασμού της 25^{ης} Μαρτίου.

10.3.2. Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας

Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας (Ε.Β.Ε.) ιδρύθηκε τυπικά με το Διάταγμα που εκδόθηκε στις 15 Μαΐου 1832, με την επωνυμία «*Δημόσια Βιβλιοθήκη*» και με διευθυντή το Γεώργιο Γεννάδιο και αριθμούσε περίπου 1.018 τόμους εντύπων βιβλίων. Με την ισχύουσα νομοθεσία και συγκεκριμένα με το άρθρο 1, του Ν.3149/2003 (Φ.Ε.Κ. 141/10-6-2003, τ.Α') «*Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, Δημόσιες Βιβλιοθήκες και άλλες διατάξεις*» ιδρύθηκε ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με την επωνυμία «*Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας*», εποπτευόμενη από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Σκοπός της Εθνικής Βιβλιοθήκης Ελλάδας είναι η συγκέντρωση, οργάνωση και απόδοση στο κοινό των γραπτών προϊόντων της επιστήμης και του πολιτισμού που συνδέονται με την Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, στοχεύει στην ανάπτυξη και διατήρηση της εθνικής συλλογής, η οποία περιλαμβάνει υλικό που παράγεται στην Ελλάδα και στο εξωτερικό καθιστώντας το προσίτιο σε κάθε ενδιαφερόμενο. Αναπτύσσει δραστηριότητες σχετικά με την ενίσχυση της πολιτιστικής και πνευματικής ζωής της χώρας.

Παράλληλα λειτουργεί ως εθνικό βιβλιογραφικό και πληροφοριακό κέντρο της χώρας, ενώ παρέχει τις εθνικές υπηρεσίες διεθνών αριθμοδοτήσεων, όπως αυτές των βιβλίων (ISBN) και των περιοδικών εκδόσεων (ISSN) και της μουσικής (ISMN).

Έδρα της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας είναι η Αθήνα και συγκεκριμένα το μέγαρο των αδελφών Παναγή, Ανδρέα και Μακρή Βαλλιάνων, στην οδό Πανεπιστημίου 32, καθώς και δύο άλλα κτίρια στην Αγία Παρασκευή και στη Νέα Χαλκηδόνα.

Όργανα διοίκησης της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος είναι: α) το Εφορευτικό Συμβούλιο και β) ο Γενικός Διευθυντής.

Το ανώτατο όργανο διοίκησης της Ε.Β.Ε. είναι το Εφορευτικό Συμβούλιο που είναι 7μελές, με τριετή θητεία, και αποτελείται από έναν εκπρόσωπο του ΥΠ.Ε.Π.Θ., έναν εκπρόσωπο των εργαζομένων και πέντε πρόσωπα εγνωσμένου κύρους με σημαντικό έργο στους τομείς του πολιτισμού, των επιστημών ή της παραγωγής. Τα μέλη του ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Ο Γενικός Διευθυντής της Ε.Β.Ε. είναι δημόσιος λειτουργός, με τριετή θητεία που μπορεί να ανανεώνεται για 5 έτη, ύστερα από γνώμη του Εφορευτικού Συμβουλίου και διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

10.3.3. Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.) - Τα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Τ.Ε.Ι.)

Σύμφωνα με το άρθρο 1, του Ν.2916/2001, (Φ.Ε.Κ. 114/11-6-2001, τ.Α') «*Διάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης και ρύθμιση θεμάτων του τεχνολογικού τομέα αυτής*», η ανώτατη εκπαίδευση αποτελείται από δύο παράλληλους τομείς. Από τον πανεπιστημιακό τομέα, ο οποίος περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία και την Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών και από τον τεχνολογικό τομέα, ο οποίος περιλαμβάνει τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

Για την απρόσκοπτη πραγματοποίηση των σκοπών της ανώτατης εκπαίδευσης, το άρθρο 16 του Συντάγματος κατοχυρώνει τα οργανωτικά και λειτουργικά πλαίσια της ανώτατης εκπαίδευσης.

Εικόνα 10.3: Εθνική Βιβλιοθήκη, Πανεπιστημίου 32, Αθήνα

Εικόνα 10.4: ΕΜΠ, Πολυτεχνειούπολη, Ζωγράφου

Εικόνα 10.5: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Πανεπιστημιούπολη, Ζωγράφου

σης με δύο θεμελιώδεις διατάξεις. Πρόκειται για την **αρχή της ακαδημαϊκής ελευθερίας στην έρευνα, τη διδασκαλία και τη διακίνηση ιδεών** και την **αρχή της πλήρους αυτοδιοίκησης** (και Ν.1268/1982, άρθρα 2 και 3). Με τις ρήτρες αυτές, ο συνταγματικός νομοθέτης προστατεύει την ανώτατη εκπαίδευση από πιθανές αυθαιρεσίες και ανεξέλεγκτες παρεμβάσεις της κρατικής εξουσίας.

Σημειώνεται ότι η έννοια της αυτοδιοίκησης των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων είναι διάφορη της έννοιας της αυτονομίας, γεγονός που σημαίνει ότι τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν έχουν δικαίωμα να θέτουν κανόνες δικαίου για τον εαυτό τους, αλλά να αποφασίζουν για τις υποθέσεις τους μέσα στο πλαίσιο κανόνων που θεσπίζει ο νομοθέτης. Τέτοιες υποθέσεις, για παράδειγμα, είναι η επιλογή του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού από δικά τους όργανα, η επιλογή των οργάνων διοίκησής τους, η διοίκηση και διαχείριση των περιουσιακών τους στοιχείων, η κατάρτιση προγραμμάτων σπουδών κ.λπ. χωρίς να απαιτείται η έγκριση του ΥΠ.Ε.Π.Θ. Έτσι, η εποπτεία του Κράτους συνίσταται σε έλεγχο νομιμότητας και όχι σε έλεγχο σκοπιμότητας, αποκλείοντας τον ουσιαστικό έλεγχο ως ασυμβίβαστο με την καθιερωμένη από το Σύνταγμα πλήρη αυτοδιοίκηση.

10.3.3.1. Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.)

Η οργανωτική δομή των Α.Ε.Ι. καθορίζεται με βάση τις διατάξεις του Ν.1268/1982 (Φ.Ε.Κ. 87/16-7-1982, τ.Α') «Για τη δομή και λειτουργία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων». Σύμφωνα με το νόμο αυτό, τα Α.Ε.Ι. λειτουργούν με τη νομική μορφή του Νομικού Προσώ-

που Δημοσίου Δικαίου, είναι πλήρως αυτοδιοικούμενα και η εποπτεία του κράτους ασκείται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (Ν.1268/1982, άρθρο 3, παρ. 1).

Τα Α.Ε.Ι., σύμφωνα με το άρθρο 6, του Ν.1268/1982, διαρθρώνονται σε:

- Σχολές
- Τμήματα
- Τομείς.

Οι **Σχολές** καλύπτουν ένα σύνολο συγγενών επιστημών και έχουν ρόλο συντονιστικό. Κάθε Σχο-

58 Σημειώνουμε ότι τα Τμήματα αντικατέστησαν τη βασική ακαδημαϊκή μονάδα της έδρας την οποία προέβλεπε ο προ-
υπάρχων Ν.5343/1932, ο οποίος και καταργήθηκε.

λή διαιρείται σε **Τμήματα**⁵⁸, τα οποία και αποτελούν τη βασική λειτουργική ακαδημαϊκή μονάδα που καλύπτει το γνωστικό αντικείμενο μιας επιστήμης. Το πρόγραμμα σπουδών κάθε Τμήματος οδηγεί στη λήψη ενός ενιαίου πτυχίου. Σημειώνουμε ότι η Σχολή δεν αποτελεί πάντα μείζονα οργανωτική μονάδα, γι' αυτό σε πολλές περιπτώσεις υπάρχουν και ανεξάρτητα Τμήματα που δεν ανήκουν σε κάποια Σχολή. Επίσης, σε Σχολές που έχουν Τμήματα με μεγάλο αριθμό κοινών μαθημάτων μπορούν να ιδρύονται Γενικά Τμήματα που έχουν δικό τους Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό (Δ.Ε.Π.), αλλά που δε χορηγούν πτυχίο.

Τα Τμήματα υποδιαιρούνται σε **Τομείς**, οι οποίοι αναλαμβάνουν τη διδασκαλία ενός περισσότερο συγκεκριμένου πεδίου του γνωστικού αντικείμενου του Τμήματος. Ο Τομέας είναι η τελευταία οργανωτική υποδιαίρεση και το επιστημονικό του πεδίο δεν ταυτίζεται πάντα με ένα γνωστικό αντικείμενο αλλά, πιθανόν, και με περισσότερα. Με την ίδρυση του Τομέα εισάγεται η αρχή της ειδίκευσης των μελών Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (Δ.Ε.Π) σε ένα ή περισσότερα γνωστικά αντικείμενα.

Για τη σύσταση Τομέων σε ένα Τμήμα πρέπει ο αριθμός των μελών Δ.Ε.Π. να είναι πάνω από 21, οπότε είναι υποχρεωτική και η σύσταση τριών τουλάχιστον Τομέων.

Σύμφωνα με το άρθρο 11, του Ν.1268/1982, όπως αυτό τροποποιήθηκε από τα άρθρα 2 και 3, του Ν.2083/1992 (Φ.Ε.Κ. 159/21-9-1992, τ.Α') «*Εκσυγχρονισμός της Ανώτατης Εκπαίδευσης*», **όργανα διοίκησης των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων** είναι:

■ **Σύγκλητος:** ένα πολυμελές συλλογικό όργανο, το οποίο αποτελείται από τον Πρύτανη, τους δύο Αντιπρυτάνεις, τους Κοσμήτορες, τους Προέδρους των Τμημάτων, έναν εκπρόσωπο των φοιτητών από κάθε Τμήμα, δύο εκπροσώπους των μεταπτυχιακών φοιτητών, έναν εκπρόσωπο των βοηθών-επιμελητών -επιστημονικών συνεργατών, έναν εκπρόσωπο του Ειδικού και Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (Ε.Ε.ΔΙ.Π.), έναν εκπρόσωπο του Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (Ε.Τ.Ε.Π.), εκπροσώπους των αναπληρωτών καθηγητών, των επίκουρων και των λεκτόρων.

Οι αρμοδιότητες της Συγκλήτου οι οποίες προβλέπονται από το Ν.2083/1992, άρθρο 2, είναι αποφασιστικές, γνωμοδοτικές, ειδικές κ.λπ. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι έχει τη γενική εποπτεία λειτουργίας του Α.Ε.Ι. και της τήρησης των νόμων, τον καθορισμό της γενικής εκπαιδευτικής πολιτικής του, την κατάρτιση του ετήσιου προϋπολογισμού και την έγκριση του απολογισμού του, τη διοίκηση και τη διαχείριση της περιουσίας του Α.Ε.Ι. κ.λπ.

■ Το **Πρυτανικό Συμβούλιο:** αποτελείται από τον Πρύτανη, τους δύο Αντιπρυτάνεις, έναν εκπρόσωπο των φοιτητών που μετέχει στη Σύγκλητο και τον Προϊστάμενο της Γραμματείας του Α.Ε.Ι.

■ Ο **Πρύτανης:** αποτελεί μονομελές πανεπιστημιακό όργανο διοίκησης που διευθύνει το Α.Ε.Ι. και επικουρείται από δύο **Αντιπρυτάνεις**, τον Αντιπρύτανη οικονομικού προγραμματισμού και ανάπτυξης και τον Αντιπρύτανη ακαδημαϊκών υποθέσεων και προσωπικού. Πρύτανης και Αντιπρυτάνεις έχουν τριετή θητεία με δικαίωμα ανανέωσης για μια ακόμα συνεχή φορά.

■ Τα **όργανα διοίκησης των Σχολών των Α.Ε.Ι.**, σύμφωνα με το άρθρο 10, του Ν.1268/1982, είναι:

■ Η **Γενική Συνέλευση**, η οποία αποτελείται από τα μέλη των Γενικών Συνελεύσεων των Τμημάτων της Σχολής.

- Η **Κοσμητεία**, η οποία απαρτίζεται από τον Κοσμήτορα, τους Προέδρους των Τμημάτων και έναν εκπρόσωπο των φοιτητών από κάθε Τμήμα.
- Ο **Κοσμήτορας** που εκλέγεται με τριετή θητεία.

Τα **όργανα διοίκησης των Τμημάτων των Α.Ε.Ι.**, σύμφωνα με το άρθρο 8, του Ν.1268/1982, είναι:

- Η **Γενική Συνέλευση**, η οποία απαρτίζεται από τα μέλη Δ.Ε.Π. του Τμήματος, εκπροσώπους των φοιτητών ίσους με το 50% των μελών Δ.Ε.Π. και εκπροσώπους των μεταπτυχιακών φοιτητών ίσους με το 15% των μελών Δ.Ε.Π.
- Το **Διοικητικό Συμβούλιο**, το οποίο απαρτίζεται από τον Πρόεδρο, τον Αναπληρωτή Πρόεδρο και τους Διευθυντές των Τομέων, δύο προπτυχιακούς φοιτητές και έναν εκπρόσωπο των μεταπτυχιακών φοιτητών.
- Ο **Πρόεδρος** που είναι μονομελές όργανο και εκλέγεται με τριετή θητεία.

Τα **όργανα διοίκησης των Τομέων των Α.Ε.Ι.**, σύμφωνα με το άρθρο 8, παρ.1, του Ν.1268/1982, είναι:

- Η **Γενική Συνέλευση**, η οποία απαρτίζεται από τα μέλη Δ.Ε.Π. του Τομέα, έως δύο εκπροσώπους των φοιτητών, έναν εκπρόσωπο των μεταπτυχιακών φοιτητών που έχουν τοποθετηθεί στον Τομέα, και από έναν εκπρόσωπο του Ε.Ε.ΔΙ.Π., του Ε.Τ.Ε.Π. και των βοηθών-επισημονικών συνεργατών και επιμελητών που έχουν τοποθετηθεί στον Τομέα.
- Ο **Διευθυντής**, που είναι μονομελές όργανο, και εκλέγεται με θητεία ενός έτους.

Το **ακαδημαϊκό προσωπικό των Α.Ε.Ι.**, δηλαδή το Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό (Δ.Ε.Π.), σύμφωνα με το άρθρο 13, παρ. 1, του Ν.1268/1982, διακρίνεται σε:

- Καθηγητές,
- Αναπληρωτές Καθηγητές,
- Επίκουρους Καθηγητές,
- Λέκτορες.

Σημειώνεται ότι οι καθηγητές και οι αναπληρωτές καθηγητές εκλέγονται ως μόνιμοι. Τα μέλη Δ.Ε.Π. είναι δημόσιοι λειτουργοί και όχι δημόσιοι υπάλληλοι, γεγονός με το οποίο ο συντακτικός νομοθέτης επιχειρεί να διαχωρίσει τα μέλη Δ.Ε.Π. από τους υπαλλήλους της δημόσιας διοίκησης. Ως ελάχιστο τυπικό προσόν για την εκλογή μέλους Δ.Ε.Π. από το εκλεκτορικό σώμα είναι η κατοχή διδακτορικού διπλώματος συναφούς με το γνωστικό αντικείμενο της υπό πλήρωση θέσης.

Τέλος, σημειώνεται ότι με το άρθρο 27, του Ν.2083/1992, ιδρύθηκε το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.), με έδρα την Πάτρα. Έχει τη νομική μορφή ενός πανεπιστημίου, με το χαρακτηριστικό ότι απευθύνεται σε μεγάλο αριθμό φοιτητών και σε ευρύ φάσμα ηλικιών, μέσω της εξ αποστάσεως παροχής προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης και προαγωγής επιστημονικής έρευνας, διασφαλίζοντας έτσι τη διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση.

10.3.3.2. Τα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Τ.Ε.Ι.)

Τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.) ιδρύθηκαν με το άρθρο 1, παρ. 1, του Ν.1404/1983 και προήλθαν από την κατάργηση των Κέντρων Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελ-

ματικής Εκπαίδευσης (Κ.Α.Τ.Ε.Ε.), τα οποία είχαν συσταθεί με το άρθρο 27, του Ν.576/1977. Ανήκαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση –χωρίς να είναι πανεπιστημιακά ιδρύματα- ήταν Ν.Π.Δ.Δ. και είχαν ως αποστολή την παροχή θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης για την εφαρμογή επιστημονικών και τεχνολογικών γνώσεων και δεξιοτήτων στο επάγγελμα.

Η ουσιαστική μεταβολή του νομοθετικού πλαισίου για τα Τ.Ε.Ι. προήλθε από τις διατάξεις του Ν.2916/2001, σύμφωνα με τις οποίες τα Τ.Ε.Ι. άλλαξαν οργανωτική και λειτουργική δομή. Κατατάχθηκαν στην Ανώτερη Εκπαίδευση, όπου μαζί με την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, συγκροτούν δύο ξεχωριστούς τομείς της ανώτατης εκπαίδευσης:

- τον πανεπιστημιακό: τα ιδρύματα του πανεπιστημιακού τομέα δίνουν έμφαση στην παραγωγή και ανάπτυξη της επιστήμης, της τεχνολογίας και της τέχνης και στην παραγωγή νέας γνώσης και
- τον τεχνολογικό: τα τεχνολογικά ιδρύματα δίνουν έμφαση στην εκπαίδευση στελεχών εφαρμογών υψηλής ποιοτικής στάθμης.

Οι δύο αυτοί τομείς λειτουργούν συμπληρωματικά με διακριτές φυσιογνωμίες και ρόλους, σκοπό και αποστολή.

Με το νέο νομοθετικό πλαίσιο τα Α.Τ.Ε.Ι. εξακολουθούν να λειτουργούν με τη νομική μορφή του Ν.Π.Δ.Δ., είναι πλήρως αυτοδιοικούμενα, ενώ τελούν υπό την εποπτεία του Κράτους, η οποία ασκείται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η οργανωτική δομή των Α.Τ.Ε.Ι. διατηρήθηκε, όπως ίσχυε με τα άρθρα 4 και 5 του Ν.1404/1983, όπου κάθε Α.Τ.Ε.Ι. αποτελείται από τουλάχιστον δύο **Σχολές** και κάθε Σχολή από δύο τουλάχιστον **Τμήματα**, τα οποία αντιστοιχούν σε συγγενείς ειδικότητες. Κάθε Τμήμα διαιρείται σε δύο ή το πολύ τρεις **Τομείς**. Για το συντονισμό της διδασκαλίας μαθημάτων που διδάσκονται σε πολλά Τμήματα ενός Α.Τ.Ε.Ι. είναι δυνατή η ίδρυση Γενικών Τμημάτων, τα οποία όμως δε χορηγούν πτυχίο.

Τα **όργανα διοίκησης των Α.Τ.Ε.Ι.** είναι:

- η **Συνέλευση**, η οποία απαρτίζεται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο του Α.Τ.Ε.Ι., τους Διευθυντές των Σχολών, από έναν εκπρόσωπο του Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Ε.Π.) ή του Ειδικού Διδακτικού Προσωπικού (Ε.Δι.Π.) κάθε Τμήματος, έναν εκπρόσωπο του Διοικητικού Προσωπικού (Δ.Π.) του Α.Τ.Ε.Ι., έναν εκπρόσωπο του Ειδικού Τεχνικού Προσωπικού (Ε.Τ.Π.) του Α.Τ.Ε.Ι. και εκπροσώπους των φοιτητών ίσους με το 50% του αριθμού των υπολοίπων μελών της συνέλευσης.
- Το **Συμβούλιο**, που είναι ένα συλλογικό όργανο, το οποίο αποτελείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο, τους Διευθυντές των Σχολών και έναν εκπρόσωπο των φοιτητών.
- Ο **Πρόεδρος**, που εκπροσωπεί το Α.Τ.Ε.Ι. και το διοικεί σε συνεργασία με το Συμβούλιο, ενώ ο **Αντιπρόεδρος** αναπληρώνει τον Πρόεδρο, τον επικουρεί στα καθήκοντά του και είναι υπεύθυνος για θέματα σπουδών του Α.Τ.Ε.Ι. Σε περιπτώσεις που σε ένα Α.Τ.Ε.Ι. λειτουργούν περισσότερα από 20 τμήματα, τότε εκλέγονται δύο Αντιπρόεδροι.

Τα **όργανα διοίκησης των Σχολών των Α.Τ.Ε.Ι.** είναι:

- Το **Συμβούλιο της Σχολής**, το οποίο απαρτίζεται από το Διευθυντή της Σχολής, τους Προϊσταμένους των Τμημάτων και από εκπροσώπους των φοιτητών.

- Ο **Διευθυντής**, που προΐσταται των υπηρεσιών της Σχολής και είναι μονομελές όργανο με ρόλο συντονιστικό, αποφασιστικό και εκτελεστικό.

Τα **όργανα διοίκησης των Τμημάτων των Α.Τ.Ε.Ι.** είναι:

- Η **Γενική Συνέλευση**, η οποία απαρτίζεται από το Εκπαιδευτικό Προσωπικό (Ε.Π.) ή και το Ειδικό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.ΔΙ.Π.) του Τμήματος και εκπροσώπους των φοιτητών.
- Το **Συμβούλιο**, ως συλλογικό όργανο που απαρτίζεται από τον Προϊστάμενο του Τμήματος, τους υπευθύνους των Τομέων και έναν εκπρόσωπο των φοιτητών, με αρμοδιότητες συντονιστικές, αποφασιστικές και πειθαρχικές
- Ο **Προϊστάμενος**, ως μονομελές όργανο.

Τα **όργανα διοίκησης των Τομέων των Α.Τ.Ε.Ι.** είναι:

- Η **Γενική Συνέλευση**, η οποία απαρτίζεται από το Εκπαιδευτικό Προσωπικό (Ε.Π.) και δύο εκπροσώπους των φοιτητών.
- Ο **Υπεύθυνος του Τομέα**, που έχει κυρίως ρόλο συντονιστικό.

Το Εκπαιδευτικό Προσωπικό (Ε.Π.) των Α.Τ.Ε.Ι., το οποίο ασκεί το κύριο διδακτικό και ερευνητικό έργο, σύμφωνα με το άρθρο 15, του Ν.1404/1883, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2, του Ν.2916/2001, διακρίνεται σε:

- Καθηγητές,
- Αναπληρωτές Καθηγητές,
- Επίκουρους Καθηγητές,
- Καθηγητές Εφαρμογών.

Οι καθηγητές και οι αναπληρωτές καθηγητές διορίζονται ως μόνιμοι. Τα μέλη Ε.Π. είναι δημόσιοι λειτουργοί, απολαμβάνοντας τις εγγυήσεις του άρθρου 16, παρ. 6, του Συντάγματος. Ως ελάχιστο τυπικό προσόν για την εκλογή μέλους Ε.Π. από το εκλεκτορικό σώμα στις πρώτες τρεις βαθμίδες είναι η κατοχή διδακτορικού διπλώματος συναφούς με το γνωστικό αντικείμενο της υπό πλήρωση θέσης, ενώ για τη θέση του καθηγητή εφαρμογών, η κατοχή τίτλου μεταπτυχιακών σπουδών.

10.3.3.3. Η Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.)

Η Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.) ιδρύθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4, του Ν.3027/2002 (Φ.Ε.Κ. 152/28-6-2002, τ.Α') «*Ρύθμιση θεμάτων Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων, ανώτατης εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*» και αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου πλήρως αυτοδιοικούμενο.

Η Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. αποτελείται από τα παρακάτω Τμήματα:

- Εκπαιδευτικών Ηλεκτρολογίας,
- Εκπαιδευτικών Ηλεκτρονικής,
- Εκπαιδευτικών Μηχανολογίας,
- Εκπαιδευτικών Πολιτικών Δομικών Έργων,

- Εκπαιδευτικών Πολιτικών Έργων Υποδομής,
- Γενικό Τμήμα Παιδαγωγικών Μαθημάτων,
- Γενικό Τμήμα Γενικών Μαθημάτων.

Τα Τμήματα Γενικών Μαθημάτων δε χορηγούν πτυχίο, ενώ οι πτυχιούχοι των λοιπών Τμημάτων μπορούν να διδάξουν στην αντίστοιχη ειδικότητα σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ο σκοπός της Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. συμπίπτει με αυτόν των Α.Τ.Ε.Ι., δηλαδή παρέχει εκπαίδευση στελεχών εφαρμογών υψηλής ποιοτικής στάθμης, ενώ παράλληλα παρέχει παιδαγωγική εκπαίδευση στους σπουδαστές της, προαγωγή της εφαρμοσμένης έρευνας στην εκπαιδευτική τεχνολογία και την παιδαγωγική, καθώς και κατάρτιση, επιμόρφωση και εξειδίκευση.

Η Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. λειτουργεί με βάση τις διατάξεις του Ν.1404/1983 και τη νομοθεσία τη σχετική με τα Α.Τ.Ε.Ι., πλην μερικών διαφοροποιήσεων, όπως σχετικά με τα όργανα του άρθρου 10 και της Συνέλευσης του άρθρου 11, του Ν.1404/1983, τα οποία δε λειτουργούν, ενώ στο Συμβούλιο του άρθρου 11, αντί των Διευθυντών των Σχολών, μετέχουν οι Προϊστάμενοι των Τμημάτων της Σχολής.

10.3.4. Ο Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.)

Με το Ν.3328/2005 (Φ.Ε.Κ. 80/1-4-2005, τ.Α΄) «Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης και άλλες διατάξεις» ιδρύθηκε το Ν.Π.Δ.Δ. με την επωνυμία Διεπιστημονικός Οργανισμός Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.), με έδρα την Αθήνα, εποπτευόμενος από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Σκοπός του Οργανισμού είναι:

- η αναγνώριση τίτλων σπουδών που απονέμονται από ομοταγή εκπαιδευτικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης της αλλοδαπής και
- η παροχή πληροφοριών σχετικά με σπουδές στην ανώτατη εκπαίδευση στην ημεδαπή και αλλοδαπή.

Τα όργανα διοίκησης του οργανισμού είναι: α) το Διοικητικό Συμβούλιο, β) ο Πρόεδρος, γ) οι δύο Αντιπρόεδροι και δ) οι Εκτελεστικές Επιτροπές.

Το Διοικητικό Συμβούλιο συγκροτείται από τον Πρόεδρο και 21 μέλη: τα 14 από αυτά είναι εν ενεργεία καθηγητές ή αναπληρωτές καθηγητές ελληνικών πανεπιστημίων και τα 7 καθηγητές ελληνικών Α.Τ.Ε.Ι. Ο Πρόεδρος και ο Α΄ Αντιπρόεδρος είναι καθηγητές ελληνικών πανεπιστημίων και ο Β΄ Αντιπρόεδρος καθηγητής Α.Τ.Ε.Ι. Ο Πρόεδρος διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, κατόπιν σύμφωνης γνώμης της Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής.

Η θητεία όλων των μελών είναι τριετής. Το Διοικητικό Συμβούλιο λειτουργεί σε ολομέλεια, αλλά και σε δύο Τμήματα: το Α΄ Τμήμα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με τα 14 μέλη του και το Β΄ Τμήμα ανώτατης τεχνολογικής εκπαίδευσης με τα 7 μέλη του.

Κάθε Τμήμα ορίζει τις Εκτελεστικές Επιτροπές που αποτελούνται από τον Πρόεδρο, τον Αντι-

πρόεδρο του Τμήματος και δύο μέλη του συγγενών επιστημονικών κλάδων. Για κάθε Εκτελεστική Επιτροπή ορίζονται οι κλάδοι σπουδών για τους οποίους είναι αρμόδια να εξετάσει και να αποφασίσει.

Η Ολομέλεια, τα Τμήματα και οι Εκτελεστικές Επιτροπές συντίθενται και λειτουργούν σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (Ν.2690/1999).

Ο Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. καθίσταται καθολικός διάδοχος του Διαπανεπιστημιακού Κέντρου Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών Αλλοδαπής (ΔΙ.Κ.Α.Τ.Σ.Α.), το οποίο είχε ιδρυθεί και λειτουργούσε ως Ν.Π.Δ.Δ. με βάση το Ν.741/1977, με έδρα την Αθήνα και κύριο σκοπό την αναγνώριση πανεπιστημίων της αλλοδαπής και των τίτλων που αυτά χορηγούσαν, καθώς και της δημόσιας υπηρεσίας με τίτλο Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Ι.Τ.Ε.), το οποίο ιδρύθηκε με το Ν.1404/1983 και το οποίο αποφαινόταν για την ισοτιμία τίτλων σπουδών σε σχέση με ειδικότητες και κατευθύνσεις.

10.3.5. Ο Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων (Ο.Ε.Δ.Β.)

Ο Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων είναι ένας βοηθητικός οργανισμός του εκπαιδευτικού συστήματος, ο οποίος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ιδιαίτερα στον τομέα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ο Ο.Ε.Δ.Β. ιδρύθηκε το 1937 με τον Α.Ν.952/1937 (Φ.Ε.Κ. 469/19-11-1937, τ.Α') «Περί ιδρύσεως οργανισμού προς έκδοσιν σχολικών κ.λπ. βιβλίων» και αποτελεί Ν.Π.Δ.Δ., το οποίο εποπτεύεται από το ΥΠ.Ε.Π.Θ. και διοικείται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο με διετή θητεία και με μέλη διοριζόμενα με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Αρχικά η ονομασία του ήταν Οργανισμός Εκδόσεων Σχολικών Βιβλίων (Ο.Ε.Σ.Β.), την οποία διατήρησε από της ιδρύσεώς του έως το 1963, οπότε και μετονομάστηκε, σύμφωνα με το νομοθετικό διάταγμα 4320/1963 (Φ.Ε.Κ. 96/18-6-1963, τ.Α') «Περί κυρώσεως της υπ' αριθμ. 142/14-11-1962 πράξεως του υπουργικού συμβουλίου 'Περί ρυθμίσεως θεμάτων αφορώντων εις την συγγραφήν, κρίσιν και έκδοσιν διδακτικών βιβλίων κ.λπ.', χωρίς ωστόσο κάποια αλλαγή του νομικού του καθεστώτος.

Ο Ο.Ε.Δ.Β. είναι οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με σκοπό την έκδοση και δωρεάν διάθεση βιβλίων και εντύπων απαραίτητων για τις εκπαιδευτικές ανάγκες όλων των βαθμίδων και κατευθύνσεων της εκπαίδευσης, τη λαϊκή επιμόρφωση, την προώθηση της επιστημονικής έρευνας και τις ανάγκες κάθε υπηρεσίας του δημόσιου τομέα (Α.Ν.952/1937, άρθρο 2, όπως αντικαταστάθηκε από το Ν.1566/1985, άρθρο 75). Επιχορηγείται από τον τακτικό προϋπολογισμό και καλύπτει τις εκπαιδευτικές ανάγκες σε σχολικά-διδακτικά βιβλία όχι μόνο των μαθητών της Ελλάδας, αλλά και της Κύπρου και των ελληνοπαίδων του εξωτερικού.

Με τον όρο σχολικά-διδακτικά βιβλία νοούνται όλα τα βιβλία –κύρια και βοηθητικά– τα οποία χρησιμοποιούνται από μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά τη διδασκαλία των μαθημάτων που προβλέπονται από τα αντίστοιχα αναλυτικά προγράμματα. Σε αυτά εντάσσονται και τεχνικά μέσα, όπως κασέτες, ταινίες, μαγνητοταινίες, ψηφιακό υλικό κ.λπ., τα οποία είναι απαραίτητα για την υποβοήθηση του εκπαιδευτικού προσωπικού στην άσκηση του διδακτικού του έργου. Επίσης, η δωρεάν χορήγηση των βιβλίων αυτών αφορά όχι μόνο τους μαθητές αλλά και τους εκπαιδευτικούς (Ν.1566/1985, άρθρο 2, παρ. 7 και

N.1824/1988, άρθρο 35).

Η συγγραφή, κρίση και έγκριση των διδακτικών βιβλίων προβλέπεται από το άρθρο 60, του Ν.1566/1985, ενώ προβλέπονται χρηματικά βραβεία και έπαινοι με χρηματικά έπαθλα και αποζημιώσεις για τους συγγραφείς, κριτές και εικονογράφους των βιβλίων αυτών με δαπάνες που βαρύνουν τον προϋπολογισμό εξόδων του οργανισμού.

Από το 1985, ο οργανισμός εκδίδει και διαθέτει δωρεάν μέρος των εγχειριδίων και συγγραμμάτων των Α.Ε.Ι. και των Τ.Ε.Ι. (Ν.1268/1982, άρθρο 23, παρ. 2 και Ν.2083/1992, άρθρο 22, παρ.3), καθώς και εντύπων για τις ανάγκες υπηρεσιών του δημόσιου τομέα (Ν.2190/1994). Η χρήση χάρτου για την έκδοση βιβλίων και εντύπων που υπάγονται στους σκοπούς του οργανισμού είναι απαλλαγμένη από δασμούς, φόρους και δημόσια τέλη, με εξαίρεση τους εισαγωγικούς δασμούς.

10.3.6. Ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ.)

Ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ.) ιδρύθηκε με το Ν.2009/1992 (Φ.Ε.Κ. 18/14-2-1992, τ.Α') «*Εθνικό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και άλλες διατάξεις*», είναι Ν.Π.Δ.Δ. με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και εποπτεύεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Ο Ο.Ε.Ε.Κ. διοικείται από ενδεκαμελές Διοικητικό Συμβούλιο, τα μέλη του οποίου διορίζονται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Αποτελείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο, το Διευθυντή Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ., έναν Σύμβουλο του Τμήματος Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και από έναν εκπρόσωπο των Υπουργείων Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και Εργασίας, της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος και του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών.

Επίσης, έργο του Ο.Ε.Ε.Κ. είναι η οργάνωση και λειτουργία των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.)⁵⁹ αρμοδιότητας του ΥΠ.Ε.Π.Θ. όλης της χώρας, ο καθορισμός του περιεχομένου σπουδών τους και των επαγγελματικών δικαιωμάτων όλων των επιπέδων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και η εποπτεία των ιδιωτικών Ι.Ε.Κ. Τα Ι.Ε.Κ. στοχεύουν στην παροχή αρχικής ή συμπληρωματικής επαγγελματικής κατάρτισης των εκπαιδευομένων, ώστε με τις επιστημονικές, τεχνικές, επαγγελματικές και πρακτικές γνώσεις που θα αποκτήσουν να διευκολυνθεί η επαγγελματική τους ένταξη στην κοινωνία.

10.3.7. Τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.)

Τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.) προβλέφθηκαν από το άρθρο 29, παρ.1, του Ν.1566/1985 (Φ.Ε.Κ. 167/30-9-1985, τ.Α') «*Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*», όπως αυτός τροποποιήθηκε από το άρθρο 12, του Ν.1824/1988 (Φ.Ε.Κ. 296/30-12-1988, τ.Α') «*Ρύθμιση θεμάτων εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις*», και αποτελούν βασικό φορέα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Έχουν τη νομική μορφή του

⁵⁹ Σημειώνεται ότι τα Ι.Ε.Κ. δεν εντάσσονται σε κάποια εκπαιδευτική βαθμίδα, αλλά αποτελούν μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Ν.Π.Δ.Δ., με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, είναι αποκεντρωμένες περιφερειακές υπηρεσίες του ΥΠ.Ε.Π.Θ. και υπάγονται στις οικείες περιφερειακές Διευθύνσεις,

Η επιμόρφωση στα Π.Ε.Κ. διακρίνεται σε:

- Εισαγωγική, η οποία παρέχεται σε νεοδιοριζόμενους, καθώς και σε αναπληρωτές εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και είναι περιορισμένης διάρκειας. Περιλαμβάνει τρεις φάσεις και τουλάχιστον 100 διδακτικές ώρες κατά την αρχική και τελική εφαρμογή της, σύμφωνα με το Π.Δ.45/1999 (Φ.Ε.Κ. 46/11-3-1999, τ.Α') «*Εισαγωγική επιμόρφωση εκπαιδευτικών*».
- Περιοδική, η οποία παρέχεται σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και επαναλαμβάνεται κάθε τέσσερα έως έξι έτη.

Επίσης, παρέχονται και ειδικά επιμορφωτικά προγράμματα ευέλικτων μορφών επιμόρφωσης, τα οποία άλλοτε έχουν τη μορφή ταχύρρυθμων υποχρεωτικών και άλλοτε ταχύρρυθμων προαιρετικών προγραμμάτων.

Τα Π.Ε.Κ. διοικούνται από 5μελές Συντονιστικό Συμβούλιο, το οποίο αποτελείται από το Διευθυντή, ως πρόεδρο, τους δύο Υποδιευθυντές και τους δύο εκπροσώπους των επιμορφωτών στα Π.Ε.Κ., ως μέλη. Διευθυντής στα Π.Ε.Κ. ορίζεται καθηγητής Α.Ε.Ι. ή Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ή Σχολικός Σύμβουλος, ενώ Υποδιευθυντές ορίζονται δύο Σχολικοί Σύμβουλοι που υπηρετούν στην περιφέρεια του Π.Ε.Κ. και προέρχονται από την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αντίστοιχα. Η θητεία των μελών είναι διετής.

Τα Π.Ε.Κ. λειτουργούν σε μεγάλες πόλεις, αλλά μπορούν να εξακτινώνονται και να λειτουργούν παραρτήματά τους σε μικρότερες πόλεις, για την εξυπηρέτηση μορφών επιμόρφωσης χωρίς την ανάγκη μετακίνησης των εκπαιδευτικών από την έδρα τους. Σε αυτά διδάσκουν μέλη Δ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι. και Ε.Π. των Α.Τ.Ε.Ι., ειδικοί επιστήμονες, σχολικοί σύμβουλοι, εκπαιδευτικοί αλλά και ιδιώτες με αυξημένα επιστημονικά και διδακτικά προσόντα.

Σχετικά με τη λειτουργία των Π.Ε.Κ. είναι και το Π.Δ.250/1992 (Φ.Ε.Κ. 138/10-8-1992, τ.Α') «*Ρύθμιση θεμάτων Υποχρεωτικής Επιμόρφωσης εκπαιδευτικών και θεμάτων λειτουργίας των Περιφερειακών Επιμορφωτικών Κέντρων*», καθώς και το Π.Δ.101/1994 (Φ.Ε.Κ. 78/13-5-1994, τ.Α') «*Τροποποίηση διατάξεων του Π.Δ. 250/92 (Φ.Ε.Κ. 138/Α)*».

10.4. Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου εποπτευόμενα από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

10.4.1. Το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (Κ.Ε.Ε.)

Το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας ιδρύθηκε με το άρθρο 2, του Ν.2327/1995 (Φ.Ε.Κ. 156/31-7-1995, τ.Α') «*Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, ρύθμιση θεμάτων έρευνας παιδείας και μετεκπαίδευσης εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις*», αποτελεί Ν.Π.Ι.Δ., εδρεύει στην Αθήνα και εποπτεύεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Σκοπός του είναι η προαγωγή της έρευνας σε εκπαιδευτικά θέματα και ιδιαίτερα στην οργάνωση της εκπαίδευσης, στις μεθόδους διδασκαλίας, στη συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση και στην εκπόνηση μελετών.

Το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο. Ο Πρόεδρος του διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μετά από γνώμη της διαρκούς επιτροπής μορφωτικών υποθέσεων της Βουλής, και μπορεί να είναι καθηγητής ή αναπληρωτής καθηγητής Α.Ε.Ι. ή επιστήμονας αναγνωρισμένου κύρους. Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου είναι επιστήμονες εγνωσμένου κύρους και έξι από αυτά –καθώς και οι αναπληρωτές τους- πρέπει υποχρεωτικά να είναι μέλη Δ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι.

Η δομή του Κ.Ε.Ε. περιλαμβάνει τα παρακάτω τέσσερα Τμήματα:

- Ερευνών, Μελετών και Αξιολόγησης,
- Τεκμηρίωσης και Βιβλιοθήκης,
- Εκδόσεων και Διάδοσης των Ερευνητικών Δεδομένων,
- Οικονομικό.

Το προσωπικό του Κ.Ε.Ε. διακρίνεται σε τακτικό και τεχνικό προσωπικό, καθώς και σε έκτακτο, για την κάλυψη έκτακτων αναγκών.

Οι πόροι του Κ.Ε.Ε. προέρχονται είτε από κρατικές επιχορηγήσεις είτε από έσοδα εκτέλεσης ερευνητικών προγραμμάτων, καθώς και από δωρεές.

10.4.2. Ο Οργανισμός Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ.)

Ένα από τα σύγχρονα εκπαιδευτικά ζητήματα αλλά και αιτήματα είναι αυτό της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Η αναγκαιότητα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών είναι επιτακτική, καθώς η ποιότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού συσχετίζεται με την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου. Μάλιστα, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε όλα σχεδόν τα ευρωπαϊκά κράτη αποτελεί επαγγελματικό δικαίωμα, ενώ συχνά γίνεται κριτήριο επαγγελματικής εξέλιξης.

Με τις διατάξεις του άρθρου 6, του Ν.2986/2002 ιδρύθηκε ο Οργανισμός Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ.), ο οποίος αποτελεί Ν.Π.Ι.Δ. με έδρα την Αθήνα και είναι εποπτευόμενος από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Σκοπός του Ο.ΕΠ.ΕΚ. είναι: ο σχεδιασμός της επιμορφωτικής πολιτικής για τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και η υποβολή προτάσεων στο ΥΠ.Ε.Π.Θ., ο συντονισμός όλων των μορφών επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, η κατάρτιση επιμορφωτικών προγραμμάτων, η ανάθεση επιμορφωτικού έργου σε αρμόδιους φορείς, η εισηγήση προς το ΥΠ.Ε.Π.Θ. σύστασης αυτοτελών επιμορφωτικών κέντρων και η κατανομή και διαχείριση των πόρων που διατίθενται για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Ο Οργανισμός Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών διοικείται από 7μελές Διοικητικό Συμβούλιο. Ο Πρόεδρος του διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και μπορεί να είναι καθηγητής ή αναπληρωτής καθηγητής Α.Ε.Ι. ή επιστήμονας αναγνωρισμένου κύρους. Το Διοικητικό Συμβούλιο απαρτίζεται από τα παρακάτω μέλη, τα οποία έχουν τριετή θητεία:

- Τον Αντιπρόεδρο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου που προεδρεύει του Τμήματος Επιμόρφωσης και Αξιολόγησης, με αναπληρωτή Σύμβουλο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου,

- Ένα μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας,
- Δύο επιστήμονες με ειδικευση και εμπειρία στον τομέα της διαρκούς εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών,
- Έναν εκπαιδευτικό της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και έναν της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τους αναπληρωτές τους που υποδεικνύονται από τις οικείες δευτεροβάθμιες οργανώσεις των εκπαιδευτικών, καθώς και έναν εκπαιδευτικό της ιδιωτικής εκπαίδευσης που υποδεικνύεται από την Ομοσπονδία Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργιών (Ο.Ι.Ε.Λ.Ε.).

Οι πόροι του Ο.ΕΠ.ΕΚ. προέρχονται από επιχορηγήσεις πιστώσεων του τακτικού προϋπολογισμού και του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων του ΥΠ.Ε.Π.Θ., καθώς και από χρηματοδοτούμενα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο Οργανισμός Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών συνεργάζεται με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, με ελληνικά και ξένα πανεπιστήμια και τεχνολογικά ιδρύματα για ανταλλαγές επιστημόνων, με ερευνητικά κέντρα κ.λπ.

10.4.3. Ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων Α.Ε. (Ο.Σ.Κ.)

Ένας άλλος αναγκαίος βοηθητικός οργανισμός, κυρίως για τις εκπαιδευτικές ανάγκες των δύο πρώτων βαθμίδων του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, είναι και ο τεχνικός οργανισμός που έχει τη μορφή Ανωνύμου Εταιρείας, με την επωνυμία: «Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων Α.Ε.».

Αρχικά ο Ο.Σ.Κ. ιδρύθηκε ως Ν.Π.Δ.Δ. –σύμφωνα με το Ν.Δ.4247/1962- με έδρα την Αθήνα και υπό την άμεση εποπτεία του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Μια σειρά όμως νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, όπως ο Α.Ν. 627/1968, ο Ν.519/1976, το Π.Δ.817/1977, ο Ν.1824/1989 κ.λπ. επέφεραν κάποιες τροποποιήσεις και συμπληρώσεις στη λειτουργία του οργανισμού.

Το νομικό του καθεστώς, όμως, μετατράπηκε με το άρθρο 1, παρ.2 και άρθρο 2, παρ. 1, εδ. α', του Ν.2414/1996 «Περί εκσυγχρονισμού των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών», σύμφωνα με τον οποίο μετατράπηκε σε Ανώνυμη Εταιρεία. Η διάρκεια της Εταιρείας ορίστηκε για πενήντα χρόνια και οι πόροι της προέρχονται από τα έσοδα παροχής υπηρεσιών ή εκτέλεσης έργου προς τρίτους, από οικονομική ενίσχυση του Κράτους και από χρηματοδότηση από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων.

Το άρθρο 1, του Π.Δ.414/1998 «Μετατροπή του Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων σε Ανώνυμη Εταιρεία και έγκριση του καταστατικού της» ορίζει ότι ο Ο.Σ.Κ. Α.Ε. λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος και κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας. Έχει έδρα την Αθήνα (Δήμος Αθηναίων), αλλά, κατόπιν αποφάσεως του Διοικητικού του Συμβουλίου, έχει τη δυνατότητα να ιδρύει υποκαταστήματα, πρακτορεία και γραφεία εκτός της έδρας του για την εξυπηρέτηση των σκοπών της Εταιρείας. Ο κύριος σκοπός της Εταιρείας προσδιορίζεται στην ανάληψη της γενικής, τεχνικής, διοικητικής εποπτείας και παρακολούθησης της εφαρμογής της εκπαιδευτικής πολιτικής του Κράτους για θέματα κτιριακής υποδομής και εξοπλισμού των σχολικών κτιρίων.

Με το άρθρο 8, παρ. 19 και 25, του Ν.3194/2003 (Φ.Ε.Κ. 267/20-11-2003, τ.Α') «Ρύθμιση εκπαιδευτικών θεμάτων και άλλες διατάξεις», ο Ο.Σ.Κ. Α.Ε. μπορεί να προβεί στη χρηματοδότηση

ση σχολικών επιτροπών για την προμήθεια εκπαιδευτικού εξοπλισμού και στην αξιοποίηση της περιουσίας του για τις ανάγκες ανέγερσης διδακτηρίων. Επίσης, με το άρθρο 1 και 2, του Ν.3027/2002, ρυθμίζονται θέματα σχετικά με αναγκαστικές απαλλοτριώσεις ακινήτων και επιτάξεις ακινήτων για την ικανοποίηση στεγαστικών αναγκών των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και παρέχονται τεχνικές συμβουλές προς το ΥΠ.Ε.Π.Θ. για θέματα σχεδιασμού, μελέτης, εκτέλεσης και συντήρησης κάθε είδους έργων και προμηθειών που αφορούν στεγαστικές υποδομές και υλικοτεχνικό εξοπλισμό εκπαίδευσης.

Όργανα του Ο.Σ.Κ. Α.Ε. είναι η Γενική Συνέλευση και οι Ελεγκτές. Η Εταιρεία διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο, το Διευθύνοντα Σύμβουλο και το Συμβούλιο Διεύθυνσης. Το Διοικητικό Συμβούλιο ως το ανώτερο όργανο διοίκησης της Εταιρείας έχει ως αρμοδιότητες τη διαμόρφωση της στρατηγικής ανάπτυξης της Εταιρείας.

Ο Διευθύνων Σύμβουλος –με πενταετή θητεία και πρόσληψη μετά από δημόσια προκήρυξη της θέσης- είναι το ανώτατο εκτελεστικό όργανο της Εταιρείας, προϊστάται όλων των υπηρεσιών και διευθύνει το έργο της. Τέλος, στο Συμβούλιο Διεύθυνσης μετέχουν ο Διευθύνων Σύμβουλος ως Πρόεδρος και οι Γενικοί Διευθυντές, ενώ η Γενική Συνέλευση των μετόχων έχει ως αποκλειστικό μέτοχο το Ελληνικό Δημόσιο, το οποίο εκπροσωπείται από τον Υπουργό Οικονομικών.

10.4.4. Το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας (Ε.Ι.Ν.)

Το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας ιδρύθηκε με το Ν.Δ.572/1970 (Φ.Ε.Κ. 125/2-6-1970, τ.Α') «Περί οργανώσεως, διαρθρώσεως, λειτουργίας και αρμοδιοτήτων των πάσης κατηγορίας νομικών προσώπων, οργανισμών και επιτροπών, εν τη διοικήσει των οποίων μετέχει ο Βασιλεύς ή μέλος της Βασιλικής οικογενείας» και ως βασική του αποστολή έχει την παροχή κοινωνικής προσφοράς, τη μέριμνα της μαθητικής και φοιτητικής νεολαίας σε τομείς όπως του πολιτισμού, της εκπαίδευσης, του περιβάλλοντος, του αθλητισμού, της ψυχαγωγίας, της επικοινωνίας, της επαγγελματικής κατάρτισης και της στέγασης, σίτισης και φιλοξενίας της σπουδάζουσας νεολαίας του απόδημου ελληνισμού αλλά και των νέων γενικότερα. Ανάμεσα στους βασικούς του σκοπούς είναι:

- Η ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία φοιτητικών εστιών για φοιτητές και σπουδαστές Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.
- Η ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία μαθητικών εστιών και μαθητικών κέντρων για μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.
- Η ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία περιβαλλοντικών, πολιτιστικών, αθλητικών κέντρων, κέντρων νεότητας και εκπαιδευτικών κέντρων (εστίες επιστημών).
- Η ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία κατασκηνώσεων και θερινών εκπαιδευτικών κέντρων.
- Η πραγματοποίηση εκδηλώσεων και η υλοποίηση εκπαιδευτικών και πολιτιστικών προγραμμάτων, καθώς και προγραμμάτων κοινωνικής ανάπτυξης, με αναφορά στους νέους και στις ομάδες που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό.

Το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας είναι Ν.Π.Ι.Δ., το οποίο εποπτεύεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Διοικείται από 7μελές Διοικητικό Συμβούλιο οριζόμενο από τον

Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων με τριετή θητεία, το οποίο αποτελείται από τον Πρόεδρο, το Διευθύνοντα Σύμβουλο, τον Αντιπρόεδρο και τα μέλη.

10.4.5. Το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)

Σκοπός της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό είναι η καλλιέργεια και η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, η ανάπτυξη της ελληνικής πολιτισμικής ταυτότητας και η διαμόρφωση της προσωπικότητας των ελληνοπαίδων της διασποράς. Με στόχο, λοιπόν, την ενίσχυση αυτού του σκοπού και σύμφωνα με το Ν.2413/1996 (Φ.Ε.Κ. 124/17-6-1996, τ.Α') «*Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις*», ιδρύθηκε το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.), το οποίο αποτελεί Ν.Π.Ι.Δ. με έδρα την Αττική. Είναι εποπτευόμενο από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Ως σκοπό του έχει τη μελέτη και έρευνα των εκπαιδευτικών θεμάτων που αφορούν την ελληνική εκπαίδευση και παιδεία στο εξωτερικό, την ευθύνη και το συντονισμό των ενεργειών για εκτέλεση των ποικίλων προγραμμάτων, την έγκριση και συγγραφή διδακτικών βιβλίων και την προετοιμασία διδακτικού υλικού για τις σχολικές μονάδες του εξωτερικού και τα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, την επιμόρφωση των συντονιστών εκπαίδευσης του εξωτερικού, καθώς και των εκπαιδευτικών, τη γνωμοδότηση για την ίδρυση σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Επίσης, η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των σχολικών μονάδων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ανατίθεται στο Ι.Π.Ο.Δ.Ε.

Το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. διοικείται από 7μελές Διοικητικό Συμβούλιο. Ο Πρόεδρος διορίζεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μετά από γνώμη της διαρκούς επιτροπής μορφωτικών υποθέσεων της Βουλής, και μπορεί να είναι μέλος Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (Δ.Ε.Π.) των Α.Ε.Ι. ή επιστήμονας με υψηλού επιπέδου γνώση και εμπειρία σε θέματα διοίκησης της εκπαίδευσης, καθώς και σε θέματα εκπαίδευσης στο εξωτερικό και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Ο Πρόεδρος ή μέλος του Δ.Σ. του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. συμμετέχει στο συμβούλιο επιλογής των Συντονιστών Εκπαίδευσης εξωτερικού, οι οποίοι έχουν καθήκοντα επιστημονικά, διδακτικά, διοικητικά, εποπτικά και μορφωτικά ως προς το εκπαιδευτικό προσωπικό, καθώς και καθήκοντα που αφορούν τη λειτουργία της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης.

Οι πόροι του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. είναι επιχορηγήσεις και πιστώσεις που εγγράφονται στον προϋπολογισμό εξόδων του ΥΠ.Ε.Π.Θ., χρηματοδοτήσεις από διεθνείς οργανισμούς και φορείς, καθώς και δωρεές ομογενειακών φορέων και φυσικών προσώπων της ημεδαπής και αλλοδαπής. Στο Ι.Π.Ο.Δ.Ε. λειτουργεί Γραμματεία, προϊστάμενος της οποίας είναι ο Γραμματέας του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.

10.4.6. Το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.)

Το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.) ιδρύθηκε με το άρθρο 4, του Ν.2327/1995 (Φ.Ε.Κ. 156/31-7-1995, τ.Α') «*Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, ρύθμιση θεμάτων έρευνας παιδείας και μετεκπαίδευσης εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις*», αποτελεί Ν.Π.Ι.Δ. εποπτευόμενο από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ενώ υπάγεται στη Γενι-

κή Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Η έδρα του είναι η Αθήνα, ενώ έχει τη δυνατότητα ίδρυσης παραρτημάτων, κέντρων επιμόρφωσης και επαγγελματικής κατάρτισης.

Σκοπός του Ι.Δ.ΕΚ.Ε. είναι η τεχνολογική και επιστημονική υποστήριξη των προγραμμάτων της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων και η υλοποίηση της διά βίου μάθησης.

Τα όργανα διοίκησης του Ι.Δ.ΕΚ.Ε. είναι: α) το Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο είναι 7μελές, οριζόμενο από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με τριετή θητεία και αποτελούμενο από πρόσωπα εγνωσμένου κύρους σε θέματα που αφορούν τους σκοπούς του Ινστιτούτου και β) ο Γενικός Διευθυντής που ορίζεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με τριετή θητεία και δυνατότητα ανανέωσής της για ίσο χρόνο.

Οι πόροι του Ι.Δ.ΕΚ.Ε. προέρχονται από επιχορηγήσεις του τακτικού προϋπολογισμού και το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων, καθώς και από χρηματοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ ο οικονομικός και διαχειριστικός έλεγχός του γίνεται από δύο ορκωτούς λογιστές, που ορίζονται από το Διοικητικό Συμβούλιο του Ινστιτούτου.

10.4.7. Ο Οργανισμός Παιδικών και Εφηβικών Βιβλιοθηκών (Ο.Π.Ε.Β.)

Ο Οργανισμός Παιδικών και Εφηβικών Βιβλιοθηκών (Ο.Π.Ε.Β.) θεσμοθετήθηκε με το Ν.2174/1993 (Φ.Ε.Κ. 210/22-12-1993, τ.Α') «Κύρωση Σύμβασης μεταξύ Ελληνικού Δημοσίου και της Εταιρείας Ίδρυσης Παιδικών και Εφηβικών Βιβλιοθηκών και άλλες διατάξεις», είναι Ν.Π.Ι.Δ. με έδρα την Αθήνα και εποπτεύεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Σκοπός του είναι η ίδρυση, συντήρηση και διαχείριση πρότυπων παιδικών και εφηβικών βιβλιοθηκών ανά την Ελλάδα για νέους 4-14 ετών, η συστηματική προώθηση και διάδοση του παιδικού και εφηβικού βιβλίου και μέσω αυτού του ελληνικού πολιτισμού, καθώς και η ανάληψη προγραμμάτων για παιδιά και εφήβους που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό, όπως η ίδρυση βιβλιοθηκών σε απομακρυσμένες περιοχές, σε φυλακές ανηλίκων κ.λπ.

Ο Οργανισμός Παιδικών και Εφηβικών Βιβλιοθηκών, εκτός από το συντονιστικό και ερευνητικό κέντρο του που λειτουργεί στην Αθήνα, με το όνομα «Κέντρο Παιδικού και Εφηβικού Βιβλίου», έχει και δίκτυο παραρτημάτων παιδικών και εφηβικών βιβλιοθηκών σε 28 άλλες πόλεις σε ολόκληρη την Ελλάδα. Η διοίκηση του οργανισμού ασκείται από 8μελές Διοικητικό Συμβούλιο με τριετή θητεία, το οποίο διορίζεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, και τα μέλη του είναι πρόσωπα εγνωσμένου κύρους.

Ο οργανισμός έχει οικονομική αυτοτέλεια και αυτονομία και λειτουργεί με βάση τις αρχές της ιδιωτικής οικονομίας, επιχορηγείται όμως και από το δημόσιο, ετησίως.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΕΙΔΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

- ▶ **Άκυρη διοικητική πράξη:** Είναι η πράξη που έχει ακυρωθεί με άλλη διοικητική πράξη ή με δικαστική απόφαση, επειδή δεν τηρήθηκαν από τη διοίκηση οι προβλεπόμενες από το νόμο προϋποθέσεις.
- ▶ **Ανυπόστατη διοικητική πράξη:** Είναι η πράξη που εκδόθηκε από αναρμόδιο διοικητικό όργανο, που δεν είχε νόμιμη υπόσταση.
- ▶ **Αρχή της επιείκειας:** Ειδική εκδήλωση της αρχής της χρηστής διοίκησης, που στοχεύει στην προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και κυρίως των ασθενέστερων οικονομικά στρωμάτων, ιδιαίτερα, όταν η διοίκηση πρόκειται να λάβει επαχθή μέτρα γι' αυτούς.
- ▶ **Γραφειοκρατία:** Σύστημα διεξαγωγής των δημοσίων και ιδιωτικών υποθέσεων του κράτους. Χαρακτηριστικό είναι η διαρκής διόγκωση της δημόσιας διοίκησης και η αυξητική τάση της έγγραφης διεκπεραίωσης με ανελαστικούς τρόπους, με συνέπεια τη δυσλειτουργία του κρατικού μηχανισμού.
- ▶ **Δημόσιο Δίκαιο:** Το σύνολο των νομικών κανόνων που αναφέρονται στην οργάνωση και λειτουργία του Κράτους και στις σχέσεις του με τους πολίτες, όπως είναι η πρόσληψη των δημοσίων υπαλλήλων, η επιβολή της φορολογίας, η επιβολή των ποινών, η παροχή κοινωνικής ασφάλισης κ.λπ. Το δημόσιο δίκαιο περιλαμβάνει το Συνταγματικό, το Διοικητικό, το Ποινικό, το Εκκλησιαστικό, το Δικονομικό και το Δημοσιονομικό Δίκαιο.
- ▶ **Δημόσιο συμφέρον:** Το δημόσιο συμφέρον ταυτίζεται και συμπίπτει με το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου, καθώς αφορά την ικανοποίηση βασικών αναγκών που μπορεί να έχουν τα μέλη του, όπως η εθνική άμυνα, η τάξη και ασφάλεια, η υγεία και υγιεινή, η παιδεία, η διατροφή, η οικονομική ανάπτυξη, οι συγκοινωνίες και μεταφορές κ.λπ.
- ▶ **Διοικητική πράξη:** Η νομική ενέργεια της διοίκησης με την οποία εκδηλώνεται η δράση της και έρχεται σε επαφή με τους πολίτες αλλά και με άλλες υπηρεσίες. Οι βεβαιώσεις, τα πιστοποιητικά, οι αποφάσεις, οι άδειες, οι διαταγές, τα εντάλματα κ.λπ. αποτελούν διοικητικές πράξεις.
- ▶ **Κανονιστική πράξη** λέγεται η πράξη με την οποία η διοίκηση ασκεί κατ' ουσία νομοθετική αρμοδιότητα, δηλαδή θέτει κανόνα δικαίου. **Ατομική διοικητική πράξη** λέγεται η πράξη με την οποία η διοίκηση υλοποιεί το νόμο και ασκεί κρατική εξουσία σε ατομική και συγκεκριμένη περίπτωση, με άμεσες νομικές συνέπειες.
- ▶ **Διοικητικό όργανο:** Κάθε δημόσιο όργανο της έννομης τάξης που ασκεί δημόσια εξουσία και το οποίο δεν ανήκει στη νομοθετική ή τη δικαστική λειτουργία. Ως δημόσια όργανα ορίζονται: ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, η κυβέρνηση, ο πρωθυπουργός, οι υπουργοί, οι υφυπουργοί και όλα τα όργανα που προβλέπονται από τις νομοθετικές και διοικητικές κανονιστικές πράξεις, όργανα που βρίσκονται σε ιεραρχική σχέση μεταξύ τους ή σε σχέση διοικητικής εποπτείας, καθώς και τα συλλογικά όργανα που συνδέονται με αυτά.
- ▶ **Δίκαιο:** Ό,τι είναι σύμφωνο με το νόμο, δηλαδή σύνολο νομικών κανόνων που ρυθμίζουν με αναγκαστικό τρόπο την εξωτερική συμπεριφορά του ατόμου, έχοντας ως στόχο την ειρηνική συμβίωση σε μία κοινωνία. Η λέξη προέρχεται από το ρήμα «δείκνυμι» που σημαίνει δείχνω τη σωστή κατεύθυνση.
- ▶ **Δικαιοπραξία:** Η δήλωση του προσώπου με την οποία εξωτερικεύει τη θέλησή του, προκειμένου να παραχθούν έννομα αποτελέσματα προβλεπόμενα από το νόμο.
- ▶ **Άτυπη δικαιοπραξία** είναι εκείνη της οποίας το κύρος δεν απαιτεί την τήρηση ορισμένων τύπων, όπως για παράδειγμα η πώληση ενός αυτοκινήτου.
- ▶ **Δόλος:** Σκοπιμότητα, ενέργεια ή παράλειψη από πρόθεση.

► **Έγγραφο:** Ως έγγραφο νοείται κάθε γραπτό που προορίζεται ή είναι πρόσφορο να αποδείξει ένα γεγονός με έννομη σημασία. Επίσης, έγγραφο είναι και κάθε μέσο το οποίο χρησιμοποιείται από ηλεκτρονικό υπολογιστή ή περιφερειακή μνήμη υπολογιστή, με ηλεκτρονικό, μαγνητικό ή άλλο τρόπο, για εγγραφή, αποθήκευση, παραγωγή ή αναπαραγωγή στοιχείων που δεν μπορούν να αναγνωστούν άμεσα (Ν.1805/1988, άρθρο 2).

Τέλος, ως έγγραφα θεωρούνται οι φωτογραφικές ή κινηματογραφικές αναπαραστάσεις και κάθε άλλη απεικόνιση, καθώς και οι φωνοληψίες (Ν.2717/1999, άρθρο 169, παρ. 3, εδ. β').

Τα έγγραφα διακρίνονται σε δημόσια και ιδιωτικά. Το δημόσιο έγγραφο είναι γραπτή πράξη, που ακολουθεί καθορισμένους τύπους, με την οποία βεβαιώνεται ανακοινώνεται ή διατάσσεται οτιδήποτε σε αυτό.

► **Έθιμο:** Το άγραφο δίκαιο που πηγάζει από το λαό και καθιερώνεται με την ομοιόμορφη -επί πολύ χρόνο άσκηση-συνήθεια και με τη συνείδηση ότι αυτό που εφαρμόζεται είναι δίκαιο, δηλαδή κανόνας υποχρεωτικός από τους ανθρώπους.

► **Ένδικα μέσα:** Είναι το βοήθημα που παρέχει σε κάποιον ο νόμος για την προστασία των δικαιωμάτων του, όταν αδικηθεί από κάποια δικαστική ή διοικητική απόφαση, με στόχο την εξαφάνιση ή την ακύρωση ή τη μεταρρύθμισή της.

► **Έννομη τάξη:** Το σύνολο των κανόνων δικαίου που ισχύουν σε μια χώρα. Συνεπώς, το δίκαιο μιας χώρας συνιστά την έννομη τάξη.

► **Έννομες σχέσεις:** Οι βιοτικές σχέσεις που ρυθμίζει το δίκαιο, όπως η σύμβαση εργασίας, το δάνειο, η μίσθωση, η πώληση κ.λπ.

► **Έννομο αποτέλεσμα:** Το αποτέλεσμα που προκύπτει αμέσως μετά από την νόμιμη έκδοση μιας διοικητικής πράξης.

► **Έννομο συμφέρον:** Η χρησιμότητα ή ωφέλεια που έχουν για ένα πρόσωπο οι διάφοροι κανόνες δικαίου και οι νομικές ρυθμίσεις.

► **Ερμηνεία κανόνων δικαίου:** Η προσπάθεια για την ανεύρεση της αληθινής έννοιας ενός νόμου, όταν αυτός δεν είναι σαφής και δημιουργεί αμφιβολίες.

► **Αυθεντική ερμηνεία:** είναι αυτή που γίνεται από τον ίδιο το νομοθέτη με την έκδοση ερμηνευτικού νόμου

► **Γραμματική ερμηνεία:** θεμελιώνεται στο γράμμα του νόμου, δηλαδή στην ακριβή έννοια των λέξεων με βάση τους κανόνες γραμματικής και συντακτικού και η **Λογική ή επιστημονική ερμηνεία:** στηρίζεται στους κανόνες και τα επιχειρήματα της λογικής.

Η λογική ερμηνεία μπορεί να διαστέλλει ερμηνευτικά την έννοια του νόμου (**διασταλτική ερμηνεία**) σε θέματα που δεν περιλαμβάνονται στο γράμμα, αλλά ανταποκρίνονται στο πνεύμα του νόμου.

Επίσης μπορεί να τον συστέλλει ερμηνευτικά (**συσταλτική ερμηνεία**) στις περιπτώσεις που ο νόμος έχει εκφραστεί ευρύτερα σε σχέση με ό,τι πραγματικά ήθελε να περιλάβει ως περιεχόμενό του.

Τέλος, η **τελολογική ερμηνεία** είναι η πιο σημαντική μέθοδος ερμηνείας, καθώς επιχειρεί να διαπιστώσει το σκοπό (τέλος) που επιδιώκεται από τη θέσπιση του κανόνα δικαίου, να σταθμίσει και να αξιολογήσει τα αντιμαχόμενα συμφέροντα και να διευκολύνει τη δίκαιη ρύθμισή τους.

► **Ιδιωτικό δίκαιο:** Το δίκαιο των νομικών κανόνων που καθορίζει τις σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους και ρυθμίζει τις ιδιωτικές τους διαφορές, όπως, για παράδειγμα, το γάμο, το διαζύγιο, το δάνειο, την κληρονομιά, την αγορά αυτοκινήτου, τη μίσθωση διαμερίσματος κ.λπ.

- ▶ **Καλή πίστη:** Η θεμελιώδης αρχή του δικαίου που επιβάλλει στα πρόσωπα να ενεργούν καλόπιστα, έντιμα και με ευθύτητα στις συναλλαγές τους.
- ▶ **Κανόνες δικαίου:** Οι εντολές που κατευθύνουν, καθορίζουν και ρυθμίζουν τις συμπεριφορές των ανθρώπων σε μια οργανωμένη κοινωνία. Οι κανόνες δικαίου περιλαμβάνονται στους νόμους και στα έθιμα και δεν παράγονται για να ρυθμίσουν ιδιαίτερες περιπτώσεις.
- ▶ **Κανονιστική αρμοδιότητα:** Η αρμοδιότητα της Διοίκησης να εκδίδει κανονιστικές πράξεις, η οποία παρέχεται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε με νομοθετική εξουσιοδότηση. Απευθείας από το Σύνταγμα (άρθρο 43, παρ.1) παρέχεται κανονιστική αρμοδιότητα καταρχήν μόνο στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.
- ▶ **Κανονιστικό διάταγμα:** Η διοικητική πράξη που θεσπίζει κανόνα δικαίου γενικό και αφηρημένο.
- ▶ **Κοινές πολιτικές:** Πολιτικές που βασίζονται σε κοινή νομοθεσία για την επίτευξη κοινού σκοπού. Ο όρος αναφέρεται κυρίως στις κοινές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ▶ **Κράτος:** Σύμφωνα με τη θεωρία της νομικής προσωπικότητας, το κράτος ορίζεται ως ο λαός που είναι μόνιμως εγκαταστημένος σε μία χώρα, είναι οργανωμένος σε νομικό πρόσωπο και ασκεί αυτοδύναμη εξουσία. Η αυτοδύναμη εξουσία που ασκείται από το νομικό πρόσωπο του κράτους ονομάζεται κρατική ή πολιτική εξουσία.
- ▶ **Νομική προσωπικότητα:** Το νομικό πρόσωπο που έχει συσταθεί με νόμιμες διατυπώσεις και υπόκειται αυτοτελώς σε δικαιώματα και υποχρεώσεις.
- ▶ **Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.):** Ο φορέας που ιδρύεται από το Κράτος και έχει σκοπό την άσκηση ειδικής εξουσίας ή δημόσιας λειτουργίας που ανήκει μεν στο Κράτος αλλά του παραχωρείται από αυτό. Παράδειγμα Ν.Π.Δ.Δ. είναι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.), οι Σχολικές Επιτροπές κ.ά.
- ▶ **Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.):** Ο φορέας που ιδρύεται και λειτουργεί επιδιώκοντας την εξυπηρέτηση ιδιωτικών σκοπών, με βάση τους κανόνες του ιδιωτικού δικαίου. Παράδειγμα Ν.Π.Ι.Δ. είναι ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων Α.Ε. (Ο.Σ.Κ.), το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας (Ε.Ι.Ν.), το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.) κ.ά.
- ▶ **Νομοθετική εξουσιοδότηση:** Η ανάθεση –με πράξη του νομοθετικού οργάνου- σε ορισμένο διοικητικό όργανο της αρμοδιότητας να θεσπίζει κανόνες δικαίου με κανονιστικές πράξεις του, κανόνες που διαφορετικά θα θέσπιζε με πράξεις του το ίδιο το νομοθετικό όργανο ως αποκλειστικά αρμόδιο. Πρόκειται κυρίως για τα Προεδρικά Διατάγματα και τις Υπουργικές Αποφάσεις. Η νομοθετική εξουσιοδότηση προβλέπεται από το άρθρο 43, παρ. 2 και 4 του Συντάγματος.
- ▶ **Νομοθετική πράξη:** Η θέσπιση κανόνων δικαίου με πράξεις του νομοθετικού οργάνου.
- ▶ **Νομολογία:** Είναι η ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου διά των δικαστικών αποφάσεων. Υποστηρίζεται ότι η νομολογία, αν και προάγει την επιστημονική έρευνα, δε δημιουργεί νομικούς κανόνες και, συνεπώς, δεν αποτελεί πηγή δικαίου. Η θέση αυτή είναι αντίθετη με την ελληνική νομική πραγματικότητα, όπου η νομολογία αποτελεί πηγή δικαίου (Σπηλιωτόπουλος, 2007: 76-81).
- ▶ **Νομολογιακοί κανόνες:** Αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας οι οποίοι ρυθμίζουν υποχρεωτικά τη δράση των διοικητικών οργάνων και παράγουν έννομα αποτελέσματα. Η παράβαση νομολογιακών κανόνων αποτελεί λόγο ακυρώσεως πράξεων των διοικητικών οργάνων.
- ▶ **Νόσφιση εξουσίας:** Παράνομη κατοχή, σφετερισμός, ιδιοποίηση εξουσίας από φυσικό πρόσωπο και έκδοση διοικητικής πράξης με την ιδιότητα διοικητικού οργάνου την οποία όμως ποτέ δεν απέκτησε. Ονομάζεται και αντιποίηση αρχής ή σφετερισμός εξουσίας.

- ▶ **Ουσιαστικός νόμος:** Η κανονιστική πράξη της διοίκησης με την οποία τίθεται κανόνας δικαίου.
- ▶ **Παρέγκυση υπηρεσίας:** Βραδύτητα, καθυστέρηση εκτέλεσης υπηρεσίας.
- ▶ **Πολιτεία:** Προέρχεται από τη λέξη «πόλις» και σημαίνει την καθολικά οργανωμένη με νόμους και θεσμούς κοινωνία που στοχεύει στην κοινωνική συμβίωση και την υλική και πνευματική ευημερία των μελών της, συνολικά.
- ▶ **Πρόσωπο:** Το υποκείμενο υποχρεώσεων και δικαιωμάτων προς το οποίο απευθύνονται οι κανόνες δικαίου. **Φυσικό πρόσωπο** είναι ο κάθε άνθρωπος και μόνο. **Νομικό πρόσωπο** είναι ένωση προσώπων ή σύνολο περιουσίας που επιδιώκει ή εξυπηρετεί ορισμένο σκοπό.
- ▶ **Ψηφίσματα:** Πράξεις που έχουν προσωρινό χαρακτήρα, εκδίδονται από αναθεωρητική ή και συντακτική Βουλή και ρυθμίζουν ειδικά θέματα –συνήθως κενά συνταγματικού περιεχομένου- μέχρι την ψήφιση του νέου Συντάγματος και κατά παρέκκλιση των ισχυουσών διατάξεων.
- ▶ **Σύμβαση:** Είδος δικαιοπραξίας που καταρτίζεται με τη σύμφωνη βούληση περισσοτέρων του ενός προσώπων τα οποία έχουν μεταξύ τους αντίστοιχα συμφέροντα.
- ▶ **Συντακτικές πράξεις:** Εκδίδονται από την εκτελεστική λειτουργία κατά παρέκκλιση της ισχύουσας συνταγματικής τάξης. Δε στηρίζονται στην αρχή της νομιμότητας αλλά στη δύναμη της επιβολής.
- ▶ **Τελεσίδικη απόφαση:** Οριστική και χωρίς δυνατότητα μετατροπής απόφαση.
- ▶ **Τυπικός νόμος:** Γραπτός κανόνας δικαίου που θεσπίζεται από τη Βουλή και κυρώνεται (εγκρίνεται τυπικά) από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.
- ▶ **Τύπος:** Το μέσο που προβλέπει ο νόμος για να θεωρείται έγκυρη μια δικαιοπραξία.
- ▶ **Χρηστά ήθη:** Η αποδοχή των επικρατούσων εντολών της ηθικής από το δίκαιο.
- ▶ **Χρηστή διοίκηση:** Η άσκηση των αρμοδιοτήτων των διοικητικών οργάνων σύμφωνα με το αίσθημα δικαίου που επικρατεί και η αποφυγή ανεπιεικών και δογματικών ερμηνειών, οι οποίες αντιβαίνουν στις επικρατούσες κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ (Ε.ΣΥ.Π.)

esyp@otenet.gr

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (Ε.Κ.Ε.Π.)

www.ekep.gr

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

www.gsae.edu.gr

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΤΙΤΛΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.)

<http://www.doatap.gr/>

ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

www.nlg.gr

ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΝΕΟΤΗΤΑΣ (Ε.Ι.Ν.)

www.ein.gr

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

www.cti.gr

ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ (ΙΚΥ)

www.iky.gr

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.)

<http://www.ideke.edu.gr/>

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)

www.ipode.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

www.kee.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr/>, <http://www.komvos.edu.gr/>

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Ο.Ε.Ε.Κ.)

www.oEEK.gr

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ (Ο.ΕΠ.ΕΚ)

www.oepEK.gr/

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ (Ο.Σ.Κ) Α.Ε.

www.osk.gr

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ (Π.Ι.)

www.pi-schools.gr

ΣΙΒΙΤΑΝΙΔΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΩΝ & ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ

www.sivitanidios.gr

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ (ΑΣΠΑΙΤΕ)

www.aspete.gr

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ

book.culture.gr

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

www.gspa.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

www.parliament.gr

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

www.europarl.europa.eu

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

www.minagric.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

www.ypan.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

www.ypakp.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

www.ministryofjustice.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

www.ypetha.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

www.ypepth.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

www.ypen.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

www.mfa.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

www.ypes.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ

www.mathra.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

www.yme.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

www.mnec.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

www.ypexode.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

www.yppo.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

www.gnto.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

www.mohaw.gr

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΝ**Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων**

Αχαρνών 2, Αθήνα - Τηλ: 210 2124000

Υπουργείο Ανάπτυξης

Μεσογείων 119, Αμπελόκηποι, Αθήνα – Τηλ: 210 6969000

Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας

Πειραιώς 40, Αθήνα – Τηλ: 210 5233111

Υπουργείο Δικαιοσύνης

Λεωφ. Μεσογείων 96, Αμπελόκηποι, Αθήνα – Τηλ: 210 7767000

Υπουργείο Εθνικής Άμυνας

Στρ."ΠΑΠΑΓΟΥ", Μεσογείων 229, Χολαργός – Τηλ: 210 6598100

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων

Ανδρέα Παπανδρέου 37, Μαρούσι – Τηλ: 210 3442000

Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής

Γρ.Λαμπράκη 150, Πειραιάς – Τηλ: 210 4191000

Υπουργείο Εξωτερικών

Ακαδημίας 1, Αθήνα – Τηλ: 210 3681000

Υπουργείο Εσωτερικών

Σταδίου 27 & Δραγατσανίου 2 – Τηλ: 210 3744000

Υπουργείο Μακεδονίας–Θράκης

Διοικητήριο, Θεσσαλονίκη – Τηλ: 2310 379000

Υπουργείο Μεταφορών & Επικοινωνιών

Αναστάσεως 2, Παπάγου – Τηλ: 210 6508000

Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών

Νίκης 5–7, Πλατεία Συντάγματος, Αθήνα – Τηλ: 210 3332000

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας & Δημοσίων Έργων

Αμαλιάδος 17, Αμπελόκηποι, Αθήνα – Τηλ: 213 1515000

Υπουργείο Πολιτισμού

Μπουμπουλίνας 20, Αθήνα – Τηλ: 210 8201100

Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης

Μεσογείων 109–111, Αμπελόκηποι, Αθήνα – Τηλ: 210 6964000

Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Αριστοτέλους 17, Αθήνα – Τηλ: 210 5232821–9

**ΕΠΟΠΤΕΥΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ****ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ (Ε.ΣΥ.Π.)**

Συγγρού 56, 117 42 Αθήνα

Τηλ: 210 3243284

FAX: 210 3232010

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (Ε.Κ.Ε.Π.)

Παρασίου 1 & Αχαρνών 99, 104 40 Αθήνα

Τηλ: 210 8233669

FAX: 210 8233772

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Αχαρνών 417, 111 43 Αθήνα

Τηλ: 210 2530286

FAX: 210 2584808

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΤΙΤΛΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ (Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.)

Αγ. Κωνσταντίνου 54, 104 37 Αθήνα

Τηλεφωνικό κέντρο: 210 5281000

FAX: 210 5239525 Διεύθυνσης Ενημέρωσης

FAX: 210 5239679 Διεύθυνσης Αναγνώρισης Ακαδημαϊκών Τίτλων

ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Πανεπιστημίου 32, 106 79 Αθήνα

Τηλ: 210 3382501

FAX: 210 3382502

ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΝΕΟΤΗΤΑΣ (Ε.Ι.Ν.)

Α. Τσόχα 36, 115 21 Αθήνα

Τηλ: 210 624923

FAX: 210 5425368

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

Ρήγα Φεραίου 61, 262 21 Πάτρα

Τ.Θ 1122, 261 10 Πάτρα

Τηλ: 2610 273496, 2610 225073, 2610 22012

FAX: 2610 222086

ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ (ΙΚΥ)

Λυσικράτους 14, 105 58 Αθήνα

Τηλ: 210 3254385-9

FAX: 210 3221863

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ (Ι.Δ.Ε.Κ.Ε.)

Αχαρνών 426 και Κοκκινάκη, 111 43 Αθήνα

Τηλ.: 210 2114152

FAX : 210 2114458

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)

Δημ. Σούτσου 6, Πλατεία Μαβίλη, 115 21 Αθήνα

Τηλ: 210 64 21 281

FAX: 210 6420116

ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ανδριανού 91, 105 56 Αθήνα

Τηλ: 210 3315495-8

FAX: 210 3315493

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Καραμαούνα 1, Πλατεία Σκρά, 551 32 Καλαμαριά Θεσσαλονίκης

Τηλ: 2310 459101

FAX: 2310 459107

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Ο.Ε.Ε.Κ.)

Λεωφόρος Εθνικής Αντιστάσεως 41, 142 34 Νέα Ιωνία

Τηλ: 210 27 09014, 210 2709011

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ (Ο.ΕΠ.ΕΚ)

3ης Σεπτεμβρίου 42 & Πολυτεχνείου, 104 33 Αθήνα

Τηλ: 210 5203253-9

FAX: 210 5203252

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ (Ο.Σ.Κ) Α.Ε.

Φαβιέρου 30, 101 85 Αθήνα

Τηλ: 210 5243411-15

FAX: 210 32 37 477

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ (Π.Ι.)

Μεσογείων 396, 153 41 Αγία Παρασκευή

Τηλ: 210 6016364, 210 6081861-4

FAX: 210 6016388-90

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ (Π.Ε.Κ)

Πληροφορίες: ΥΠΕΠΘ Δ/νση Σπουδών Β/μιας Εκπαίδευσης

Ανδρέα Παπανδρέου 37, 151 80 Μαρούσι

Τηλ: 210 3442000

FAX: 210 3224249, 210 3231544

ΣΙΒΙΤΑΝΙΔΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΩΝ & ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκης 151, 176 10 Καλλιθέα

Τηλ: 210 4832331-9

FAX: 210 4814531

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ (ΑΣΠΑΙΤΕ)

Μαρούσι, Σταθμός Ειρήνη ΗΣΑΠ, Τ.Κ. 141 21

Τηλ: 210 2821096

FAX: 210 2823247

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] *Σύνταγμα 1975/1986/2001*: εκδ. Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία (16-9-2007).
- [2] *Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2000/ C 364/01).
- [3] Ακαδημία Αθηνών, Επιτροπή Ερευνών (1998). *Η Δημόσια Διοίκηση μπροστά στην Πρόκληση του 21ου Αιώνα*. Αθήνα.
- [4] Αργυριάδης, Δ. (1998). *Για μια Δημόσια Διοίκηση που Αποδίδει και Επικοινωνεί με τους Πολίτες*. (πρόλ. Αντώνης Μακροδημήτρης). Αθήνα: Σάκκουλα.
- [5] Βενιζέλος, Ε. (1991). *Μαθήματα Συνταγματικού Δικαίου Ι*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητή.
- [6] Βουτυράκης, Μ. (18-2-2005). *Για μια δημόσια διοίκηση που θα βελτιώσει τις σχέσεις κράτους – πολίτη*, εφ. Βήμα : (<http://www.ecocrete.gr>).
- [7] Δαγτόγλου, Π.Δ.(1985B). *Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- [8] Δαγτόγλου, Π. (1991). *Συνταγματικό Δίκαιο*. Τόμοι 2. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [9] Δαγτόγλου, Π. (1997Δ). *Γενικό Διοικητικό Δίκαιο*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [10] Δαράκη, Ε. (2007). *Εκπαιδευτική Ηγεσία και Φύλο*. (πρόλ. Δήμητρα Κογκίδου). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- [11] Δελιθανάση, Μ. (30/01/2005). *Ευθυνόφοβος, ανεπαρκής και τυπολάτρης*. εφ. Καθημερινή.
- [12] Καρκατσούλης, Π. (2004). *Το Κράτος σε μετάβαση. Από τη διοικητική μεταρρύθμιση και το νέο δημόσιο μάνατζμεντ στη διακυβέρνηση*: Σιδέρη.
- [13] Κοϊμτζόγλου, Ι.Ελ. (2005). *Στοιχεία Δημοσίου Δικαίου*. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- [14] Κούτας, Β.Ζ. (2007^B). *Πειθαρχική Δικονομία*. Ελευσίνα.
- [15] Κώτσος, Κ. (1995). *Εκπαιδευτική Νομοθεσία*. Αθήνα: Κλειδά.
- [16] Κώτσος, Κ. (2000). *Νομοθεσία για τη διοίκηση και λειτουργία της εκπαίδευσης*, Νο 2. Αθήνα: Κλειδά
- [17] Κραβαρίτου, Γ. (1996). *Φύλο και Δίκαιο: Η Προβληματική της Βαρύτητας των Νομικών Ρυθμίσεων στις Έμφυλες Κοινωνικές Σχέσεις*. Αθήνα: Παπαζήση.
- [18] Μακροδημήτρης, Α. (1999). *Ο Μεγάλος Ασθενής. Η μεταρρύθμιση και ο εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης*. Αθήνα: Παπαζήση.
- [19] Μακροδημήτρης, Α. και Μιχαλόπουλος, Ν. (επιμ). (2000). *Εκθέσεις Εμπειρογνομώνων για τη Δημόσια Διοίκηση 1980 – 1988*. Αθήνα: Παπαζήση.
- [20] Μακροδημήτρης, Α. (6-8-2000). *Οι αρχές του κώδικα καλής συμπεριφοράς της δημόσιας διοίκησης*. εφ. το Βήμα: (<http://tonima.dolnet.gr>)
- [21] Μακροδημήτρης, Α., και Σπηλιωτόπουλος, Ε. (επιμ) (2001). *Η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [22] Μακροδημήτρης, Α. και Ζυγούρα, Ο. (επιμ) (2002). *Η Διοίκηση και το Σύνταγμα. Η εκτελεστική εξουσία και η αναθεώρηση του Συντάγματος*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [23] Μακροδημήτρης, Α. (2006). *Κράτος και Κοινωνία των Πολιτών*. Αθήνα: Μεταμεσονύκτιες.
- [24] Μαρίς, Δ. (21/05/06). *Νέο Σύστημα Αξιολόγησης των Δημοσίων Υπηρεσιών*. εφ. Ο Κόσμος του Επενδυτή.
- [25] Μάνεσης, Α. (1980). *Συνταγματικό Δίκαιο Ι*. Θεσσαλονίκη.
- [26] Μαρκαντωνάτου - Σκαλτσά, Α. (2005). *Δημόσια Διοίκηση και Συλλογικά Όργανα: Θεωρητική και Νομολογική Προσέγγιση*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [27] Μιχόπουλος, Α. (1994). *Νομικό Πλαίσιο και Θεσμοί της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- [28] Μούσης, Ν. (2005). *Ευρωπαϊκή Ένωση – δίκαιο, οικονομία, πολιτική*. Αθήνα: Παπαζήση.
- [29] Μπεσίλα – Βήκα, Ε. (2007). *Τοπική Αυτοδιοίκηση, τ.Ι*. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

- [30] Νικολακόπουλος, Δ. (4-1-1998). *Τρία ανεξάρτητα σώματα ελέγχου απόδοσης και ποιότητας των υπηρεσιών*. Εφ.Βήμα: (<http://tovima.dolnet.gr>)
- [31] Νικολόπουλος, Δ. (21.11.2004). *Η Γραφειοκρατία είναι ανίκητη*. εφ. Το Βήμα.
- [32] Παπαγιάννης, Δον. (1999). *Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο*. δεύτερη έκδοση, Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- [33] Παπαγρηγορίου, Βλ.(.) *Η Δημόσια Διοίκηση. Έννοια και αρχές που διέπουν τη δράση της*.
- [34] Πανταζής, Β.Α. (2005). *Ανθρώπινα δικαιώματα, πολυπολιτισμική κοινωνία και εκπαίδευση, Μέντορας, τ.8, 65-78. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο*.
- [35] Παγκάκης, Γ. (2002). *Δημόσια Διοίκηση και Κοινωνία*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [36] Παγκάκης, Γ. (2002^B). *Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [37] Παπαδημητρίου, Γ. (2001). *Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων – Σταθμός στη θεσμική ωρίμανση της Ε.Ε*. Αθήνα: Παπαζήση.
- [38] Παπαδημητρίου, Γ. (2002). *Η Συνταγματοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Αθήνα: Παπαζήση.
- [39] Παραράς, Α. (2004). *Η Σύνθετη Διοικητική Ενέργεια*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [40] Parsons, T. & Bales, R.F. (1955). *Family, Socialization and Interaction Process*. Glencoe, IL: Free Press.
- [41] Παυλόπουλος, Πρ. (1983). *Μαθήματα Διοικητικής Επιστήμης Ι*. Αθήνα.
- [42] Παυλόπουλος, Πρ. (24-5-2005). *Θεμελιώνοντας την εμπιστοσύνη του πολίτη προς τη δημόσια διοίκηση: Ευκαιρίες και προκλήσεις*. (<http://www.ypes.gr>)
- [43] *Πιλοτικό Πρόγραμμα εισαγωγής δεύτερης ξένης γλώσσας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, (2007) τεύχος επιμορφωτικού υλικού για τη Γαλλική Γλώσσα*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Π. Ι.
- [44] Πουλής, Π.Γ. (2004^Γ). *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου και Θεσμών: Οργάνωση του Κράτους, Ατομικές Ελευθερίες, Διοίκηση, Υπάλληλοι*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [45] Πουλής, Π.Ε. (2007). *Εκπαιδευτικό δίκαιο και θεσμοί*. Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Σάκκουλα.
- [46] Πουλής, Π.Ε. (2007^Γ). *Εισαγωγή στο Δημόσιο Δίκαιο: Συνταγματικό Δίκαιο, Θεμελιώδη Δικαιώματα, Διοικητικό Δίκαιο, Δημοσιοϋπαλληλικό Δίκαιο*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [47] Ράικος, Α. (2002^B). *Κείμενα Ελληνικού Δημοσίου Δικαίου. Τόμοι 2*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [48] Ράικος, Α. (2002^B). *Συνταγματικό Δίκαιο. Τόμοι 2*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [49] Ρούκουνας, Εμμ. (1982). *Διεθνές Δίκαιο, τόμος Ι*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [50] Ρούσης, Γ. (1984). *Εισαγωγή στη Θεωρία της Δημόσιας Διοίκησης*. Αθήνα: Gutenberg.
- [51] Σαΐτης, Χρ. (2000^B). *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης: Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Ατραπός.
- [52] Σαΐτης, Χρ. (2002^B). *Ο Διευθυντής στο Σύγχρονο Σχολείο: Από τη Θεωρία στην Πράξη*. Αθήνα.
- [53] Σαΐτης, Χρ. (2005). *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης*, Αθήνα.
- [54] Σκουρής, Β. (1995^B). *Δίκαιο της Παιδείας*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [55] Σκουρής, Β. & Τάχος, Α. (1985). *Σύνταγμα και Διοικητικοί Νόμοι*. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- [56] Σκανδάμης, Ν. (1997). *Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Θεσμοί και Έννομες Τάξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τόμος Ι, τρίτη έκδοση αναθεωρημένη*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα
- [57] Σκανδάμης, Ν. (2003). *Ευρωπαϊκό Δίκαιο, τόμος Ι, Θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- [58] Σπανού, Κ. (2000). *Διοίκηση, Πολίτες και Δημοκρατία*. Αθήνα: Παπαζήση.
- [59] Σπανού, Κ. (2000). *Ελληνική Διοίκηση και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*. Αθήνα: Παπαζήση.
- [60] Σπηλιωτόπουλος, Ε. (2007^B). *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [61] Σπηλιωτόπουλος, Ε. & Μακροδημήτρης, Α. (2001). (επιμ.) *Η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [62] Στασινόπουλος, Μ. (1957). *Μαθήματα Διοικητικού Δικαίου*. Αθήνα.

- [63] Στεφάνου, Κ. (4.3.2004). *Πώς θα αποκτήσουμε αποτελεσματική διακυβέρνηση*. Οικονομικός Ταχυδρόμος.
- [64] Τάχος, Α. (1985^B). *Διοικητική Επιστήμη: Συμβολή στην Οντολογική Έρευνα της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης*. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- [65] Τάχος, Α. (2005^H). *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*. Αθήνα- Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- [66] Τάχος, Α. (2006^I). *Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας: Ν.2690/1999 όπως Τροποποιήθηκε*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [67] Τσάτσος, Δ. (1994). *Συνταγματικό Δίκαιο. Τόμος Α'*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- [68] Τύπας, Γ. & Κατσαρός, Γ. (2003). *Εισαγωγή στη Διοικητική Επιστήμη: Από τη Γραφειοκρατία και την Επιστημονική Διοίκηση στη Σύγχρονη Οργανωτική Θεωρία*. Αθήνα: Gutenberg.
- [69] Φαναριώτης, Π. (1999). *Δημόσια Διοίκηση Αποκέντρωση και Αυτοδιοίκηση*. Αθήνα: Σταμούλη
- [70] Φραγκάκης, Ν. (2002). *Ανθρώπινα δικαιώματα και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση – Από την Ε . Σ . Δ . Α . στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε*, Νομικό Βήμα, Τ.50, τ.8.
- [71] Οδηγός καλής συμπεριφοράς δημοσίων υπαλλήλων. ΥΠΕΣΔΔΑ – Συνήγορος του Πολίτη. <http://www.gsra.gr> και www.synigoros.gr
- [72] *Εκπαίδευση και Κατάρτιση: Γενικό Πλαίσιο*. (2007). <http://europa.eu/scadplus>, προσπελάστηκε στις 17/9/2007.
- [73] *Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*. (2007). <http://eur-lex.europa.eu>, προσπελάστηκε στις 11/10/2007.
- [74] *Εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης και της κατάρτισης: μια ουσιαστική συμβολή στην ευημερία και την κοινωνική συνοχή στην Ευρώπη*. (2007). <http://europa.eu/scadplus>, προσπελάστηκε στις 11/10/2007.
- [75] *Δείκτες για την ποιότητα της σχολικής εκπαίδευσης*. (2007). <http://europa.eu/scadplus>, προσπελάστηκε στις 11/10/2007.
- [76] *Υπεγράφη στο Στρασβούργο ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων*. (2007). <http://www.in.gr/news/articl.asp>, προσπελάστηκε στις 13/12/2007.
- [77] *Πανηγυρική υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας*. (2007). <http://www.in.gr/news/articl.asp>, προσπελάστηκε στις 13/12/2007.
- [78] *Η ταυτότητα του νέου Καταστατικού Χάρτη της ΕΕ*. (2007). <http://www.in.gr/news/articl.asp>, προσπελάστηκε στις 13/12/2007.
- [79] *Η Συνθήκη με μια ματιά*. (2007). <http://europa.eu/Lisbon>, προσπελάστηκε στις 13/12/2007.
- [80] *Η Επιτροπή επικροτεί την υπογραφή της συνθήκης της Λισαβόνας και καλεί τα κράτη μέλη να προβούν γρήγορα στην επικύρωσή της*. (2007). [mhtml:file:///E:Μεταρρυθμιστική Συνθήκη](mailto:file:///E:Μεταρρυθμιστική Συνθήκη), προσπελάστηκε στις 14/12/2007.
- [81] *Για μια Ευρώπη του 21ου αιώνα*. (2007). Διαθέσιμο on line: [mhtml:file:///E:Μεταρρυθμιστική Συνθήκη](mailto:file:///E:Μεταρρυθμιστική Συνθήκη), προσπελάστηκε στις 14/12/2007.
- [82] *Μια δημοκρατικότερη και διαφανέστερη Ευρώπη*. (2007). [mhtml:file:///E:Μεταρρυθμιστική Συνθήκη](mailto:file:///E:Μεταρρυθμιστική Συνθήκη), προσπελάστηκε στις 14/12/2007.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

I. Νόμοι

N.3528/2007 (Φ.Ε.Κ. 26/9-2-2007, τ.Α') «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.».

N.3518/2006 (Φ.Ε.Κ. 272/ 21-12-2006, τ.Α', άρθρο 73) «Υποχρεωτική φοίτηση στο Νηπιαγωγείο».

N.3467/2006 (Φ.Ε.Κ.128/21-6-2006, τ.Α') «Επιλογή στελεχών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ρύθμιση θεμάτων διοίκησης και εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις».

N.3463/2006 (Φ.Ε.Κ. 114/8-6-2006,τ.Α') «Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων».

N.3475 /2006 (Φ.Ε.Κ. 146/13-7-2006, τ.Α') «Οργάνωση και λειτουργία της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις».

N.3369/2005 (Φ.Ε.Κ. 171/ -2005, τ.Α') «Συστηματοποίηση της διά βίου μάθησης».

N.3230/2004 (Φ.Ε.Κ. 44/11-2-2004, τ.Α') «Καθιέρωση συστήματος διοίκησης με στόχους, μέτρηση της αποδοτικότητας και άλλες διατάξεις».

N.3194/2003 (Φ.Ε.Κ. 267/ 2003, τ.Α') «Ειδική εκπαιδευτική μεταχείριση».

N.3074/2002 (Φ.Ε.Κ. 296/4-12-2002, τ.Α') «Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, Αναβάθμιση του Σώματος Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και του Συντονιστικού Οργάνου Επιθεώρησης και Ελέγχου και άλλες διατάξεις».

N.3068/2002 (Φ.Ε.Κ 274 / 2002, τ. Α') «Συμμόρφωση της Διοίκησης».

N.2986/2002 (Φ.Ε.Κ. 24/13-2-2002, τ.Α') «Οργάνωση των περιφερειακών υπηρεσιών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις».

N.2817/2000 (Φ.Ε.Κ. 78/14-3-2000, τ.Α') «Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις».

N.2690/1999 (Φ.Ε.Κ. 45/9-3-1999, τ.Α') «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις».

N.2667/1998 (Φ.Ε.Κ. 281/18-12-1998, τ.Α') «Σύσταση Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής».

N.2525/1997 (Φ.Ε.Κ. 188/ 23-9-1997, τ. Α') «Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο».

N.2477/1996 (Φ.Ε.Κ. 124/17-6-1996, τ.Α') «Η ελληνική Παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις».

N.2327/1995 (Φ.Ε.Κ. 156/31-7-1995, τ.Α') «Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, ρύθμιση θεμάτων έρευνας παιδείας και μετεκπαίδευσης εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις».

N.1566/1985 (Φ.Ε.Κ. 167/30-9-1985, τ.Α') «Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις».

N.1268/1982 (Φ.Ε.Κ. 87/16-7-1982, τ.Α') «Για τη δομή και λειτουργία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων».

N.682/1977 (Φ.Ε.Κ. 244/1-9-1977, τ.Α') «Περί Ιδιωτικών σχολείων Γενικής Εκπαιδύσεως και Σχολικών Οικοτροφείων».

II. Προεδρικά Διατάγματα

Π.Δ.104/1979 (Φ.Ε.Κ. 23/7-2-1979, τ.Α') «Περί σχολικού και διδακτικού έτους, υπηρεσιακών βιβλίων, μετεγγραφών, φοιτήσεως, διαγωγής και τιμητικών διακρίσεων των σχολείων Μέσης Γενικής Εκπαιδύσεως».

Π.Δ.188/1985 (Φ.Ε.Κ. 75/26-4-1985 τ.Α') «Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων που ρυθμίζουν

θέματα των σχολείων Μέσης Γενικής Εκπαιδύσεως».

Π.Δ.226/1985 (Φ.Ε.Κ. 85/9-5-1985, τ.Α') «Τροποποίηση των διατάξεων που αναφέρονται στη λήξη της διδασκαλίας μαθημάτων και στην έναρξη διενέργειας εξετάσεων στα σχολεία Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης».

Π.Δ.157/1986 (Φ.Ε.Κ. 60/30-4-1986, τ.Α') «Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων που ρυθμίζουν θέματα των σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης».

Π.Δ.191/1992 (Φ.Ε.Κ. 90/2-6-1992, τ.Α') «Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων που ρυθμίζουν θέματα σχολείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης».

Π.Δ.376/1993 (Φ.Ε.Κ. 159/15-9-1993, τ.Α') «Δομή και λειτουργία ενιαίων πολυκλαδικών λυκείων».

Π.Δ.47/2006 (Φ.Ε.Κ. 48/2-3-2006, τ.Α') «Όργανα και διαδικασία πειθαρχικής δίωξης εκπαιδευτικού προσωπικού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης».

Π.Δ.1/2003 (Φ.Ε.Κ. 1/3-1-2003, τ.Α') «Σύνθεση, συγκρότηση και λειτουργία υπηρεσιακών συμβουλίων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής, αρμοδιότητες αυτών, όροι, προϋποθέσεις και διαδικασία εκλογής των αιρετών τακτικών και αναπληρωτών μελών των συμβουλίων αυτών».

Π.Δ.161/2000 (Φ.Ε.Κ. 145/23-6-2000, τ.Α') «Μεταβίβαση στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις αρμοδιοτήτων, τοπικού ενδιαφέροντος, που αφορούν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση».

Π.Δ.45/1999 (Φ.Ε.Κ. 46/11-3-1999, τ.Α') «Εισαγωγική επιμόρφωση εκπαιδευτικών».

Π.Δ.201/1998 (Φ.Ε.Κ. 161/13-7-1998, τ.Α') «Οργάνωση και λειτουργία Δημοτικών Σχολείων».

Π.Δ.200/1998 (Φ.Ε.Κ. 161/13-7-1998, τ.Α') «Οργάνωση και λειτουργία Νηπιαγωγείων».

Π.Δ.100/1997 (Φ.Ε.Κ. 94/22-5-1997, τ.Α') «Τροποποίηση του Π.Δ.50/96 (ΦΕΚ 45Α) Μεταθέσεις και τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών της δημόσιας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης».

Π.Δ.50/1996 (Φ.Ε.Κ. 45/8-3-1996, τ.Α') «Μεταθέσεις και τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών της δημόσιας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης».

Π.Δ.8 /1995 (Φ.Ε.Κ. 3/10-1- 1995, τ.Α') «Αξιολόγηση μαθητών του Δημοτικού Σχολείου».

Π.Δ.121/1995 (Φ.Ε.Κ. 75/18-4-1995, τ.Α') «Συμπλήρωση διατάξεων για την αξιολόγηση των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου».

Π.Δ.410/1995 (Φ.Ε.Κ. 23/14/11/1995 τ. Α') «Κωδικοποίηση σε ενιαίο κείμενο νόμου με τίτλο «Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας» των ισχυουσών διατάξεων του Δ.Κ.Κ. όπως τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν».

Π.Δ.462/1991, ισχύει μόνο το άρθρο 5 (Φ.Ε.Κ. 171/ 11-11-199, τ.Α') «Αξιολόγηση και ενισχυτική διδασκαλία μαθητών Δημοτικού Σχολείου»

Π.Δ.63/1981 (Φ.Ε.Κ. 22/28-1-1981, τ.Α') «Περί αρχειοθετήσεως εγγράφων των περιφερειακών υπηρεσιών του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων».

Π.Δ.147/1976 (Φ.Ε.Κ. 56/15-3-1976, τ.Α') «Περί του Οργανισμού της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων».

Π.Δ.60/2006 (Φ.Ε.Κ. 65/30-6-06 τ.Α') «Αξιολόγηση των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου».

III. Υπουργικές Αποφάσεις

Υ.Α. αριθ. 37237/ΣΤ1 (Φ.Ε.Κ. 635/27-4-2007, τ. Β') «Καθορισμός κριτηρίων καταλληλότητας και επιλογής χώρων, για την ανέγερση Δημοσίων διδακτηρίων Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης καθώς και χώρων μετά κτιρίων κατάλληλων για στέγαση Σχολικών Μονάδων».

Υ.Α. αριθμ.Φ.32/190/81670/Γ1/20-7-2007 (Φ.Ε.Κ. 1420/2007, τ.Β') «Ωρολόγιο πρόγραμμα Νηπιαγωγείου και Ολοήμερου Νηπιαγωγείου».

Υ.Α. αριθ. Φ.3/898/97657/Γ1 (Φ.Ε.Κ. 1507/13-10-2006, τ.Β') «Αριθμός νηπίων ανά Τμήμα στα Νηπια-

γωγεία».

Υ.Α. αριθ. Φ.3/897/97652/Γ1 (Φ.Ε.Κ. 1507/13-10-2006, τ.Β') «Αριθμός μαθητών ανά Τάξη ή Τμήμα Τάξης στο Δημοτικό Σχολείο».

Υ.Α. αριθμ. Φ.12/773/77094/Γ1/28-7-2006 (Φ.Ε.Κ. 1139/2006, τ.Β') «Αναμόρφωση Ωρολογίων Προγραμμάτων για τα 6/θέσια και άνω Δημοτικά Σχολεία και του Ολοήμερου προγράμματος».

Υ.Α. αριθμ. Φ.51/154/77093/Γ1/28-7-2006 (Φ.Ε.Κ. 1139/2006, τ.Β') «Αναμόρφωση Ωρολογίων Προγραμμάτων των 28 Ολοήμερων Πειραματικών Σχολείων».

Υ.Α. αριθμ. Φ.12/773/77094/γ1/28-7-2006 (Φ.Ε.Κ. 1139/2006, τ.Β') «Ωρολόγιο πρόγραμμα για τα 3/θέσια Δημοτικά Σχολεία».

Υ.Α. αριθμ. Φ.12.1/545/85812/Γ1/31-8-2005 (Φ.Ε.Κ. 1280/2005, τ.Β') «Ωρολόγια προγράμματα για τα 1 /θέσια, 2/θέσια, 4/θέσια και 5/θέσια Δημοτικά Σχολεία».

Υ.Α. αριθμ. Φ.12.1/605/97282/Γ1/23-9-2005 (Φ.Ε.Κ. 1376/ 4-10-2005, τ.Β') «Ωρολόγια προγράμματα για τα 1/θέσια, 2/θέσια, 3/θέσια, 4/θέσια και 5/θέσια Δημοτικά Σχολεία τα οποία εφαρμόζουν εναλλασσόμενο ωράριο».

Υ.Α. αριθμ. Φ.20/482/95210/Γ1/9-9-2003 (Φ.Ε.Κ. 1325/2003, τ.Β') «Διδασκαλία Αγγλικής Γλώσσας στη Γ' τάξη του Δημοτικού Σχολείου – Πρόγραμμα Σπουδών του αντικειμένου «Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση» του ολοήμερου σχολείου-Παρεμβάσεις στο πρόγραμμα του ολοήμερου».

Υ.Α. αριθμ. Φ.121/605/97282/Γ1 (Φ.Ε.Κ. 1376/4-10-2005, τ.Β') «Γενίκευση εφαρμογής του προγράμματος της Ευέλικτης Ζώνης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση».

Υ.Α. αριθμ. 11927/Δ4 (Φ.Ε.Κ. 242/9-2-2004, τ.Β') «Λειτουργία κυλικείων δημοσίων σχολείων».

Υ.Α. αριθμ. 35557/Δ2 (Φ.Ε.Κ. 465/17-4-2003, τ.Β') «Ρύθμιση θεμάτων πρόσληψης προσωρινών αναπληρωτών και ωρομισθίων εκπαιδευτικών για τις ανάγκες λειτουργίας των δημοσίων σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης».

Υ.Α. αριθμ. Φ.353.1/324/105657/Δ1 (Φ.Ε.Κ. 1340/16-10-2002, τ.Β') «Καθορισμός των ειδικότερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, των διευθυντών και υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και ΣΕΚ και των συλλόγων των διδασκόντων».

Υ.Α. αριθμ. Γ1/219 (Φ.Ε.Κ. 277/16-3-2001, τ.Β') «Επιλογή σημαιοφόρων».

Υ.Α. αριθμ. Φ1084/Γ1/480 (Φ.Ε.Κ. 863/6-7-2001, τ.Β') «Επιλογή σημαιοφόρων στο δημοτικό σχολείο».

Υ.Α. αριθμ. ΣΤ5/56 (Φ.Ε.Κ. 1409/17-11-2000, τ.Β') «Μεταβίβαση δικαιώματος υπογραφής «με εντολή Υπουργού» στους Προϊσταμένους των Διευθύνσεων και Γραφείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης των Νομών και Νομαρχιών».

Υ.Α. αριθ. 64447 (Φ.Ε.Κ. 136/8-3-1991, τ.Β') «Τρόπος και διαδικασία πραγματοποίησης, δικαιολογήσεως και ελέγχου των πάσης φύσεως εσόδων και εξόδων των Σχολικών Επιτροπών».

